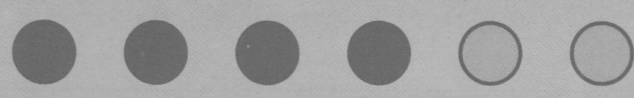

J

E Z I K

in

lovstvo

999500140

ISSN 0021 - 6933 LETNIK XXXIX 1993/94 ŠTEVILKA 6

VSEBINA

Razprave in članki	219	<u>Ludvik Karničar</u> <i>Koroška narečja kot most do slovenskega knjižnega jezika</i>
	229	<u>Marko Juvan</u> <i>Preseganje romantične dediščine?</i> <i>Ključno besedilo narodne literature v modernizmu in postmodernizmu</i>
Jubileji	241	<i>Šestdeset let prof. dr. Helge Glušičeve</i>
Metodične izkušnje	245	<u>Nada Barbarič</u> <i>Šolski esej v drugem letniku srednje šole — vaje za razvijanje razpravljalnega eseja</i>
Iz moje delavnice	259	<u>Miha Vrbinč</u> <i>Književna besedila pri pouku slovenščine kot drugega jezika</i>
Ocene in poročila	262	<u>Majda Stanovnik</u> <i>Poslovenjeni izgovor tujih imen v Enciklopediji Slovenije</i>
	265	<u>Tone Smolej</u> <i>Vera Troha: Futurizem</i>
Iz dela društev	267	<i>Sporočilo Slavističnega društva Slovenije</i>
Slovenistika v letu 1992	269	<u>Alenka Logar-Pleško, Anka Sollner-Perdih, Marija Cvetek</u> <i>Slovenistika v letu 1992 (Bibliografski pregled)</i>
Prejeli smo v oceno	303	

Jezik in slovstvo

Letnik XXXIX, številka 6
Ljubljana, maj 1993/94

ISSN 0021-6933

Časopis izhaja mesečno od oktobra do maja (8 številke)

Izdaja: Slavistično društvo Slovenije, Ljubljana

Uredniški odbor: Alenka Šivic-Dular (glavna in odgovorna urednica), Aleksander Skaza, Jože Pogačnik, Marko Juvan, Miha Javornik (slovstvena zgodovina), Zinka Zorko, Tomaž Sajovic (jezikoslovje), Boža Krakar-Vogel, Mojca Poznanovič (didaktika jezika in književnosti)

Predsednica časopisnega sveta: Helga Glušič

Tehnični urednik: Lojze Tomc

Oprema naslovnice: Samo Lapajne

Računalniška priprava: BBert grafika, Resljeva 4, Ljubljana

Tisk: VB&S d.o.o., Milana Majcna 4, Ljubljana

Naslov uredništva: Jezik in slovstvo, Aškerčeva 2, Ljubljana 61000

Naročila sprejema uredništvo JIS. Letna naročnina 1200 SIT, cena posamezne številke 200 SIT, dvojne številke 250 SIT, za dijake in študente, ki dobijo revijo pri poverjenikih, je letna naročnina 600 SIT. Letna naročnina za evropske države je 20 DEM, za neevropske države pa 26 DEM.

Naklada 2100 izvodov.

Revijo gmotno podpirata Ministrstvo za kulturo RS, Ministrstvo za šolstvo in šport RS, Ministrstvo za znanost in tehnologijo RS in Znanstveni inštitut Filozofske fakultete.

Po mnenju Ministrstva za informiranje RS, št. 23/187-92, z dne 18. 3. 1992, revija šteje med proizvode informativnega značaja, za katere se plačuje 5%-ni davek od prometa proizvodov.

Koroška narečja kot most do slovenskega knjižnega jezika

1. Uvod

Do dialektologije, najpomembnejše veje slovenskega jezikoslovja, imajo današnji jezikoslovci bolj mačehovsko razmerje, ker se posvečajo predvsem knjižnemu jeziku in njegovim teorijam, živi jezik pa, ki prihaja iz »božjih« ust — vox populi vox dei —, žal ni deležen tiste pozornosti, ki mu gre. Narečja so uzaveščeni jezikovni sestavi, ne pa priučeni kakor knjižni jezik. Zato bi bilo prav, če bi narečje vsak, ki ga obvlada — ne zna ga vsakdo —, gojil doma pa tudi v javnosti, če ni ravno slavnostni ali pogrebni govornik. Narečja kot podsestavi enakovredno izražajo jezikovni svet posameznika v njegovi najmanjši pokrajinski in krajevni enoti in na tej najmanjši, ne več deljivi sistemski jezikovni ravni še najbolj ustrezajo tistemu, kar je W. v. Humboldt imenoval »innere Form«, »innerer Sprachsinn« — romantično rečeno so torej še najbolj v »duhu« tistega jezikovnega sestava, v katerega se uvrščajo. Sem sodijo besednopomenske posebnosti jezika, pa tudi frazeologija in pregovori, za katere v drugem jeziku ni neposrednih ustreznic, saj vsak jezik členi svet po svoje. Na nekatere razlike med nemščino in slovenščino je opozoril Hafner (1980: 18f).

Če vzamemo npr. selsko *qáči réj hórta pu vósz pa qáči čápútəli māj* (po *vósz* = po logu, *čápútəl* = čop las), s tem prvi trenutek gotovo ne bi vedeli kaj početi, če ne bi že prej vedeli, za kaj gre, ne vsebinsko, ne slušno. Ali nekaj primerov iz domačega, do pred kratkim popolnoma patriarhalnega sveta pod Obirjem, npr. *púst q pa zəəbrut*. Kdo danes še pozna zebrot (Hohlzahn), o katerem pravimo, da se v *vsâq žit uséərje*, oziroma *zəəbrut bábe ni dôbu, j pa djāv: se m pa v žit usrəv, da v me vsâqa švâtava*; ali iz živalskega sveta: *svjĭ hñət*, 'svinjo gnati', v prenesenem pomenu pomeni 'ne dobiti odveze pri spovedi' — pravzaprav velika kazen za vse neporočene *če se nə vžénš, buš na sórdi dēən svjĭ jézdū*, se glasi dokaj huda groznja, ki se je vsi reveži prestrašijo. Ali uganka: *prēda májžəl, zádá rájžəl, v sréd pa qóədelā*. Treba bi se bilo spoznati na kmetovanje v starih časih in uganili bi, da gre za mačka. Takih in podobnih primerov je še dosti (glej Karničar 1992), v knjižnem svetu pa manj; bili pa bi lahko, če bi jih upoštevala leksikografija in literatura 19. stol., ko so bila narečja še rezervoar, iz katerega je črpal knjižni jezik. Zdaj jih očitno čaka le še sedmina, kajti jezik je živ organizem in vstajenja od mrtvih zanj na tem svetu ni.

Krajevni govor je tista le še na idiolekte deljiva sistemska enota, s posebnostmi na glasovni, besedni in skladenjski ravnini, ki nam omogoča brezhibno sporazumevanje doma in v najbližji okolici, in sicer tako, da z manj sredstvi in besedami kot v knjižnem jeziku, zato pa z večjo večpomenskostjo in ekspresivnostjo odlično izhajamo, sicer bi morali nadomeščati manjkajoča sporočila z znakovnim jezikom kakor gluhonemi, kar pomeni, da ponoči ne bi bilo sporazumevanja. Takega pojava pa ni opaziti. Narečja niso zanemarljiva socialna vrst, na to je pred kratkim opozorila tudi Smoletova (1993: 233), jezik nekih revežev, dekel, hlapcev in ibržnikov, marveč enakredni podsestavi s polno funkcionalnostjo na zemljepisno omejenem območju. Pri njihovem opisovanju smo doslej zaradi strukturalistične metodologije izhajali iz idealne postavke, da gre pri tem za homogene jezikovne

podsestave, zdaj pa se bolj zavedamo njihove heterogenosti z vsemim diatopičnimi, diastratičnimi in diafazičnimi razlikami (Coseriu 1970).

Diatopične razlike se kažejo v porazdelitvi bogate sopomenskosti poimenovanj za isto stvar, recimo od vzhoda proti zahodu Koroške: modliti — žebrati — petati, teden — nedelja, aržet — devžak — tošnja — tošen — žok, marnovati — pomnati — marnjevat — žeberiti itd. (glej SFb 1: 237-307); diastratične v različnem izražanju glede na pripadnost družbenim in kulturnim pastem (dnevni migrant bo imel v svojem besedišču več izposojenega in nepotrebnega citatnega besedišča kakor pa tisti, ki nikoli ni živel zunaj domačega kraja dalj časa; tudi kulturnik, ki ima višjo jezikovno zavest, se bo vedno spraševal, kako bi misel izrazila denimo njegova babica, in si bo belil glavo, kako bi se reklo še bolj po domače, brez tujk, ki niso zmeraj potrebne, včasih pa, kajti izposojenk je več vrst — tak n.pr. zlasti v Podjuni splošno sprejeti in udomačeni »jarmak« še dolgo ni isto kot nepotrebni »kleterštajk« (po domače najbrž »steza za plezanje«, knjižno pa »plezalna steza«), o katerem je bilo letos zaslediti po časopisju upravičeno polemiko. V Tezavrusu slovenskega ljudskega jezika na Koroškem (doslej izšel do črke F) uporabljamo pri izposojenkah 5 kvalifikatorjev: 0 = beseda je v splošni rabi, 1 = beseda s strokovnega področja, za katere ni domačih izrazov, 2 = tuje motivirane (uprava) ali stimulirane besede (povpraševalec), 3 = besede z aktualizirano stilno vrednostjo, citatne besede, 4 = spontane jezikovne inovacije in 5 = besede, ki jih kompetentni govorniki ne uporabljajo in se ne uvrščajo v navedeno shemo (Thesaurus).

Diafazične razlike pa so v izbiri stilnih sredstev; tako se bosta dva možakarja pogovarjala drugače, če bosta trezna, kakor bi se, recimo, če bi bila »narezana«, »nasekana«, »nalimana«, »nadelana«, »natreskana« in še kaj, če navedem le nekaj primerov s predpono na-. Včasih zadošča kar monolog, kot v primeru Kapelčana, ki je trezen dejal: *han hvâži ha m dějte, pól pa hrem za hrâšqe fráve dr'ove cépt*. Po tretjem kozarčku pa je menda dejal: *naj hune hrâšqe má rhe qar sáme dr'ove cépij, če hóčej*. Ko je tistega zvrnil, je dejal: *še hanéha má dějte, bom pa pól šov za hune bábe dr'ove cépt*.

2. Predsodki in odnos do narečij

Da narečjem ne posvečamo pozornosti, ki jo zaslužijo, so krivi tudi stari predsodki, da so grda; to prihaja predvsem iz nemško govorečega sveta; tam so veljala že od nekdaj za nekaj manjvrednega. Grdo ni kajpak nič drugega kakor trditve sama, da obstajajo lepi in grdi jeziki. V mitologijo spadajo tudi trditve, da bi bili nekateri jeziki pomembnejši kakor drugi. Razumljivo je, da so bili v zgodovini nekateri jeziki uglednejši in z večjo praktično koristjo, to pa je bilo povezano z vodilno vlogo nekaterih narodov, ne s sestavo jezika. Ocenjevati jezike po gospodarskem in političnem vplivu njihovih govorcev nikakor ni jezikoslovno merilo, ker bi po tej logiki morala biti nemška nemščina boljša od avstrijske, ameriška angleščina boljša od angleške, »slovenska« slovensčina pa višja kategorija od koroške (to zadnje recimo da bi skoraj veljalo). Mimo so časi Karla V. (vladal od 1519-58), ki je govoril z moškimi francosko, z damami italijansko, z Bogom špansko, s konji nemško, angleščina pa je bila tedaj še precej »na psu«.

Drugo vprašanje pa je vloga angleščine kot *linguae francae*, ki čedalje bolj izpodriva manjše jezike, tudi nemščino, in tako pomaga varčevati mednarodnim organizacijam in vladam pri izplačevanju honorarjev prevajalcem in večjezičnim tajnicam.

Za Nemce so narečja še v 17. stol. veljala kot defektna: *Omnibus dialectis aliquid vitiosi inest...* (V vseh narečjih je nekaj slabega — skratka, so jezik drhali — Löffler /1980; 14/ citira Justusa Georgiusa Schotteliusa iz A. Scholzevega nemškega narečnega slovarja 1933). Narečja so se istila s preprostim ljudstvom, ljudstvo pa je bilo neizobraženo — in kdo bi hotel veljati za neizobraženega — zato so bila narečja primera ravno še za burke in komedije. Bolj zdravo razmerje do njih je imel J. W. Goethe, saj pravi: »Jede Provinz liebt ihren Dialekt, denn er ist doch eigentlich das Element, in welchen die Seele ihren Atem schöpft!« (Löffler 1980: 15; citata ima po Socinu 1888: 426).

V slovenskem jezikovnem svetu je bilo razmerje do ljudskega od vsega začetka bolj spoštljivo. Protestantski pisci so se dobro zavedali velikega števila narečij in so si zato prizadevali pisati tako,

da je vsak kar največ razumel v svojem govoru. Modri in razgledani Trubar, ki je s svojo dolenjščino bogatil ljubljansčino, pravi k predgovoru k Matejevemu evangeliju (1555): »Kedar ta slovenski jezik se povsod glih inu v eni viži ne govori — drigači govore z dostimi besedami Kranjci, drigači Korošci, drigači Štajerji inu Dolenci ter Bezjaki, drigači Krašovci inu Istrijani, drigači Krovati -, obtu smo mi le-tu naše delu v ta krajnski jezik hotli postaviti za dosti riči volo, nerveč pak, kir se nom zdi, de ta tih drugih dežel ludi tudi mogo zastopiti. In mi nesmo v le-timu našimu obračanu oli tolmačevanu lepih, gladkih, visokih, kunštnih, novih oli neznanih besed iskali, temuč te gmajnske krajnske preproste besede, katere vsaki dobri preprosti Slovenec lehku more zastopiti; zakaj ta muč svetiga evangelija inu naše izveličane ne stoji v lepih, ofertnih besedah, temuč v tim duhej, v ti risnici, v ti pravi veri inu v enim svetim krščanskim lebnu.« Niso bili jezikovni puristi, saj jim je šlo v prvi vrsti za »izveličane«.

Pohlin sicer govori o »Pöbelsprache« in »Schriftsprache«, toda v nasprotju z nemško govorečim svetom narečja nikoli niso veljala za jezikovni izrodek brez vsakršnih pravil. Danes bi po zaslugi jezikoslovcev morale biti zadeve razčiščene — se pravi, da doma gojimo narečje, če ga imamo, naloga šole pa je, da skrbi za knjižni jezik in da pri tem ne zanemari narečij, marveč da prek njih skuša ustvariti most do knjižnih sistemov. Kaže, da bo treba na novo ovrednotiti narečja in jim vrniti tisti pomen, ki ga imajo, kajti še daleč niso le neka socialna zvrst, kot izhaja iz slovnice. V taki določitvi vidim nekaj slabšalnega, ker merilo uporabnikov jezika ni zadostno, češ delavci, rokodelci, kmetje in ljudje z nižjo izobrazbo so govorniki narečij, akademiki, podjetniki in višji uradniki pa govorniki standarda. To pa ne bo držalo, ker slednji lahko zavestno gojijo tudi svoje narečje, če jim je do tega. Enako velja za koroško slovensko »nomenklaturu«, kolikor obvlada svoje narečje.

3. Narečja — enakovredni podsestavi

Za določitev narečij uporabniki torej ne morejo biti edino merilo. Pogosto se sliši, da v narečjih niso zastopane vse slovnice kategorije, češ, manjka predpreteklik, imajo okrnjeno besedišče, manj skladenjskih možnosti, torej manj možnosti logičnega strukturiranja (recimo s podrednimi vezniki), medtem ko imajo nadrejeni jezikovni sestavi kar najbolj izrabljene slovnične ravnine, kar največji inventar vseh slovničnih kategorij, maksimalno besedišče in skladenjsko raznolikost. Razlika pa je po mnenju jezikoslovcev (Löfller 1980: 5) le v pogostosti rabe nekaterih slovničnih možnosti, pogostejše priredje in konkreten način izražanja v nasprotju s pogostim podredjem in abstraktnim načinom izražanja v standardnem jeziku, kar je vse posledica različnih področij rabe narečja in standarda. Možnosti, ki jih daje knjižni jezik, potencialno lahko daje tudi narečje, samo da za to ni praktične potrebe, tako da narečje nikakor ni neka pomanjkljiva različica enotnega narodnega jezika. Medtem ko je standard nadpokrajnski, prostorsko neomejen in brez krajevnih posebnosti — zato pa tudi s kar največjim sporazumevalnim dosegom — so narečje sistemska različica s prostorsko omejeno veljavo.

Za primer odlomek besedila iz Sel, v katerem je vse polno prirednih in eliptičnih stavčnih konstrukcij, ki bi bile v knjižni slovenščini nenavadne, ker je večina skladenjskih vzorcev v besedilu narejena po nemškem kopitu, hkrati pa gre za skladno govorenega jezika in njegove zakonitosti (Karničar 1990: 313; glej tudi primere na koncu prispevka):

Nõ, p̄s:li n̄ šlè:ji, q̄á:j j ž̄ n̄rè̄s:duw s̄e, j bi:w pa n̄ sm̄r:t ups̄ȭ:j̄in. J pa tá:mi ws̄è ž̄ pr̄àjt bow, wóç z̄wé̄s:zani, j pa p̄:šwa pa p̄rj̄t̄:zduwa h̄õna bá:ba n̄ b̄īs:lim q̄ò:j, p̄ z b̄īs:wu h̄à:d̄arcu pumá:χawa, j biw Ló:js pa wpr̄š̄č̄in. P̄ù:q̄š̄i s pa li:χ t̄oq p̄sq̄nili, q̄à:q̄r pa d̄s p str̄īs:l̄l j ži wóç z̄wé̄s:zani m̄è:w, h̄l. Ló:jz, p̄ù:q̄š̄i p̄ò̄s:q̄nij, j pa ž̄t:ju, da j b̄èq, h̄l, na h̄ùs:nim swét. Zwé̄s:ž̄ij h̄r wóç, q s̄é:bi p̄r̄su, wíš, ws̄è p̄:wχ̄n pulici:ji pa ž̄ni:r̄ju wq̄r̄li j̄e:ha, pa b̄à:raj ha : »Nõ, Ló:jz, q̄ù: pa j̄e?« Ji pa dj̄:w : »Ws̄è j n χud̄f:č, a s na t̄em bul s na h̄ùs:nim swét, pus̄ò̄s:d j s̄á:ma pulicì:ja.«*

S svojim glasoslovnimi, oblikoslovnimi, besednimi in skladenjskimi odmiki so torej narečja v nekem zemljepisnem prostoru enakovredni podsestavi. Ne morejo pa biti jezik znanstvenikov, ker je znanstveni jezik s strogo terminologijo najzahtevnejša funkcijska zvrst jezika. Njihova raznovrstnost in razdrobljenost sta mednarodno občudovano in priznано dejstvo in temeljna posebnost slovenskega jezikovnega prostora. Zato bi moralo tako bogastvo na tako majhnem prostoru navdajati z velikim ponosom slehernega jezikovno in kulturno zavzetega Sloventa in neslovenca, da ne govorim o slovenistih (glej Smole 1993: 233). Da je tako malo dialektologov (čeprav bi človek pričakoval v vsakem večjem središču sedmerih narečnih baz po enega neugnanega zapisovalca in popisovalca živega bogastva), si lahko razlagam le tako, da dialektologija nima ustreznega položaja, ali pa so narečja že na tako nizki stopnji, da bodo zdaj zdaj izginila. Nikakor jih ne bi smeli zanemarjati kot neke okrnjene jezikovne sestave, kakor se je pogosto razglašalo, kajti knjižni jezik bo laže preživel v svoji polivealentnosti, polifunkcionalnosti in normiranosti. Koroška slovenska narečja se med sabo razlikujejo bolj po zvočni in besedni podobi kot pa po globinski sestavi, od knjižnega jezika pa nič bolj kot vsa druga obrobna slovenska narečja, sicer razumevanje standarda ne bi bilo zagotovljeno v taki meri.

Znanje slovenščine na Koroškem sploh hira (prim. npr. Fischer 1983, Lausegger 1991), še zlasti, kar zadeva aktivno znanje knjižnega jezika — ne nazadnje, ker ni dovolj govornih položajev, v katerih bi lahko uporabljali knjižni jezik; lahko bi se reklo: vozniško dovoljenje je, ni pa prakse. Možnosti, kako priti do knjižnega jezika, sta načelno dve: šola in društva, medtem ko v družini narečnih govorcev knjižnost zveni kot pravo spakovanje. Najstarejše izročilo knjižnega jezika prihaja z »lece«, bi se reklo tudi s »kancelna«, s prižnice), in to že od Brižinskih spomenikov, za tiste, ki pač hodijo v cerkev. V cerkev ne hodijo vsi ljudje, po gostilnah pa žal tako lepe slovenščine ni. (»Pridige« se slišijo potem doma, upati je, da vsaj v nepokvarjenem narečju!) Dejstvo ostaja, da na podlagi narečja tudi knjižni jezik razumemo. In to že od nekdaj. Če bi postavili trdega govorca katerega koroškega slovenskega narečja pred trdega Nemca, bi pač ne bilo sporazumevanja, z Ljubljančanom pa bi se verjetno dobro zmenil, pa čeprav koroški Nemci radi trdijo, da se s koroškim slovenskim narečjem laže naučiš nemško kot slovensko, češ, tako blizu nemščini so. Poslušajmo, kaj pravi na to v uvodu k slovenski slovnici Gutsman že leta 1829:

»Glaubet mir, gelehrte und seeleneifrige Sprachgenosen! obschon der gemeine Mann nach Verschiedenheit der Gegenden verschiedene Aussprachen und Endungen der Wörter angenommen; ob er schon glattweg, oder grob sich ausdrücket, versteht er doch den feinern Ton und regelmäsigere Wortbildung des geistlichen Redners; ja er wird stolz darauf, und dünkt sich selbst ein Mehrers zu seyn, wenn er sieht, daß seine Sprache auch nicht ohne alle Zierlichkeit ist. Glaubet ferner mit mir meiner selbst eigenen Erfahrmis, da ich in meinem Missionsamte alle windischen Pfarren abgelaufen, und dennoch überall in einer mittelmäßigen Vertigkeit redenden mit Beifalle bin verstanden worden.«

4. Narečjeslovje — veda romantikov?

Dialektologija ne more biti le konjiček zagnanih starinarjev, ki jih simpatija do ogroženih jezikovnih podsestav in podedovana sla po zbiranju in lovu silita k zapisovanju redkih besed. Urbanizacija, dolgoletni vpliv napačne jezikovne politike, migracija, javna občila in materialistična zagnanost zelo močno pritiskajo na do še nedavno čisto slovenske kraje na Koroškem, tako da je slovenščina z narečji vred čedalje bolj izpostavljena nemškemu vplivu. Škoda bi bilo jezikovnega bogastva, če bi propadlo za vselej, kajti že zaradi svoje obrobnosti so naša narečja ohranila najstarejše jezikovne posebnosti in spadajo iz zgodovinsko-primerjalnega zornega kota, se pravi glede na nehomogeni slovanski izvir alpskih slovanov — gotovo k enemu iz najzanimivejših raziskovalnih območij v Evropi (na to je pogosto opozarjal bivši vodja graškega raziskovalnega projekta inventarizacije koroškega slovenskega ljudskega jezika Erik Prunč). Kljub pozitivnemu razmerju do narečij, čemur smo priča v zadnjem času, pa niso ogrožena samo narečja, temveč, kot rečeno, znanje slovenskega jezika sploh, in sicer kljub možnostim, kakršnih ni bilo še nikoli: velika moralna opora nove države

Slovenije, dvotirno politično in kulturno razkošje na Koroškem, televizijske in radijske oddaje, tedniki, založbe, gimnazija, trgovska akademija, možnost uporabe slovenščine pri 47 uradnih (skupno s 14 občinami), tisoč maturantov, vrsta akademikov itd. Toda kaj z vasmi? Očitno učiteljem šolski predmet slovenščina ne pomeni drugega kot literaturo, zato se tudi nič ne pomakne na boljše. Poskrbeti bo treba tudi za praktične stvari, ne samo za pesmice, ki jih lahko piše malodane vsakdo, če zna s pridom uporabljati odzadnji slovar slovenskega jezika.

5. Narečja v osnovni šoli — most do knjižnega jezika?

Naši govori, obogateni in obremenjeni z nič koliko nemškimi izposojenkami, so bili doslej dovolj močni, da so preživeli: sprejeli so izposojeno gradivo in ga prilagodili lastnim glasovnim, oblikoslovnim in pomenoslovnim zakonitostim. Tezavrus koroškega slovenskega ljudskega jezika da je prepričljiv vpogled v marsikatero pomensko, slovnično in zemljepisno posebnost iz življenja posamezne besede. Doslej se narečni sestavi niso sesuli ne v sklanjatvi ne v spregatvi. V zadnjem času pa je le opaziti, da si ljudje ne izposojajo le posameznih besed, marveč kar cele sintagme in stavke, to kar do zdaj »ajgentlih ni bovu selpstfarštendlih«, Merkač/Jurič 1984: 86), oziroma da prihaja »do vse bolj izrazitega križanja različnih plasti govornega jezika s prevzemanjem iz različnih kodov: bodisi iz slovenskega pokrajinsko-pogovornega jezika, bodisi iz nemškega narečja oz. višje nemške jezikovne variante (Lausegger 1991: 98). Grozi nevarnost, da bodo z leti ostale slovenske le še pike in vejice. So pa seveda še kraji ob stenah Karavank, kjer so narečni sestavi še močni in bodo tudi preživeli. Zato naj na podlagi dolgega samoglasniškega sestava iz Sel pod Košuto dam primer, ki je mišljen kot pomoč učiteljem, kako si pomagati z narečnim samoglasniškim sestavom pri graditvi mostu do knjižnega jezika. Kaže pa, da prispodoba mostu šepa, kajti to bi pomenilo, da je med bregovoma velika voda — narečja ne poznajo besede »reka« -, razlika pa je v resnici le na površini, se pravi, da ne gre toliko za dva bregova, ki bi jih moral povezovati most, marveč kvečjemu za višje nadstropje v isti stavbi, za to pa bi bila ustrezna prispodoba dvigala — če ne bi zbužalo občutka klavstrofobije.

Narečja kot polnofunkcionalne podsestave bi bilo treba pospeševati tudi na ljudskih in glavnih šolah. Ljudskošolskim učiteljem si upam celo svetovati, naj z otroki v začetku govorijo v šoli v krajevnem narečju, če ga obvladajo, in tako ustvarjajo prehod h knjižnemu jeziku in pisani besedi, po čemer je seveda šele treba zbuditi skomine. Najbližja pot pa pelje v krajih, kjer ni dnevnega stika s knjižnim jezikom ravno prek narečij. Učiteljeva stvar je, da šolarju omogoči prehod v višje nadstropje iste zgradbe. Zdi se mi, da je pametnejše, če se mu to posreči prek narečja, kakor da bi, opravičujoč svojo nezmotljivost, štel učenčeve napake ter s tem zbuval pri otrocih strah in slabo vest. Bolj smotno je, če jim pojasni in razloži narečne pojave in jih primerja z ustreznim standardnim inventarjem. Tako je v ljudski šoli na Obirskem uspelo učiteljici Marti Polanšek, ki zdaj uči 10 otrok, prek narečja spraviti jezikovno raven šolarjev na zavidljivo raven, čemur pripomorejo tudi redni javni nastopi šolarjev z recitacijami in igrkami.

6. Primer dolgega dvoglasniškega vokalizma iz Sel

Kako torej priti prek narečja od zbornega jezika? Ena od najhujših pregrad bo fonetika. Zato si oglejmo najprej osnovni koroški dvoglasniški sestav in pogledjmo, ali je res tako zapleten ali pa se nam to samo zdi.

Dolgi samoglasniški sestav v Selah pozna, i, iɜ, e, eɜ, ê, a, o, oɜ, o, u, torej 10 samoglasnikov, če pa upoštevamo še ɚ z obema tonemoma vred (npr. pwáwa / ta pwáwa) bi to pomenilo 22 dolgih samoglasnikov. Kje se pojavljajo posamezni samoglasniki?

i nastopa na etimološkem mestu: *lipa, hiša, lisica, malina, vimček, griva, vino;*

iɜ odseva stalno dolgi jat (ê), staro in novocirkumfektirani novoakutirani jat; *kres, sneg, žleb — zvezda, gnezdo, sveča, greh;*

v internih zlogih besed v množini: *mesta, kolena, dela, ceste*, kjer bi bilo pričakovati staroakutirani jat;

e je refleks za cirkumflekirani etimološki e (*peč*) in novoakutirani etimološki e (*zelje, ženska; žegnan, nedelja*);

e \bar{z} odseva staroakutirani e, skrajšani in kasneje podaljšani (*breza, streha, mesto*), nosnik e (*detelja, sreča, poklekiniti* (pri Poljancih je nosnik a), dolgi polglasnik (pri Poljancih a: *dan, pasji*), cirkumflekirani etimološki e: *lesen, voden*) etc. Razlika med e in e \bar{z} je povsod nevtralizirana, tako, da se v cerkvi sliši le široki e — *sveta Marija ...*

ê je kot v knjižnem jeziku drugotno naglašeni e: *žena, jezik*;

a je etimološki a: *baba, jama, žaba*;

ô sekundarno naglašeni o: *rôka, nôga, kôza*;

o \bar{z} zlasti stalno dolgi nosni o: *klop, okrogel, rob, sod, golob, moka, moder, sosed; krona, krota, loč, kočej* etc.

u \bar{z} cirkumflekirani etimološki o: *bog, moč, gnoj, gospod*;

u etimološki u: *muha, duša, luč, brus, luknja*.

V kratkonaglašnem sestavu sta v osrednjem delu zreducirana i in u (qr \bar{x} , n \bar{r} t), v obirskem narečju tudi tudi a — Hérmán je zn \bar{v} šr \bar{f} bat, br \bar{t} pa n \bar{a} q (br \bar{t} = 1. brat, 2. brati).

Kljub vsej raznolikosti je treba ugotoviti, da bi bil prehod na knjižni glasovni sestav povezan z malenkostnim trudom. Kjer sta v narečju i \bar{z} in u \bar{z} , je v knjižnem oziru ê in ô; e \bar{z} bi ustrezal e \bar{z} -ju (razen pri polglasniku - dan, vas), o \bar{z} pa o \bar{z} -ju, drugo je enako. Tako učitelj v Selah ne bi smel imeti težav. Še laže bi bilo za tistega, ki bi poučeval v Železni Kapli, kajti tamkajšnji samoglasniški sestav ima le dvoglasnika o \bar{z} in e \bar{z} dodatno h knjižnemu sestavu, ujema se celo jat — to je za Koroško nenavadno — saj je povsod i \bar{z} , razen od Plajberka do Malenc, kjer ga zastopa i, vokalizem v Kortah pa je popolnoma enak knjižnemu. Torej samoglasniki ne morejo biti najhujša ovira. Laže je preiti z večjega števila samoglasnikov na manjše kot pa obrnjeno, tako da bi se oseba s knjižnim samoglasniškim sestavom le s težavo priučila kakšnega narečja z vsemi prozodičnimi prvinami.

V podjunskih narečjih, zlasti v jugovzhodni Podjuni med Poljanci (da se ločijo od Vršanov in Dravcev) okoli Blata/Doba, so si sestavi podobni, samo z dodatnima a-jevskima fonemoma (*váča* =leča \neq *váča* =oča, Zdovc 1972: 41) in o \bar{z} kjer je treba upoštevati še ostanke nosnosti, zlasti pri o \bar{z} -ju (Globasnica, Šentlipš), kar ni v Evropi nič posebnega, saj jih imajo tudi Francozi in Poljaki. Nadalje se pojavlja tukaj labiovelarizacija — tam, kjer se govori o, je knjižno a. Reče se *krava/trava*, vendar *moma*, ker pred prvotnim v-jem ni prišlo do tega pojava, sicer so skoraj vsi a-ji postali o-ji. Po drugi strani pa se je nosnik a že deanaliziral in je nastalo nekaj drugotnih a-jev: *gvádu, pukvádknu*. Nekoliko bolj odprta kot v Selah pa sta diftonga oa in ea — *koáza, roáka, žeána, reáku*.

Samoglasniška sestava Sel in Doba sta po razvrstitvi samoglasnikov skoraj enaka (razen nosnikov), samo da je drugačna pogostnost, ker so posamezni refleksi izid drugačnega tisočletnega razvoja, ki so ga določali razni jezikovni in nejezikovni dejavniki, npr. naselitev (besedje) zemljepis, upravne in cerkvene meje (npr. dobrolska in šmihelska fara — meja izoglos q/k, h/g, a/o — glej Zdovc 1972: 139) — Tako sem se površno dotaknil le dveh samoglasniških sestavov, obstaja pa v govorih Roža, Podjune, Zilje in Obirja po nekaj rahlo se razlikujočih sestavov.

Samoglasniki očitno ne morejo biti največji problem. Lahko se zgodi, a je redkost. Tako je npr. Lepenčan (obirsko narečje) vprašal Selko, ali ima kakega *qôniya* (*qon qóna; qôni* — konje, majhen konj), pa je to razumela po svoje, namreč *qôzniya*, dvoglasniško, *qôzni* pa je v Selah prašiček, in je dejala — *Ql \bar{q} ar hóçiti, p \bar{v} han hl \bar{v} n!*

Več truda kot za samoglasnike je treba za soglasnike z različnim mehčanjem, premeti in asimilacijskimi pojavi. Osrednji del Koroške — uokvirjata ga izoglosi k — g —, pozna le q ter h.

Treba pa je veliko več artikulacijskega truda, da človek reče *konj, krava, klobuk* namesto *qoj, qráva, qv'qobq* in se pri tem skoraj zažre. Poleg tega mora upoštevati še knjižni apikalni r, ki ga v narečju nima.

Zakaj imajo gorati deli zahoda in vzhoda **k g χ r**, osrednja ravnina pa **q h χ/h R**, je vprašanje. Včasih so menili, da so sprememb v artikulaciji krivi zunanji dejavniki, recimo podnebje. Zato da imajo skandinavci, Švicarji in Tirolci podobne trde glasove, v nižinah pa je vse mehkejše. J. Grimm pravi: »die Erfahrung lehrt, daß Bergluft die Laute scharf und rau, das flachland sie weich und blöde mache.« (Löffler 1980: 24).

7. Besedila

Narečni primeri starejših govorcev so eden iz Doba pri Pliberku, eden iz Šentjakoba v Rožu, eden iz Lepene, zadnji pa z Zilje. Skušajte si sami ustvariti sodbo, kaj bi bil najtrši oreh pri prehajanju na knjižno ustreznico, ki ob vseh težavah, na katere naletimo, podobne tematike v neumetnostnih zvrsteh kajpak ne obravnava. Na levi strani je transkribiran primer narečja, na desni knjižno »prečrkovanje«, pravo ubeseditev v knjižnem jeziku pa naj bralec tvega sam. Informant primera 7.1 je bil pripadnik starejšega rodu, besedilo pa je transkribirano s traku. Primer 7.2 je vzet iz knjižice K. Pečnika (1928: 27-28), 7.3 je iz moje monografije (Karničar 1990: 320), 7.4 pa je del besedila, ki ga je informantika predložila žiriji avstrijskega narečnega literarnega natečaja mesta Feldkirchen/Trg leta 1993.

7.1 Dob (podjunsko narečje)

Mbárt je tûj ádn prišu k anéj,
 álte, tək, pud váknə, pun'qči,
 poá pa tək, víŕda, púŕbi s trúcal:
 g'ər mi 'opri al pa n'ətər ma spústi.
 Poála sa j pa pustíva namórnvat,
 ga j pa spustíva n'ətər, je ležóva
 v pustéli. Poá j pa tək ubíŕ noáj
 štək unta dáržova, nu, spot kóvtra,
 pə m'ímə čévənc štək unta.
 Poá j pa réku: nò, j djóv,
 k'ək, pa da štək dəržíš noája unta,
 pa saj bol n'ətər sa purávnaj.
 J pa djóva: víŕš, j djóva, n'əs
 smu gnúŕj vuzíli, c'ŕv dán,
 səm pa búŕsa gnúŕj bósava,
 jútŕe ga m pa druč, pa kni vríŕdnə,
 j djóva, də bə noája umívova,
 sa pa dévə pəršpóra.

Enbart je tudi eden prišel k eni
 jeli-te, tako, pod okno, ponoči,
 po(tlej) pa tako ve(š)da, pobi so trucali:
 gor mi odpri ali pa noter me spusti.
 Po(t)lej se je dala namarnovati,
 ga je spustila noter, je ležala
 v postelji. Po(tlej) je pa tako obe nogi
 tako venta držala, no, izpod kovtra,
 pa mimo čelnic tako venta.
 Po(tlej) je pa rekel: no, je dejal,
 kako pa da tako držiš noge venta,
 pa saj bolj noter se poravnaj.
 Je pa dejala: veš, je dejala, danes
 smo gnoj vozili, cel dan,
 sem pa bosa gnoj basala,
 jutri ga bom pa dru(gi)č, pa ni vredno,
 je dejala, da bi noge umivala,
 se pa delo prišpara.

7.2 Šentjakob (rožansko narečje); naglas in ö (= ozki e) po avtorju, q = k

...Biv səm še an mvad pub an'ah
 11 alə pa 12 lit, qŕ so bəli
 Francozə v Rožə, vondər pa žö
 dro đoəol star, da dro dorö
 še vse punam, bu je löta 1813
 alə pa 1814. Təđój je nimščə
 cašar v Vine naše graje na
 fracošča casarja Napoleona

Bil sem še mlad pob enih
 11 ali pa 12 let, ko so bili
 Francozi v Rožu, vendar pa že dro
 dovolj star, da še vse dro dobro
 pomnam, bilo je leta 1813
 ali pa 1814. Tedaj je nemški
 ceser na Dunaju naše kraje na
 francoskega ceserja Napoleona

zhubov. Napoleon, to je biv
qerlɛc vod nja je vse cesarje pa
qrale hvava bolóva. Nimcɔ so
riqalɔ, da Francozɔ nɔɕiso
fletnɔ, da so le Nimcɔ fletnɔ.
Lih tɔqɔ qaqɔɔr tista Mojɔca,
ta!a na hribre, qɔ žinjja,
da je samu von'a žavbɔrna.
Tudi Francozɔ so bɔli aní prov
fletnɔ lɔđi. /.. /Svačanɔ so
bɔli Nimcɔ, mi Rožanɔ pa
Francozɔ. B'eštɔrhaca!

izgubil. Napoleon, to je bil kerlc,
od njega je vse cesarje in
kralje glava bolela. Nemci so
rekli, da Francozi nič niso
fletni, da so le Nemci fletni.
Glih tako kakor tista Mojca,
tale na hribru, ki misli,
da je samo ona žavbrna.
Tudi Francozi so bili eni prav
fletni ljudje. /.. /Svečani so
bili Nemci, mi Rožani pa
Francozi. Beštɔgaca!

7.3 Lepena (obirsko narečje)

Pôb je pa žɔbru dol:
Huspôť spuvedníq, mate r'ot q hɔn
pulɔníq, jès sɔm pa vbóh
hréšɔnq, mam r'ot ɔn léšɔnq.
/.. / Tɔda j pa fâr v'ɔn purínu,
j stɔr b'ev pa palíc m'ev,
pa s palíci v'zhâv pôba, da se j
palíca qâr zvómva, tɔq je
v'zhâv pôba. Pôb je qâr n'ot u
prúq s'edu. Pó pa p'ávɔr b'ara
dóma ha: Nò,
qáq pa j b'ov p'ar sp'oved? J pa
réɔqu: Sp'oved je še qar b'ova,
sp'oved. Upɔajív, upɔajív, je
réɔqu, se b nɔ b'ov p'arvumív,
b me b'ov še vbív.

Pob je žebral doli:
Gospod spovednik, imate rit ko en
polovnik, jaz sem pa ubog
grešnik, imam rit (ko) en lešnik.
/.. / Tedaj je pa far ven porinil,
je star bil in palico imel,
pa s palico užgal poba, da se je
palica kar zlomila, tako je
užgal poba. Pob je kar not v
pruko sedel. No, po(tlej) pa paver bara
doma ga: No,
kako pa je bilo pri spovedi? Je pa
rekel: Spoved je še kar bila,
spoved. Obhajilo, obhajilo, je rekel,
(če) se bi ne bilo prozelomilo,
bi me bilo še ubilo.

7.4 Bistrica na Zilji (ziljsko narečje)

Zanabart paléda b'ávɔa p'ɔásɔnɔ
zád, p'úɔšla jɔ vsɔ t'akɔ nágvɔ
šv'ɔ. Ténf! Dá mu cɔbála, pa
možl'ɔ jɔ p'adu z galídɔ zádɔ
znak! Mljíɔka jɔ t'ékú pa róbtɔ.
Nɔšɕɔ n'jɔ réku b'ɔs'j'ɔdɔ. Kráva
jɔ túd p'ɔžb'okv'áva kakɔr n'ɕa
béjɔ bvɔ. B'íɔ mlj'íɔka v zalj'éɔni
trávɔ. Gríɔɔ! Kájda p'ɔv lépɔ
za palédatɔ. S p'ráznɔ galídɔ
sma šl'ɔ zád p'úɔtɔ fáɕɔ.
Tɔtn'otɔ, kɔ jɔ n'ɕɔtɔ réku:
Saj n'ɔɕ na st'óɔr, b'omɔ pa
namesto mlj'íɔka žgánjɔ p'ílɔ,
smɔ sɔ š'ɔlɔ vsɔ smj'átɔ zač'élɔ.

Zaenbart pogleda bavha počasno
zad, pošle je vse tako naglo
šlo. tenf! Da mu cebalo, pa
možlje je padel z golido zad
vznak! Mleko je teklo po robu.
Nihče ni rekel besede. Krava
je tudi prežvekovala kakor nič
bejo bilo. Belo mleko v zeleni
travi. Greh! Kajda prav lepo za
pogledat. S prazno golido
smo šli zad proti faci.
Tenotri, ko je nekdo rekel:
Saj nič ne stori, bomo pa
namesto mleka žganje pili,
smo se šele vse smejeti začeli.

Ugotovili smo, da imajo narečja, ki živijo in dobro delujejo, lahko pomembno vlogo korektiva. Velik problem pri osvajanju knjižnega jezika je še besedni red (skladnja), medtem ko bo govorcu zbornega jezika največja ovira glasovna in domala neosvojljiva prozodična podoba narečij.

Viri in literatura

- Coseriu 1970 Eugeniu Coseriu, *Einführung in die strukturelle Betrachtung des Wortschatzes*, Tübingen 1970
- Fischer 1983 Gero Fischer, *Das Slowenische in Kärnten*, wien 1983
- Gutsman 1829 Oswald Gutschmann, *Windische Sprachlehre, Verfaßt von Oswald Gutschmann, weiland kais. königl. Missionär in Kärnten. Klagenfurt 1829*
- Hafner 1980 Stanislaus Hafner, *Zur Frage der Inventarisierung der slowenischen Volkssprache in Kärnten*, v: *SFb 1 (glej tam)*, 11-36
- Karničar 1990 Ludwig Karničar, *Der Obir-Dialekt in Kärnten, Die Mundart von Ebriach/Obirsko im Vergleich mit den Nachbarmundarten von Zell/Sele und Trögern/Korte*, Wien 1990 (ÖAW, Phil.-hist. Klasse, Sitzungsberichte, 551. Band).
- Karničar 1992 Ludwig Karničar, *Die tierwelt in den Kärntener slowenischen Mundarten*, v: *Anzeiger für slavische Philologie*, 21.1992, 39-53
- Lausegger 1991 Herta Lausegger, *Sodobni trenutek slovenskih govorov na Koroškem*, v: *Nemzetközi szlavisztikai napok 4, Szombatyhely 1991*, 95-104
- Löffler 1980 Heinrich Löffler, *Probleme der Dialektologie, Eine Einführung*, Darmstadt 1980²
- Merkač/Jurič 1984 Franc Merkač/Marija Jurič, *O vaškem vsakdanu, Disertacije in razprave 7/Dissertationes und Abhandlugen 7*, izd. Slovenski znanstveni inštitut/Slowenisches wissenschaftliches Institut, Klagenfurt/Celovec 1984
- Pečnik 1928 Karl Pečnik, *Naši dialekti*, Dunaj/Wien 1928
- Scholz 1933 A. Scholz, *Deutsche Mundarten-Wörterbuch, Versuch einer Darstellung ihres systematisch-historischen Werdeganges von Anbeginn zum Ende des 18. Jahrhunderts*, 1933
- SFb 1 *Lexikalische Inventarisierung der slowenischen Volkssprache in Kärnten, (Grundsätzliches und Aolgemeines)*, izd. St. Hafner in E. Prunč, Graz 1980 (Slowenistische Forschungsberichte 1 = SFb 1)
- Smole 1993 Vera Smole, *Vseslovenski narečni slovar: da ali ne*, v: *Jezik in slovstvo*, 38. 1992/93.6, 233-235
- Socin 1888 A. Socin, *Schriftsprache und Dialekte im Deutschen nach Zeugnissen alter und neuer Zeit*, 1888, nov natis 1970
- Thesaurus *Thesaurus der slowenischen Volkssprache in Kärnten*, izd. St. Hafner in E. Prunč, zv. 1-3, 4. zv. v tisku; Wien 1982, 1985, 1992; *Schlüssel zum Thesaurus der slowenischen Volkssprache in Kärnten*, Wien 1982 (ÖAW, Schriften der Balkankommssion, Linguist. Abteilung, Sonderpublikation)
- Trubar 1555 Primož Trubar, *Ta evangeli svetiga Matevža*, Tübingen 1555
- Zdovc 1972 Paul Zdovc, *Die Mundert des südöstlichen Jauntales in Kärnten, Lautlehre und Akzent der Mundart der »Poljanci«*, Wien 1972 (ÖAW, Phil.-hist. Klasse, Schriften der Balkankommission, Linguist. Abt. 20)

Ludvik Karničar

UDK 808.63-087(436.5)

SUMMARY

DIALECTS FROM THE KOROŠKA REGIONS AS A BRIDGE TO LITERARY LANGUAGE

Dialects should be systematically cultivated, for they as one of the sub-systems of the language in an equal way express the linguistic world of the individual in his smallest regional or local unit. They enable him faultless communication at home and in its closest vicinity. Unfortunately they were neglected in the past and considered as inferior. Protestant writers were an exception, for they had a respectful attitude towards the Slovene dialects and they especially tried to be understood by as many people as possible.

For the dialects from the Koroška region it is known that they more than in their deep structure differ from each other in their vocal and lexical image; from literary language, however, they differ no more than the other marginal Slovene dialects. That is why the dialects in elementary school can be some kind of natural transition towards literary language and written word.

Marko Juvan
 Filozofska fakulteta v Ljubljani

UDK 886.3 Prešeren F. 7 Krst pri Savici .06
 UDK 886.3.091"18/19"

Preseganje romantične dediščine? Ključno besedilo narodne literature v modernizmu in postmodernizmu¹

O G. Graff, eden izmed uglednih ameriških pre-
 mišljevalcev književnosti, je pred nekaj leti polemiziral zoper utvaro, da postmodernizem z »novo
 senzibilnostjo«, s poseganjem po popularnem gradivu, prebija okope estetske avtonomije visoke
 kulture, kakršno so uvedli romantiki, gojili pa še pripadniki elitniškega modernizma.² Po Graffu
 naj bi postmodernizem dejansko le koreniteje izrazil paradoksalnost estetske avtonomije ter
 ontološko in gnoseološko negotovost, ki so jo čutili že romantiki: umetnost, ki so jo slavili kot
 subjektivni nadomestek za versko totaliteto, je postajala v družbi dejansko obrobna. Takšno
 zavedanje na Slovenskem izpričujejeta, recimo, Prešernovi besedili *Pevcu* in *Glosa*: v pesemskem
 osrčenju spada subjektivno ponotranjenje dveh temeljnih eshatoloških simbolov, pekla in nebes,
 ravno k najpomembnejšemu pesniškemu poklicu: ta je postal v meščanskih družbah ne le vokacija, poslanstvo,
 temveč tudi posebna družbena vloga, ki človeka pesnika razlikuje od drugih, ga postavlja v drugačen
 red. To drugačnost še jasneje naslika *Glosa*, v kateri je očitna zavest o družbeni obrobnosti umetnika
 in umetnosti. Ta pa je vendarle kraljestvo avtonomnosti, v njej namreč denar izgubi svojo menjalno
 vrednost: moč denarja nadomesti vrednost simbolne menjave, ki samo v umetnosti v poeziji, lahko
 preobrazi roso v srebrnino, zarjo pa v zlatnino — pesnik ostaja kot poklic torej v bistvu zunaj
 temeljne vezi blagovne menjave. Po Graffu pa so se romantiki zavedali tudi, da je vrednote, »zunanji«
 svet (referencialni pomen), po Kantovem epistemološkem zasuku mogoče besedilno predstavljati
 zgolj arbitrarno (odvisno od izjavljalnega stališča), torej brez transcendentnega kritja, metafizičnega
 upravičenja (takšno zavest bomo odkrivali v večumnosti, vrednostnih ambivalencah *Krsta pri
 Savici*). Ta članek bo to problematiko obravnaval na bolj posebni ravni: zanima me razmerje
 modernizma in postmodernizma do »sakraliziranih«
 družbenih vlog in učinkovanja književnosti,
 kakršni izvirajo iz romantike »malega«, »nedržavnega«
 naroda, ter do vprašanja, koliko se da v
 literarnih in razlagalnih metabesedilih sploh predstaviti »pravi«
 pomen romantične besedilne pred-
 dloge. Koliko je na Slovenskem romantična dediščina prvotni temelj (*arché*) postmoderne-
 ga stanja tudi glede na književno (re)produkcijo narodne ideologije, njenih mitov in imaginarija?

¹ Besedilo je nekoliko razširjena in prirejena različica prispevka za mednarodni posvet Postmodernism in the literature and culture in Eastern and Central Europe, ki ga je novembra 1993 priredila Šlezijška univerza iz Katowic na Poljskem.

² Gerald Graff, The myth of the postmodernist breakthrough, *Postmodernism in American literature: a critical anthology*, ur. M. Pütz, P. Freese (Darmstadt, 1984), str. 37-58.

1 Ključno besedilo

Prešernova romantična verzna povest *Krst pri Savici* (1836)³ še danes velja za narodni mit. *Krst pri Savici* je eno izmed ključnih besedil⁴ (*Odiseja, Antigona, Kralj Ojdip, Eneida, Faust, Lepa Vida*), ki s svojimi imeni, podobami, idejami in zgodbami spredajo evropski kulturi oziroma njenim posameznim narodom rdečo nit njihove identitete. Besedilo postane ključno, če ima že samo oblikovne in tematske odlike ter če izpolni tri družbenokulturne pogoje v procesih recepcije in poznejše besedilne obdelave: kanonizacijo, antonomazacijo in trajnost, moč pri izzivanju nastajanja novih literarnih del.

1.1 Notranje odlike

Slovence, »nedržavni narod«, ki mu je razsvetlenski čas pritisnil nalepko »miroljubnih poljedelcev«, je Prešeren v *Krstu* krstil tako, da je v elegično-tragični perspektivi uzgodbil zgodovinske izvire manka njihove državnosti; iz zgodbe o posameznikovi odpovedi je spesnil parabelo o njihovem izginotju z romantičnega zgodovinskega prizorišča, o koncu slavnih dogodkov, vrednih junaške epike, ter ponotrnil narodno identiteto v duhovnost.⁵ Slovence je — kot kažejo raziskave B. Paternuja in J. Kosa — skušal simbolno vzpostaviti v kulturi tudi z mednarodno konkurenčno in estetsko ugledno pesniško obliko; opiral se je na schleglovsko pojmovanje narodnoutemeljevalne vloge pesnitev, po načelih romantičnega estetskega univerzalizma stiliziral prvine epskega izročila med Homerjem in Tassom ter pretapljal v novo celoto tudi sodobnejše vzorce, ki so v evropskih književnostih po razsvetljenstvu obravnavali ločitvene ljubezenske zgodbe (motive odpovedi, žrtvovanja), tematiko nazorskih dilem, verskih konfliktov ter zgodovinskih mednarodnih bojev.⁶ Prešernova pesnitev pa je žanrsko simptomatično ambivalentna, objektivno-subjektivna (*Krst pri Savici* je po »snovi« deloma junaški ep, po sestavi byronovska verzna povest, po tonu pa elegija). Kot romantično delo, ki že izhaja iz duhovnih premis historizma in moderne, k nacionalni državi usmerjene narodne ideje, je poleg tega odkrila njen temeljni problem, s čimer jo je že pri njenih virih podvrgla dvomu, samospraševanju. Skozi zgodbo o iskanju smisla in ljubezni namreč upesnjuje začetke tisočletne slovenske podrejenosti tujim državnim strukturam in kulturno-civilizacijskim vzorcem, ki pa so bili v razvojni perspektivi videti »naprednejši«, »razvitejši« od prvotnih domačijskih. Tisto, kar naj bi bilo pri nedržavnem narodu imanentno narodno, bistveni del izročila, samobitnosti (krščanska kultura in civilizacija), se kaže za nasilno presajeni vzorec tujega; drugost, ki je pogoj za nastanek istovetnosti, se v *Krstu* do narodnega subjekta ne more umestiti v zunanji položaj.

Zaradi te vznemirljive tematske kristalizacije in hkrati dekonstrukcije narodne istovetnosti ter zaradi zgodovinske usode Prešernovo besedilo odzvanja v slovenski kulturi že nad 150 let. Pri tem pa vsakršne identifikacijske vzorce, ki jih je poustvarjalo poznejše razlagalno ali literarno pollaščenje predloge, sproti moti z nerešljivimi protislovji. Te aporije, ki v besedilu samem razstavljajo enovitost smisla, izzivajo nastajanje vedno novih literarnih del (ter esejističnih in literarnovednih interpretacij), ki skušajo zapolniti vrzeli, izgladiti protislovja, speljati predlogo v svoje mišljenjske okvire.⁷

³ France Prešeren, *Zbrano delo* 1 (Ljubljana, 1965).

⁴ I. P. Smirnov, Citirovanie kak istoriko-literaturnaja problema: principy usvoenia drevnorusskogo teksta poetičeskimi školami konca 19. — načala 20. vv. (na materiale Slova o polku Igorove), *Blokovsky sbornik* 4 (Tartu, 1980), str. 246-276.

⁵ Glavni junak Črtomir, voditelj upornega karantanskega plemstva zoper bavarske pokristjanjevalce in njihove slovenske zaveznike (zgodovinsko ozadje fiktivnih dogodkov je postavljeno v 8. st.), namreč po vojaškem porazu in pod vplivom spreobrnjene Bogomile, ki jo je ljubil, molče sprejme krščansko vero, se odpove posvetni ljubezenski zvezi, postane redovnik in celo misijonar, ki gre med sonarodnjake.

⁶ J. Kos navaja npr. Voltairovo tragedijo *Alzire*, Schillerjevo tragedijo *Die Jungfrau von Orleans*, predvsem pa romantično novelistiko oz. romanopisje (Scott, *Waverley*, Manzoni, *I promessi sposi*), dramatiko (Werner, *Das Kreuz an der Ostsee*) in verzificirano epiko (Mickiewicz, *Konrad Wallenrod*, Schulze, *Cäcilie*, Byronove »verse-tales«). Janko Kos, *Primerjalna zgodovina slovenske literature* (Ljubljana: ZIFF, Partizanska knjiga, 1987), str. 68-74. Prim. še Boris Paternu, *France Prešeren in njegovo pesniško delo*, 2. knjiga (Ljubljana, 1977), zlasti str. 100-101.

⁷ Zaradi ambivalenc, nihanja vrednostnih oznak, zaradi konfliktnih motivacij dogodkov pripovedovalčeva vrednostna perspektiva ni jasna in trdna (ni mogoče dokazati, ali Črtomirov boj za staro, pogansko vero in njegovo krstitev sprejema

1.2 Druženokulturni dejavniki in »prešernovska struktura«

Prešernovo besedilo je lahko postalo utelešenje in kondenzat »slovenstva« šele ob delovanju drugih kulturnih dejavnikov, tudi institucionalnih. Kanonizacija, ki se je začela že sredi 19. st. in se dopolnila na njegovem koncu, je prvi pogoj: pri tem procesu so sodelovala metabesedila in dejanja kritike, literarne zgodovine, uredniških projektov (antologiziranje, zbrano delo), šolstva ter literarnega epigonstva, parodiranja in (implicitnega) dialogiziranja. Z njihovo pomočjo je Prešernovo delo postalo splošno znano in trajno zasidrano v bralnem repertoarju ter dobilo v kulturi vloge literarne, socialnoetične eksemplaričnosti in referenčnosti.

Antonomazacija in spodbujanje medbesedilnih navezav sta naslednja ‚zunanja‘ pogoja za to, da je književno delo postalo v kulturi ključno. Antonomazacija je aplikacijska strategija metakomunikacije: metabesedila so si v publicistiki, najprej zaradi strankarskega rivalstva, že v 60. letih 19. stoletja začela iz Prešernove predloge prilščati njena lastna imena (naslov, imena junakov, prizorišč) in jih po logiki antonomazije prekrajati v občna imena za določene splošne, stalne ali ponovljive lastnosti, tipe, nazore. S ‚krajšo‘ lastnih imen enkratnega besedila so njegovo identiteto vložila v splet podob in ideologemov, v imaginarij, s pomočjo katerega se je konstituirala splošna identiteta — narodna zavest oz. samozavedanje.

Prva ambicioznejša literarnozgodovinska interpretacija Prešerna (Josip Stritar, Uvod k izdaji Prešernovih *Poezij*, 1866) je vzpostavila paradigmo za razumevanje narodnega poslanstva umetnosti in umetnika, do katere so se potem opredeljevali modernisti in postmodernisti.⁸ Izhajajoč iz pesnikovih lastnih romantičnih preobrazb orfejskega mita (*Sonetni venec*) je Stritar oblikoval interpretativno zgodbo o Prešernu kot eksemplaričnem svečeniku lepote in pesniškem utemeljitelju, žrtvi-odrešeniku, glasniku, vodniku slovenstva, duhovnem urejevalcu političnih sporov v narodu — ravno *Krst* naj bi bil nekakšen povzemajoči, končni akord simfonije pesnikovega življenja in dela.⁹ Stritarjeva razlaga v tragizirano pripoved mitizacijsko zastre paradoks romantične estetske avtonomije, o katerem je pisal Graff. Na eni strani je transcendentalna začasnost, arbitrarnost in družbena obrobnost osamosvajajočega se estetskega območja (vidna v preziru filistrov do umetnikov), na drugi pa predstava, da je umetnost nekaj svetega, božanskega. Ta paradoks se pri Sritarju uteleša kot sentimentalistična ponovitev mesijanskega mitema: pesnik — na eni strani družbena žrtev, trpeči in prezirani obrobnež — je po svojem duhovnem bistvu in obstoju svečenik nadčutne, univerzalne lepote, posrednik med Lepim, Duhovnim, ki sta splošnočloveška, in narodom. S tem esejem se v slovensko izročilo dokončno vplete t. i. prešernovska struktura, tj. pojmovanje, da pesniki kot žrtve in izvoljeni »organi lepote« s svojo poezijo utemeljujejo in potrjujejo narodno gibanje. Trdno se zasidra ne le v razlagah Prešernovega dela, temveč tudi v splošnih pojmovanjih razmerja med književnostjo in politiko — in ostaja izhodišče za polemiko modernizacijskih literarnih tokov.¹⁰

pritrjevalno ali ne oziroma ali gre pri tem sploh za junakov zlom in resignacijo). Ker je besedilo razmeroma kratko in skopo v odmerjanju informacij (in je torej litotično glede na snov, ki bi omogočala epsko širino in stilo patetiko), marsikje med dogodki zazijajo skrivnostne »praznine« (v pomenu W. Iserja), nekatere povezave med njimi pa ostajajo zamolčane (Črtomir v *Krst* privoli molče). Več je mest, ki ostajajo pomensko odprta, nedoločljiva, čeprav imajo v dogajanju odločilno vlogo: ali je pojav mavrice, ki dokončno očara Črtomira, simboličen ali zgolj naravno lep, ali morda simbolizira božjo milost ali le očarljiv videz?

⁸ Obj. v J. Stritar, *Zbrano delo 6* (Ljubljana, 1956). Pred to interpretacijo je *Krst* kot svojska uspešnica (3 izdaje med l. 1836-47) vzbujal površno navdušenje med prvimi ocenjevalci, izzval tudi bolj poglobljene, esejistične romantične razlage, bil vključen v prve antologije kot zgled slovenske epike in potrditev kreativnosti narodovega duha, začel zbujaati plaz posnemovalcev, tekmecev in revizionistov (tudi na dramskem in gledališkem področju), bil sredstvo in celo ena od tarč burlesknega ter satiričnega parodiranja postromantičnega ruda.

⁹ Takšna interpretacija je pospremila Prešernovo delo, ko je kot prvo izšlo v zbirki *Klasje*, načrtovani iz enovite uredniške vizije o slovenskih klasikih, potrjevalcih tujim literaturam enakovredne narodove kulturne ustvarjalnosti.

¹⁰ Mdr. za enega vodilnih pesnikov *fin de siècle*, O. Župančiča, ki je podobo Prešerna l. 1901 že toliko zrelativiziral, da je v njem videl le romantika, »centripetalen duh«, »figuro pijanega poeta«. O »prešernovski strukturi« prim. Dušan Prijavec, *Vprašanje o poeziji. Vprašanje naroda* (Maribor, 1978), str. 36-37, 55-80, zlasti 78.

Okoli leta 1900, ob stoletnici pesnikovega rojstva in v navdušenju vsenarodnih kanonizacijskih dejanj, pride do zagretega publicističnega in literarnega križanja peres, ki se je sprožilo z iskanjem odgovorov na vprašanje, kakšen je bil Prešernov dejanski svetovni oziroma politični nazor in kaj je ‚bistvo‘ Slovencev. Tedaj si začno tudi literarna dela (E. Kristana, L. Fatur in O. Župančiča) iz Prešernove predloge z antonomazijami privzemati njena lastna imena (naslov, imena junakov, prizorišč), prek njih pa še motive, osebe in teme (npr. »to so naši Črtomiri«). *Krst* je s tem dobil vlogo medbesedilne primere oziroma interpretanta za ubesedovanje sodobne problematike ter postal zakladnica za aluzivno medbesedilno metaforiziranje in za metonimične zgodbene revizije (vsega skupaj nad 50 del), likovne upodobitve, uglasbitve in ugledališčenja.

2 O (post)modernih razmerjih do ključnega besedila

Literarnozgodovinsko pripoved o razmerju modernizma in postmodernizma do ključnega besedila nacionalne literature se zdi produktivno, relevantno in zanimivo urediti¹¹ okrog nasprotij, ki jih bom še sproti nadrobneje razložil: subjektivnost — decentralizacija subjektivnosti in epistemološka dominantna — ontološka dominantna besedila.¹² Pri medbesedilnih revizijah *Krsta pri Savici* je subjektivnost najprej, v obdobju moderne, polna vitalističnega nasprotovanja izročilu in kanoniziranemu imaginariju — individualizirani jaz se skuša dvigniti nad simbolizacijo kolektivnega, družbenega in zgodovinskega v Prešernovi predlogi (Oton Župančič). Ta uporniška drža iz začetne, predhodniške faze modernizma (I. Howe jo je označil kot inflacijo jaza) se v eksistencialističnem modernizmu šestdesetih let spremeni. Tedaj subjekt začenja odpirati epistemološka vprašanja: kako spoznati ‚pravo‘, s kanonom in ideologijo nezastirto resnico Prešernovega ‚mita‘, kako jo medbesedilno prikazati in uglasiti s sodobnim, modernim svetom (Veno Taufer, Dominik Smole). V tem kontekstu modernizem problematizira svoj zgodnejši subjektivizem, ga izpostavi kritični (samo)destrukciji in ga prikaže kot metafizično strukturo (Smole). Takšno stanje je izhodišče postmodernističnih medbesedilnih navezav, ki so metafikcijske: te v osemdesetih letih tematizirajo in eksplicirajo aporetičnost, nedoločljivost Prešernovega besedila. To storijo tako, da opozarjajo na arbitrarnost spoznavnih (interpretativnih) konstrukcij o njegovem smislu — s tem podčrtovanjem epistemološke dominantne spodbijajo temelje vseh dotedanjih medbesedilnih izpeljav *Krsta* in referenc nanj. Odpirajo pa tudi že ontološko dominantno: opozarjajo, da ne obstaja en sam svet, temveč da je resnic več, da imamo opraviti s pluralnostjo, prežemanjem mogočih besedilnih in zgodovinskih svetov (Andrej Blatnik, Branko Gradišnik, Dimitrij Rupel).

2.1 Vitalistično zavračanje izročila

Po I. Howu je subjektivizem metafizika modernistične estetike, hkrati pa uporniška družbena drža: subjektivizem odreka pomen družbenih okoliščin (kar se povsem sklada s protirealistično estetiko), umetnina pa postaja medij dinamične individualnosti.¹³ Takšno držo, ki je stopnjevanje romantične estetike, je na Slovenskem l. 1899 programsko označil I. Cankar: »Vdal sem se s tiho razkošnostjo

¹¹ Prim. Brian McHale, Some postmodernist stories, *Postmodern fiction in Europe and the Americas*, ur. Theo D'haen, Hans Bertens (Amsterdam — Antwerpen, 1988), str. 13-25.

¹² Za prvo dihotomijo gl. G. Hoffmann, A. Hornung, R. Künow, »Modern«, »postmodern« and »contemporary« as criteria for the analysis of 20th century literature, *Postmodernism in American literature: a critical anthology*, ur. M. Pütz, P. Freese (Darmstadt, 1984), str. 12-37; tu: 13-17. Za drugo pa prim. B. McHale, Change of dominant from modernist to postmodernist writing, *Approaching postmodernism*, ur. D. Fokkema, H. Bertens (Amsterdam — Philadelphia, 1986), str. 53-79. — Dominanta je po Tinjanovu in Jakobsonu žariščna sestavina umetnine, tista, ki določa in preoblikuje druge sestavine in zagotavlja celovitost strukture. Literarni razvoj lahko opazujemo kot spremembe takšnih dominant. Tako naj bi po McHaleu prehod iz modernizma v postmodernizem zaznamovala sprememba dominantne iz epistemološke v ontološko. Epistemološka dominantna je značilna za modernizem in sproža naslednja vprašanja: kaj lahko vemo, kdo to ve, kako in s kakšno gotovostjo, kako vednost prehaja od človeka do človeka, kako zanesljiva ostaja pri tem in kako se spreminja predmet spoznavanja, kakšne so meje vednosti? Ontološka dominantna (ontologija je izraz iz poetike T. Pavla, pomeni »teoretični opis mogočega sveta«) zaznamuje postmodernistična besedila in poraja vprašanja: kaj je svet, kakšne vrste svetov obstajajo, kako se razlikujejo, kaj se zgodi, če se soočajo različni svetovi, če pride do kršitve meja med njimi, kakšen je način obstoja besedila in kakšen način obstoja svetov, ki jih besedilo projicira?

¹³ Cit. po G. Hoffmann, A. Hornung, R. Künow, n. d., str. 16-17.

samemu sebi. K vragu vse teorije! Moje oči niso mrtev aparat; moje oči so pokoren organ moje duše, moje duše in njene lepote, njenega sočutja, njene ljubezni in njenega sovraštva...«¹⁴ Zavračanje razmeroma nove tehnološke iznajdbe, fotografskega aparata, tega v evropskih umetniških krogih že klišeiziranega simbola mimetičnega predstavljanja ‚zunanjega‘ sveta, in slavljenje obujene romantične metafore notranjega očesa sta bila izraz subjektivizma kot metafizike, etike, estetike in tematike literarne reprezentacije. Cankarjevo preklinjanje »vseh teorij« kaže na antagonistično razmerje individualizirane poetike do racionalnosti. Pomeni pa tudi zanikanje znanih, normativnih razlag sveta. Razumljene so kot subjektu ‚zunanji‘ redi osmišljanja; opirale so se lahko na sistematiziranje podedovane vednosti, na besedilni spomin. Že na predstopnjah modernizma se poleg zavračanja mimetiziranja sočasne družbe torej poraja še nasprotno razmerje do izročila, do poprejšnje vednosti. J. Habermas govori o radikalizirani zavesti, o modernem projektu preseganja, ki drugače kot zavest o *modernitas* v prejšnjih obdobjih nasprotuje tradiciji in zgodovini posplošeno, abstraktno, *en bloc*.¹⁵

Slovenska moderna je — kot je znano iz literarne zgodovine — na začetku 20. st. v imenu izrazito subjektivistične poetike nakazala hotenje po prelomu z izročilom: odpravljala in presejala je njegove žanrskostilne hierarhije, kršila načela posnemanja, ironizirala njegovo narodno avtarkičnost, ideološko vezanost na meščanstvo (filistre), Cerkev in deklarativno narodno potrjevanje. Z medbesedilno navezavo na *Krst* vpiše Oton Župančič (pesem *Daj, drug, zapoj*, Čez plan, 1904)¹⁶ začetek radikaliziranega razmerja do slovenskega izročila, pojmovanega kot celota ideoloških, estetskih, družbenozgodovinskih skupnih imenovalcev. Gre za vitalistični, ekscesno subjektivistični upor bremenu izročila, utelešenemu v Prešernovem junaku. Župančič je v pesem aluzivno prenesel izsek iz motivike predloge (misel poraženega Črtomira na mogočo usodo — nenehni beg) in ga folkloristično grozljivo, groteskno in ekspresivno preoblikoval. Prešernov literarni lik antiteično postavi ob nietschejskega, titaniziranega, usodo izzivajočega toreadorja, ki je eksotični simbol drznega dinamizma in vitalnosti ter alternativni ideal narodovega značaja. Ob tem merilu se Črtomir izkaže za utelešenje suženjstva, za večno vračajočega se slovenskega antijunaka (Župančič priključuje folklorni mitem volkodlaka), ki ne premore zadosti notranje moči in avtonomije, da bi branil ogroženo narodovo ozemlje. Župančičeva pesem je z vizionarskim hiperboliziranjem detajla predloge posplošeno napadla smisel besedila v celoti — tako je bila prva, ki je Črtomira v prostor književnosti polemično in odmevno vpeljala kot vzorčnega slovenskega junaka, simbol oz. antonomazijo tipičnih lastnosti, depresivnega bistva slovenstva (»to bil je Črtomir, naš junak«).

2.2 Iskanje arhetipa in zlom subjektivizma

V neoavantgardi in modernizmu 60. in 70. let se je razcvetelo polemiziranje s kanoniziranimi (ključnimi) besedili kot sredstvi za reproduciranje narodne ideje in liberalnih, konservativnih ali komunističnih ideologemov.¹⁷ To je bilo očitno zlasti v oblikah parodičnosti, ki so med literarnimi žanri vzporedne kritičnemu ter interpretativnemu konceptu »novega branja«. »Novo branje« je smer literarne interpretacije, ki fenomenološko reducira drugotne, družbeno in narodno eksemplarične vloge kanoniziranih imetnin in umetniških biografij (npr. orfejsko-mesijanski arhetip, kot ga je ob Prešernu vpeljal J. Stritar); skuša se dokopati do njihovega bistva, do »eksistencialnega jedra«; to naj bi bilo sposobno brez zgodovinskih, metafizičnih, ideoloških transmisij vznemirjati modernega

¹⁴ Ivan Cankar, *Zbrano delo 7* (Ljubljana, 1969), str. 195.

¹⁵ Jürgen Habermas, *Theorie des kommunikativen Handelns* (Frankfurt, 1981), str. 446.

¹⁶ O. Župančič, *Zbrano delo 1* (Ljubljana, 1956), str. 201-202.

¹⁷ V primerjavi s slovensko zgodovinsko avantgardo iz dvajsetih let, ki je sicer zaostrela findsiedelovski prelom z izročilom (z antiestetiko montaž in z »veliko citatno polemiko« z globalnim kodom, ikonografijo in ideologemi umetnosti kot »institucije« meščanske družbe; npr. *Konst* Srečka Kosovela). Citirani pojmi rabljeni po: Peter Bürger, *Theorie der Avantgarde* (Frankfurt, 1974); Dubravka Oraić Tolić, *Teorija citatnosti* (Zagreb, 1990), str. 79-80.

bralca.¹⁸ »Novo branje« ima močno epistemološko noto, saj išče možnosti za ideološko neposredovano, izrazito subjektivno-eksistencialno doživetje in spoznanje ‚resnice‘ klasičnih del, tiste, ki naj bi jo že ta dela sama zastirala z estetskimi izpeljankami metafizike;¹⁹ tipično modernistično pa je »novo branje« tudi kot **kritična** zavest, ki s poudarkom obravnava narodnoutemeljevalno vezanost in politično-ideološko uporabnost literarne klasike (v smislu topike vladajoče ideologije in kulturniških elit). — D. Pirjevec je vlogo literature kot medija in (nadomestne) politične institucije nedržavnega narodnega gibanja poimenoval z izrazom »prešernovska struktura«.²⁰ Z obema tendencama »novega branja«, demitizacijsko in reavtentizacijsko, se ujemajo modernistične (eksistencialistične) resne parodije²¹ ključnih besedil slovenskega literarnega in folklornega izročila (dela V. Tauferja, D. Smoleta, G. Strniša, D. Zajca, S. Makarovič, R. Šeliga idr.). ‚Mitskim‘ delom klasikov ali folklore so skušale izbrisati učinke kanonizacije (vzorčnost, aplikabilnost, ideološke redukcije), poleg tega pa razkriti še njihove idejno-estetske kamuflaže lastne »izvorne problematičnosti«; s to ‚resnico‘ besedila so nekomično parodije stopale v dialoško sozvočje, do njegovega ideolekta pa so ves čas ohranjale ironično distanco. Modernistična poetika (ideolekt nihilizma) ključno besedilo sicer potjuje in demontira, hkrati pa ga reaktualizira, izrablja za palimpsesten ‚arhetip‘ svojega sporočanja, tako da simbolna dediščina preteklosti ekvivalenčno preseva — prek vidnih anahronizmov — v sodobne motive, situacije, realije in ali razpravljanja, stile. S tem pa se v modernistični protitradicionalizem vpisuje struktura arhaizacije, ki je povezana s prostorskim združevanjem raznorodnih in raznočasnih okruškov diskurzivnih redov (M. Foucault to imenuje *heterotopia*);²² parodije slovenskih ‚mitov‘ so po svojem namenu še najbližje t. i. esencialističnemu arhaizmu, pisanju, ki je v navezavi na Heideggra skušalo odkriti v svojih predlogah *arhai* sedanjosti, pri čemer jih je moralo očistiti od poznejših funkcionalizacij, spoznavnostnih nanosov, ki so jim jih dale zgodovina, metafizika in oblastna tehnologija.

Od srede šesdesetih let nastajajo poleg resnih parodij še mnogotematska parodična besedila, ki ironično, satirično, estetsko igrivo in/ali groteskno aludirajo na znamenita imena, šolsko klišeizirane interpretacije, preigravajo motivne topose, oblikovno-stilne klišeje, ideologeme meščanskih ter realsocialističnih ‚velikih pripovedi‘. Ta besedila — podobno kot v 20. letih avantgardistične Kosovelove montaže — kanonizirano izročilo relativizirajo in problematizirajo v celoti. Imajo ga za institucijo kulturne, moralne in literarne indoktrinacije ter gospodovanja. S takšnim ravnanjem s slovenskim književnim kanonom — slikovito ga formulira T. Šalamun z verzom »divje odmetavaš to, kar ni tvojega« — naj bi parodična besedila omogočila svojim avtorjem uveljavitev nove estetsko-literarne in mišljenjske avtonomije, razmah subjektivizma, izselitev iz »podobe svojega plemena« (T. Šalamun).

To osvobajanje subjektivizma je motivirano pri starejšem rodu od srede 60. let še z eksistencialistično modernistično idejnostjo, ki kljub profanizacijam, vključevanju zunajestetskega

¹⁸ Tovrstne težnje izpričuje mdr. modernistična antologija slovenske poezije *57 pesmi od Murna do Hanžka* (1970), ki temelji na načelu redukcije eksegetskega aparata in ponuja čim neposrednejši stik z besedili modernega izročila (od simbolizma do sodobnosti), kakršna naj bi bila, na sebi'. S tem zavrača manever tradicionalnega antologiziranja, ki je iz besedil vedno delal reprezentamene oziroma eksemple določenih občosti (literarnih, družbenih in/ali narodnih). Za širši metodološki okvir fenomenološke hermenevtike prim. Darka Dolinarja, *Hermenevtika in literarna veda* (Ljubljana, 1991), str. 162-172.

¹⁹ Epistemološka dominantna, ki jo B. McHale (Change of dominant..., str. 58-59) razlaga kot splet pripovednih postopkov (fokalizacija, notranji monolog, nezanesljivi pripovedovalci), s katerimi je tematizirana nedoločnost predstavljene resničnosti, me tu in v nadaljevanju zanima na ravni medbesedilne hermenevtike. Vprašanja, ki jih postavlja McHale, se torej nekoliko modificirajo: kako je v metabesedilih mogoče doseči in reprezentirati resnico protobesedil, kateri so dejavniki, ki pogojujejo razlagalčevo spoznavanje del iz preteklosti, katere instance se v razmerje med ta člena vmešavajo?

²⁰ D. Pirjevec, n. d.

²¹ Ziva Ben Porat, Ideology, genre and serious parody, *AJLC X* (New York — London, 1985), str. 380-387; Linda Hutcheon, Parody without ridicule: observations on modern literary parody, *Canadian review of comparative literature* 5 (1978), št. 2, str. 201-211.

²² Jacques Leenhardt, Arhaizam i postmodernost, *Postmoderna: nova epoha ili zabluda*, ur. G. Flego (Zagreb: Naprijed, 1988), str. 28-35; tu: 29, 30-31.

gradiva in prvin *popa* še vztraja na stališčih elitne estetske avtonomije (npr. V. Taufer); pri mlajšem rodu pa se tovrstni elitizem visokega modernizma na prelomu med 60. in 70. leti — gre za tok ljudstva — že pomika tudi v območje neoavantgardnih praks, kontrakulture, popa, hipijevstva, performansov itn., torej tiste »nove senzibilnosti«, ki je povsem vzporedna ameriškemu postmodernizmu šestdesetih let (npr. M. Jesih, F. Rudolf, D. Rupel).

Tauferjev modernizirani sonet *Nokturno I* (1964)²³ rearanžira okrnjene citate in posnetke stilemov iz tercijn *Krsta pri Savici* v novo sporočilno enoto, v nadrealistično vizijo, groteskizirano sliko vstajanja nasilno umorjenih mrličev. Na oblikovalni ravni prvine iz ključnega besedila razosebljenemu lirskemu subjektu, njegovi fluidni zavesti in hermetični dikciji zagotavljajo znano ozadje (aluzija na ubeseditev bratomornega boja v Uvodu v *Krst*), modelirajo, organizirajo označevalno gradivo kolažnega besedila.²⁴

S formalno-estetsko sestavo pesmi *centona* skuša modernist Taufer pretrgati z izročili romantične dediščine, saj načeli montiranja in parodičnosti problematizirata besedilno zaokroženost, izpovedno enovitost, zlasti pa svet vrednot, s katerim naj bi si Prešeren zastiral grozo pred ničem; s tematsko arhetipizacijo oziroma z arhaizacijo pa prav to dediščino kliče pesnik na pomoč kot temelj za alegorično izražanje lastne družbenozgodovinske, pesniške in eksistencialne stiske v porevolucijskem režimu. Tudi Tauferjev cikel *Krst* (1969)²⁵ ob tematiki nasilnih smrti v imenu ideologije in ob problemu metafizične praznine, ki sili v samomor, sozvanja s Prešernovim ključnim besedilom na način resne parodije.

Znotraj takšnih miselnih okvirov je nastala tudi druga paradigmatična modernistična nekomična parodija *Krsta pri Savici* — istonaslovna drama D. Smoleta (1969); dramatik ima do oseb in dogajanja, potopljenega v zgodnesrednjeveško preteklost, ironično razdaljo, ki vtis realnosti in zgodovinskosti vseskozi »metafizijsko«²⁶ razblinja, nanaša na sodobne realije, scenarije in diskurze (heterotopija).²⁶ Prevladujoče medbesedilno razmerje do ključnega besedila je nasprotovavno, kar je že samo po sebi odvod modernistične negativne estetike. Smoletov *Krst* je nezvesta dopolnitev²⁷ Prešernove zgodbe: literarni liki, dogajalni prostor in čas, ki so s tehniko razširjanja povzeti in izpeljani iz Prešernovih pripovednih nastavkov (zlasti iz epiloške stance) ter preneseni v nove, glede na implicitna navodila predloge marsikdaj celo antitetične motive, se ves čas odmikajo od romantične karakterizacije, motivacijskih sistemov, govornega stila; poleg tega ponarejeni in vstavljeni dogodki ter komentarji oseb preinterpretirajo smisel glavnega dogajanja in medosebnih razmerij Prešernove predloge, novi, dopolnjeni konec pa spodbija odprto semiozo njegovega zaključka.²⁸ Z apokrifnimi modifikacijami Prešernove zgodbe Smoletova drama zanika, profanizira, razgalja romantični besedilni svet, uničuje vse idealizacije, aporetične zapolnitve, ki

²³ Veno Taufer, *Vaje in naloge* (Maribor, 1969).

²⁴ Tu Taufer sledi modernističnemu »mitologizmu«²⁰ st., ki je — ob podpori splošnokulturnega interesa za mitologijo ter krizi idej napredka in racionalnosti — izrabljaj mitske modele kot umetniško oblikovalne postopke in kot medij za razmerje do sveta, za uveljavljanje misli o »večnih«²⁰ duševnih izhodiščih ali stalnih narodnih kulturnih obrazcih (J. Joyce, J. Anouilh, M. Frisch, A. Robbe-Grillet, H. Broch, T. Mann, M. Bulgakov). Prim. E. M. Meletinski, *Poetika mita* (Boegrad, b. l.), str. 9-11, 283-348.

²⁵ V. Taufer, n. d.

²⁶ To dosega npr. z razvidnimi anahronizmi iz političnega žargona, z evociranjem cinične logike oblastnih in ideoloških ustanov, z dozdevnostnimi konstrukcijami (»kakor da«), litotičnimi prislovi (»le za kanec«), zlasti pa s parabolično opozicijo pri predstavljanju dogajališč in dogodkov: geometrizirani, paralelistično formalizirani Oglej (simbol nihilizma, inertnega funkcionalizma cerkvenoupravnega središča) — kaotičnost slovenskega prostora (simbol državno-institucionalne neorganiziranosti slovenske družbe). — Dominik Smolec, *Krst pri Savici* (Maribor, 1969).

²⁷ Prim. Gérard Genette, *Palimpsestes: la littérature au second degré* (Pariz, 1982), str. 181-195, 217. Tu avtor razpravlja o dopolnitvah, medbesedilni vrsti, ki nadaljuje kakšno znano in nedokončano delo oziroma besedilo z odprtim koncem. Nezveste dopolnitve so tiste, ki se ne ravna po zgodbenih, karakterizacijskih, vrednostno-perspektivnih navodilih predlog.

²⁸ Smoletova dopolnitev *Krsta* je nadaljevanje porazov Prešernovega glavnega junaka: po vojaški (nacionalni, kulturni) in osebni (ljubezenski) izgubi se mu izjalovi še iskanje krščanskega verskega smisla. Črtomir išče smisel, ker pa absolutnih meril ni mogoče uskladiti z resničnostjo, izgubi vero in prične uničevati vse, kar ni v skladu z idejo, iz altruista postane ljudomrznik, iz narodnega bojevnika ubijalec sonarodnjakov, iz hrepenečega ljubimca morilec.

so pri Prešernu blažile nihilistične konotacije in posledice zgodbenega jedra (poraz, odpoved, izguba smisla). Zato ostaja v Smoletovi ironiji zaznaven tragični patos, nekakšna heroična drža modernistične metafizične nostalgije, ki jo je A. Wilde — sledeč Lyotardovim razčlembam — krstil za disjunktivno ironijo.²⁹ Modernistična epistemološka dominantna deluje na ravni medbesedilne hermenevtike. Smoletovo metabesedilo skuša spoznati ‚pravo‘ — s kanonsko eksemplaričnostjo, poznejšimi ideološkimi vložki, a tudi z romantizirano idealizacijo/estetizacijo same Prešernove pisave nezastrito — surovo resnico krstitvenega ‚mita‘. Zgrabiti hoče *arché* sam, kakor da bi bil Prešeren s svojim besedilom že njegov prvi mistifikator.

Fabulativna apokrifnost dramatiku Smoletu parabolizira eksistencialistično (po izviru heideggrovsko) moralno refleksijo, ki je hkrati — tako kot pri pesniku Tauferju — tudi politična kritika (socialističnega) totalitarizma: *sub-iectum*, ki se utemeljuje v metafizični transcendenci in deluje v imenu nekega višjega bistva (ideologije), kar vodi v heideggrovsko pozabljenje biti (*Seinsvergessenheit*), se po »smrti Boga« sam izkaže za izrazito metafizično strukturo, za utelešenje volje do moči, ki si orodno prilajša, podreja svet, z njim razpolaga (*Ge-stell*), ga uničuje.³⁰ Prav s tem naziranjem Smole problematizira temelje modernega subjektivizma, ki je hotel svet in zgodovino krojiti po meri osvobodilnih projektov, lyotardevskih »velikih pripovedi«. Nietzschejanski subjektivizem, iz katerega se je na začetkih modernosti na Slovenskem napajal O. Župančič, ko je zavrzel Črtomira kot simbol narodne nemoči, je Smole v fazi visokega modernizma šestdesetih let pripeljal do skrajnosti in ga zlomil.

2.3 Metafikcijska relativizacija resnice in subjekta

Pisci literarnih in literarnozgodovinskih metabesedil se niso spraševali o pogojih lastnega razumevanja *Krsta pri Savici*, čeprav so si privoščili tudi vehementne sodbe in drzne revizije — bodisi v imenu narodnopotrjevalnih in/ali nazorskih idealov, ki jih Prešernovo ključno besedilo zaradi aporetičnosti ni izpolnjevalo, bodisi zaradi radikalnega izpostavljanja ‚resnice‘, pred katero naj bi se Prešeren sam slepil z romantično (metafizično) idealizacijo. Zavest o nujni interpretativni posredovanosti *Krsta* — in zgodovine, ki jo Prešeren s pesnitvijo uzgodblja oziroma osmišlja — se je uveljavila šele v osemdesetih letih. Samorefleksijo, ki problematizira avtoriteto katerega koli (tudi lastnega) razlaganja kot končnega, pravo ‚resnico‘ predstavljajočega metajezika, je prinesel model metafikcijske proze, ki je med-najbolj reprezentativnimi vrstami postmodernistične literature na Slovenskem.

Vsaj po l. 1968 lahko na slovenskem literarnem in umetnostnem prizorišču opazujemo pojave, značilne za zgodnji ameriški postmodernizem,³¹ vendar so jih — tako kot drugod v Evropi — imeli za (neo)avantgardistične, povezane s študentskimi gibanji.³² Avantgardistične literarne tokove tega časa je esejist Taras Kermauner promoviral kot ludizem in reizem, pri čemer je prvi pojem izpeljal iz Derridajevih splošnih teoremov o »igri označevalcev«, drugega pa iz teorije in prakse novega romana oz. kroga *Tel Quela*. Ludizem v pripovedni prozi je v sedemdesetih letih vpeljal metafikcijo (D. Rupel) in začel vnašati prvine žanrske literature, tj. grozljive povesti, znanstvene fantastike,

²⁹ Prim. Alan Wilde, *Horizons of assent: modernism, postmodernism, and the ironic imagination* (Baltimore, 1981), str. 131-132.

³⁰ Na Slovenskem je tovrstno heideggrovsko kritiko subjektivizma, ki je bila Smoletov intelektualni podtekst, razvijal po l. 1964 Dušan Pirjevec, predvsem v svojih interpretacijah novoveškega evropskega romana (zbrane so v knjigi *Evropski roman*, Ljubljana, 1979); te razčlembе v številnih izpeljavah spominjajo na dela Giannija Vattima, npr. na prve tri dele v knjigi *La fine della modernità* (Milano, 1985). Toda o heideggrovski *Verwindung* metafizike, D. Pirjevcu in njegovem predhodništvu postmodernega filozofiranja bi bilo treba razpravljati posebej.

³¹ Npr. parodiranje visokega modernizma s stališč alternativne kulture, odkim od njegovih globinskih, metaforičnih interpretacij, vnašanje revin *popa*, vzhodnjaške ezoterike in holizma, gojenje čutne senzibilnosti, odpravljanje mej elitne estetske avtonomije, performansi in konceptualizem.

³² Prim. Hans Bertens, *The postmodern Weltanschauung and its relation with modernism: an introductory survey, Approaching postmodernism*, str. 9-51; tu: 14-19; Andreas Huyssen, *Postmoderne — eine amerikanische Internationale, Postmoderne: Zeichen eines kulturellen Wandels*, ur. A. Huyssen, K. R. Scherpe (Reinbek b. Hamburg, 1986), str. 13-44; tu: 17-22.

erotične ali pornografske proze (M. Dolenc, F. Rudolf, B. Gradišnik). V 2. polovici 70. in na začetku 80. let se je začel širiti še vpliv Borgesovih kratkih zgodb, tudi s posredništvom protitotalitarne politične fikcije D. Kiša (B. Gradišnik, D. Jančar). Čeprav so doživljali dokaj ažurne prevode in izvirne domače izpeljave spisi poststrukturalizma in teoretske psihoanalize (J. Derrida, J. Lacan, J. Kristeva idr.) in čeprav je D. Pirjevec sredi 70. let ob interpretaciji Dostojevskega že prihajal do spoznanj, ki so na moč blizu Vattimovi »mehki misli«, pa se je postmodernizem pod svojim imenom kot (modni) pojav, ki naj bi bil celovit (v vseh umetnostih) in nov, začel širiti na Slovenskem šele po l. 1980 in doživljal višek ok. l. 1985, torej ravno v času, ko so nastajale metafikijske izpeljave *Krsta pri Savici*.³³

Metafikijski žanrski model, ki sta ga aktualizirala modernizem in postmodernizem, razodeva povezanost obeh dominant, epistemološke in ontološke, ki po McHalu zaznamujeta prehod med tema umetnostnima kodoma — kot poudarja, ta prehod ni enosmeren in nepovraten, mogoč je celo v enem samem besedilu.³⁴ Epistemološka vprašanja (kaj spoznavamo in kako, kako je sploh mogoče spoznanje, kaj pogojuje vednost, kdo nam jo posreduje) se besedilno utelešajo v modernistični nedoločeni, toku zavesti, polilogu, skrajno subjektivizirani večperspektivnosti. Epistemološka vprašanja pravzaprav logično peljejo v stanje ontološke negotovosti, ki je po splošnem mnenju ena temeljnih določnic postmodernizma.³⁵ Polilog subjektivnih ‚resnic‘ namreč — kot kažejo Lyotardeve in Hassanove razčlembе — nima več nobene transcendentne uzakovitve, ki bi katero izmed njih potrjevala kot skladno s svetom oziroma bi ji podeljevala ontološko superiornost nad drugimi. S tem je odprta pot v razsredičenje subjekta kot zadnjega modernističnega oporišča gotovosti, pot v pojmovanje identitete kot nečesa necelega, odprtega in odvisnega od spremenljivih razmerij z okoljem. Metafikcija izhaja iz samorefleksivnega spoznanja, da je vse, kar govornica predstavlja, njen konstrukt, da torej pripovedni svet in njegov subjekt nastajata s pisanjem, s »tkanino citatov«; zato je v pripovedi mogoč soobstoj in preplet več svetov, različnih, medsebojno tudi izključujočih se ontologij.³⁶

Andrej Blatnik v črtici *Črtomir, sam in večer* (1983) sicer še nekoliko eksistencialistično osmišlja in izpeljuje prenos zgodbenega položaja (motiva) Črtomirovega poraza.³⁷ V fabulativno tkivo pa — pod vplivom Borgesovih kratkih zgodb — vriva interpretativne vezi, ki ustvarjajo vtis o skrivnostni tektoniki usode: bralcu se razodevajo literarnim junakom nespoznavna časovna sorazmerja, ki razblinjajo vtis o koherentni stvarnosti. Ti vrivki so hkrati vnašanje esejistične metafikijske opisnosti: niso komentar neposredne dejanskosti (tako držo uprizarja realistična pripoved), temveč sveta, ki je bil prej že ubeseden. Zato so sredstvo spoznavne, epistemološke razdalje do interpretiranega predmeta (Črtomira po porazu), simptom odpovedi dokončnim sodbam in znamenje skeptične zavesti o spremenljivem smislu ključnega besedila v globini časa.

Medtem ko Blatnik svoj dvom o tem, ali je njegovo pripovedovanje lahko povzdignjeno v vlogo avtoritativnega razlagalnega jezika Prešernove predloge, izraža neposredno, pa Branko Gradišnik takšno zavest vračuna v implikacije, ki jih ima njegova prezentacija besedila *Naj pevec drug vam srečo* (1987).³⁸ Ta psevdoesej je interpretacija interpretacij *Krsta pri Savici*. Razlagalec bi rad v Črtomiru »našel skrito gorišče«, ki »omogoča celo navzkrižne poglede nanj« oziroma »blodnjak

³³ O postmodernizmu na Slovenskem gl. zlasti Janko Kos, Slovenska literatura po modernizmu, *Sodobnost* 37 (1989), str. 225 in sl. (v nadaljevanjih skozi ves letnik), *Sodobnost* 38 (1990), str. 172 in sl. (v nadaljevanjih); Tine Hribar, *Sodobna slovenska poezija, Sodobna slovenska poezija* (Maribor, 1984), str. 174-283; Tomo Virk, *Postmoderna in »mlada slovenska proza«* (Maribor, 1991); Marko Juvan, Postmodernizem in »mlada slovenska proza«, *Jezik in slovstvo* 34 (1988/89), št. 3, str. 49-56.

³⁴ B. McHale, Change of dominant from modernist to postmodernist writing, str. 60.

³⁵ Prim. Hans Bertens, *The postmodern Weltanschauung...*, str. 29, 35, 45-47.

³⁶ Patricia Waugh, *Metafiction: the theory and practice of self-conscious fiction* (London — New York, 1984), str. 119.

³⁷ Andrej Blatnik, *Šopki za Adama venijo* (Ljubljana, 1983).

³⁸ Branko Gradišnik, *Mistifikcije* (Ljubljana, 1987).

nasprotnih si razlag«. Gre torej za razlaganje diskurzivnega labirinta, spletenega okrog nedoločljivega Prešernovega ključnega besedila: Gradišnik v svoji prozi uporabi značilno ikono postmodernizma, labirint,³⁹ in jo še stopnjuje v smer ontološke negotovosti. Razlaga za raznolikost poprejšnjih razumevanj Prešerna je sicer blizu modernističnim pogledom: Črtomir je arhetip nihilizma.⁴⁰ Toda takšno modernistično interpretiranje ‚prave‘ resnice besedila Gradišnik postmodernistično spodkopava in celo parodira. Gre za literarno mistifikacijo, saj besedilo bibliografsko pripríše fiktivnemu avtorju. S to fiktivizacijo eseja, s prekrivanjem dveh različnih besedilnih ontologij je literat Gradišnik interpretativnemu diskurzu literarne vede in kritike spodmaknil piedestal, s katerega je ta lahko odkrival ‚resnico‘ o ključnem besedilu, ne da bi se zavedal, kako ravna s podobno retoriko zgodbotvorja kot literatura in uporablja celo njene postopke.

Med vsemi revizijami kanoniziranega besedila najbolj ustreza pojmu apokrif navezava na *Krst* v romanu Dimitrija Rupla *Levji delež* (1989).⁴¹ Zadnje poglavje je prozaiizan medbesedilni prenos Prešernove zgodbe in parafraziranje posameznih odlomkov iz predloge; vstavljene pa so nove osebe, erotizirane epizode, drugačne, ironične ali krute nadrobnosti. Epilog poglavja sega po postmodernističnem toposu najdenega rokopisa in večkratno krši meje med različnimi ontologijami, zlasti dokumentalistično-zgodovinsko in književno, fiksijsko: Prešeren naj bi pri snovanju svoje pesnitve uporabil kar Črtomirovo (fiktivni lik) v latinščini napisano izpoved, posvečeno Bogomili; knjižica *Krst pri Savici* je predstavljena kot skrivnostni rokopis o »alternativni zgodovini Slovenije«, ki ga je zgodovinar Baldad, glavni junak romana (sproti ga piše in popravlja pisatelj Petek, ki je sam fiksijski lik), končno odkril med dokumentacijo in šifriranimi sporočili bivšega, na nenavaden način umrlega pripadnika Kocbekovih krščanskih socialistov (faktografsko verodostojna ozadja).

Ta apokrif se (s svojo psevdogenezo vred) torej skoraj feljtonistično včlenjuje v aktualno politično satiričnost Ruplovega romana. Ta v številnih permutacijah ter fragmentarnih, nepovezanih podvojitvah in interferencah med ontološkimi ravninami oziroma raznorodnimi ‚citiranimi‘ besedili⁴² obravnava zgodovinske različne ideoloških spreobrnitev oz. stalnice slovenske narodne identitete.⁴³ Karikaturna ironizacija ‚velike pripovedi‘ o slovenski zgodovinski usodi (beseda teče o izselitvi celega naroda v ZDA) in značaju je ves čas povezana s kritiko socialističnega režima. Roman permutira »večno vračanje enakega«: vzporeja zgodnesrednjevsko pokristjanjevanje, komunistični prevzem oblasti med 2. svetovno vojno in ‚mehekješe‘ oblike partijskega monizma oziroma totalitarizma v 70. in 80. letih.⁴⁴

Apokrifna izpeljava *Krsta pri Savici* pa v romanu omogoča poleg satirične tematizacije še metafiksijsko obravnavo epistemološke in ontološke dominante: kaže namreč, da so vse — zlasti pa vrednostno, ideološko vprežene — interpretacije zgodovine nujno konstrukcije; so arbitrarne,

³⁹ Douwe Fokkema, The semantic and syntactic organization of postmodernist texts, *Approaching postmodernism*, str. 81-98; tu: 87-89.

⁴⁰ Črtomirov obup in spoznanje, da so spričo nič a enaki vsi bogovi, naj bi motilo dotedanje interprete, ki so bili vsi po vrsti »svečeniki smisla«.

⁴¹ D. Rupel je bil že od zgodnjih 70. let eden glavnih pisateljskih zastopnikov in glasnikov »novega branja«: tako v sociološki teoriji o »slovenskem kulturnem sindromu« (tj. narodno konstitutivni in politično institucionalni vlogi literature pri nedržavnem narodu) kot v pisateljski praksi, ki je povezana z ludistično parodičnostjo; slednja je, kot sem že nakazal, v marsičem vzporedna ameriški »novi senzibilnosti« s konca 60. in začetka 70. let (premoščanje razlike med visokim modernizmom in popularno kulturo, igra z jezikom in žanrskimi obrzci, privatne mitologije, izguba patetične drže do nihilistične metafizične konstelacije itn.). Dimitrij Rupel, *Levji delež* (Ljubljana, 1989).

⁴² Ruplov roman ustreza številnim merilom postmodernistične organiziranosti besedilnih struktur, prim. D. Fokkema, *Semantic and syntactic organization of postmodernist texts*, str. 91-95.

⁴³ Arhetip prilagodljivosti vsakršnim ideološkim, oblastnim menjavam (Rupel jo ironično poimenuje s finančnim izrazom »konvertibilnost«) je ravno pokristjanjenje, ki ga v romanu zastopajo poleg parafraze Prešernovega romantičnega besedila še citatne, psevdocitatne, imitacijske in aluzivne reference na številna druga tekste, besedila zgodovinska (npr. *Conversio Bagoariorum et Carantanorum*, 9. st.; J. V. Valvasor, *Die Ehre des Herzogthums Crain*, 1689).

⁴⁴ Ponavljja se vzorec dveh različnih pristopov k indoktriniranju in represiji, nasilniškega (diktatorskega) in ‚liberalnega‘ (kooptacijskega).

subjektivne, spoznavno perspektivizirane. Metafikcijska pisava *Levjege deleža* spodbija avtoriteto interpretativnega razpravljanja kot nedvoumnega metajezika za razlago zgodovinske ‚resnice‘. Tako je npr. — v nasprotju z mnemonistom Funesom iz Borgesovih *Izmišljij* — celo spomin zgodovinarja Baldada, ki ustvarja alternativno, protipartijsko zgodovino, simptomatično pomanjkljiv. Njegova zgodba o preteklosti pa se razodeva bralcu še šifrirano, zapleteno, s številnimi prekinitvami, v fragmentih, prek številnih filtrov pripovednih, fikcijskih instanc (med drugim samega Rupla kot romanesknega lika); vsaka med njimi je lahko zgodovino retorično ali politično preokrojila. Tudi apokrif *Krsta pri Savici* služi predstavljanju zgodovine (ne le slovenske) kot nečesa, kar je po svoji ontologiji videti fiktivno, kar je podvrženo žanrskim, zgodbotvornim manipulacijam.⁴⁵

Ruplov roman je do ‚velike pripovedi‘ o krstivti sicer izrazito parodičen in relativizira Prešernove idealizacije s sodobnimi cinizmi in ironijo, karnevalizira in minimalizira elegični zgodovinski obstet. Kljub temu pa ostaja še vedno v ozadju različica romantičnega modela, tistega, ki ga skuša metafikcija preseči. Rupel se vsaj v eni izmed svojih romanesknih govornih mask idejno identificira z držo oporečniških razumnikov in jo mitizira z biblijsko predlogo (s pravičnikom in preizkušancem Jobom). To je pravzaprav obnovitev orfejsko-mesijanske »prešernovske strukture«, kakršno je vpeljal J. Stritar l. 1866, le da je ves čas samorefleksivno ironizirana — v smislu schleglovske »permanentne parabaze«, tj. sprotnega, bralcu razvidnega komentiranja lastnega fabuliranja, s katerim se subjekt skuša dvigniti nad svoje vrednostne, estetske omejitve.

V Ruplovi metafikciji, ki sledi Smoletovi visokomodernistični uprizoritvi (avto)destrukcije subjekta, je subjekt že razsrediščen, saj besedilo nastaja s pripovedovanjem pomnoženih pripovedovalcev in s stapljanjem govornih mask. Toda v tej paradigmatični postmodernistični obliki ravno navezanost na paradigmatično besedilo (*Krst pri Savici*) izdaja, kako odločilno je Ruplova pisava pripeta na ‚zunajbesedilni‘ referent, na podedovano enciklopedijo narodnih ‚mitov‘. V tem je *Levji delež* podoben metafikcijskim strukturam, kakršne so (bile) značilne za druge slovanske literature od romantike do postmodernizma, od Puškina prek Witkiewicza, Bulgakova, Gombrowicza do Nabokova, Kundere in Kiša: metafikcija praviloma nikoli ni služila sami sebi, estetski igri, temveč ironiziranju ideoloških obrazcev, tako da so se vanjo mešale sledi družbene ali moralne, politične satiričnosti oziroma eksistencialističnih tem.⁴⁶

Blatnik, Gradišnik in Rupel so kot pisci postmodernistične metafikcije dregnili v ‚nezavedno‘ vse dotedanje literarne metakomunikacije: s samorefleksivnostjo spodkopavajo avtoriteto metajezika, s katero so si metabesedila prisvajala ključno besedilo in vedno znova odkrivala njegov ‚pravi pomen‘. S tem pa so postmodernistični pisatelji razvidno pokazali aporetičnost, polivalenčnost, dekonstrukcijo, ki je na delu že v Prešernovi pesnitvi sami: prešernovski pripovedovalec v interpretativnem vrednotenju zgodovinskega arhetipa namreč noče in ne more povedati določne sodbe, temveč z izmuzljivostjo svoje perspektive kaže, kako kompleksna, nedoločljiva je resničnost in kako relationalna je narodna identiteta.

⁴⁵ Prim. Hayden White, *Metahistory: the historical imagination in nineteenth century Europe* (Baltimore — London, 1973).

⁴⁶ Wladimir Krysin, *Metafictional structures in slavic literatures: towards an archeology of metafiction, Postmodern fiction in Europe and the Americas*, str. 63-82.

Marko Juvan

UDK 886.3 Prešeren F. 7 Krst pri Savici .06
UDK 886.3.091"18/19"

SUMMARY

BEYOND THE ROMANTIC HERITAGE? THE KEY TEXT OF THE NATIONAL LITERATURE IN MODERNISM AND POSTMODERNISM

A literary-historical narrative about the relationship of modernism and postmodernism towards the key text of the national literature seem productive, relevant and interesting if organized in terms of contrasts: subjectivity — the decentralization of subjectivity (according to G. Hoffmann, A. Hornun and R. Kunow) and the epistemological dominant — the ontological dominant of the text (according to B. McHale). In the intertextual revisions of *Krst pri Savici* subjectivity is at first, namely in the period of the Modern, full of vitalist opposition to the tradition and canonized images — the individualized ego tries to rise above the symbolization of the collective, the social and the historical in Prešeren's pre-text (*Oton Župančič*). This rebellious stance from the early, anticipatory phase of modernism (I. Howe described it as the inflation of ego) changed in the Existentialist modernism of the sixties. That is when the subject begins to open epistemological questions: how to learn about the 'real', with canon and ideology untainted truth about Prešeren's 'myth', how to intertextually depict it and

attune it to the contemporary, modern world (Veno Taufer, Dominik Smole). In this context modernism problematizes its earlier subjectivism, it exposes it to the critical (self)destruction and depicts it as a metaphysical sturcture (Smole). Such a state represents the starting-point of postmodernist intertextual links which are meta-fictional: they in the eighties thematize and explicate aporeticality, the indeterminate nature of Prešeren's text. They achieve this by pointing to the arbitrariness of the cognitive (interpretative) constructions about its meaning — by underlining the epistemological dominant they discard the bases of all the intertextual variations of *Krst* and references to it until then. They also open up the ontological dominant, for they point to the fact that there is not only one single world but rather that there are several truths, that we are dealing with plurality, the pervasiveness of the possible textual and historical worlds (Andrej Blatnik, Branko Građižnik, Dimitrij Rupel).

Šestdeset let prof. dr. Helge Glušičeve

Marca letos je praznovala šestdesetletnico dr. Helga Glušič, osebnost, ki jo generacije diplomantov ljubljanske slovenistike poznajo kot profesorico za sodobno slovensko književnost. V navadi je, da v Jeziku in slovstvu okrogle poabrahamske obletnice vidnih slavističnih strokovnjakov zaznamujemo z jubilejnimi članki. Tokrat smo se namesto za tak članek, ki jubilanta predstavlja iz zapisovalčeve perspektive, raje odločili za obliko, ki omogoča predstavitev iz bolj avtentične, slavljenske perspektive. To se nam zdi dobrodošel korak v bolj dinamično praznovanje delovnih in življenjskih jubilejev naših ustvarjanih slavistov. Veseli smo, da se s tako obliko jubilejnega zapisa strinja tudi prof. dr. Glušičeva.

Preden ji prepustimo besedo, pa ji iskreno čestitamo in želimo, da bi še naprej ohranila strokovno-znanstveno doslednost in senzibilnost, s katero se loteva svojega raziskovalnega področja, a človeško širino in strpnost, s katerima prežarja svoje znanstveno in pedagoško delo in zaradi katerih jo cenijo študentje in sodelavci.

— *Profesorica Glušičeva, zdi se, da je Vaše celotno strokovno delo mogoče razmejiti na tri temeljna področja: na znanstvenoraziskovalno delo, na pedagoško in literarnokritično delovanje. Bi se strinjali s tako razmejitvijo? In — bi se morda lahko odločili za tisto področje, ki Vam daje največ zadovoljstva?*

Strokovno delo učitelja za sodobno slovensko književnost res obsega tri področja, ki se jih ne da povsem razmejiti: brez znanstvenega dela ne bi bilo niti pedagoškega niti kritičnega. Najprej: brez raziskovanja ni mogoče predavati, saj sodobna književnost zahteva obravnavo povsem novega gradiva. Pedagoško delo pa je tisto, ki je najbolj vidno, kar ustreza zahtevam dela na fakulteti in potrebam študentov. Pisanje kritik je bilo zame ves čas bolj postranskega pomena, bolj odvisno od neposrednega »povpraševanja« kot od želje po tovrstnem vrednotenju aktualnega književnega dogajanja — saj mi je zadoščalo radovedno občinstvo v predavalnici.

— *»Predmet« vašega znanstvenoraziskovalnega dela je (predvsem sodobna) slovenska pripovedna proza. Kako da prav ta zvrst? Ste se zanjo odločili ob skupnem »generacijskem« projektu Slovenska književnost 1945–65 ali kako drugače?*

Sodobna slovenska pripovedna proza se je kot moja temeljna delovna naloga odločila tedaj, na začetku, z vabilom profesorice Marje Boršnik, naj se prigrasim za mesto asistentke. Seminar profesorice Boršnikove je najprej določil moje delo, čeprav se je kmalu potem upokojila in sem zaradi tega kasneje sodelovala pri seminarju profesorja Zadravca. Tudi delež v kolektivnem načrtu za Slovensko književnost 1945–65 in nazadnje doktorska disertacija o pripovedništvu Cirila Kosmača spadata k tej usmeritvi. Treba pa je povedati tudi to, da se je osebna naklonjenost sodobni slovenski prozi na srečo ujemala s programsko razdelitvijo področij na katedri za slovensko književnost. Tej sreči se je kasneje pridružila tudi slovenska mladinska književnost in v obliki mentorstva na podiplomskem študiju še metodika pouka (ali književna didaktika), tako da tudi ob tem vprašanju lahko govorim o treh področjih.

— *Ali bi lahko katero izmed področij slovenske pripovedne proze, s katerimi se ukvarjate v monografskih objavah, razpravah, člankih in številnih predgovorih h knjižnim izdajam (sodobna*

pripovedna proza v Sloveniji, v emigraciji, sodobno mladinsko pripovedništvo, proza socialnega realizma, ekspresionizma), izločili kot za Vas posebej navdihujoče, bodisi zaradi gradiva bodisi zaradi metodologije, ki Vam jo omogoča razvijati?

Največje strokovno zadovoljstvo pri delu je vsekakor povezano s sodobnim slovenskim romanom in pravzaprav tudi s sodobnim svetovnim romanom, čeprav tega drugega dela zgodbe na vključujem v predavanja o slovenski književnosti, če ni v neposredni povezavi z njo. Prav ta (drugi) del pa mi pomaga vrednotiti domača besedila, saj jih moram opazovati kot del celovitega dogajanja v književnosti (v bližnjem svetu), in ne le kot zaprt organizem.

S pojmom slovenski roman mislim besedila v slovenskem jeziku na glede na to, kje so izhajala (matični, zamejski, zdovski, izseljenski). Kaj je navdihujoče? Dober roman! In tudi to, da skušam — ne glede na kritiko in ustaljeno splošno mnenje — spoznati kaj svojevrstnega, še neopaženega, tudi neopaznega, naj bo celotna zgradba, detajl, jezikovna prvina ali vsebinska in motivna posebnost. Še posebej me veseli opazovati miselne prvine v književnem besedilu, manj pa tehnično-artistične, kar je sicer v stroki zelo aktualno.

— *Raziskovalec, znanstvenik deluje predvsem v osami, tako da živi in komunicira s svojim »predmetom«. Vendar pa mora sodelovati tudi pri »promoviranju« svojega dela in stroke sploh na različnih strokovnih prireditvah ter v raznih strokovnih in družbenih organizacijah in združenjih. Kako je s tem pri Vas? Znano je, da ste bili predsednica Seminarja slovenskega jezika, literature in kulture, da ste dejavni kot članica upravnega odbora Slovenske maticice, da ste sodelovali v različnih strokovnih komisijah, predavali v tujini itd. Kako se odločate za tako sodelovanje? Kako Vam uspeva ohranjati ravnotežje med preveč in premalo? — Vemo namreč, da se niste prepustili »inflaciji funkcij«.*

Biti sam z literarnim delom je čudovito, seveda, saj sprva ne more biti drugače. A učitelj je tu zaradi tega, da svoja spoznanja pač sporoča drugim, študentom, strokovnjakom, javnosti. Vedno me je bolj veselilo predavateljsko delo kot pisanje znanstvenih knjig, ki zahtevajo popolno zbranost v daljšem časovnem obdobju. V zvezi s predavateljskim delom imam nekaj svetlih spominov, ki pa se tukajle ne bodo sprevrgli v samohvalo! Ni večje nagrade za delo predavatelja kot pozorni poslušalci — to ve vsak predavatelj — in ni bolj nemočnega stanja (tudi to se zgodi), kot videti zdolgočasnost in odsotnost na poslušalčevem obrazu.

Kar zadeva organizacijske obveznosti: so del tega poklica. So dolžnosti, ki so me pred časom preplavljale z vseh strani. Najbolj zapletene so bile tiste funkcija, zaradi katerih je bilo pogosto treba potovati v Beograd (mednarodne komisije za kulturno sodelovanje, lektorji v tujini, simpoziji, žirije, UNESCO), nadrobno naštevanje bi bilo povsem nezanimivo. Res pa je, da je bilo ob teh priložnostih mogoče srečevati zanimive ljudi in spoznavati najrazličnejše poglede na književnost in kulturo. Po tem plazu funkcij, katerim sem za dve leti ubežala v Ameriko, sem postala bolj zadržana pri sprejemanju tovrstnih obveznosti, a ne v celoti. Nekaj obveznosti je še ostalo.

— *V Vašem strokovnoznanstvenem, še bolj pa v Vašem literarnokritičnem pisanju se kažejo tudi Vaši zanimivo izraženi osebni pogledi na književnost, ki dokazujejo občutljivo in kultivirano branje. Kaj je za Vas temeljno merilo, po katerem se odločate, ali je neko sodobno pisanje umetniško vredna literatura?*

Težavno vprašanje: težko bi govorila o temeljnem merilu — merila se spreminjajo kot bralno razpoloženje, kot trenutno navdušenje nad teoretično razpravo, ki morda pomaga razplesti rebus umetnine, čez nekaj časa pa ta razprava izgubi pomen ali pa jo preraste skepsa (ali nova razprava). Merilo je morda model celovitega stika s književnim besedilom, vraščen v človekov intimni duhovni svet; je prvinski odziv, ki ga strokovno obvladljivo izrečeš, ko ga domisliš v dogovorjenem strokovnem jeziku.

Žal se kljub komparativno-slovenistični vzgoji nisem navadila prevzemati novega znanstvenega izrazja: odprtost interpretativnih metod mi je ostala najbližja do sedanjega časa.

Ob delu me je res najbolj zanimalo, kako ugotoviti umetniško vrednost literarnega dela. Iz gradiva sodobne književnosti je treba besedila izbirati glede na pomen v razvojnih silnicah sprotnega dogajanja v književnosti in poudarjati pomembnejša literarna dejanja. Povsem določnih meril ni; je le razgledanost po književnosti, dolgoletna praksa, osebni občutek, ki je lahko goljufiv. Navadno rečem: čas bo pokazal, katera književna dela bodo preživela in ostala v zavesti zgodovine. A zaradi tega pravila se znanost nekoč s sodobno književnostjo sploh ni ukvarjala — izbrala si je lažjo pot.

— *Vaši literarnokritični zapisi o sodobnem slovenskem pripovedništvu so raztreseni po različnih publikacijah, revijah in časopisih. Se boste odločili za njihovo izdajo v knjižni obliki, zlasti ker so to tudi strokovno tehtne interpretacije in bi bile koristne marsikateremu uporabniku? Kakšno delo Vas čaka v tem primeru?*

Izbor nekaterih razprav sem nekoč neki založbi ponudila, pa ni bilo nikakršnega odgovora. Pritoževala se nisem: gotovo so imeli tehten razlog, da niso odgovorili.

Tako bo — mislim — ta dolg ostal neporavnan. Ne mislim toliko na prispevke, objavljene v revijah, zbornikih in časopisih, tudi na radiu, spremne besede k antologijam ali posameznim umetniškim besedilom (zaradi tega so večinoma pozabljeni), temveč na zapise predavanj, ki niso nikdar prišla v javnost (razen v predavalnici). In najbrž tudi ne bodo, saj čez leto in dan ne bodo več aktualni. Študentom bodo predavali novi, mladi učitelji. In tako je prav.

— *O čem v zadnjih letih predavate študentom?*

Vsako leto variram temo sodobne pripovedne proze tako, da okvirnemu pregledu sledi nekaj monografskih skic o posameznih pisateljih. Izbiram jih po svoji strokovni naklonjenosti in — seveda — v skladu s študijskim programom. Ker se nerada ponavljam, menjavam tematiko in podrobneje predstavim vsako leto drugega avtorja (kar mi dela težave pri diplomskih izpitih, saj moram ugotavljati, kdaj je študent poslušal predavanja, ne glede na to, da imajo vsi približno enak program). Hkrati posebej predavam mladinsko književnost (predvsem prozna besedila od Milčinskega do mladega Zupana).

— *Imate zelo obiskane seminarje in ste mentorica pri številnih diplomskih in seminarskih nalogah. To je seveda zelo naporno. Pa je trud poplačan z zadovoljstvom? Kdaj menite, da ste pri svojem pedagoškem delu posebej uspešni? Veliko je tudi število Vaših podiplomskih študentov, magistrantov in doktorantov. Na katera področja posegajo njihove raziskave? Kaj bi svetovali prihajajočim mladim literarnim strokovnjakom?*

Mentorsko deli se mi zdi eno najpomembnejših prvin pedagoškega dela v celoti. Ob predmetu, ki je tako povezan z individualnim soočanjem, z intimnim premišljevanjem in z razvijanjem osebnega spoznanja kljub (ali ob) teoretični objektivnosti opazovanja, je menjava pogledov o književnosti zelo pomembna. Tako za študenta kot za učitelja.

Konsultacije s študenti so vsa leta pravzaprav jedro mojega dela, čeprav tehnicistično zasnovana shema nalog univerzitetnega profesorja meri le predavanja in seminarje z določenim številom študentov. Konsultacije pa so — po tem sodeč — zadeva profesorjeve dobre volje. Kakor koli že — mentorsko delo pomeni spodbujanje k samostojnosti in le redko vodenje. Diplomске naloge in seminarski referati nastanejo pogosto povsem samostojno ali pa s pomočjo konsultacij, ki potekajo v obliki nasvetov, komentarjev, spodbud in potrditev. Tudi temo za seminarsko delo si študent izbere sam, saj samostojna izbira pomeni korak k močnejšemu prizadevanju in tudi k boljšemu uspehu.

Moji ljubeznivi kolegi radi rečejo, da imam veliko študentov zato, ker sem popustljiva. Mogoče imajo prav. Ne vem. Res je, da je moj izpit za študente zadnji ali pa vsaj čisto na koncu študija, in potruditi se moram, da razpletejo še ta zadnji voz, ki ni najpreprostejši. Res je tudi, da ne pri študentih ne pri drugih stvareh ne prenesem nikakršnega pritiska, kar se pri učiteljskem delu lahko kaže kot zahteva po obveznem obiskovanju predavanj in seminarjev (s seznamom navzočnosti). Jasno je, kdo je kriv za prazno predavalnico. Jaz.

Ob študentovem uspehu sem gotovo zadovoljna, posebno če vidim, da je vložil v svoje delo veliko volje in miselnega truda in da se je dokopal do zrelih spoznanj. Pri tem si pač ne lastim posebnih zaslug. To ni moj uspeh, to je študentov uspeh. Ne vem, kako bi lahko govorila o uspešnosti svojega pedagoškega dela.

Doslej je pod mojim mentorstvom opravilo magisterij dvanajst kandidatov (iz sodobne slovenske književnosti in didaktike slovenske književnosti) in doktorat štirje. Nekaj kandidatov podiplomskega študija se še obotavlja z nadaljevanjem in jih skušam spodbuditi, kandidatka za doktorski naslov pa končuje svoje delo z vsem žarom mlade znanstvenice.

Kaj bi svetovala mladim literarnim strokovnjakom? Vsakemu posebej kaj drugega — vendar ne bom pokroviteljska! Zelo se razlikujejo med seboj in to pomeni, da bo nastal potreben spekter različnih znanstvenih in pedagoških prijemov, drugačnih od sedanjih in preteklih, v katere bodo, prepričana sem, mladi znanstveniki vložili vsvojo raziskovalno zavzetost in široko razgledanost, ki jim jo omogoča sedanji radodarnejši čas. Sicer pa nikomur, še posebej pa ne univerzitetnim delavcem, sami nasveti ne bi mogli odvzeti polne teže odgovornega predavateljskega dela in strokovnih dvomov, ki spremljajo vsako ustvarjalno rast, vsak javni nastop in še posebej kritiko strokovnega dela. Nazadnje jih čaka še vsakokratna reelekcija, pri kateri komisije in uradniki kopljejo po učiteljevi osebnosti in merijo njegovo znanstveno težo. Delati na univerzi je vse to: nekaj med hoteti in moči ter morati, seveda, kar je povezano z nepretrgano miselno zavezanostjo predmetu — skorajda brez oddiha.

— *Na koncu Vas kajpak prosimo za nekaj besed o Vaših načrtih. In čisto nazadnje: kako je biti ženska med moškimi vrhovi sicer »v bazi« feminizirane slovenske slavistike?*

Načrti? Dokončati eno od poglavij slovenske književnosti v tujem svetu, za to sem zavezana pri Inštitutu za izseljenstvo, potem pa morda še kaj. Vsekakor se bom potrudila predavati še eno leto in opravljati mentorsko delo. To bo dovolj.

Čisto nazadnje: biti ženska v večinoma moški stroki. Profesorica Marja Boršnik se je pogosto pritoževala nad ne dovolj upoštevano vlogo žensk v znanosti in je to vlogo tudi zelo poudarjala. Iz nekakšnega generacijskega kljubovanja sem načelno odklanjala misel o prikrajšanosti ženske pri tem delu. V resnici nisem imela razlogov za nezadovoljstvo. Nihče me ni oviral pri delu (izjema potrjuje pravilo), nihče pa me tudi ni preveč navdušeno podpiral. Lahko sem delala povsem samostojno. Vse je potekalo v mejah normale, morda celo z nekaj prednosti. Včasih sem bila celo presenečena, da so me tako lepo prenašali. Saj bi bila sama kriva, če me ne bi. Imela sem srečo delati v zelo kolegialnem okolju, pogosto z zelo dobrimi študenti, predvsem pa s slovensko književnostjo, ki me bo mučila in radostila še naprej.

Spraševala je
Boža Krakar-Vogel

Nada Barbarič

Gimnazija Bežigrad

Šolski esej v drugem letniku srednje šole — vaje za razvijanje razpravljalnega eseja*

Na maturi iz slovenskega jezika bodo dijaki izbirali med dvema tipoma šolskega eseja: razpravljalnim in interpretativnim. Nemogoče je, da bi se oba tipa naučili pisati šele v četrtem letniku pred maturo, zato je smiselno prvine razpravljalnega eseja uvajati že v drugem letniku, da se dijaki vsaj navadijo na postopek pisanja. To še ne bodo zrela razpravljalni eseji, temveč postopno preseganje komentarja iz prvega letnika, zato so tudi tu uporabne vse vaje za delo ob besedilu, ki so bile že obdelane v priročniku za učitelja za 1. letnik srednje šole. Še več: če dijakom te vaje povzročajo težave in se jim zdijo pretežke, potem je treba z vajami za razpravljalni esej še počakati in mogoče le občasno uporabiti katero prvino.

Izbira snovi za razpravljalne eseje

Prevelike svobode pri izbiri snovi pravzaprav nimamo, odkar je prvo vodilo pouka književnosti katalog za maturo, glede na obseg v večini ur zavezujoč. Bolj odprta so le predpisana domača branja, ki so se v šolski praksi pokazala kot dobro gradivo za seminarsko delo pri pripravi na razpravljalne eseje.

Branje besedila

Natančno branje in jasno razumevanje besedila je pogoj za kakršno koli pisanje o literaturi. Dosedanje razčlenbe predmaturitnih poskusnih esejev kažejo, da večina dijakov bere površno. Približno sledijo zgodbi, zaradi intenzivnega doživljanja zanemarijo cele plasti besedila, osebe presojujejo po svojih moralnih normah, o besedilu pa vedo povedati nekaj najsplošnejših informacij, ki bi se lahko nanašale tudi na drugo besedilo. Še posebej veliko netočnosti je pri branju daljših besedilih, torej pri domačem branju, marsikomu se zdi dovolj, če v povzetku sošolca ali Vsebinah slovenskih literarnih del prebere zgodbo. Prav tako ni dovolj, če je knjigo bral pred leti, v osnovni šoli. Ministrstvo za šolstvo je sprožilo hvalevredno akcijo kritja stroškov knjig za obvezno domače branje, tako da ne bo šolske knjižnice v Sloveniji, ki bi se mogla zgovarjati, da obveznih domačih branj nima. Prenovljeni učni načrt za pouk književnosti je napravil konec časom, ko se je dalo k pouku slovenščine hoditi brez beril, o domačem branju pa se je pisalo po točkah doma, s knjigo ali brez nje.

* Članek je namenjen za Književnost v drugem letniku srednje šole, priročnik za učitelja, ki ga bo pripravila skupina za prenavo pouka slovenščine v srednji šoli. Ker kaže, da bo knjiga natisnjena šele naslednjo zim o ali kasneje, vaje pa profesorji nujno potrebujejo, je poprejšnja objava v strokovni publicistiki edina možnost informiranja.

Za pripravo šolskega literarnega esaja se morajo dijaki navaditi na ponovljeno branje besedil. Po prvem branju in prvem vtisu sledi drugo branje s svinčnikom in papirjem, označevanje teksta, dnevnik branja, zapiski. Natančna obnova ali natančni odgovori na vprašanja ob besedilu so znak, da dijaki prav berejo, v nobenem letniku ni sramota vprašati, kje v besedilu kaj piše. Čim natančneje se priučijo tehnike branja, lažje jim bo šlo pri interpretativnem esaju, kjer je razumevanje besedila vezano na opazovanje vseh fines v besedilu.

Dijakom mora postati besedilo tako domače, da pri branju brez posebnih težav najdejo zahtevane odlomke v knjigi, na ustna vprašanja pa naj odgovarjajo ob besedilih v berilih.

Branje opomb in komentarjev

Če dijakov še nismo navajali na uporabo virov, je zdaj skrajni čas, da se tega priučijo. Na začetku jih usmerjamo v opombe in komentarje, ki so v knjigah za domače branje. Republiška predmetna komisija za slovenski jezik meni, da za dijaške potrebe zadoščajo opombe in komentarji v Kondorju in Klasju. V izdajah Mihelača in Karantanije je opomb premalo, v Sto romanih in Zbranih delih slovenskih pesnikov in pisateljev pa preveč. Najbolje je, če v za to posebej določeni uri z dijaki predelamo tipe opomb in komentarjev v eni od knjig domačega branja, z njimi ugotovimo, kateri so bistveni in uporabni, damo pa jim tudi navodila, kako naj si ob opombah naredijo zapiske. Znanje zgoščenega obnavljanja je zdaj nujno, saj si večina na začetku ne zna izpisovati bistvenih tematskih prvin, pa tudi ne vedo, katere opombe bodo pri pisanju esaja lažje uporabili. Pri navajanju na branje opomb in komentarjev je treba tudi razložiti, kako citiramo in kako navedemo seznam virov in literature. Ločijo naj med dobesednim, torej do pike natančnim citiranjem in povzemanjem, pri navajanju virov in literature pa naj se držijo osnovnih zahtev, ki veljajo za strokovne publikacije.

Navajanje na uporabo različnih virov in literature počasi pripelje do preseganja knjig za domače branje. Marsikoga zamika, da bi si o obravnavani snovi prebral še drug članek ali razpravo. Tu se odpira nova, širša vloga šolske knjižnice. Ure slovenščine v šolski knjižnici niso novost, tudi seznanjanje z iskanjem podatkov v knjižnici je teklo že v usmerjenem izobraževanju. Vsaj enkrat v prvem ali drugem letniku naj si dijaki knjižnico organizirano ogledajo, se seznanijo s katalogom, načeli katalogiziranja in, če je mogoče, v večji, mestni knjižnici tudi z računalniško knjižnično mrežo. Tudi potem, ko iskanje dodatnih virov v knjižnici že obvladajo, je potrebna profesorjeva pomoč, saj ne vedo, katere vire bi lahko uporabili. Pri prvi selekciji jim je treba pomagati, opozorimo jih, naj se opirajo predvsem na novejšje vire in na priznane avtorje, na vire, ki so napisani po znanstvenih načelih v strokovno-znanstvenem jeziku.

Zelo nebogljenim učencem je včasih celo dobro svetovati, kakšna naj bo zunanja oblika zapiskov in izpiskov. Preglednejše je pisanje na liste manjšega formata samo na eni strani, prav tako podčrtovanje ključnih besed v zapiskih, uporaba barvnih flomastrov za označevanje ipd. Iz zapiskov se mora znajti vsak sam, zato jih ni mogoče narediti še za sošolca.

Če pa bi radi preverili kakovost zapiskov po naših predavanjih, zlasti še po urah aktivnega pouka, odprimo šolski zvezek kakega povprečnega učenca. Red ali godlja, ki vladata tam, nas bosta poučila, kakšna je raven zapisovanja v razredu in koliko podatkov o zapisovanju je smiselno posredovati.

Uvajanje prvih razpravljalnih esajev

Izkušnje iz prakse kažejo, da je dijakom pred pisanjem najbolje razložiti, kaj sploh je šolski razpravljalni esej. Gre za posebno obliko šolskega spisa, kjer naj bi dijak s povezavo in primerjavo raznih prvin literarnih del povezal znanje z lastnimi opažanji. Razpravljalni esej ima vse lastnosti organizirane besedilne vrste, ki so zaradi lažjega pisanja natančneje razložene z prvinami problemskega pristopa. Tako uvod postane definicija problema in teza, jedro razčlemba problema z argumenti in protiargumenti, zaključek pa sinteza in odgovor na postavljeno vprašanje. Ker gre za pisanje na višji, polstrokovni ravni, je pogovornost izražanja odsvetovana, prav tako pa

razčustvovanost ali polemičnost; pisati je treba nevtrarno, to pa še ne pomeni, da je treba pisati dolgočasno. Pisanje mora biti razdeljeno na smiselne, ne predolge odstavke, za katere veljajo ista metodična priporočila kot za komentar prvega letnika.

Prvih nekaj razpravljalnih esejev zasnujemo skupaj, tako ob krajšem odlomku kot ob domačem branju. V berilu si izberemo odlomek, ki dijakom »leži«, od čtiva pa lažje besedilo, v začetku drugega letnika morda Gogoljev Plašč.

Vzorec metodične izpeljave priprave na razpravljalni esej

Tolstoj: Vojna in mir (Berilo 2, str. 109—113)

Odlomek preberemo in ob njem obdelamo prvine interpretacije iz kataloga za maturo (realistični zgodovinski roman kot epopeja, analiza etične ideje v funkciji umetniškega). Te prvine so za temo za esej v drugem letniku pretežke, zato spadajo k razlagi.

Po prebranem odlomku z razredom prediskutiramo vse teme, o katerih bi lahko ob prebranem odlomku pisali. Večina tem v tem letniku je vezana na širše, ne pa na najožje probleme v zvezi z književnostjo. Teme, ki se ob taki diskusiji izčistijo, so lahko naslednje :

- psihološka podoba Napoleona (najpogostejša),
- tok Napoleonovega premišljevanja,
- potek dramatičnosti odlomka,
- primerjava opisa Moskve med začetkom in koncem odlomka,
- vloga francoskih citatov v besedilu,
- realizem v odlomku ipd.

Pri diskusiji se o vsaki od zapisanih tem vprašamo, ali je dovolj problemska, torej ali imamo o njej dovolj podatkov in gradiva za argumente, da bomo lahko pisali.

V nadaljevanju ure razred razdelimo na skupine po 3–4 učence, približno izenačene po sposobnostih. Vsaka od skupin naj si izbere eno od zapisanih tem, v zvezi z njo naj oblikuje eno, lahko tudi dve tezi oz. stališči, ki jih bo v eseju zagovarjala. Delo skupin je tu zelo ustvarjalno, ker v skupni diskusiji veliko lažje razčistijo vprašanja, ki se postavljajo med pisanjem šolskega eseja. Med delom skupinam pomagamo toliko, kolikor se zatika, predvsem pa pri vsaki skupini pomagamo ločiti med tezo in skrajšano obnovo.

Tako je recimo teza, da je Napoleon v romanu prikazan precej pristransko, kot domišljav osvajalec, ne pa, da Napoleon stoji pred Moskvo in čaka odposlanca. Prav tako je teza, da Napoleonovo razmišljanje teče precej neurejeno, da je polno preskokov, čustveno, da pa se ves čas vrti okoli njegove moči in njegovega pomena, ni pa teza, da Napoleon razmišlja o svoji politiki do Rusov.

Oblikovanje teze oz. osnovnega stališča je za rdečo nit v nadaljnjem pisanju izredno pomembno, kajti praksa kaže, da se spisi brez teze hitro zgubijo in razblinijo v leporečje ali zmedeno obnavljanje besedila. Dijakom povemo, da morajo imeti tezo pri pisanju ves čas v glavi in da jo morajo večkrat znova prebrati, ko začenjajo nov odstavek. Na enem od seminarjev za profesorje o eseju je bila omenjena celo možnost, da si dijaki v začetku tezo zapišejo z drugo barvo samo zato, da se zavejo, da je izhodišče ključna povezujoča prvina spisa.

Postopek utemeljevanja, ki sledi, je zdaj zahtevnejši in bolj dodelan kot v komentarju prvega letnika. Skupine naj po določitvi teze skušajo poiskati v tekstu besedilu 3 primere (lahko tudi več, a ne preveč), ki bodo dokazovali tezo in ki jih bodo lahko razvili v argument. V daljših besedilih je primere lažje poiskati, pri krajših pa je nujno toliko pozornejše branje. Osnovni miselni postopki, s katerimi dijak primere iz knjige preoblikuje v prepričljivejši argument, so navedeni v delnih ciljnih kataloga za maturo iz slovenskega jezika (str. 8). Gre predvsem za razvrščanje, primerjanje, pojasnjevanje, povezovanje in posploševanje, medtem ko je lastno utemeljeno vrednotenje v začetku drugega letnika pretežavno.

Ti postopki so navaden del problemskega pouka in ne povzročajo težav, če so dijaki miselnih tehnik že vajeni. Če pa bi bila to zanje pri pripravi na razpravljalni esej čisto nova in neznana zahteva, je to seveda prehudo. Zato jim pri izpeljavi utemeljevanja pri prvih esejih te postopke pomagamo konkretizirati z vprašanji. Postopoma pa jih le naučimo, da je razvrščanje vnašanje prvin v kakršen koli sestav, primerjanje je iskanje skupnih točk in razlik, pojasnjevanje iskanje vzročno-posledičnih razmerij, povezovanje iskanje razmerij med prvinami in celoto, posploševanje pa izpostavljanje skupnih, abstrahiranih lastnosti. Nujno je namreč, da dijaki vedo, kaj pomenijo posamezni med sabo tako podobni izrazi. Na maturi bodo ti izrazi del navodil za pisanje eseja in verjetno tudi del meril za ocenjevanje. Vse se da sicer še razložiti v četrtem letniku, pred maturo, je pa le bolje, če se dijaki začnejo prej zavedati, katere miselne operacije uporabljajo pri svojem pisanju in da se bodo prav te zahtevale od njih tudi na maturi.

Pri našem vzorčnem eseu o problematiki v Vojni in miru tako lahko dijaki poiščejo številne argumente za omenjene teze.

a) Za tezo, da je Napoleon opisan pristransko, kot domišljav človek:

1. njegovo vedenje, kako hodi po Poklonskem hribu, kako se ozira na Moskvo in čaka na odposlanca, kaže človeka, ki ni navajen porazov;
2. njegovo razmišljanje velja predvsem njegovi osebni veličini in uveljavitvi, načrtuje, kako bo Ruse obsipal s svojo milostjo, ustanavljal dobrodne zavode, posvečene svoji materi ipd.;
3. njegovo razmerje do drugih je zaničljivo, o Aleksandru, ruskem carju, premišljuje kot o nekom, s katerim sta se osebno sprla, z odposlanstvom bo govoril slovesno in vzvišeno, do premagancev bo usmiljen ipd.;
4. njegovo spremstvo se ga upravičeno boji, ne povejo mu, da je Moskva prazna, za hrbtom samo šušljajo o smešnosti položaja;
5. ko ugotovi, da odposlanstva ne bo, se ustavi v predmestju in se ne more sprijazniti z resnico (6. mogoč protargument: Napoleon je vladar in ne more razmišljati skromno, to ne pritiče ne funkciji ne trenutnemu položaju).

b) Za tezo, da je Napoleonovo razmišljanje precej neurejeno, vendar vezano izključno na lastno pomembnost:

1. nepovezano premišljuje, kako stoji pred Moskvo, pa o svoji milosti, nato preskoči na politiko do Aleksandra, v domišljiji sestavlja govor;
2. ko je govor, o katerem ne zvemo drugega, kot da je poln dostojanstva in veličine, pripravljen, se mu misli vrtijo okrog lastne velikodušnosti, dobrodelnih zavodov, čustev do matere, pa spet preskočijo na pričakovane odposlanca;
3. vse to kaže na precejšnje miselne preskoke pod vplivom čustev, ki se kažejo tudi na ravnih besedila, veliko je zamolkov s tremi pikami, klicajev, pomišljajev, čustvene obarvanosti na vseh ravninah besedila;
4. če bi hoteli dokazati, da je Napoleon sebi najpomembnejši, bi lahko ugotavljali še, da je večina stavkov njegovega premišljevanja prvoosebni, pa tudi, da samega sebe označuje z vrednostno preveličanim izrazjem (5. mogoč protargument: Napoleon je čustveno razburjen, pod stresom, v takih stanjih doživljamo vse izrazito osebno prizadeto).

Marsikatera postavka iz te argumentacije utemeljuje tudi prejšnji esej, tako da se pri več naslovih na isto besedilo teme dostikrat prekrivajo.

Ko skupine poiščejo in prediskutirajo argumente ter o opravljenem delu poročajo, je neposredno šolskega dela konec. Njihova poročila so po tako razčlenjeni uri v marsičem že sinteza in odgovor na vprašanje, tako da končne splošne ugotovitve povzročajo manj težav kakor iskanje problema in teze. Opozorimo še na logično urejeno oblikovanje dokončnega eseja v odstavke (obrazec »vsak odstavek — ena misel oz. en argument«), njihovo hierarhijo in gradacijo. Dijaki eseje po

izoblikovanih predlogih napišejo doma npr. v enem tednu (esej »od danes do jutri« ne gre, ker potrebujejo posamezniki dan ali dva, da uredijo koncept). Eseje pregledamo in jim damo povratno informacijo v obliki, ki so je najbolj navajeni. Najboljše, a najzamudnejše je popraviljanje z individualnimi komentarji, torej spremljanje napredka vsakega posameznika. Slabo je, če prve eseje ocenjujemo z ocenami. Dobro je, če jih ovrednotimo v smislu pozitivnega dosežka, torej tudi vloženega truda in upoštevanja svojih navodil.

Zgodi pa se, da dijaki samodejno, zaradi diskusij v skupini, opazijo že tudi protiargumente za svoje trditve. Zrela argumentacija višjega tipa obsega protiargument kot integralni del razpravljanja, pri drugošolcih pa se dosega le izjemoma. Tudi če postopek protiargumentacije razložimo, s protiargumenti večinoma sami sebe pobijejo. Če pa jih opazijo, je to obogatitev šolskega eseja, sprejemanje stališč drugega in širjenje zornega kota. Dostikrat se zgodi, da se jim zaradi različnih stališč teza ne zdi več dobra in jo zato predelajo, tudi izbrani argumenti se jim kažejo v drugačni luči. Vse to kaže na živahnost razmišljanja, pa tudi na to, koliko časa je treba za logičen in koherenten esej od osnutka do končne izdelave.

Kot je videti iz postopka utemeljevanja, se pri obravnavanju problematike umikajo v ozadje lastna občutja. Mišljeno je predvsem neargumentirano čustvovanje in moraliziranje, ki ga povzroča enostransko branje besedila. Lastno mišljenje in utemeljevanje trditve se vidi v celotnem postopku oblikovanja eseja, ne pa v razčustvovanih stavkih na koncu. Lastno mišljenje je vidno v tem, ali dijak sploh zna poiskati problem, ali je zmožen ob njem zavzeti lastno stališče in oblikovati tezo, ali zna poiskati prepričljive primere in jih vklopiti v utemeljevanje, kako logični in izpeljani so njegovi argumenti. Vrednotenje v smislu postopkov, ki jih pozna literarna aksiologija, torej iskanje spoznavnih, etičnih in estetskih prvin, učencem na tej stopnji ni razumljivo. Pri zelo sposobnih razredih je mogoče tu in tam do konca drugega letnika omeniti, da tako vrednotenje obstaja, in izpostaviti v posameznih knjižnih delih katero od teh prvin, vendar večino iskanja opravi učitelj. Pri Tolstojem bi se širše res dalo govoriti o etičnosti tolstojanstva, vendar pa ga v obravnavanem odlomku ni in o njem lahko samo poročamo.

V eseju o Vojni in miru je tako precej odveč, čeprav še mogoče, da nam dijaki moralizirajo o Napoleonu, kako jim je v vsem vedenju zopr in da je take ljudi zgodovina vedno povozila, ker je treba živeti po višjih vrednotah in biti dober do drugih in ne misliti samo nase. Prav tako je odveč, čeprav razumljivo, da mu privoščijo, ker je bila Moskva prazna in jo je zato dobil po glavi zaradi svoje domišljavosti. V zgodovinskem romanu so zgodovinska dejstva nespremenljiva in strategija Kutuzova z izpraznitvijo Moskve je del širšega koncepta ruskega bojevanja s Francozi. O tem ne moremo čustvovati ali moralizirati.

Vojna in mir pa ni samo zgodovinska snov, temveč je zgodovinski roman, torej književnost. Dosedanje razčlenbe poskusnih esejev za poskusno maturo kažejo, da je dijakom težavno ločevati med fikcijo in resničnostjo. Tako npr. so jim manj simpatični junaki iz realističnih del kot pa Cankarjevi, kjer je pripovedna perspektiva avtorialna. Če je delo napisano v nevtralnem slogu, ga niže vrednotijo kot tako, kjer je čustveno poudarjenega sloga veliko. Razdalja do lastnega doživljanja, racionalizirano opazovanje, kaj ob književnem delu občutimo in zakaj, peljeta do zavedanja, kako poseben, z besedami ustvarjen svet je književnost. Ob Tolstojem besedilu je odlična priložnost za postavljanje razmerij med zgodovino, resničnostjo in književnostjo. Napoleon je nesporno bil zgodovinska oseba in Moskvo so Rusi dejansko zapustili, prikaz Napoleonovega doživljanja pa je Tolstoj. Tolstojeva domišljija ga je oblikovala kot domišljavega in samovšečnega osvajalca, ki pred Moskvo zvišeno čaka odposlanstva. Če nam Napoleon ni simpatičen in se nam zdi nadut, je to zaradi Tolstojevega pisanja, stvari, o katerih Napoleon premišljuje, si je izmislil Tolstoj, in če se nam zdijo resnične in verjetne, pomeni, da so napisane v tako prepričljivem stilu. Če se nam zdi Napoleonovo premišljevanje precej čustveno, je to zato, ker so stavki kratki, nepovezani, večkrat nedokončani, precej je čustveno obarvanih ločil, poseben poudarek čustvene pristnosti dajejo tudi francoski citati v drugojezičnem besedilu. Opozarjanje na distancirano branje in razumevanje besedila je tudi mogoča pot k postopnemu uvajanju interpretativnega eseja, kjer je

zavedanje, da imamo opraviti s književnostjo in njenimi posebnimi zakonitostmi, še toliko pomembnejše.

Ta metodični model priprave na pisanje eseja se da v več različicah ponavljati in uporabiti tudi pri domačem branju. Resda je nekoliko zamuden, dijakom pa je v veliko pomoč. Dobijo občutek, da šolski esej ni neobvladljiva in težavna naloga, temveč postopek z logičnim vrstnim redom in svojimi pravili. Skupinske diskusije jim pomagajo, da ne iščejo brezupno kakršne koli teze ali argumentov, in pri rednem pisanju se pozna dvig kakovosti.

Možnosti za nadaljnje razpravljalne eseje

Ko dijaki obvladajo tehniko pisanja preprostih razpravljalnih esejev, je več možnosti, kako še usmerjati pisanje esejev.

1. Popolnoma samostojno delo dijakov

Pri pouku se ukvarjamo le s prvinami iz kataloga, dijakom predlagamo esej o kateri koli problematiki ob besedilu. Določimo jim le, ali naj bo ta tematika literarna ali le tematsko vezana na obravnavano snov. To lahko počnemo z razredi, ki jim pisanje res leži in ki uživajo v samostojnosti.

2. Vodeni eseji z navodili

Ta oblika je najbolj uporabna pri šolskih nalogah in je v bistvu posnemanje maturitetnega eseja. V navodilih zajamemo vsebinske prvine in taksonomske stopnje, ki naj bi jih dijaki v nalogi upoštevali. Navodila morajo biti natančna, nezavajajoča, ne smejo se ponavljati, usmerjati morajo v esej, in ne v strukturirane odgovore. Dijaki se naučijo natančnega branja navodil in dobijo občutek, kako združiti različne zahteve v enotni besedilni vrsti.

3. Uporaba že predloženih naslovov

Zbirka Klasje DZS ima na koncu knjižice tudi seznam vprašanj in esejskih tem. Zelo dobra izkušnja za vse je, če vprašanja in teme za vse fotokopiramo in se o njih pogovorimo. Ugotovimo, ali je tema preozka, preširoka ali primerna, katere prvine domačega branja bi se pri razpisani temi lahko uporabile, katere teme so splošnejše, katere zahtevajo več književnega znanja. Pri širših temah za višjo raven svetujemo, katero dodatno literaturo bi bilo še mogoče upoštevati in kako jo vplesti v esej.

4. Možganska nevihta in iskanje esejskih tem

S tokom prostega, nevrednotenega asociiranja si dijaki spontano izmislijo čim več esejskih tem raznih kakovostnih stopenj. Teme zapisujemo, zapisane naj sami hierarhizirajo in ovrednotijo. Tako nastane simpatična in imenitna zbirka naslovov za domače eseje, ki so razredom najljubši in zelo uporabni.

Kako pogosto pisati eseje?

Tako pogosto, da vidimo, ali se dijaki v pisanju razvijajo. Uporabne so tudi vse oblike vaj za prvi letnik in za proste eseje, ki so bile v priročnikih za učitelje že obdelane. Če je na koncu drugega letnika dijak zmožen napisati svojim letom primerno smiselno, zaokroženo besedilo z logično izpeljanimi in povezanimi sestavinami, ga bo v tretjem in četrtem letniku z lahkoto dopolnil v zahtevne eseje maturitetnega tipa.

Vaje za razpravljalne eseje po katalogu za maturo

in nekaj sugestij za predvaje za interpretativni esej (opazovanje besedila na podlagi izpostavljenih prvin)

Vaje so nivojske, torej več težavnostnih stopenj. Vse so bile preizkušene pri delu z učenci Gimnazije Bežigrad v zadnjih dveh letih.

Balzac: Oče Goriot

Razvoj Rastignacovega značaja

Zastopanost različnih družbenih plasti v romanu
Najbolj moralna in najbolj nemoralna oseba v romanu
Značajska določenost glavnih in stranskih oseb
Pomen obleke za družbeno uveljavljanje oseb

Flaubert: Gospa Bovary

Dialog med Emo in Rodolphom v primerjavi z govori na trgu
Emina podoba v odlomku
Rodolphov značaj, kot ga lahko povzamemo iz njegovega govorjenja in ravnanja
Pogostnost in mesto čustveno poudarjenih izrazov v odlomku

Zola: Beznica

Opazovanje hierarhije opisa v odlomku
Miselnost oseb, kot jo lahko določimo iz njihovega ravnanja
Katerim predmetom je pri opisu posvečena največja pozornost in zakaj

Gogolj: Plašč

Plasti uradništva, predstavljene v noveli
Temelji in vzroki birokratskega vedenja
Akakijev plašč v primerjavi z Rastignacovimi oblačilnimi problemi
Smiselnost konca v primerjavi z drugimi deli novel
Sredstva izražanja tragikomičnosti

Dostojevski: Zločin in kazen

Katere prvine so posebej poudarjene v sanjah Razkolnikova in zakaj
Razčlemba tipov stavkov v njegovem monologu
Potek dramatičnosti odlomka. Kje so prelomi?
Podzavestno in zavestno doživljanje sveta Razkolnikova

Ibsen: Strahovi

Kako se postopoma razkriva Osvaldov strah
Materina interpretacija družinskih razmer
Materino in Osvaldovo razumevanje trenutnega položaja

Stanković: Nečista kri

Pripovedna sredstva, s katerimi Stanković gradi dramatičnost odlomka
Sofkina in Tomčeva tragičnost
Vzroki za Sofkino pasivnost
Raba časov v odlomku in njih pomen

Levstik: Popotovanje iz Litije do Čateža

Primerjava Levstikovih idej z evropskim realizmom

Jurčič: Deseti brat

Jezikovna sredstva v dvogovoru med Slemeniškima. Prepričljivost?
Manica kot kliše mladega dekleta v romantiki
Pojmovanje zakonske zveze z ženskega in moškega stališča v odlomku

Jurčič: Telečja pečenka

Ali je Bitič prikazan enostransko ali večplastno
Bitičeve prehrabne navade in realizem
Jezikovna sredstva, za katerimi čutimo avtorjevo stališče
Prvine, po katerih sklepamo, da je Bitič tip (če sploh je?)

Jenko: Obrazi

Tipologija petih Obrazov — od subjektivnosti do objektivnosti
Razčlemba glavnih stilnih figur vsaj v dveh pesmih
Na katerih ravneh lahko razumemo pesem o mladi brezi in zakaj

Stritar: Kritična pisma

Primerjava Stritarjevih idej o kritiki z današnjo vlogo kritike
Jezikovna sredstva kritike pri Stritarju in danes
Subjektivnost meril vrednotenja. Ali so mogoča objektivna merila?

Kersnik: Jara gospoda

Razčlemba statusnih simbolov in vedenja jare gospode
Dokaži, v čem je jara gospoda kot »jara« ogrožena in kako se zato vede
Ančka v primerjavi z drugimi ženskami. Kako jo vrednotijo ženske in kako moški?
Opis in razčlemba tipične zakonske zveze v Jari gospodi
Razčlemba strukture povesti
Kdaj se pojavljajo opisi narave in kakšno vlogo imajo

Tavčar: Visoška kronika

Vloga zgodovine v Visoški kroniki
Značaj prvoosebnega pripovedovalca, kot se nam kaže sam
Kaj prvoosebna zgodovinskemu romanu doda, kaj mu odvzame
Tipi žensk v romanu ob Agati
Kronikalnost in arhaizacija besedila kot vrsta stila in njuna prepričljivost

Gregorčič: Človeka nikar

Razčlemba izpovednega zaporedja v pesmi, načela organizacije
Stilne figure, povezane z molitvijo in psalmom
Funkcija molitve na splošno v primerjavi z Gregorčičevo pesmijo

Aškerc: Mejnik

Razčlemba dramatičnosti balade. Kje je vrh?
Količina in vrsta opisa v pesmi v primerjavi z dvogovorom in samogovorom.
Problem nadnaravnosti v pesmi

Baudelaire: Sorodnosti

Izpis in klasifikacija sinestezijskih

Baudelaire: Harmonija večera

Razčlemba rabe izrazov, povezanih z liturgijo
Ponavljjanje v pesmi. Kako se pri ponovitvi spremeni prvotni pomen verza
Katere čutne zaznave so vpletene v Harmonijo večera, povezava in kontrastnost barv in zvokov

Rimbaud: Po vesoljnem potopu

Dijak sam napiše podoben sestavek in opazuje nastajanje
Primerjava pojmov pri Rimbaudu in v lastnem sestavku. Kaj pomenijo, kaj se skriva za njimi

Wilde: Saloma

Saloma kot osrednja osebnost drame in druge osebe v povezavi z njo
Vzroki negativnosti v Salominem značaju
Salomino razmerje do moških, kompleksnost njenega razmerja do Janeza Krstnika
Primerjava med metaforiko Visoke pesmi in metaforiko v Salomi
Perverznost in estetika kot vsebina in forma
Motiv lune v Salomi

Kette: Na trgu

Kettejevo razmerje do Angele v primerjavi s Prešernovim do Julije
Romantičnost noči na novomeškem trgu, ironija
Glavna metafora v razmerju do celotne pesmi

Kette: Na molu San Carlo

Primerjava obeh v Kettejevih pesmih omenjenih deklet
Čutne prvine v pesmi
Romantično vzdušje v primerjavi s pesmijo Na trgu

Murn: Vlahi

Vlahi kot Murnovo videnje sveta
Katere nadrobnosti so pri opisu Vlahov poudarjene in zakaj
Od kod vse izvira žalobnost pesmi

Murn: Pesem o ajdi

Razčlemba barvne lestvice pri zorenju ajde
Razlaga strukture pesmi s posebnim poudarkom na koncu
Katere čutne zaznave so vpletene v pesem

Murn: Sneg

Struktura pesmi. Kako impresionistični vtis v prvi kitici odgovarja refleksiji v drugi?
Kaj v pesmi pomeni izpuščanje glagolov v prvi kitici? S čim so nadomeščeni?
Razčlemba ločil in njihove vloge v drugi kitici

Cankar: Epilog

Razčlemba Cankarjeve kritike. Komu je namenjena, kako prepričljiv je? Primerjava s Stritarjevo kritiko
Cankarjev osebno razmerje do umetnosti
Razčlemba Cankarjeve ironije. Katera stilna sredstva uporablja?

Cankar: Na klancu

Kdaj se v poglavjih pojavlja vodilni motiv? Kako spreminja svoj pomen? Razčlemba Franckine
telesne in duševne podobe v romanu
Moč Franckine ljubezni in preizkušnje, ki jih doživlja
Razlika med učiteljem in Franckinimi otroki

Cankar: Hiša Marije Pomočnice

Zgradba odlomka. Kako se napoveduje tragični konec? Ali lahko govorimo o dramatičnosti?

Razčlemba nevarnosti, ki grozijo kanarčku
Molk kot sredstvo dialoga — razčlemba konca
Motiv rok v odlomku

Cankar: Hlapec Jernej in njegova pravica

Jernejevo pojmovanje lastnine v nasprotju s splošno priznanim. Logika takega pojmovanja
Idejna plat Jernejeve molitve
Primerjava biblijskega sloga v Hlapcu Jerneju z Wildovo Salomo. Katere plasti biblijskega sloga aktivira paraboličnost?

Cankar: Kralj na Betajnovi

Razčlemba dramatičnosti odlomka. Kje je vrh?
Kako se spremeni Kantorjevo razmerje in način govora, ko ugotovi, da Maks ni nevaren
S katerimi sredstvi grozi in izsiljuje Kantor

Cankar: Podobe iz sanj — Edina beseda

Razčlemba strukture črtice — razmerje med pripovedjo in meditativnostjo
Pripovedovalčevi občutki pri posameznih smrtih, kateri je glavni, kateri najmočnejši
Motiv ustnic v črtici
Konec v primerjavi z ostalo črtico. Zakaj pride konec šele po na videz že zaključenem premišljevanju

Cankar: Hlapci

Zgradba drame. Kateri deli so najbolj dramatični in zakaj
Šibke in močne osebnosti v drami in njihov vpliv na dramski potek
Jermanova ljubezen do matere v primerjavi s Cankarjevo
Tipi žensk v drami in njihovo razmerje do Jermana
Se Jerman duševno zlomi? Bi bilo mogoče dramo končati z njegovim samomorom?

Župančič: Ti skrivnostni moj cvet

Razčlemba stilnih, predvsem čustveno poudarjenih prvin v pesmi
Simbolika rože mogote. Kako jo lahko razumemo?

Župančič: Duma

Positivne in negativne plati domovine in tujine
Lirični deli Dume, pojavljanje, vloga
Primerjava idej v Dumi in Kurentu (če je bil obravnavan)
Razlaga zaključka. Zakaj je toliko vprašan in kaj pomenijo?
Otroški spomini lirskega subjekta: razširitev ali zastranitev v Dumi
Razčlemba stilnih figur na omejenem odlomku

Iz Cankar: S poti

Zgradba odlomka. Potopisne in esejske prvine
Pripovedovalčevo razmerje do slovenske književnosti
Prvine intelektualnega stila. Primerjava stila v odlomku z odlomkom Ivana Cankarja.

Gradnik: Eros—Tanatos, Pisma

Primerjava pojmovanja smrti in ljubezni v besedilih
Razvoj motiva ljubezni in smrti v Pismih

Življenjska filozofija v Pismih. Katere ključne metafore jo ponazarjajo?

Gradnik: *Mors victrix*

Smrt zmagovalka v primerjavi s smrtjo—tanatosom

Izbira podob iz narave in glavna ideja pesmi

Dosežki

Primeri spisov, ki so navedeni, so delčki v procesu učenja pisanja eseja. Dijaki so se učili esejske tehnike sistematično in so za spise dobivali povratne informacije v obliki opisne ocene.

Spisi niso lektorirani.

Odnos do ženske v 19. stoletju

Status žensk lahko najbolj razberemo iz svetovne književnosti iz tega časa. V 19. stoletju so moški z ženskami (ženami) ravnali kot s predmeti. Imeli so jih samo za rojevanje otrok in za okras v hiši. Pisatelji so jih v glavnem kot take tudi orisali, obstajajo pa tudi izjeme.

Flaubertova *Gospa Bovary* je tipičen ženski realistični lik — nezadovoljna meščanska žena, ki se je zaradi očetove volje morala poročiti z 20 let starejšim moškim brez ljubezni. Podobno se godi z Manico iz Jurčičevega *Desetega brata*, kjer se njen oče odloča, s kom se bo poročila — vse samo zaradi premoženja in ugleda družine, za njeno (ne)srečo pa mu ni bilo mar. Njegova žena pa se v te »moške« zadeve seveda ni smela vmešavati.

Skrajnost ravnanja z ženskami kot s predmeti je primer Zofke v Stankovičevem romanu *Nečista kri*. Zopet samo zaradi premoženja in ugleda družine se je Zofka morala poročiti z nekim dečkom, mladim povzpeticnikom, ki bi ji lahko bil sin. Ko se nekako navadita drug na drugega, pride do konflikta spet zaradi denarja in izzove ga zopet njen oče. Zaradi kulture, v kateri je bila Zofka vzgojena, je bila pri vseh teh zapletih popolnoma pasivna in se je vdala usodi. Bila je kot predmet, s katerim lahko vsakdo počne, kar si želi. Čisto nasprotje temu pa je Ibsenova drama *Hiša lutk*, kjer se Nora upre svojemu možu Torvaldu, ki je bil zaradi tega upora čisto iz sebe ter preprosto ni mogel dojeti, kako se lahko njemu, moškemu, upre ženska in to njegova žena. Ta drama je takrat izzvala vrsto kritik in prepiranj.

Ženska v prejšnjem stoletju ni mogla oziroma se ni smela poročiti s tistim, ki ga ljubi, kaj šele, da bi se poročila z nekom iz višjega stanu, kot je to primer v Kersnikovi *Jari gospodi*. Tu se Ančka, navadna točajka brez izobrazbe, poroči z Andrejem Vrbanojem, lokalnim sodnikom. Težave je imela že s tem, da se ni znala obnašati v »visoki« družbi in žene ostalih gospodov, kakor tudi gospodje sami, so, razen ene izjeme, nanjo gledali zviška. V tej Kersnikovi povesti postane Ančka predmet med Pavlom in Andrejem. Pavel skuša doseči nemogoče — dobiti Ančko za ženo. Ko Andrej, ki je bil trdna osebnost in se je dokaj čudno obnašal do žensk, na koncu izve, da ga ona vara, jo enostavno zapusti, zavrže, Pavel pa se tudi ne zmeni več zanjo. Ančka doživi še hujši konec kot gospa Bovary, ker se je poročila z nekom iz višjega stanu.

Ženska je že od nekdaj v družbi veljala za manjvredno, čeprav lahko dokaže ravno nasprotno (na primer *Antigona*), vendar je moški šovinizem pri tem močnejši. V novem in tudi v srednjem veku je bil tako močan, da ženski sploh misliti ni pustil. Danes je le nekoliko bolje, čeprav prave enakopravnosti, na žalost, še ni videti.

Dean Zagorac

Spis kaže lepo razvidno linearno esejsko strukturo s tezo in odstavki argumentacije. Dijak se drži teme, analiza teče bolj na konkretnih primerih kot na abstrakciji. Tudi jezikovno je opazen logičen in povezan stil.

Taki šolski eseji zahtevajo znanje snovi in jasne pojme o organizaciji besedila. S sistematičnim delom se jih lahko nauči pisati večina dijakov.

Wildeova Saloma — poosebljena nečimrnost ali žrtev strasti

Wilde je biblijsko Salomo, ki se strogo ravna po navodilih svoje matere, spremenil v močno osebnost, ki stori vse, da izpolni svoje želje in zadovolji svoje strasti. Prav slednje pa jo nazadnje peljejo v smrt — postane torej njihova žrtev.

Mogoč je seveda tudi drugačen pogled na Salomino obnašanje. Salomo lahko jemljemo kot nečimrno žensko, ki uživa v tujih komplimentih, lastni lepoti in oblasti nad moškimi, ki jo poseduje zaradi nje. Ta je tako velika, da jih lahko pripravi do izpolnjenja vsake njene želje, kakor to stori Herod, ali pa jih celo pelje v smrt, ki je je deležen mladi Sirijec zaradi pretirane zagledanosti vanjo. Če sklepamo na tak način, pridemo do sklepa, da je Saloma pravzaprav le poosebljena nečimrnost, nekaj zlega in ostudnega, kar se pač skriva za lepo zunanostjo.

Toda taka trditev se nam podre, ko pridemo do konca. Saloma mora umreti. Bistrournost, s katero je lahko prej obvladovala okolico, ji odpove in prevladajo strasti. Finalnega dejanja, torej zahteve po Johanaanovi smrti in poljubljanja njegove mrtve glave, kar predstavlja kršenje norm celo v moralno zelo šibki družbi, ne izvrši iz nečimrnosti, temveč zaradi močnih neustavljivih strasti — te pa jo vodijo v smrt in postane njihova žrtev.

Ponovno je možen drug pogled na razplet Wildeove drame. Saloma je kaznovana za svojo nečimrnost in pohoto ter seveda za zločin, ki ga stori s svojo zahtevo po Johanaanovi glavi.

Toda tak razplet ne bi sodil v Wildeov pogled na svet. Predstavljal bi zmago ti. morale, ki jo avtor očitno zavrača. Njegova opredelitev do nje se jasno kaže v Johanaanovem karakterju, ki do skrajnosti zavrača vse, kar je čutnega, zaradi česar izpade kot blaznež, ne pa kot dober človek, ki želi urediti svet.

Poleg tega ne smemo pozabiti, da je Salomin krvnik prav tisti Herod, ki je izdal zadnji ukaz za Johanaanovo obglavljenje. Če bi avtor želel konec, ki bi predstavljal zmago morale, bi moral kaznovati tudi njega, ki je v zameno za en sam ples Salomi ponudil vse, kar bi si zaželela, pri čemer v svoji nepremišljenosti ni izključil stvari, kakršna je človeško življenje. Za svoje izrazito nemoralno vedenje bi morala biti kaznovana tudi Herodiada, ki si je želela Johanaanovo smrt le zaradi njegovih besed, ki ji niso bile v prid.

Saloma ima za svoje dejanje močnejši motiv od užitka ali strahu pred izgubo ugleda — strasti, ki se jim ne more upreti. Herod in Herodiada lahko svojo krivdo prikrijeta — prvi s svojim nekoliko prismuknjanim značajem, slednja s svojo bolj ali manj stransko vlogo pri Johanaanovi usmrtitvi — medtem ko gre Saloma pri kršenju norm do konca, pa ne zaradi hudobije, temveč zaradi neustavljivih strasti, in tako izpade kot zločinka ne samo v očeh nenatančnega bralca, temveč tudi v očeh Heroda, ki se ob spoznanju (svoje lastne) napake znese nad njo in ukaže njeno usmrtitev.

Za modrovanje o morali pri Wildeu torej ni prostora — obstajajo le strasti in Saloma je njihova žrtev. Bistrurnost ji služi za njihovo izpolnjevanje in tudi če zahtevajo več, kot je dovoljeno, jih mora zadovoljiti. Iti mora do konca, kar jo nazadnje pelje v smrt.

Boštjan Makarovič

Pri tem eseju je bila dodana zahteva, naj dijaki v postopku argumentacije vključijo tudi protiargumente. Spis kaže, da se avtor spretno in izvirno odziva na problematiko Salominega lika.

Kersnikova Ančka in Cankarjeva Francka

Vsakdo se ne bo strinjal s tem, da beseda gore premika. Vendar pa ena sama beseda lahko spremeni marsikaj. Igra besed se še bolj razpase v zapisanih besedah, saj ljudje raje in lažje izlivajo svoja čustva na papir. Kakšen tekst bo nastal, je v glavnem odvisno od avtorjevih čustev. Na končni izdelek vpliva njegovo razpoloženje, odnos do junaka in do pisanja zgodbe same. Naj se avtor še tako trudi zabrisati svoje sledi, vedno nekje pusti nekaj, po čemer ga bomo spoznali. Ali je po tem takem mogoče, da dva avtorja iz iste snovi, napišeta enak tekst? Verjetno ne. Z vsakim stavkom puščata tekstu edinstven pečat.

Čeprav sta romana Jara gospoda in Na klancu precej različna, imata nekaj skupnih imenovalcev. Najbolj podobni sta dve osebi: Ančka in Francka.

Ančka ima v romanu le malo vloge. Je le orodje, po katerem Kersnik poseže, da se zgodba dramatično razplete. Ančka je sirota, stric jo iz usmiljenja vzame k sebi. Od ranega otroštva ji za vratom čepijo tako imenovani dobrotniki, ki se jim mora ves čas ponižno zahvaljevati. Hvaležna mora biti za vse. Zbadanje pijanih gostov v krčmi nemo prenaša, saj je pač nižja od njih. Sama nima ničesar, oni pa si to, kar zapijejo, plačajo s svojim, lastnim denarjem. Ko pa Ančko Vrbanoj prosi za roko, se ji prižge srečna zvezda. Srečna je, vsaj za kratek čas. Ko pa se vse v hipu konča, se zave. Odprejo se ji oči. Sprevidi, da zanjo srečne zvezde ni in je tudi nikoli ni bilo. Ne joka za dobrim življenjem, saj je prepričana, da je taka usoda. Sprijazni se s tem, kar ji je dano, ne obsoja ne sebe ne nikogar drugega. Umre v skrajni bedi in nikogar nima, ki bi jokal za njo.

Franckina usoda je skoraj enaka. Rodi se že zavržena, obsojena na propad. Zdi se kot sirota, saj ji mati in sestra ne nudita nikakršne topline. Otroštvo preživi pri tujih bogatih ljudeh, ves čas se ponižno uklanja njihovim zahtevam. Sprijaznjena je s svojo usodo. Edini svetli trenutek ji predstavlja najstniška ljubezen s slikarjem. Takrat se edinokrat odtrga od tal in zajadra v oblake. Prvikrat ji zasije upanje, da lahko skrene s poti, ki ji jo je začrtala usoda. Kmalu pa skusi kruto resničnost. Vidi, da se s te poti ne da. Edina svetla točka so njeni otroci, a tudi ti upi ugašajo drug za drugim, ko se k njej vračajo umirat. Kot Ančka, se je nesposobna braniti.

Zgodbi se zdita enaki. Enaki usodi, enaka konca. Vendar nikakor nimamo takega občutka pri prebiranju obeh knjig. Ko odložiš Jaro gospodo, ti ne da misliti preveč. Prišlo je do konflikta med dvema dedcema, nekaj je govora o neki ženski, ki na koncu umre. Nihče ne joka za Ančko.

Cankarjeva knjiga pa nam pusti čisto druge občutke. Francka se nam na moč smili, vzljubimo jo kot majhnega otroka, ki je nebogljn. Sovražimo vse, ki so jo pripeljali do takega konca. Ima nas, da bi stegnili roko, jo pobrali, ko teče za vozom in pade. Vzeli bi jo v svoje okrilje.

Nobenh takih občutkov ni pri Ančki. Ta se zdi kot punčka iz cunj in ne bitje z občutki, ki ga je možno tudi prizadeti. Je zaslužena kazen za Pavleta in nič drugega.

Zakaj torej zgodbi na nas tako drugače vplivata? Skrivnost je v pisanju. Tisto nepomembno obračanje besed in stavkov, vzporejanje misli. Kersnik je imel ves čas pred očmi le konflikt med Pavletom in Andrejem, ki ga je poskušal karseda plastično prikazati. Za to ni izbiral sredstev. Pri tem ga ne zanimajo čustva. Pove nam le zgodbo, ne obremenjuje nas z globljim doživljanjem čustev.

Cankarja pa ne zanima zgodba sama. To so le skrbno izbrani dogodki, ki v nas vzbujajo točno določene občutke. Njegov namen je bil, da nas primora k temu, da nekaj čutimo. Da občutimo bedo, da zaznamo plesniv vonj hiš na klancu. Njegovi dialogi se zato razlikujejo od Kersnikovih, njegovi stavki so oblikovani drugače.

Kontrast med obema tekstoma je prav gotovo dovolj velik, kot je tudi dovolj podobnosti med usodama obeh junakinj.

Esej je nastal kot vaja ob naslovu za poskusni esej pred poskusno maturo četrtošolcev. Dijaki niso dobili lista z navodili kot četrtošolci in se posebej na spis niso pripravljali. Obe deli so prebrali za domače branje in jih obdelali v predpisanih dvakrat dveh urah pouka.

Viri in literatura

Biet in dr. : Litterature 2, Magnard, Pariz 1990

E. de Bono: Tečaj mišljenja, Ganeš, Ljubljana 1992

Clanchy, Ballard: How to Write Essays, Longman, London 1991

B. Krakar: Skice za književno didaktiko, ZRSŠ, Ljubljana 1988

Književnost v prvem letniku srednje šole, ZRSŠ, Ljubljana 1993

D. Poniž in dr.: Esej in šolski esej, ZRSŠ, Ljubljana 1993

Vivian, Jackson: English Composition, Barnes in Noble, ZDA, 1963

F. Žagar: Šolske besedilne vrste, Obzorja, Maribor 1992

Gradiva za mednarodno maturo — Subject Guide in seminarska gradiva

Gradiva za seminarje o književnosti na maturi, RPK za slovenski jezik

Gradiva za seminarje aktiva slavistov v okviru RE Gimnazije Bežigrad

Delo v razredu in spisi dijakov Gimnazije Bežigrad zadnjih treh let

Miha Vrbinč

Gimnazija in realna gimnazija v Velikovcu

Književna besedila pri pouku slovenščine kot drugega jezika

(Doktorska disertacija. Univerza v Celovcu, aprila 1993.
Mentorja: univ. prof. dr. Rudolf Neuhäuser, univ. prof. dr. Gerhard Neweklowsky).

Uvod

Na Koroškem se srečujemo z različnimi položaji glede poučevanja slovenščine. Poznamo obliko dvojezičnega pouka (nemščine in slovenščine) na osnovnošolski stopnji in v poklicnoizobraževalnih šolah v Celovcu in Šentjakobu, pouk s slovenščino kot učnim jezikom (na Zvezni gimnaziji za Slovence), fakultativni oziroma izbirni predmet slovenščino na višji stopnji osnovne šole in v srednjih šolah, seveda pa tudi jezikovne tečaje za odrasle. Pouk obiskujejo učenci z najrazličnejšim znanjem slovenskega jezika in učitelj mora to seveda upoštevati pri svojem učnem delu. Ker opažam, da je delo s književnimi besedili ponavadi obremenjeno predvsem na ravni razumevanja besedila in iz tega izhajajočih pomanjkljivosti pri nadaljnjih vajah, je moja disertacija namenjena učinkovitejši uporabi književnih besedil pri pouku slovenščine, prilagojene posebnim razmeram na Koroškem.

V teoretičnem poglavju upoštevam predvsem gradivo o predmetu nemščine kot tujem jeziku in o književni didaktiki sploh, o poučevanju slovenščine kot materinščine in šolski organizaciji (predvsem na ljudskih šolah in splošnoizobraževalnih višjih šolah) na Koroškem. Izbrana besedila so sestavljena antologijsko in kot predlogi za učno delo, saj je treba po tem vzorcu izdelati učno enoto (delovne liste, slikovni material) in pouk prilagoditi določeni

skupini učencev in njihovemu jezikovnemu znanju. Cilj razprave je ponuditi učiteljem gradivo za poučevanje slovenščine, učencem pa gradivo za pridobivanje jezikovnega in književnega znanja.

Teoretični del

Zakaj naj uporabljamo književna besedila pri pouku slovenščine kot tujega jezika?

Književnost ponuja najrazličnejše podatke o kulturnih, zgodovinskih, političnih in družbenih razmerah in težavah svoje dežele; ti podatki so skriti v estetsko obliko in napisani z določenim pisateljevim namenom, ki ga je treba upoštevati pri branju besedila.

Književnost ponuja drugemu okolju jezikovno dognana besedila, jezik, drugačen od vsakdanjega govora.

Književnost je slovnica; predvsem na ravni besedja, pa tudi v glasoslovju in skladnji najdemo v njej primere, ki jih učenec lahko prenese v svojo govorno dejavnost.

Književnost je zgled in podlaga za lastno jezikovno ustvarjanje v obliki spreminjanja besedila, dodajanja, iger, pogovorov o tematiki.

Književnost drugega jezika vpliva tudi na učenčevo siceršnje razmerje do književnosti in na njegove bralne navade, posreduje bralne teh-

nike in spreminja oziroma pogloblja učenčevo gledanje na druge kulture.

Književnost v pouku pomeni spremembo poteka učnih enot, vpeljavo novih učnih metod in skupinskega dela, kar pospešuje učenčevo ustvarjalnost.

Ni torej vprašanje, ali naj pri pouku sploh uporabljamo književna besedila, temveč kako naj jih izbiramo in pripravljamo, da bodo za učenca spodbudna, da bodo širila njegovo jezikovno znanje in njegovo govorno dejavnost, ter da bodo krepila njegovo ustvarjalnost.

Pri izbiranju besedila je treba upoštevati naslednja področja:

- a) **glede besedila:**
 - dolžino besedila
 - vsebinsko razčlenjenost (strukturiranost besedila)
 - jezik (slovnične strukture, besedje)
 - književno obliko oziroma zvrst
 - snov (aktualno ali zgodovinsko, specifično slovensko ali splošno)
 - položaje (prenosljivost na druge pogovorne položaje)
 - reprezentančnost (avtor, literarnozgodovinski pomen)
 - možnosti obdelave (jezikovne in književne vaje)
 - adaptacijo (uvod ali delovni zvezek o kulturnozgodovinskih ozadjih, povzetek, krajsanje)
- b) **glede bralca:**
 - starost
 - jezikovno znanje
 - znanje drugih jezikov
 - književno znanje in osebne bralne izkušnje
 - interese
 - delež pri skupnem izbiranju besedil
- c) **glede pouka:**
 - mesto književnosti v učnem programu
 - pripravo besedila (v berilu, na kopijah)
 - (po)ustvarjalne vaje
 - jezikovne vaje: besedje, slovnične strukture
 - književne vaje

Praktični del

Najpreprostejše ogrodje za uporabo besedil je njihova razdelitev po temah, predlaganih v šolskih načrtih (npr. življenje v šoli, otrok in njegov

svet, o prometu, zimski šport, v mestu itd.). Na jezikovnih tečajih za odrasle, kjer je učni čas omejen na nekaj enot, so v ospredju govorni položaji kot predstavljanje (osebni podatki), družina, delo, v trgovini, v hotelu, v restavraciji, prosti čas ipd.

Besedila, izbrana po merilih, navedenih v teoretičnem delu, imajo oštevilčene kitice ali vrstice, da je orientacija pri delu z besedilom lažja in da učitelj lahko daje natančna navodila. *Književno področje* obsega podatke o piscu in njegovem delu ter **delo z besedilom**: pri tem naštevam možnosti obdelave besedila (vprašanja glede razumevanja sporočila, o njegovi sestavi, o književni obliki) in (po)ustvarjalnega dela (predvajanje, sprememba avtorske perspektive, pogovori, informacije). *Jezikovno področje* obsega **besedje** (razširjanje in ponavljanje, razlago manj znanih besed, ki jih na podlagi besedila ni mogoče razložiti, stalne besedne zveze) in **slovnico** (besedne vrste, besedotvorje, skladnjo). Pri opisu besedil se upoštevata *učenec* in njegovo jezikovno znanje in zanimanje za določeno temo (starostna problematika).

Tako je nastal seznam književnih besedil, ki jih je mogoče uporabljati pri pouku slovenščine in s katerimi bo delo v veselje učencem in učitelju.

Primer

Navajam primer za jezikovni tečaj odraslih, iz prvih učnih enot, v katerih se udeleženci učijo predstavljanja samega sebe.

Besedilo:

Evgen Jurič: Ali ni to malo preveč?

- Novorojenček, ciciban, pionir, mladinec.
- Študent, nezaposleni, pripravnik.
- Deček, pubertetnik, mladeč, moški.
- Udeleženec v prometu, ki mora vsak trenutek
- 5 prilagajati vožnjo razmeram na cesti.
- Pri mami, podnajemnik, varčevalec stanovanjske banke.
- Dosmrtni dolžnik ljubljanske banke.
- Pacient. Rekonvalescent. Okrevanec.
- 10 Porabnik.
- Rekreativec, planinec, smučar.
- Televizijski gledalec.
- Abonent.
- Pijanec, razvratnik, abstinent.
- 15 Kalilec nočnega miru, prestopnik.
- Neuvrščeni samoupravljalec.
- Nakupovalec v Trstu.

- Podrejeni, nadrejeni, šef.
Gobar.
- 20 Kadilec.
Navijalec Olimpije.
Abolicionist.
Neposredni proizvajalec, davkoplačevalec, menjalec deviz na črno.
- 25 Demonstrant, stavkajoči, protestnik.
Bralec časopisov in spalec pred televizorjem.
Oboževalec lambade.
Amaterski enolog in ginekolog.
V več strankah.
- 30 Rogonosec, copatar, taščoljub.
Kolerik, pesimist.
Goljuf s čeki.
Karierist.
Nevzgojeni vzgojitelj.
- 35 Antijugoslovan.
Slovenec.
Ali ni vse to malo preveč za eno samo življenje?
Posebno če človek nima sreče in živi v najbolj humani družbi na svetu.

(iz: O Sloveniji in Slovenkah samo vse najboljše, s. 13n.)

Književno področje: Evgen Jurič (1937) je humorist, satirik in žurnalist. Njegova satirična kratka proza je zbrana v nekaj zbirkah. **Delo z besedilom:** Priprava: pogovor o različnih vlogah, ki jih prevzemamo v teku svojega življenja, poimenovanja za poklice. Pri branju besedila nam pomaga zgradba (po časovnih merilih: novorojenček, ciciban, pionir, mladinec), iskanje pozitivnih in negativnih vlog. Poustvarjalno delo: Udeleženci napišejo svoje življenjske vloge.

Jezikovno področje: Besedje: razlaga posebnosti, pogojenih s slovenskim okoljem (ciciban, pionir, neuvrščeni samoupravljalci, nakupovalec v Trstu, Olimpija). **Slovnica:** besedotvorne vaje ob spreminjanju v žensko obliko.

Učenec: Besedilo je mogoče predložiti že začetnikom (ob ustreznih pripravah glede življenjskih vlog in tujk, ki so v besedilu). Pri tem spoznavajo tako satirični ost kakor tudi nekaj podatkov iz okolja nekdanje (socialistične) republike Slovenije.

Da je delo s književnim besedilom uspešno in da učence, ki se šele začinjajo učiti slovensko, spodbuja k lastnemu ustvarjanju, naj pokažejo deli besedila, ki ga je sestavil udeleženec jezikovnega tečaja (po petih učnih enotah):

Bil sem novorojenček, ciciban, nisem bil pionir.
Pobček bil sem, pubertetnik in mladinec in študent.
Moški — ali sem? Kaj je to? Jaz ne vem točno.
Nisem bil nezaposlen.
Zdaj sem udeleženec v prometu. Podnajemnik nisem.
Tako varčevalec kakor tudi dolжник sem koroških bank.
Porabnik sem, včasih planinec ali smučar.
Sem niti pijanec niti abstinent, včasih le kalilec nočnega miru.
Nakupovalec sem, pa ne v Trstu, ampak na Ljubelju.
Nikakor nisem oboževalec lambade.
Goljuf s čeki nisem, pa goljuf sem.
Ali sem karierist? Ne vse točno vem.
Pa gotovo vem,
da sem nevzgojeni vzgojitelj.

Poslovenjeni izgovor tujih imen v *Enciklopediji Slovenije*

Tehtna, uspešno napredujoča, širokopotezna enciklopedična zbirnica znanja o Slovencih in Sloveniji upošteva, da nismo živeli izolirano, v vseh pogledih izključno 'slovensko': naši kraji so pogosto imeli tuja ali v tujih pisavah zapisana imena, prav tako tudi številni ustvarjalci naše duhovne in materialne kulture. Poleg tega je z našo zgodovino povezanih dosti neslovenskih krajev in za našo kulturo zaslužnih precej ljudi, ki niso Slovenci in jim je to videti tudi po imenih. Koristno je, da se je uredništvo *Enciklopedije Slovenije* (ES) odločilo dopolniti tovrstna gesla z navodili za izgovor neslovensko zapisanih neslovenskih priimkov, pri katerih zaradi rabe »neslovenskih« črk znanje slovenščine ne zadostuje, poleg tega pa sta si zapis in izgovor v drugačnem razmerju, kakor smo ga navajani iz svoje bralsko-zapisovalske prakse in iz glasoslovnih določil *Slovenskega pravopisa* (Pravila), veljavnih za slovenščino. Nedosledno je, da se je odločilo pojasnjevati samo izgovor priimkov, ne pa tudi krajevnih in nekaterih drugih imen, ki bi potrebovala pojasnil iz enakih razlogov kakor priimki. Nesprejemljivo je, da marsikatero teh pojasnil ne vodi k pravilnemu, temveč zavaja k napačnemu izgovoru.

Uredništvo se je pretesno omejilo že z odločitvijo, da izgovor tujih imen pojasnjuje samo z našim črkopisom, ne pa tudi vsaj z nekaj dodatnimi, mednarodnimi uveljavljenimi znaki. Te spričo znanega dejstva, da ima slovenščina več različnih glasov kakor znakov, s katerimi jih zapisuje, navsezadnje uporablja celo *Slovenski pravopis* (1990), na katerega se uredništvo ES sklicuje. Pojasniti pa bi jih bilo treba še nekaj, predvsem takih, ki se pogosto pojavljajo. Največkrat namreč motijo navodila za izgovor nemško zapisanih priimkov, v katerih so preglaseni soglasniki nadomeščeni z »našimi«.

Čeprav tudi veliko Slovencev ve, da se npr. *ö* ne izgovarja kot nobena »naša« različica *e*-jev in *o*-jev, *ü* pa niti kot *i* niti kot *u*; Löh*r* se npr. ne izgovarja kot *lêr* in Müller ne kot *mfler* — tako se izgovarjata priimka, zapisana kot *Lehr* in *Miller* (če ne upoštevamo, da je podvojeni *l* treba tudi izgovarjati podvojeno in da to ni nič težkega in tujega).

Presenečajo pa tudi zgrešena navodila, ki »slovenijo« izgovor angleških priimkov, v katerih ni nobenega tujega fonema. V šesto knjigo ES je npr. uvrščeno krajše geslo o angleškem jezikoslovcu in prevajalcu, ki je sestavil angleški del obsežnega slovensko-angleškega slovarja ter prevedel v angleščino več novejših slovenskih romanov in dram, s čimer je veliko naredil za znanje angleščine med Slovenci in za poznanje slovenske književnosti med angleškimi bralci. Piše se Leeming, navodilo za izgovor njegovega priimka pa je presenetljivo zapisano kot *límink*.

Na prvi pogled je videti, da je navodilo za izgovor potrebno zaradi samoglasniške skupine, zapisane kot *ee*, ki se v nasprotju z našim načinom branja ne izgovarja niti kot *ee* niti kot *e*, temveč kot *i*, in glede tega je tudi ustrezno. Navodilo za izgovor končne soglasniške skupine *ng* ni videti potrebno, ker to skupino pozna — z enakim izgovorom — tudi slovenščina, vendar ga je v sklopu cele besede seveda treba zapisati; namesto ustreznega in pričakovanega *ng* pa je zapisano kot *nk*.

Ta *k* namesto *g* ni spregledana napaka ali tiskarski škrat, saj je bila redakcija nanj pri zadnji korekturi gesla pred tiskom opozorjena. Je torej stvar zavestne odločitve, jezikovnega nazora, ki se opira na zgrešeno, čeprav pri nas precej razširjeno prepričanje, da je ugotovitve o naših razmerjih med zapisom in izgovorom dopustno brez pridržkov spreminjati v pravila, veljavna

kar za vse jezike, ki in kakor jih govorimo Slovenci.

Seveda se v slovenščini soglasniška skupina, zapisana kot *ng*, samogibno, brez navodila ali celo proti vsakršnemu navodilu, izgovarja kot *nk*, če ji neposredno ne sledi samoglasnik, pred samoglasnikom pa se zapisani *g* razločno izgovarja kot *g*. Besedo *pingpong* npr. lahko celo pišemo tako, kakor jo izgovorimo, namreč *pink-ponk* (prim. *Slovar slovenskega knjižnega jezika*, 3. knjiga, 1979). Sicer pa je *g* v tem sklopu največkrat neizrazit, skoraj zamolčan, ker se zlije v mehkonebno varianto zvočnika *n*. Tega mednarodna fonetična pisava zaznamuje z znakom η , ki ga pri nas poznamo iz nekaterih slovarjev (npr. Grad, Škerlj, Vitorovič, *Veliki angleško-slovenski slovar*, 1978, npr. *king*, *sing* — izg. *kiŋ*, *siŋ* pa tudi iz *Slovenskega pravopisa* (1990), prim. člene 20 (*Posebna jezikoslovna znamenja*, str. 11), 639 (*Variante*, str. 77), 1069 (*Glasovna vrednost črk*, str. 141).

Anglo-ameriška leksikalna dela, ki informirajo tudi o izgovoru besed, se po sistemu in obsegu fonetičnih znakov med seboj deloma razlikujejo, vendar za skupino *ng* nikoli ne navajajo izgovora *nk*: izgovor priimkov *Browning*, *Fleming*, *Kipling* je npr. v *Webstrovem specialnem biografskem slovarju* (*Webster's Biographical dictionary*, 1951) zapisan kot *brouning*, *fleming*, *kipling*, v splošnem (*Webster's New World Dictionary of the American Language*, 1952) pa *brouniŋ*, *flemiŋ*, *kipliŋ*: ne prvo in ne drugo ne dopušča izgovora *braunink*, *flemink*, *kiplink*, kaj šele, da bi *k* takemu izgovoru navajalo. *K* se pri nas in na Angleškem, pa še marsikje, izgovarja v priimkih, ki se končujejo s soglasniško skupino *nk* (pisano drugod tudi *nck* ali še kako drugače), npr. *Kink*, *Meaterlink*; tega tudi Angloameričani fonetično transkribirajo kot *materlink*. Isto velja za druge besede, ne samo za priimke: slovenščina je prevzela živalski imeni *leming* in *mink* (prim. *SSKJ* II), ki se v angleščini pišeta *lemming* in *mink*, izgovarjata pa *lemiŋ* in *minki*, kar novejši *Chambersov Angleški slovar* (*Chambers English Dictionary*, Cambridge 1988) zapisuje kot *leming* in *mingk*. Na razliko pri izgovoru je treba paziti še posebno zato, ker imajo besede, ki se razlikujejo samo po črki *k* ali *g*, lahko čisto različen pomen — npr. *king* (kralj) in *kink* (zanka), *sing* (peti) in *sink* (pogrezati se), torej jih je treba tudi izgovarjati

različno, če nočemo, da bi nas narobe razumeli (*kiŋ/king* : *kink*, in *siŋ/sing* : *sink*).

Navodila tipa *limink* neupravičeno odpravljajo razliko med *ng* in *nk*, ki ni samo stvar zapisa, temveč tudi izgovora, poleg tega pa posredno spodbujajo *k* neutemeljeni, nepravilni rabi *k*-ja tudi v nadaljnjih sklonih, tj. *k* izgovoru *liminka*, *liminku* itn. namesto *liminga*, *limingu*. Posledice, ki jih ima navodilo za izgovor imenovalniške oblike priimka za njegov izgovor v drugih sklonih, zbujejo pomisleke tudi proti mogoči različici z »obrušenim«, tj. opuščeni *g*, namreč *limin*. Ta bi bila sama po sebi sprejemljiva, ker je pravilnemu izgovoru bližja kot *limink*, saj je, kot že omenjeno, v mehkonebnem *n* glas *g* zabrisan skoraj do nezaznavnosti. (To je videti npr. iz nesklonljive onomatopoeične besedice za zvonjenje, ki se v angleščini piše *ding-dong*, v slovenščini *dindon*, izgovarja pa se v obeh jezikih enako.)

Zanimivo pa je, da se jezikovni redakciji ES ni zdelo potrebno slovenizirati navodila za izgovor priimka *Marmont* v *marmont*, temveč se je odločila upoštevati francoski izgovor *marmon*, medtem ko je za priimek *Matthews* — spet kljub izrecnemu opozorilu — namesto pravilnega *mětjuz* navedla na pol »poslovenjeni« *mětjus*.

Zakaj torej ne *liming*, če celo sedanji *Slovenski pravopis*, v katerem je sicer vse polno neutemeljenih in nedoslednih izgovornih poslovenitev, zapisuje slovenski izgovor angleške besede *meeting* kot *miting* (str. 171), *dumping* kot *damping* (str. 173) itd.? Zakaj ne *metjuz*, če SP priznava, da se beseda *blues* izgovarja kot *bluz*, ne kot *blus*, in sintagma *united nations* kot *junajtíd najšənz*, ne kot *junajiti nejšəns* (str. 172, 173)?

Samogibno govorjenje tujih jezikov z domačo, »materinsko« fonetiko je povsod znan pojav, brez zavestne korekcije z učenjem natančnejše izgovarjave in nekaj drugačnih, glede na domači jezik dodatnih glasov in pravil tudi neizogiben — tako kakor se pisava in izgovorjava nekaterih glasov (npr. zvencenih in nezvencenih soglasnikov) celo v domačem jeziku deloma razhajata. Ugotovitev, da je prevladujoča slovenska govorna praksa taka, kakršna je, ima seveda svojo vrednost pri spoznavanju glasovnega obsega slovenščine in specifičnega povezovanja pisne in govorne podobe fonemov, besed, sintagem

itd., kar je lahko zanimivo za jezikoslovce, teoretike in praktike. Čisto nekaj drugega pa je ta spoznanja spreminjati v pojasnila ali celo navodila za obvezen izgovor. »Domačenje« v strokovnih navodilih strokovnega dela je nestrokovno početje, saj v civiliziranem svetu velja, da pravilen izgovor svojega osebnega imena določa vsak sam in da morajo tisti, ki hočejo o tem koga informirati, to vsekakor upoštevati v prid tistim, ki hočejo biti tudi o tem pravilno poučeni. Bralčevo upoštevanje ali neupoštevanje pojasnil/navodil pa je seveda njegova stvar, saj za kršenje pravil zlahka poskrbi vsak sam — kakor pravi Molièrova kuharica

Martina iz *Učenih žensk*, v Vidmarjevem prevodu: »Nam študij ne gre v glavo kakor vam, jaz govorim tako, kot govorim pri *nam!*« (Prim. Molière, *Izbrano delo I*, Ljubljana 1947, str. 162). To velja za materinščino in za tuje jezike — pri tem je za slovenščino, ki jo Slovenci tekoče govorimo, se pravi znamo še pred začetkom šolanja, jasno, da se je le moramo nato še dolgo učiti, preden smo zares pisмени, medtem ko se za tuje jezike in za izgovor tujih imen kdo ve zakaj tudi nekaterim izšolanim strokovnjakom zdi, naj bi se jih na slovenskem učili po svoje, celo v nasilno in po nepotrebnem poenostavljenih različicah.

Majda Stanovnik

Inštitut za slovensko literaturo in literarne vede ZRC SAZU

Vera Troha: Futurizem, Ljubljana: Izdaja inštitut za slovensko literaturo in literarne vede pri ZRC SAZU; DZS, 1993.

(*Literarni leksikon*; 40).

Vera Troha je posvetila prvo poglavje leksikona razlagi samega pojma ter periodizaciji italijanskega futurizma. Pri tem sledi Weisgerberjevi določitvi zgodovinskih literarnih avantgard, ki ima futurizem, ob ekspresionizmu in imagizmu, za enega od treh tipov prvega avantgardnega vala. Še več, Trohova jedrnato prikaže tudi vpliv futurizma na druga avantgardna gibanja. Ekspresionizem je tako selektivno prevzel futuristična dognanja o »novem pesniškem jeziku«, dadaizem pa je ponotranjil tiste manifeste, ki govorijo o alogičnosti in irealnem. Trohova se posveti tudi vlogi in pomenu t.i. predhodnikov futurizma, tudi tistih »slavnih intelektualnih očetov«, ki so se jim kasneje futuristi odpovedali. Zlasti poudari vpliv Baudelairejeve estetike grdega ter njegove teorije analogij. Nadrobno obravnava tudi genezo futurističnega kulta tehnike in modernih znanosti (Ibels, Saint-Pol Roux) ter »kompenetracije ravnin«, ki je nastala tudi pod vplivom Romainsovega dinamizma in unanizma.

Nadalje avtorica razglablja o periodizaciji dveh obdobjev italijanskega futurizma. Težišče prvega, »herojskega« futurizma je bilo po Trohovi objava Marinettijevega Manifesta v pariškem *le Figaroju* (20. 2. 1909). Ob tem omenja tudi nekaj prvin njegove predfuturistične lirike (vojna kot zanosen in lep spektakel, mitologiziranje strojev), ki se zde potrebni za razumevanje Marinettijevega kasnejšega opusa. V drugi polovici tega poglavja pa se usmeri v teorijo futurističnih literarnih vrst in zvrsti. Najprej definira vzorec futurističnega manifesta, ki s pretiravanjem in ironiziranjem podira dogme in kanone veljavne

kulture. Temu sledi navedba dveh, po Trohovi temeljnih načel futurizma. Prvo je antitradicionalizem ter z njim povezana nasilje in dekonstrukcija. Drugo pa je hitrost ter nanjo navezani tehnološka tematika in poetika svobodnih besed (parole in libertà). Slednje vsebujejo tudi obrazec »novega pesniškega jezika«, ki v sintetičnem, telegrafskem stilu popisuje povnanjena, vizualna, olfaktivna in avditivna občutja. Tovrsten epileptični slog dopušča redukcijo skladnje in metafore ter nepredstavljenega predmeta zgolj na bistvo. Futuristična izrazna sredstva so največkrat analogične verige po načelu brezžične analogije ter imitativno-realistične, posredno-analogične ali povsem abstraktne onomatopoije, ki se lahko povezujejo tudi v »onomatopoejski psihični akord«.

Velik pomen in daljnosežne zasluge za evropsko književnost pripisuje avtorica tipografski revoluciji in svobodnemu pravopisu, ki služita grafični dinamiki poetoloških zapisov in podvajata izrazno moč besede.

Število objavljenih gledaliških manifestov po avtoričinem mnenju priča, kako pomembna je bila ta zvrst za futuriste. Najprej so samo napadali obrabljeno meščansko gledališče, nato pa je Marinetti za manifestom *Il teatro di varietà* (1913) postavil temelje sintetičnemu gledališču. Zamislil si ga je kot totalno parodijo, ki uničuje Sveto, Slovesno, Resno in Sublimno.

Futuristična proza je edina vse do leta 1939 ostajala brez ustreznega manifesta, zato so nekateri raziskovalci (De Maria) sploh dvomili o njenem obstoju, vendar Vera Troha to ustrezno

zavrača. Obstajata vsaj dve vrsti takšne proze. Prvo predstavlja Marinettijev roman *Mafarka Il Futurista* (1910), ki ponavlja stereotipe popularnega romana, vsebuje pa vrsto futurističnih mitov (egoizem, titanizem). Druga vrsta pa je vezana na poetiko »svobodnih besed« (Marinettijeva *Zang Tumb Tumb* iz leta 1914).

Prvo poglavje se končuje z orisom »drugega futurizma«, ki vrača futurizem k redu (»ritorno all'ordine«), zapelje pa ga tudi v epigonstvo. Najpomembnejša pesniška zvrst postane aeropoesia, katere središče je sočasna ubranost občutij, povezanih s poletom. V tem obdobju zaide futurizem, ki svojih političnih ambicij nikoli ni skrival, v poudarjeno politizacijo. Avtorica zelo odkrito razkrije vse vezi med futurizmom in fašizmom, pa tudi razhajanja. Fašizem je bil po Marinettiju uresničitev minimalnega futurističnega političnega programa. Hkrati pa v soglasju s sodobnimi interpretacijami dokaže, da futurizem nikoli ni mogel biti uradna umetnost fašistične politike. S problematiko vrednotenja se Trohova srečuje tudi v nadaljevanju.

V drugem poglavju spregovori o evropski razširjenosti futurizma. Nekateri raziskovalci so želeli prikriti ali celo obiti futuristični vpliv, bodisi zaradi fašistične stigme bodisi zaradi za varovanja piščeve narodne izvirnosti. Za trenutek se ustavimo pri sočasni francoski književnosti. Robert Sabatier, pisec obsežne *Histoire de la Poésie Française (La Poésie du XXe siècle. II. Révolutions et Conquêtes. Paris: Éditions Albin Michel, 1982.)*, omenja zgolj Marinettijev popis francoskih »futurističnih« pesnikov »sans le savoir«. Marinetti našteje večino avtorjev od »jazzovskega paroksisista« Nicolasa Beauduina in »snemalca črnih sanj« Blaisa Cendrarsa do najmlajšega Bretona, ki jih vse po vrsti pokroviteljsko razglasi za futuriste, minimalizira Marinettijev pomen in ugled. Pričujoči ekskurz želi samo ponazoriti zadrego raziskovalca, ki se mora odločati med Marinettijevimi poimenovanci ter pristranskostjo nekaterih nacionalnih znanstvenikov. Vera Troha je

imela tudi nalogo prevrednotiti nekatere že uveljavljene literarnozgodovinske pojme v narodnih književnostih in ugotavljati dejanske futuristične prvine v neitalijanski evropski književnosti.

V sklepnem poglavju se Vera Troha srečuje tudi s futurizmom na Slovenskem. Pri nas so bile namreč različne avantgardistične pobude združljive, kar govori v prid večkrat poudarjeni tezi, da so se avantgardni tokovi medsebojno oplajali in mešali. Pomembne so tudi njene ugotovitve, da slovenska zgodovinska avantgarda ne pozna manifestne produkcije in da ni sprejela radikalnega antitradicionalizma. Na Antona Podbevška je futurizem po avtorčinem mnenju vplival s tistimi poetološkimi zapovedmi, ki so bile podobne zapovedim dela nemškega ekspresionizma, torej drugačnega občutja sveta, prevzel pa je tudi njihovo idejo trganja vezi s preteklostjo in načelo simultanosit. Trohova je po natančni razčlembi Kosovelove poezije ugotovila, da kot celota njegova poezija ne more biti futuristična, gre le za podobnosti v posameznostih.

Literarni leksikon *Futurizem* je gotovo jubilejen, saj mineva že petnajst let, kar je Anton Ocvirk zasnoval »izhodišča in težišča« tem publikacijam. Hkrati pa je treba reči, da je študija Vere Troha, ki je posvetila dobršen del svojih raziskav prav futurizmu, velika obogatitev našega vedenja o tem avantgardnem valu pa tudi natančno poročilo o slovenskih vezeh s futurizmom, do katerega smo, kot pravi, Slovenci vedno čutili afiniteto. (O tem priča vrsta izvornih izdaj futurističnih manifestov, ohranjenih v slovenskih knjižnicah.) Gre tudi za prvovrsten — že četrti — leksikalni prispevek k našemu umevanju književnih zgodovinskih avantgard, pri katerem ima posebno vrednost tudi avtoričino trezno in znanstveno razpravljanje o stigmatiziranih področjih futurizma. Zato lahko upravičeno predvidevamo, da leksikona ne bo vzela v roke samo »srečna manjšina« slovenskih retrogardistov, temveč tudi širši krog ljubiteljskih bralcev.

Tone Smolej
Ljubljana

Sporočilo o letošnjem zborovanju in občnem zboru Slavističnega društva Slovenije

Upravni odbor SDS je na seji 25. 2. 1994 sklenil, da bo letošnje zborovanje slavistov z občnim zborom 6., 7. in 8. oktobra v Krškem in Pišecah. Kulturni dom v Krškem ima dobre prostorske možnosti za okrog 600 zborovalcev in tudi prostore za spremne prireditve ter okrogli mizi.

Krško in Pišce sta izbrana zaradi stoletnice Pleteršnikovega slovarja; temu bo posvečena osrednja tema zborovanja na dopoldanskem plenarnem zasedanju v četrtek, 6. 10. 1994. V četrtek popoldne bo zasedanje posvečeno osrednji književnostni temi — eseju.

V petek dopoldne bo najprej na vrsti sodobno slovensko besedno bogastvo, govorili bomo o zapisovanju izrazja po vseh slovenskih krajih. Nato bo občni zbor SDS; pregledali bomo dveletno delo, se dotaknili aktualnih stanovskih,

jezikovnih, literarnih ter drugih, za društvo pomembnih vprašanj in volili nov odbor.

V petek popoldne bosta dve okrogli mizi o didaktiki; prva bo posvečena maturi, druga pa osnovnošolski problematiki.

V soboto bo ekskurzija po okoliških krajih, na koncu se bomo zbrali v Pišecah, kjer bo slovesnost in ogled Pleteršnikove domačije in muzeja.

Med temi prireditvami in ob večerih bodo spremljevalne prireditve.

Zdaj zbiramo prijave za predavanja in za sodelovanje pri okroglih mizah, ponudbe za spremne prireditve in predloge za nove člane upravnega odbora.

Natančnejši program bo objavljen v začetku junija.

Okrožnica o Pleteršnikovi uri in Pleteršnikovem tolarju

Spoštovani člani Slavističnega društva Slovenije!

V letih 1993, 1994 in 1995 mineva sto let, kar je v snopičih začel izhajati Pleteršnikov Slovensko-nemški slovar in sta izšli prva in druga knjiga tega najpomembnejšega dosežka v slovenskem knjižnem slovaropisju 19. stoletja. Slavisti se bomo spomnili profesorja Maksa Ple-

teršnika in njegovega velikega jezikoslovnega dejanja skupaj s Pleteršnikovi rojaki iz rojstnega kraja in z vso slovensko javnostjo.

Spomin na ta dogodek bomo obudili

— najprej z udeležbo na osrednji slovesnosti v Pišecah 15., 16. in 17. septembra 1994 z odprtjem spominskih prostorov v obnovljeni

Pleteršnikovi rojstni hiši, kjer bo prikazano jezikoslovčevu življenju in delo;

— na letnem strokovnem posvetovanju slovenskih slavistov v Krškem 6., 7. in 8. oktobra 1994, na katerem bo osrednja tema Pleteršnikov slovar. V tem okviru bo organiziran obisk Pleteršnikove rojstne hiše v Pišecah (letošnje posvetovanje bo dopolnil tudi redni občni zbor društva);

— s posebno učno enoto (Pleteršnikovo uro) po vseh osnovnih in srednjih šolah, posvečeno spominu na Pleteršnika in pomenu slovenskega slovaropisja. Pobudo za tako aktualizacijo učne snovi je Slavistično društvo Slovenije dalo Zavodu Republike Slovenije za šolstvo in šport; uresničili jo bomo z zavodovo pomočjo. Kjer bo to mogoče, bomo obudili spomin na Pleteršnika tudi na fakultetah.

Tako dejavno zasnovana počastitev praznika slovenskega slovaropisja bo uspešna le, če se bodo odzvali vsi slavisti učitelji in z njo seznanjali učence in občane.

Želeli bi, da bi — podobno kot pri drugih podobnih dejanjih — po šolah zbirali tako imenovani Pleteršnikov tolar (po 10 SIT); z zbranim denarjem bi mladi in skupaj z njimi tudi drugi občani podprli Pleteršnikov odbor v Pišecah pri obnavljanju rojstne hiše in Pleteršnikovega muzeja. Zbrani denar se pošilja na račun št. 51600-620-16-983-82710-2317-62, na naslov Odbor Maksa Pleteršnika, Pišece.

Seznanjanje učencev s slovenskim slovaropisjem in s Pleteršnikom bo vsak učitelj vpletel v svoje siceršnje redno delo, po možnosti ob besedoslovju, besedotvorju, zgodovini knjižnega jezika, obravnavah slogovnih vprašanj in podobnem. Vsebinsko in način bo izbral vsakdo sam. Priporočamo pa, da učitelj

— pokaže učencem Pleteršnikov slovar ali vsaj nekaj fotokopiranih strani in ob njem Slovar slovenskega knjižnega jezika;

— na kratko predstavi življenje in delo Maksa Pleteršnika; iz njegovega dela naj poudari tisto, kar bi utegnilo učence posebej zanimati (npr. v strokovni šoli terminologija).

Gradivo za življenjepisne podatke in predstavite je na voljo v *Slovenskem biografskem leksikonu*, Druga knjiga, 381-384, in v članku Franca Jakopina Pred sto leti je začel izhajati Pleteršnikov slovar, *Delo, Književni list*, 18. 2. 1993, str. 13.

Predstavitev naj vsebuje pomen Pleteršnikovega slovarja v obdobju političnega boja za enakopravnost slovenskega jezika in javnem življenju Slovencev: slovar je bil s svojim besediščem dokaz, da je slovenščina razvita za javno rabo. S tem je jezikoslovje prispevalo pomemben delež k izpolnjevanju političnega programa Zedinjene Slovenije iz leta 1848, ko je v 2. točki zahteval za slovenski jezik enak položaj, kot ga je imela nemščina.

Drugi del predstavitve naj bo namenjen besedi, besedoslovju, tudi besedotvorju. Učitelj naj po možnosti primerja uvoda v *Pleteršnikov slovar* in *Slovar slovenskega knjižnega jezika* ter pokaže na razliko v kvalifikatorjih. Nato naj v skladu s stopnjo šole pokaže na posamezne besede, na zvezo med slovarjema in na razločke; ne nazadnje na okoliščine potrebe po velikem dvojezičnem slovarju konec 19. stoletja in na okoliščine, v katerem nastajajo enojezični slovarji današnjega dne.

Predstavitev naj bo po vsebini in metodi takšna, da ne bo zgolj dodajala novega poglavja učni snovi, ampak naj pritegne k premišljevanju o besedi, o njeni vrednosti, o teži po izvoru domače besede in o razkrajanju domačega sveta z načrtno ali podzavestno izbiro »večvredne« tuje besede. Če je mogoče, naj ta opozorila pokažejo na veliko moč besede, zato naj ne bodo zasnovana kot aktivistična parola. Menimo, da so idealna priložnost za odprtje nujne razprave o razmerju učencev do vrednosti besede, naj bo izrazilo misli ali zunanje znamenje našega bitvanja v slovenskem prostoru.

Slavistično društvo Slovenije

Alenka Logar-Pleško, Anka Sollner-Perdih, Marija Cvetek

SLOVENISTIKA V LETU 1992

Bibliografski pregled

Bibliografija vsebuje slovenistično literaturo, to je dela o slovenskem jeziku in književnosti, izšla z letnico 1992 v Sloveniji, in kolikor jih je bilo mogoče odkriti, tudi zunaj nje. Upoštevana so dela v knjižni obliki (tudi leposlovna dela z obširnejšimi uvodi in opombami) ter članki iz časopisov in zbornikov, razen dnevnega, lokalnega, mladinskega, bulvarskega ipd. tiska. V pričujoči bibliografiji so, v primeri s prejšnjimi leti, nekatere spremembe: bibliografski opis je spremenjen zaradi računalniške obdelave podatkov (bibliografija je delen natis računalniške baze podatkov v Knjižnici Oddelka za slovansko jezike in književnosti), v večji meri so upoštewane knjižne ocene, uvedli smo nov razdelek Prevajanje in tudi pri Jezikoslovju so dela o posameznih osebah uvrščena pod njihovimi imeni.

Opravičujemo se za zakasnitev z objavo in za morebitne vrzeli ter prosimo za dopolnitve.

BIBLIOGRAFIJA

BIBLIOGRAPHIE von Stanislaus Hafner nach seiner Festschrift Pontes Slavici 1986. — Anzeiger für slavische Philologie (Graz) 21 (1992), str. 99-101.

KRAMBERGER Darja: Otrok in knjiga : bibliografsko kazalo 1972-1991 : številke 1-32. — Otrok in knjiga 34 (1992), str. 71-127.

KUZMIČ Franc: Bibliografija Lojzeta Kozarja. — Stopinje 1992, str. 26-31.

ROZMAN Andrej: Bibliografija Viktorja Smoleja : ob osemdesetletnici. — Slavistična revija 40 (1992), št. 1, str. 123-142.

JEZIKOSLOVJE IN LITERARNA ZGODOVINA

BEŠTER Marja: Poletna šola slovenskega jezika 1992. — Rodna gruda 39 (1992), št. 10.

BRŽIŃSKI spomeniki. — Bibliofilska izd. — Ljubljana : Slovenska knjiga, 1992. — [12] str. — (Monumenta Slovenica ; 3).

Popolni faksimile po originalu CLM 6426, ki ga hrani Bavarska državna knjižnica v Münchnu. — Bibliofilska izdaja v 1999 izvodih.

— Brižinski spomeniki / izdala Slovenska akademija znanosti in umetnosti, Znanstvenoraziskovalni center Slovenske akademije znanosti in umetnosti, Inštitut za slovensko literaturo in literarne vede ; avtorji in sode-

lavci France Bernik... [et al.]. — Znanstvenokritična izdaja. — Ljubljana : Slovenska knjiga, 1992. — 199 str.

Vsebuje: Igor Grdina: Zunanji opis, Marijan Smolik: Vsebinski opis, Igor Grdina: Paleografska in historična problematika, Igor Grdina: Diplomatični in kritični prepis, Tine Logar s sodelovanjem Franca Jakopina in Janeza Zora: Fonetični prepis, Boris Paternu, France Bernik, Jože Faganel, Franc Jakopin, Janko Kos, Tine Logar, Marijan Smolik, Janez Zor: Prevod v sodobno slovenščino, Kajetan Gantar: Latinski prevod, Klaus Detlef Olof: Nemški prevod, Gerald Ch. Stone: Angleški prevod, Janez Zor s sodelovanjem Franca Jakopina in Tineta Logarja: Slovar, Igor Grdina: Oris raziskav, Marko Kranjec: Bibliografija, Martin Žnideršič: Poročilo o faksimiliranju.

FATUR Silvo: Tretji krog in prvi cikel. — Primorska srečanja 16 (1992), št. 134-135, str. 351.

Ob 3. primorskih slovenističnih dnevih.

GRDINA, Igor: Prispevki k zgodovini slavistike na Univerzi v Ljubljani. — Zgodovinski časopis 46 (1992), št. 2, str. 233-248.

JAN Zoltan: Slovenski lektorat na tržaški univerzi. — Primorska srečanja 16 (1992), št. 138, str. 628-632.

LIPOVEC Albinca: Slovinsko-český přehled z očí do očí : slovo o kultuře a trhu. — MM — Marketing Magazin 12 (1992), št. 5, str. 7.

- NARTNIK** Vlado: Slovenistika na tujih univerzah. — Zborovanje slavistov ob stoletnici smrti Frana Miklošiča (1991 ; Maribor, Ljutomer). Slovenski jezik v stiku s slovanskimi in neslovanskimi jeziki in književnostmi. — Ljubljana : Zavod Republike Slovenije za šolstvo in šport, 1992. — Str. 191-197. — (Zbornik Slavističnega društva Slovenije ; 2).
- OROŽEN** Martina: Pozdravne besede predsednice SDS. — Prav tam, str. 9-13.
- PETAROS** Robert: Italijanska slovenistika. — Kolektar Goriške Mohorjeve družbe 1992, str. 100-103.
- PETROV-SLODNJAK** Maria: »Salzburg und die Slovenen« : Festvortrag anlässlich der Unterzeichnung der gemeinsamen Erklärung über die Zusammenarbeit zwischen dem Land Salzburg und der Republik Slovenien, am 22. April 1992 auf Schloss Klessheim. — Salzburg : [s. n.], 1992. — 19 f.
- ROTAR** Janez: Narodnokonstitutivni pojmi začetnih obdobjev slovenske narodne integracije. — Seminar slovenskega jezika, literature in kulture 28 (1992), str. 123-148.
- STIŠKI** rokopis : 1428 / [uredil Mihael Glavan]. — Bibliofilska izdaja. — Ljubljana : Slovenska knjiga, 1992. — [8] str. — (Monumenta Slovenica ; 2). Faksimile po izvirniku, ki ga hrani Narodna in univerzitetna knjižnica v Ljubljani, Ms 141. — Študije / [povzetke prevedla Käthe Grah v nemščino, Alan McConnell-Duff v angleščino]. — 94 str.
- Vsečina**: Jože Toporišič: Prečrkovanje, uglasitev in prevod besedil. Jezikoslovna obravnava. V besednih vrstah odražani svet. Besednjak, Jože Pogačnik: Književnozgodovinske določilnice, Marijan Smolik: Teološka oznaka Stiškega rokopisa, Jurij Snój: Muzikološki vidik stiškega rokopisa, Lucijan Bratuž: Pisna podoba Stiškega rokopisa.
- SUKIČ** Marijana: Od Prijatelja do Slovenskih utrinkov : informiranje v slovenskem jeziku med porabskimi Slovenci. — Razprave in gradivo 26-27 (1992), str. 249-253.
- ZBOROVANJE** slavistov ob stoletnici smrti Frana Miklošiča (1991 ; Maribor, Ljutomer). Slovenski jezik v stiku s slovanskimi in neslovanskimi jeziki in književnostmi. Zborovanje slavistov ob stoletnici smrti Frana Miklošiča, Maribor — Ljutomer, 1991 ; [prispevke so napisali Stanislav Hafner ...[et al.] ; redakcija Martina Orožen, Mateja Hočevar]. — Ljubljana : Zavod Republike Slovenije za šolstvo in šport, 1991. — 295 str. — (Zbornik Slavističnega društva Slovenije ; 2).
- BAJT** Drago: Zgodba o ž-ju : odgovor Stanetu Suhadolniku. — Naši razgledi 41 (1992), št. 6 (20. 03.), str. 167-168.
- BAŠA** Jožko, Majda Kaučič, Aldo Rupel: Priročnik slovar bančnega poslovanja : ital — slov, slov — ital. — [Gorica, Slovenski raziskovalni inštitut], 1992. — 51 str.
- BENEDIK** Francka: Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša Znanstvenoraziskovalnega centra SAZU, Dialektološka sekcija. — Jezik in slovstvo 38 (1992/93), št. 5, str. 105-107.
- BENEDIK** Francka: Veliki Šmaren. — Traditiones 21 (1992), str. 233-240 (+ dialektol. karta).
- BERNJAK** Elizabeta: Tipološko proučevanje slovenskega in madžarskega jezika : osnovne tipološke razlike in podobnosti. — Studia Slavica Savariensis (Szombathely) 1992, št. 1, str. 56-63.
- BEŠTER** Marja: Ali pišemo imena zdravil z veliko ali malo začetnico? — Slava 6 (1992), št. 1, str. 3-7.
- BRATUŽ** Lojzka: Il primo dizionario russo-sloveno. — Studi slavistici offerti a Alessandro Ivanov nel suo 70. compleanno. — Udine : Istituto di lingue e letterature dell'Europa Orientale, 1992. — Str. 20-25.
- CAHARIJA-PIZZOLITTO** Vera: Interference z italijanščino v pisnih izdelkih učencev srednje šole v Nabrežini. — Jezik in slovstvo 37 (1991/92), št. 8, str. 217-225.
- CALLIGARO** Renzo: Zgodovinski zapisi o cerkvi v Bardu. — Trinkov koledar 1992 (1991), str. 45-49.
- CRNKOVIČ** Marko: Al' prav se piše varpa ali squash. — Naši razgledi 41 (1992), št. 7 (03. 04.), str. 189.
- CVEK**, Aleš: Kako razumeti metafore. — Primorska srečanja 16 (1992), št. 131-132, str. 214-215.
- ČOP** Dušan: Krajevna in ledinska imena med Begunjami in Radovljico oziroma Lescami. — Radovljiski zbornik 1992, str. 133-139.
- DEBENJAK** Božidar — gl. **DEBENJAK** Doris
- DEBENJAK** Doris, Božidar Debenjak, Primož Debenjak: Veliki nemško-slovenski slovar = Grosses deutsch-slovenisches Wörterbuch. — Ljubljana : Državna založba Slovenije, 1992. — 1329 str. — (Slovarji DZS).
- DEBENJAK** Primož — gl. **DEBENJAK** Doris
- DERGANC** Aleksandra: K voprosu o semantičeskikh različijah russkikh i slovenskikh nazvanij ovoščej i jagod. — Russistik = Rusistika (Berlin) 4 (1992), št. 2, str. 51-55.
- DOMEJ** Teodor: Zaklad, ki ga je treba dvigniti. — Družina in dom (Celovec) 43 (1992), št. 4, str. 6. O ledinskih imenih v Žvabeku in bližnji okolici na avstrijskem Koroškem.
- EISMANN** Wolfgang: Bemerkungen zur historischen Phraseologie am Beispiel eines slovenischen Phraseologismus. — Anzeiger für slavische Philologie (Graz) 21 (1992), str. 3-18.
- FAGANEL** Jože: Govor kot konkretizacija Strniševega sveta. — Gledališki list Drame SNG v Ljubljani 57

- (1992), št. 1, str. 14-15.
V Strniševem Samorogu.
- FATUR Silvo: Življenje naših besed. — Primorska srečanja 16 (1992), št. 131-132, str. 210-212.
- FILIPPI Goran: Ornitonomia istriana: il pettirosso. — *Linguistica* 32 (1992), 151-158.
Istrski izrazi za taščico.
- FÖRSTER Waldtraut: Epitheta in slowenischen Volksliedern. — *Zeitschrift für Slawistik* (Berlin) 37 (1992), št. 1, str. 104-110.
- FÖRSTER Waldtraut: Zur Sprache slowenischer Sprichwörter. — *Zeitschrift für Slawistik* (Berlin) 37 (1992), št. 2, str. 270-275.
- GODINI Neva: A proposito di manoscritti sloveni ritrovati. — Studi slavistici offerti a Alessandro Ivanov nel suo 70. compleanno. — Udine: Istituto di lingue e letterature dell' Europa Orientale, 1992. — Str. 170-175.
O Brižinskih spomenikih, Rateškem, Stiškem, Čedadskem, Videmskem, Černjevskem, Škofjeloškem in Starogorskem rokopisu.
- GRADIŠNIK Janez: Besednjak s Koroškega. — *Jezik in slovnstvo* 37 (1991/92), št. 6, str. 170-171.
O knjigi Pavel Apovnik, Ludvik Karničar: Slovar pravnega in ekonomskega jezika.
- GRADIŠNIK Janez: Jezik naš vsakdanji. — *Srce in oko* 4 (1992), št. 34, str. 8, 57-58; št. 35, str. 70-72; št. 36, str. 185-186; št. 37, str. 199-200; št. 38, str. 262-263; št. 39, str. 378-379; št. 40, str. 391; št. 41, str. 468-469; št. 42, str. 531-532; št. 43/44, str. 595-596.
- GRADIŠNIK Janez: Priročni slovensko-nemški slovar. — Maribor: Obzorja, 1992. — 435 str. — (Glota: slovarji in jezikovni priročniki).
Na vzporedni nasl. strani: Slowenisch-deutsches Handwörterbuch.
- GREENBERG Marc L.: Enciklopedijski o slovenskem jeziku. — *Slavistična revija* 40 (1992), št. 4, str. 489-492.
O knjigi Jože Toporišič: Enciklopedija slovenskega jezika.
- GREENBERG Marc L.: The prosodic possibilities of modern standard Slovene and Slovene dialects. — *California Slavic studies* (Berkeley; Los Angeles; Oxford) 14 (1992), str. 287-308.
- GRUDEN Živa: Kam gre naš jezik? — *Trinkov koledar* 1992 (1991), str. 37-43.
- GRUDEN Živa: Slovensko narečje in knjižni jezik v Beneški Sloveniji. — *Primorska srečanja* 16 (1992), št. 134-135, str. 393-395.
- GUTTMANN Miklós: Vloga jezikovnega okolja pri osvojitvi materega jezika v zahodni Madžarski. — *Studia Slavica Savariensia* (Szombathely) 1992, št. 2, str. 42-45.
- HAJNŠEK-HOLZ Milena: Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša Znanstvenoraziskovalnega centra SAZU. — *Jezik in slovnstvo* 37 (1991/92), št. 5, str. 125-130.
- HOZJAN Andrej: Starejši priimki v Vitanjski okolici. — *Časopis za zgodovino in narodopisje* n. v. 28 (1992), št. 2, str. 255-268.
- JAKOPIN Franc: Jezikovna podoba priimkov na Slovenskem. — *Seminar slovenskega jezika, literature in kulture* 28 (1992), str. 57-62.
- JAKOPIN Franc: Slovanske izposojenke v slovenskem knjižnem jeziku (v 19. stoletju in danes). — *Zborovanje slavistov ob stoletnici smrti Frana Miklošiča* (1991; Maribor, Ljutomer). *Slovenski jezik v stiku s slovanskimi in neslovanskimi jeziki in književnostmi*. — Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo in šport, 1992. — Str. 86-98. — (Zbornik Slavističnega društva Slovenije; 2).
- JAKOPIN Franc — gl. MERŠE Majda
- JESENŠEK Marko: Jezikovni sistemi v slovenskem (alpskem in panonskem) govornem območju. — *Jezik in slovnstvo* 37 (1991/92), št. 7, str. 173-181.
- JESENŠEK Marko: Raba deležjskih in deležniških oblik na -oč/-eč v vzhodnoštajerskem knjižnem jeziku. — *Časopis za zgodovino in narodopisje*, n. v. 28 (1992), št. 1, str. 60-72.
- JEVNIKAR Martin: Slovar slovenskega knjižnega jezika — 5. knjiga. — *Mladika* (Trst) 36 (1992), št. 4, str. 110-111.
- JORDAN Božo: Planinska steza. — *Planinski vestnik* 92 (1992), št. 5, str. 201-202.
O besedah steza, pot, kolovoz, cesta.
- JORDAN Peter: Slowenische Ortsnamen in den amtlichen topographischen Karten Österreichs: heutiger Zustand und Vorschläge zu seiner Verbesserung. — *Österreichische Namenforschung* (Klagenfurt) 20 (1992), str. 89-105.
- KARNIČAR Ludwik: Die Tierwelt in den Kärntner slowenischen Mundarten. — *Anzeiger für slavische Philologie* (Graz) 21 (1992), str. 39-53.
- KAUČIČ-BAŠA Majda: Ohranjanje slovenščine na Tržaškem: odprta vprašanja. — *Primorska srečanja* 16 (1992), št. 134-135, str. 390-392.
- KAUČIČ-BAŠA Majda — gl. BAŠA Jožko
- KEBER Janez: Biti pijan, imeti opico, imeti mačka, piti kot krava, žaba itd. — *Mohorjev koledar* 1992 (1991), str. 107-110.
- KEBER Janez: Imena v številkah. — *Družinska prattika* 1992, str. 130-133.
- KEBER Janez: The origins of Slovene surnames. — *Slovenija* 6 (1992), št. 2, str. 47-49; št. 4, str. 48-49.
- KEBER Janez: Živali v prispevkih — slon. — *Koledar Mohorjeve družbe v Celovcu* 1992, str. 65-68.
- KLINAR Stanko: O pisavi in izgovorjavi imen. — *Planinski vestnik* 92 (1992), št. 4, str. 146-151.
V Kamniških Alpah. — gl. tudi pojasnilo Alenke Šivic-Dular Al' prav se piše... na str. 229-230.
- KOROŠEC Tomo: Jezikoslovnokulturni vidiki vojstva na Slovenskem. — *Teorija in praksa* 29 (1992), št. 7-8, str. 788-791.

- KOROŠEC Tomo: Skupni sporočanjki krog v poročevalstvu. — Slavistična revija 40 (1992), št. 1, str. 103-116.
- KOŠIR Matevž: Prisege v slovenščini. — Arhivi 15 (1992), št. 1-2, str. 6-11.
- V 16., 17. in 18. stol.
- KOTNIK Bertrand: Ta hiša je moja...: zgodovina hiš južne Koroške. — Družina in dom (Celovec) 43 (1992), št. 5, str. 12; št. 6, str. 14; št. 8, str. 14; št. 9, str. 14.
- KOTNIK Bertrand: Zgodovina hiš južne Koroške. 1. knjiga, Občina Bilčovs. — Celovec; Ljubljana; Dunaj; Mohorjeva založba, 1992. — 96 str.
- KRANJC Simona: Otroški govor. — Jezik in slovstvo 38 (1992/93), št. 1-2, str. 19-28.
- KRŽMAN Mirko: Ali bo sintagma »nova Evropa regij« le prazna fraza?: Nepriznavanje manjšin le-tom močno škodi in jih sčasoma odpravlja: (sociolingvistični pogledi). — Celovski Zvon 10 (1992), št. 35, str. 39-54.
- KRŽIŠNIK Erika: Nomen est omen ali pa tudi ne. — Jezik in slovstvo 37 (1991/92), št. 8, str. 242-243.
- O knjigi Alenka Gložančev: Enobesedna imena slovenskih podjetij.
- KRŽIŠNIK Erika: Jezikoslovni zapiski. — Jezik in slovstvo 37 (1991/92), št. 7, str. 209-210.
- Podpis: Erika Kržišnik-Kolšek.
- KRŽIŠNIK Erika: Pravopis v slovenski državi in slovenskem jezikoslovju. — Slava 6 (1992), št. 1, str. 8-17.
- KURKINA Ljubov' Viktorovna: Dialektalna struktura praslavjanskega jezika po danih južnoslavjanskoh leksiki = Narečna struktura praslavjanskega jezika v luči južnoslavjanske leksike. — Ljubljana: Slovenska akademija znanosti in umetnosti, 1992. — 260 str. — (Dela/Slovenska akademija znanosti in umetnosti, Razred za filološke in literarne vede; 38).
- LAH Andrijan: (Ne)vesele potegavščine političnega besedišča II. — Srce in oko 4 (1992), št. 34, str. 33-36; št. 35, str. 94-96; št. 36, str. 164-166; št. 37, str. 233-235.
- Pomenoslovje političnih terminov.
- LENČEK Rado L.: Na sledi tvorjenk s predpono vi v slovenskih narečjih. — Slavistična revija 40 (1992), št. 1, str. 61-77.
- LENČEK Rado L.: On poetic language in the literature of a linguistic diaspora at the moment of its separation from the native language. — Literature, culture and ethnicity: studies in medieval, renaissance and modern literatures: a festschrift for Janez Stanonik. — Ljubljana: Filozofska fakulteta, Znanstveni inštitut, 1992. — Str. 21-26.
- LENČEK Rado L.: »Slovene or Slovenian«. — Rodna gruda 1992, št. 1, str. 28.
- LEVSTIK Mirjam: Contributo linguistico-terminologico a un glossario di fitoterapia italiano-sloveno = Terminološki prispevek italijansko-slovenskega glosarja fitoterapije. — Posvetovanje prevajalcev Delovne skupnosti Alpe-Jadran (1992; Portorož).
- Zbornik posvetovanja. — Ljubljana: Društvo znanstvenih in tehniških prevajalcev, 1992. — Str. 66-69.
- MARUŠIČ Branko: Od kdaj ime »Primorska«. — Primorska srečanja 17 (1993), št. 140, str. 7-8.
- MATIČETOV Milko: Momica: vezilo k bližnji stoletnici Pleteršnika. — Primorska srečanja 16 (1992), št. 131-132, str. 213-214.
- MATIČETOV Milko: Živa brêsa: vezilo k bližnji stoletnici »Pleteršnika«. — Primorska srečanja 16 (1992), št. 136, str. 496-499.
- MAURER-LAUSEGGER Herta: Das Slowenische in Kärnten in soziolinguistischer Sicht: ein Forschungsbericht. — Wiener slavistisches Jahrbuch 38 (1992), str. 89-106.
- MAYER Jelka: Finančno-ekonomski termini. — Mostovi 27 (1992), št. 1, str. 36-43.
- MAYER Jelka: Nemško-slovenski glosar ekonomskih izrazov. — Mostovi 27 (1992), št. 1, str. 44-46.
- MERKAČ Franc: Slovenščina kot uradni jezik. — Klagenfurt = Celovec: Avtonomna delavnica, cop. 1992. — 112 str.
- MERKŮ Pavle: Imena slovenskih podjetij. — Primorska srečanja 16 (1992), št. 130, str. 159-160. O knjigi Alenka Gložančev: Enobesedna imena slovenskih podjetij.
- MERKŮ Pavle: Kraški j<l' pred polovico XVI. stoletja. — Slavistična revija 40 (1992), št. 1, str. 120-122.
- MERKŮ Pavle: Prispevek k mikrotoponomastiki tržaške okolice. — Slavistična revija 40 (1992), št. 1, str. 31-41.
- Referat na simpoziju ob 100-letnici rojstva skladatelja Marija Kogojca.
- MERKŮ Pavle: Svetniki v slovenskem imenoslovju. — Trst: Mladika, 1992. — 168 str.
- MERKŮ Pavle: Šempolaj, Zgonik, Križ, Devin in Prosek s Kontovelom v dokumentu iz leta 1525. — Jadranski koledar (Trst) 1992, str. 107-115.
- MERŠE Majda, Franc Jakopin, France Novak: Fonološki sistem knjižnega jezika slovenskih protestantov. — Slavistična revija 40 (1992), št. 4, str. 321-340.
- MICKLESEN Lew. R.: Early Slavic accentology as mirrored in Slovene. — Miklošičev simpozij (1991; Ljubljana). Miklošičev zbornik. — Ljubljana: Slovenska akademija znanosti in umetnosti: Univerza v Ljubljani; Maribor: Univerza, 1992. — Str. 285-296.
- MILOJEVIČ-SHEPPARD Milena: Polstavki v angleščini in slovenščini. — Vestnik / Društvo za tuje jezike in književnosti Republike Slovenije 26 (1992), št. 1-2, str. 224-237.
- MODER Janko: Materinščina. — Rodna gruda 39 (1992), št. 1-12.
- MUKIČ Francek: Materna rejč. — Porabje (Monošter), 2 (1992), št. 1 — 25.
- O porabskem narečju.
- NARTNIK Vlado: Oblikovne posebnosti hišnih imen v Nvanjih Goricah. — Jezik in slovstvo 37 (1991/92), št. 6, str. 157-160.

- NARTNIK Vlado: Osamosvajanje Slovenije in jezikoslovna slovenistika. — Seminar slovenskega jezika, literature in kulture 28 (1992), str. 5-12.
- NARTNIK Vlado: Poskus glagolično-latiničnega prepisa Brižinskih besedil. — Slava 6 (1992), št. 1, str. 32-43.
- NEČAK-LÜK Albina: Materinščina je imetje. — Slovenski koledar (Monošter) 1992, str. 48-53.
- NEČAK-LÜK Albina: Položaj slovenščine kot sredstva javnega sporazumevanja v manjšinskih področjih. — Zbornik soboškega muzeja 2. — Murska Sobota: Pokrajinski arhiv, 1992. — Str. 67-73.
- NOVAK France — gl. MERŠE Majda
- NOVAK-LUKANOVIČ Sonja: Jezik manjšine in izobraževanje. — Razprave in gradivo 26-27 (1992), str. 118-124.
- OMAN Alessandro: Etnobotanica della Val Canale: con particolare riguardo ai fitonimi sloveni di Ugovizza, Valbruna, Campososso e S. Leopoldo. — Cividale del Friuli: Dom, 1992. — 344 str.
- OREŠNIK Janez: O neki skladenjski posebnosti slovenskih svojilnih pridevnikov. — Miklošičev simpozij (1991; Ljubljana). Miklošičev zbornik. — Ljubljana: Slovenska akademija znanosti in umetnosti: Univerza v Ljubljani; Maribor: Univerza, 1992. — Str. 263-267. — (Obdobja; 13).
- OREŠNIK Janez: Udeleženske vloge v slovenščini = Semantic roles in Slovene. — Ljubljana: Slovenska akademija znanosti in umetnosti, 1992. — 237 str. — (Dela / Slovenska akademija znanosti in umetnosti. Razred za filološke in literarne vede; 37).
- PISKAR Rihard: Leksikon softvera in večjezični slovar: tehnologija softvera. — Radovljica: Didakta, 1992. — 155 str.
- Slovensko-angleško-nemško-italijansko-holandsko-špansko besedilo.
- PODBEVŠEK Katja: Govorna organiziranost umetnostnega besedila: poskus zvočnega razbiranja zapišanega besedila. — Jezik in slovstvo 38 (1992/93), št. 3, str. 69-82.
- POGORELEC Breda: Cerkevno življenje in slovenščina v javnosti v sedemnajstem stoletju. — Bogoslovni vestnik 52 (1992), št. 1-2, str. 121-132.
- POGORELEC Breda: Razkrižje: (iz kronologije boja za slovenski jezik v cerkvi). — Jezik in slovstvo 38 (1992/93), št. 3, str. 108-112.
- POHL Heinz Dieter: Verzeichnis der Ortsnamen (Siedlungs-, Gewässer- und Bergnamen) des gemischtsprachigen Gebietes von Kärnten. — Österreichische Namenforschung 20 (1992), str. 1-88.
- Tematska številka: Kärnten: deutsche und slowenische Namen.
- POTOČNIK Miha: Kvedrovci ali gojzarji. — Planinski vestnik 92 (1992), št. 1, str. 21.
- Izvor besede kvedrovci.
- PREMK Francka: Korenine slovenskih Psalmov; [urednik Janko Moder; spremne besede Janko Moder, Fedora Ferluga-Petronio, Tone Perčič]. — Ljubljana: Trubarjevo društvo, 1992. — 725 str.
- O Trubarjevih in Dalmatinovih prevodih v primerjavi s hebrejskim izvirnikom, vulgato in Luthrovim prevodom.
- PRIESTLY Tom M. S.: Vdaja pred simbolom moči, ali odpor?: Kaj se dogaja z jezikom dveh slovensko govorečih koroških skupnosti? — Koroški vestnik 26 (1992), št. 1-2, str. 34-47.
- Angleški izvirnik v Slovene studies 1990, št. 2, str. 183-203.
- PRIESTLY Tom — gl. STONE Gerald
- PRINCIPATO Antonino: L'influenza delle condizioni politico-economiche e lo status sociolinguistico delle lingue della regione Alpe-Adria: breve studio sulla realta' linguistica slovena = The influence of the politico-economic dimensions and the socio-linguistic status of languages of the Alps-Adria region. — Posvetovanje prevajalcev Delovne skupnosti Alpe-Jadran (1992; Portorož). Zbornik posvetovanja. — Ljubljana: Društvo znanstvenih in tehniških prevajalcev, 1992. — Str. 75-77.
- PRUNČ Erich: Die Bi- und Multilingualität als konstitutives Merkmal der slowenischen Literatur. — Anzeiger für slavische Philologie (Graz) 21 (1992), str. 75-86.
- REHER Srečko: Prvi štajerski retoriki. — Znamenje 22 (1992), št. 1-2, str. 32-39; št. 3-4, str. 34-47; št. 5-6, str. 65-76.
- Prvi štajerski pridigarji in pisci pridigarjskih priročnikov.
- RUPEL Aldo — gl. BAŠA Jožko
- SAJOVIC Tomaž: Historično oblikovanje uvodnih delov Jurčičevega pripovednega besedila Kloštrski žolnir in Dežmanovega poljudnoznanstvenega besedila Notranjske gore in Cirkniško jezero. — Jezik in slovstvo 37 (1991/92), št. 5, str. 97-106.
- Nadaljevanje iz 3-4 št. Jezika in slovstva.
- SCHELLANDER Anton, Marija Smolič: Slowenisch. — München: Polyglott-Verlag, 1992. — 48 str. — (Polyglott-Sprachführer).
- SCHELLANDER Anton: Cum ira et studio vel / ali s srcem in umom: razmišljanja ob Slovenskem pravopisu 1990. — Slava 6 (1992), št. 1, str. 18-31.
- SHIGEMORI BUČAR Chikako: Izražanje povratnega dejanja v japonščini in slovenščini. — Slavistična revija 40 (1992), št. 2, str. 143-157.
- SHIGEMORI BUČAR Chikako: Izražanje vzajemnega dejanja v slovenščini in japonščini. — Slavistična revija 40 (1992), št. 4, str. 365-383.
- SIMONITTI Valentin Z.: Slovenci v Terski dolini: opažanja o preteklosti in sedanjosti skupnosti, ki umira. — Trinkov koledar 1992 (1991), str. 69-77.
- SLABE Vika — gl. KUNST-GNAMUŠ Olga
- SMOLIČ Marija — gl. SCHELLANDER Anton
- SORE Anton: Krajevna imena 1. — Geografski obzornik 40 (1992), št. 1, str. 20-22.
- O krajevnih imenih, ki se navezujejo na lego, kamnine in relief.

- SORE Anton: Krajevna imena 2. — Geografski obzornik 40 (1992), št. 2, str. 29-32.
O krajevnih imenih, ki so povezana s podnebjem, vodami, rastjem in živalstvom.
- SORE Anton: Krajevna imena 3. — Geografski obzornik 40 (1992), št. 3, str. 27-30.
O krajevnih imenih, ki se navezujejo na prebivalstvo in njegove aktivnosti.
- SREBOT-REJEC Tatjana: Initial and final sonorant clusters in Slovene. — *Linguistica* 32 (1992), str. 227-230.
- SRŠEN Janez: Jezik naš vsakdanji. — Ljubljana: Gospodarski vestnik, 1992. — 210 str.
- STANONIK Janez: Slovene kosez — old English cotset: a comparative study. — Miklošičev zbornik: mednarodni simpozij v Ljubljani od 26. do 28. junija 1991. — Ljubljana: Slovenska akademija znanosti in umetnosti: Univerza v Ljubljani; Maribor: Univerza, 1992. — Str. 95-105. — (Obdobja; 13).
- STONE Gerald, Tom Priestly: Carinthian Slovene in the Archives of the Deutscher Sprachatlas: unpublished materials. — *Oxford Slavonic papers. New Series* 25 (1992), str. 84-119.
- STRAMLJIČ-BREZNIK Irena: Izglagolske izpeljanke s pomenom vršilca dejanja. — *Slavistična revija* 40 (1992), št. 4, str. 411-427.
- SUHADOLNIK Stane: O SSKJ in nekaj okoliščinah: govori dolgoletni član in tajnik glavnega uredniškega odbora prof. Stane Suhadolnik; spraševal je Štefan Kališnik. — *Naši razgledi* 41 (1992), št. 4 (21. 02.), str. 108, 98-99.
- SUHADOLNIK Stane: SSKJ in SP: odgovor J. Toporišču in D. Bajtu. — *Naši razgledi* 41 (1992), št. 7 (03. 04.), str. 198.
Glej št. 6.
- SVETI Erazem na Koroškem, Kranjskem in Štajerskem. — *Koledar Mohorjeve družbe v Celovcu za prestopno leto 1992*, str. 58-59.
O imenih.
- ŠIVIC-DULAR Alenka: Slovenski jezik v soočanju s slovanskimi jeziki: (na osrednjem sklanjatvenem vzorcu za moški spol v slovanskih jezikih). — Zborovanje slavistov ob stoletnici smrti Frana Miklošiča (1991; Maribor, Ljutomer). Slovenski jezik v stiku s slovanskimi in neslovanskimi jeziki in književnostmi. — Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo in šport, 1992. — Str. 59-85. — (Zbornik Slavističnega društva Slovenije; 2).
- ŠKERLAK Vladimir: Problematika slovenskega večjezičnega pravnega slovarja = über die Notwendigkeit der Gleichstellung der juristischen Terminologien. — *Posvetovanje prevajalcev Delovne skupnosti Alpe-Jadran* (1992; Portorož). Zbornik posvetovanja. — Ljubljana: Društvo znanstvenih in tehniških prevajalcev, 1992. — Str. 71-72.
- ŠVIGELJ Josip: Krajno imenje v poliški župniji; uredil Jakob Müller. — Zbornik občine Grosuplje 17 (1992), str. 191-195.
- TOPORIŠIČ Jože: Kaj se vse ljudem po glavi blodi ali Stane Suhadolnik ob Slovarju slovenskega knjižnega jezika o Toporišču. — *Naši razgledi* 41 (1992), št. 6 (20. 03.), str. 164-167.
Glej št. 4.
- TOPORIŠIČ Jože: Kritične pripombe k Trubarjevu delu s strani slovenskih besedoljubov in kritikov. — *Slavistična revija* 40 (1992), št. 3, str. 241-254.
- TOPORIŠIČ Jože: The status of Slovene in Yugoslavia. — *Language planning in Yugoslavia*. — Columbus, Ohio: Slavica, 1992. — Str. 111-116.
- TOPORIŠIČ Jože: Tipološka oznaka (sodobnega) slovenskega knjižnega jezika. — *Slavistična revija* 40 (1992), št. 1, str. 5-18; št. 2, str. 159-177.
- TOPORIŠIČ Jože: Tipološka oznaka slovenskega knjižnega jezika. — *Seminar slovenskega jezika, literature in kulture* 28 (1992), str. 13-42.
- UMEK Evelina: Slovar radovednega Tačka. — Ljubljana: Marketing 013 ZTP, 1992. — 47 str.
- VERBOVŠEK Leopold: Kaj vse nam povejo krajevna imena? — *Družina in dom (Celovec)* 43 (1992), št. 10, str. 14.
- VERBOVŠEK Polde: Imena pričajo. — *Koledar Goriške Mohorjeve družbe 1992*, str. 79-82.
- VETERINARSKI terminološki slovar. Zv. 3: H-K / pripravili Janez Batis ... [et al.]; uredila Ivanka Brglez. — Ljubljana: Slovenska akademija znanosti in umetnosti, 1992. — 141 str.
- VIDOVIČ-MUHA Ada: A szo szintaktikai szerkezete. — *Studia Slavica Savariensia (Szombathely)* 1992, št. 1, str. 38-44.
Prevod naslova: Skladenjska zgradba besede.
- VIDOVIČ-MUHA Ada: Normativnost v slovar ujete slovenske besede. — *Naši razgledi* 41 (1992), št. 1 (10. 01.), str. 10-11.
- VUGA Lucijan: Odmev na članek: raba slovenskih krajevnih imen. — *Primorska srečanja* 16 (1992), št. 130, str. 158.
Odmev na prispevek P. Merkuja v št. 127 (1991).
- WEISS Peter: Poskusni snopič novega gozdarskega slovarja. — *Jezik in slovstvo* 37 (1991/92), št. 8, str. 239-242.
O knjigi *Gozdarski slovar: poskusni snopič*.
- ZOR Janez: Glagolica in Slovenci. — *Raziskovalec* 22 (1992), št. 1, str. 43-61.
- ZORKO Zinka: Mariborski pogovorni jezik na stičišču treh narečnih baz: (glasoslovje in besedišče). — *Seminar slovenskega jezika, literature in kulture* 28 (1992), str. 43-55.
- ZUANELLA Božo: Slovenski priimki v občini Svet Lenart. — *Dom (Cividale)* 27 (1992), št. 1 — 22.
- ZUANELLA Božo: Tra poliglotti ci si intende: Ivan Pagon di Blasin, un »conoscente« del famoso linguistico polaco. — *Dom (Cividale)* 27 (1992), št. 2, str. 3; št. 3, str. 3; št. 4, str. 3.
O Janu Baudouinu de Courtenay.

ŽAGAR France: Definiranje, klasificiranje in spoznavanje besedilnih vrst. — Jezik in slovstvo 38 (1992/93), št. 3, str. 83-88.

ŽAGAR Igor Ž.: Jezikanja; [predgovor Ervin Hladnik-Milharčič; pogovor Jože Vugrinc]. — Ljubljana: Pasadena, 1992. — 158 str.

Jezikovne oddaje na radiu Ljubljana (Studio City) 1989-1992.

BAUDOIN DE COURTENAY JAN

BAUDOIN de Courtenay Jan: The beginning of the scientific study of Minor Slavic languages. The correspondence between Jan Baudouin de Courtenay (1845-1929) and Vatroslav Oblak (1864-1896); edited, introduced and commentary by Rado L. Lencek. — München: Slavica Verlag Dr. Anton Kovač, 1992. — 400 str. — (Geschichte, Kultur und Geisteswelt der Südslaven. Neue Serie; Bd 3).

JAKOPIN Franc: Korespondenca med Janom Baudouinom de Courtenayem in Vatroslavom Oblakom. — Slavistična revija 40 (1992), št. 4, str. 492-497.

ČAR JANKO

ZORKO Zinka: Ob šestdesetletnici doktorja Janka Čara. — Jezik in slovstvo 37 (1991/92), št. 7, str. 195-198.

DALMATIN JURIJ

NARAT-ŠREKL Jožica: Sinonimi v jeziku Jurija Dalmatina: (izvor, pomenske in stilistične funkcije). — Jezik in slovstvo 37 (1991/92), št. 6, str. 161-163.

GOLOB BERTA

ŽAGAR France: Šestdeset plodnih let Berte Golob. — Jezik in slovstvo 38 (1992/93), št. 1-2, str. 41.

GRADIŠNIK JANEZ

PIBERNIK France: Pogovor z Janezom Gradišnikom ob njegovi 75-letnici. — Celovski Zvon 10 (1992), št. 37, str. 49-56.

KREK JANEZ EVANGELIST

OROŽEN Martina: Krekov časnikarski jezik. — Krekov simpozij (1991; Roma). Krekov simpozij v Rimu. — Celje: Mohorjeva družba, 1992. — Str. 30-44. — (Simpoziji v Rimu; 9).

MIKLOŠIČ FRAN

CVETKO-OREŠNIK Varja: K Miklošičevim razlagam pri samostalniški in pridevniški sklanjatvi in njegovi panonski teoriji. — Miklošičev zbornik: mednarodni simpozij v Ljubljani od 26. do 28. junija 1991. — Ljubljana: Slovenska akademija znanosti in umetnosti: Univerza v Ljubljani; Maribor: Univerza, 1992. — Str. 229-245. — (Obdobja; 13).

ČEJKA Mirek: Hodnota a význam Miklošičovy studie o negaci ve slovanských jazycích. — Prav tam, str. 255-262.

DAMJANOVIČ Stjepan: Jagičeve ocjene Miklošičevih djela. — Prav tam, str. 341-348.

DULIČENKO Aleksandr Dmitrievič: Fran Miklošič i Matija Majar Zil'skij: ot jazyka praslavjanskogo k jazyku vseslavjanskomu. — Prav tam, str. 431-44.

EICHLER Ernst: Leskien und Miklosich: Zusammenfassung. — Prav tam, str. 339-340.

FURLAN Metka: Miklošičev etimološki slovar v luči sodobnega etimološkega raziskovanja slovanskega besedja. — Prav tam, str. 329-338.

GRANDA Stane: Ob izteku Miklošičevega leta. — Dialogi 28 (1992), št. 2, str. 76-79.

GRDINA Igor: Miklošičeva Monumenta serbica spectantia historiam Serbiae, Bosnae, Ragusii. — Miklošičev zbornik: mednarodni simpozij v Ljubljani od 26. do 28. junija 1991. — Ljubljana: Slovenska akademija znanosti in umetnosti: Univerza v Ljubljani; Maribor: Univerza, 1992. — Str. 539-552. — (Obdobja; 13).

GVOZDANOVIČ Jadranka: Miklošič v krogu jezikoslovcev svojega časa. — Prav tam, str. 297-302.

HAFNER Stanislaus: Fran Miklošič v okviru dunajskega znanstvenega sveta svojega časa. — Prav tam, str. 303-315.

HAFNER Stanislav: Nekaj o osebnosti strukturi Franca Miklošiča. — Zborovanje slavistov ob stoletnici smrti Frana Miklošiča (1991; Maribor, Ljutomer). Slovenski jezik v stiku s slovanskimi in neslovanskimi jeziki in književnostmi. — Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo in šport, 1992. — Str. 25-36. — (Zbornik Slavističnega društva Slovenije; 2).

HARTMAN Bruno: Miklošič kot bibliotekar dunajske dvorne knjižnice. — Miklošičev zbornik: mednarodni simpozij v Ljubljani od 26. do 28. junija 1991. — Ljubljana: Slovenska akademija znanosti in umetnosti: Univerza v Ljubljani; Maribor: Univerza, 1992. — Str. 527-536. — (Obdobja; 13).

HERRITY Peter: Srbohrvaščina v delih Frana Miklošiča. — Prav tam, str. 369-377.

JAKOPIN Franc: Miklošič — utemeljitelj imenoslovja. — Prav tam, str. 67-75.

JEMBRIH Alojz: Miklošičeva prisutnost u Slavische Blätter. — Prav tam, str. 519-526.

KRANJC Janez: Prispevek Frana Miklošiča k oblikovanju slovenske pravne terminologije v prvem letniku dvojezičnega izhajanja Državnega zakonika in vladnega lista Avstrijskega cesarstva. — Prav tam, str. 117-133.

KUCHAR Rudolf: O slovenskej pravnjej terminologiji v Miklošičovom etymologickom slovníku. — Prav tam, str. 141-149.

KURKINA Ljubov Viktorovna: F. Miklošič kak etimolog. — Prav tam, str. 317-328.

LEWASZKIEWICZ Tadeusz: Słownik Miklosiča a słownik Berneker. — Prav tam, str. 21-26.

LENČEK Rado L.: Miklošič v svetovni slavistiki. — Naši razgledi 41 (1992), št. 2 (24. 01.), 46.

- O predavanjih Society for Slovene studies v San Franciscu, ki so bila posvečena F. Miklošiču.
- LOGAR Tine: Delitev slovenskih narečij pri Miklošiču. — Miklošičev zbornik : mednarodni simpozij v Ljubljani od 26. do 28. junija 1991. — Ljubljana : Slovenska akademija znanosti in umetnosti : Univerza v Ljubljani ; Maribor : Univerza, 1992. — Str. 445-450. — (Obdobja ; 13).
- LUKAN Walter: Franc Miklošič kot politik v gospodski zbornici. — Prav tam, str. 577-590.
- MAMIĆ Mile: Miklošič kao član Slavenskog terminološkog odbora. — Prav tam, str. 135-139.
- MANCZAK Witold: Miklošič a współnota bałto-słowiańska. — Prav tam, str. 403-409.
- MAREŠ František Václav: Miklošičovy staroslověnské slovníky. — Prav tam, str. 1-5.
- MIHÁILĂ Georghie: Mesto Fr. Miklošiča v slavjanorumynskoj filologiji. — Prav tam, str. 379-392.
- MIKLOŠIČEV zbornik : mednarodni simpozij v Ljubljani od 26. do 28. junija 1991 / [uredili Jože Toporišič, Tine Logar, Franc Jakopin ; prevodi Jože Toporišič ... et al.]. — Ljubljana : Slovenska akademija znanosti in umetnosti : Filozofska fakulteta, Oddelek za slovanske jezike in književnosti, Seminar slovenskega jezika, literature in kulture ; Maribor : Univerza, 1992. — IV, 638 str. — (Obdobja ; 13).
- MOSZYŃSKI Leszek: Słowiańskie nazwy demonów w materiałach »Lexiconu« i interpretacji etymologicznej Franciszka Miklosicha. — Prav tam, 41-50.
- NOVAK Vilko: Naš veliki rojak Franc Miklošič. — Stopinje 1992, str. 41-42
- OROŽEN Martina: Uradovalno in pravno izrazje v Miklošičevem prevodu »Občedravljanjskega zakonika«. — Zborovanje slavistov ob stoletnici smrti Frana Miklošiča (1991 ; Maribor, Ljutomer). Slovenski jezik v stiku s slovanskimi in neslovanskimi jeziki in književnostmi. — Ljubljana : Zavod Republike Slovenije za šolstvo in šport, 1992. — Str. 37-58. — (Zbornik Slavističnega društva Slovenije ; 2).
- OSOLNIK Vladimir: Fran Miklošič in Petar II. Petrović Njegoš. — Miklošičev zbornik : mednarodni simpozij v Ljubljani od 26. do 28. junija 1991. — Ljubljana : Slovenska akademija znanosti in umetnosti : Univerza v Ljubljani ; Maribor : Univerza, 1992. — Str. 511-518. — (Obdobja ; 13).
- PALLASOVÁ Eva: Miklošič jako lexikograf staré církevní slovanštiny. — Prav tam, str. 7-12.
- POGAČNIK Jože: Miklošič in ilirizem. — Prav tam, str. 487-502.
- POHL Heinz Dieter: Franz Miklosich und die slavische Anthroponymik. — Prav tam, str. 87-94.
- PRETNAR Tone: O Miklošičevih prevodih iz poljske poezije. — Prav tam, str. 503-510.
- RESSEL Gerhard: Miklošič und die slovenisch-deutsche Rechtsterminologie seiner Zeit. — Prav tam, str. 151-163.
- SCHERBER Peter: Miklošič und die Literaturgeschichte. — Prav tam, str. 477-485.
- SCHUSTER-ŠEWC Heinz: Miklosich' Beitrag zur Erforschung der sorbischen Monatsnamen. — Prav tam, str. 77-85.
- STEENWIJK Han: Miklošič als Resianologe. — Prav tam, str. 451-461.
- SUPRUN Adam Evgen'evič: Belorusskij jazyk v trudah Frana Miklošiča. — Prav tam, str. 393-402.
- ŠIVIC-DULAR Alenka: Pojem panoskoslovenski pri Miklošiču. — Prav tam, str. 349-357.
- TOPOLIŃSKA Zuzanna: Slowiańskie verba impersonalia w klasyfikacji Miklošiča. — Prav tam, str. 219-227.
- TOPORIŠIČ Jože: Franc Miklošič (1813-1891). — Zborovanje slavistov ob stoletnici smrti Frana Miklošiča (1991 ; Maribor, Ljutomer). Slovenski jezik v stiku s slovanskimi in neslovanskimi jeziki in književnostmi. — Ljubljana : Zavod Republike Slovenije za šolstvo in šport, 1992. — Str. 14-24. — (Zbornik Slavističnega društva Slovenije ; 2).
- TOPORIŠIČ Jože: Potek Miklošičevega simpozija, Ljubljana, od 26. do 28. junija 1991. — Miklošičev zbornik : mednarodni simpozij od 26. do 28. junija 1991. — Ljubljana : Slovenska akademija znanosti in umetnosti : Univerza v Ljubljani ; Maribor : Univerza, 1992. — Str. 629-637. — (Obdobja ; 13).
- TOPORIŠIČ Jože: Slovenščina v Miklošičevi skladnji na primeru obravnave rabe rodilnika. — Prav tam, str. 269-284.
- VIDOVIČ-MUHA Ada: Besedotvorna tipologija »novoslovenskega« gradiva pri Miklošiču. — Prav tam, str. 173-191.
- ZORKO Zinka: Prleško narečje v Radomerščaku, rojstnem kraju F. Miklošiča. — Prav tam, str. 463-476.

NAHTIGAL RAJKO

NOVAK Vilko: Rajko Nahtigal. — Srce in oko 4 (1992), št. 42, str. 575-577

OBLAK VATROSLAV

Glej pri Baudouin de Courtenay, Jan!

RAMOVŠ FRAN

CVETKO-OREŠNIK Varja: H kritikam Ramovševe interpretacije Brižinskih spomenikov: ot zlodeine oblazti : od /zlauui bo/ige. — Slavistična revija 40 (1992), št. 3, str. 269-289.

NOVAK Vilko: Janez Rotar: Pisma profesorja Frana Ramovša dr. Želmiri Gašparfkovi. — Jezik in slovstvo 37 (1991/92), št. 8, str. 245-246.

NOVAK Vilko: Spomini na naše prve slaviste: Fran Ramovš. — Jezik in slovstvo 37 (1991/92), št. 7, str. 206-208.

SUHADOLNIK STANE

JAKOPIN Franc: Stane Suhadolnik : (20. 11. 1919 — 10. 8. 1992). — Jezik in slovstvo 38 (1992/93), št. 3, str. 89-91.

Nekrolog.

TRDINA JANEZ

DULAR-BREGAČ Špela: Janez Trdina o jeziku od 1848 in v petdesetih letih. — Rast 3 (1992), št. 1-2, str. 70-74.

VALJAVEC MATIJA

JEMBRIH Alojz: Rukopisno kajkavsko jezično blago Matije Valjavca. — Kaj 25 (1992), št. 5-6, str. 17-26.

PREVAJANJE

APOVNIK Pavel: Težave pri iskanju ustreznih za strokovne izraze. — Mostovi (Ljubljana) 27 (1992), št. 1, str. 34-35.

BIZJAK, Jurij: Nekaj Jobovih metafor. — Prevajanje Biblije. Prevajanje filozofije. — Ljubljana: Društvo slovenskih književnih prevajalcev, 1992. — Str. 15-19. — (Zbornik Društva slovenskih književnih prevajalcev; 16)

ČRNILOGAR Otmar: Nekaj značilnosti svetopisemskega sloga. — Prevajanje Biblije. Prevajanje filozofije. — Ljubljana: Društvo slovenskih književnih prevajalcev, 1992. — Str. 11-14. — (Zbornik Društva slovenskih književnih prevajalcev; 16).

FABJAN BAJC Diomira: O lažnih prijateljih. — Primorska srečanja 16 (1992), št. 134/135, str. 401-404.

FAGANEL Jože: Prevajanje Biblije. Prevajanje filozofije. Zbornik društva slovenskih književnih prevajalcev, 16. — Primerjalna književnost 15 (1992), št. 2, str. 81-85.

Ocena.

JARC Marko: Edgar Allan Poe v goriški Soči. — Primorska srečanja 16 (1992), št. 133, str. 338. Prevod Poejevega »Črna mačka« 1872, prev. Podgoričan (Leopold Gorenjec).

JARC Marco: Prvi slovenski prevod Poejevega Črne mačka v Soči l. 1872. — Slavistična revija 40 (1992), št. 1, str. 219-223.

KOCIJANČIČ Gorazd: O načelih novega slovenskega prevoda Svetega pisma. — Prevajanje Biblije. Prevajanje filozofije. — Ljubljana: Društvo slovenskih književnih prevajalcev, 1992. — Str. 31-36. — (Zbornik Društva slovenskih književnih prevajalcev; 16).

KRAŠOVEC Jože: Ostra kritika novega prevoda evangelijev. — Prav tam, str. 74-75.

KRAŠOVEC Jože: Dileme v prevajanju hebrejske Biblije. — Prav tam, str. 7-9.

MODER Janko: Ob novem prevodu Svetega pisma nove zaveze. — Prav tam, str. 20-27.

PEKLAJ Marijan: Mojzesove knjige — prevajanje danes. — Prav tam, str. 28-30.

PRETNAR Tone: Če bralca mika in zabava opis te vrste, res ne vem: (drobca o prevajanju Puškinovega verza v slovenščino). — Wiersz prekladu: Mickiewicz i Puszkín. — [Wrocław; Warszawa; Kraków: s. n., 1992]. — Str. 215-222.

PRETNAR Tone: O verzu slovenskih prevodov Mickiewiczevih pesniških besedil. — Wiersz

prekladu: Mickiewicz i Puszkín. — [Wrocław; Warszawa; Kraków: s. n., 1992]. — Str. 105-131.

PREVAJANJE Biblije. Prevajanje filozofije: 16. prevajalski zbornik / izdalo Društvo slovenskih književnih prevajalcev; [uredila Drago Bajt in Aleš Berger]. — Ljubljana: Društvo slovenskih književnih prevajalcev, 1992. — 99 str. — (Zbornik Društva slovenskih književnih prevajalcev; 16).

ROZMAN France: Ostra kritika novega prevoda evangelijev: odgovor dr. Franceta Rozmana na Slovenčev intervju z dr. Jožetom Krašovcem. — Prav tam, str. 69-73.

SON'KIN Viktor: Četverostopni anapest pesmi Leningrad O. Mandelštama v slovenskem, poljskem in hrvaškem prevodu. — Jezik in slovstvo 38 (1992/93), št. 1-2, str. 42-45.

STANOVNIK Majda: Identiteta izvirnika v različnih prevodih. — Prevajanje Biblije. Prevajanje filozofije. — Ljubljana: Društvo slovenskih književnih prevajalcev, 1992. — Str. 41-48. — (Zbornik Društva slovenskih književnih prevajalcev; 16).

VOGEL Jerica: Haškov »Uvod« v roman »Prigode dobrega vojaka Švejka v svetovni vojni« v prevodih Jožeta Zupančiča in Hermana Vogla. — Slava 6 (1992), št. 1, str. 71-90.

ZUPET Janez: Suhadolnikova analiza jubilejnega prevoda Nove zaveze 1984. — Prevajanje Biblije. Prevajanje filozofije. — Ljubljana: Društvo slovenskih književnih prevajalcev, 1992. — Str. 37-40. — (Zbornik Društva slovenskih književnih prevajalcev; 16).

LITERARNA ZGODOVINA

BAJT Drago: SZF ali mit o Sifzu. — Razgledi 41 (1992), št. 22 (20. 11.), str. 8-9. O knjigi Blodnjak znanstvene fantastike.

BENHART František: Slovenska literatura na Češkem. — Koledar Mohorjeve družbe v Celovcu za prestopno leto 1992, str. 95-96.

BERANIČ Gorazd, Boštjan Napotnik, Peter Svetina: Protipožarna ozaveščenost v zgodovini slovenske literature: neznansko resni slovenistični priručnik za tih večerne urice. — Ljubljana: Samizdat, 1992. — 10 str.

BERGER Aleš: Les contacts littéraires franco slovens. — Histoire et littérature slovène. Centre Georges Pompidou, Paris, 21. mai 1990. Ljubljana, l'Association des écrivains slovènes 1990, str. 11.

BERNIK France: Izziv naši literarni vedi. — Sodobnost 40 (1992), št. 8-9, str. 737-739. Anketa Sodobnosti: Pluralnost ali izločanje?

BERNIK France: Pojem »modernost« v slovenski literarni vedi. — Primerjalna književnost 15 (1992), št. 1, str. 13-20.

BERNIK France: Die Stellung der slowenischen Literatur in Österreich und Italien. — Die slawenische Literatur in Kärnten: ein Lexikon. — Klagenfurt / Celovec: Drava Verlag, 1991. — Str. 177-181.

BJELČEVIČ Aleš: Dve knjigi o pripovedni prozi in kako se njuna metoda imenuje. — Jezik in slovstvo 37

- (1991/92), št. 8, str. 233-237.
O knjigah Miran Hladnik: Slovenska kmečka povest in Miran Hladnik: Povest.
- BLATNIK Andrej: Slovenska književnost v času sprememb. — Koledar Mohorjeve družbe v Celovcu za prestopno leto 1992, str. 93-94.
Od srede osemdesetih let.
- BOGATAJ Matej: Če smo prej z metrom — zakaj bi zdaj z jardom? — Sodobnost 40 (1992), št. 8-9, str. 739-742.
Anketa Sodobnosti: Pluralnost ali izločanje?
- BOGATAJ Matej: Proza v primežu metode. — Literatura 4 (1992), št. 15, str. 55-60.
O knjigi Tomo Virk: Postmoderna in »mlada slovenska proza«.
- BOGATAJ-GRADIŠNIK Katarina: Izročilo grozljivega romana v uvodni zgodbi slovenskega meščanskega pripovedništva. — Jezik in slovstvo 37 (1991/92), št. 7, str. 182-194.
- BONAZZA Sergio: Esempi di pluralismo culturale: scrittori sloveni intermediari tra la cultura italiana e tedesca. — Studi slavistici offerti a Alessandro Ivanov nel suo 70. compleanno. — Udine: Istituto di lingue e letterature dell' Europa Orientale, 1992. — Str. 11-19.
- BOROVNIK Silvija: Sanjačeva zmeta: o dialogu med novejšo slovensko in nemško književnostjo. — Zborovanje slavistov ob stoletnici smrti Frana Miklošiča (1991; Maribor, Ljutomer). Slovenski jezik v stiku s slovanskimi in neslovanskimi jeziki in književnostmi. — Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo in šport, 1992. — Str. 216-222. — (Zbornik Slavističnega društva Slovenije; 2).
- CVETEK Marija: Stare ljudske molitve. — Družina 1992, št. 10 (8. III.), št. 11 (15. III.), št. 12 (22. III.), št. 13 (29. III.), št. 14 (5. IV.), št. 15 (12. IV.), št. 16/17 (velika noč), št. 18 (3. V.), št. 20 (17. V.), št. 23 (7. VI.), št. 26/27 (28. VI.)
- DARASZ Zdzisław: Reizm — propozycja słoweńskiej neoawangardy lat szeszcześnieścych. — Rozpad mitu i języka. — Katowice: [s. n.], 1992. — Str. 136-143. — (Prace naukowe Uniwersytetu śląskiego; 1324).
- DARASZ Zdzisław: Słoweński ekspresjonizm wobec etycznych wyznań czasu. — Kryzys tożsamości. Slawica. — [Katowice: s. n.], 1992. — Str. 38-50. — (Prace naukowe Uniwersytetu śląskiego; 1301).
- DARASZ Zdzisław: Topos galeria we współczesnej literaturze słoweńskiej. — Mity narodowe w literaturach słowiańskich. — Kraków: Uniwersytet Jagielloński, 1992. — Str. 67-74. — (Zeszyty naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego; 1060. Prace historycznoliterackie 81).
- DARASZ Zdzisław: Tropem ewolucji małych form słoweńskiego dramatu ekspresjonistycznego. — Prace komisji słowianoznawstwa 49 (1992), str. 137-144.
- DEBELJAK Aleš: Keepers of the flame: young Slovenian poets and their craft. — Slovenija 6 (1992), št. 4, str. 60-61.
- DEBELJAK Aleš: Short stories about the human face. — Slovenija 6 (1992), št. 4, str. 59.
O knjigi Contemporary Slovene short stories.
- DETELA Jure: Gemeinsam und auseinander durch Jahrhunderte: die gemeinsame Züge und Unterschiede der deutschen und slowenischen Kultur im Raum der ehemaligen K & K Monarchie und im Raum Alpe-Adria-Panonien heute. — Log. Zeitschrift für internationale Literatur (Wien) 15 (1992), št. 56, str. 14-25.
- DETELA Lev: Dunaj v slovenski književnosti s posebnim ozirom na stanje po drugi svetovni vojni. — Dialogi 28 (1992), št. 11, str. 44-50.
- DOLAR Jaro: Brižinski spomeniki — veliko pismo naše samobitnosti. — Prešernov koledar 1992, str. 85-87.
- [DVAJSETO] 20. srečanje mladih pesnikov in pisateljev Slovenije, Štatenberg, 25. in 26. september 1992. — Mentor 13 (1992), št. 5-6, str. 8-80.
- FATUR Silvo: O slovenskem kralju Matjažu in lepi Vidi. — Primorska srečanja 16 (1992), št. 130, str. 126-128.
- FILO Jože: Slovenci in madžarska književnost. — Zborovanje slavistov ob stoletnici smrti Frana Miklošiča (1991; Maribor; Ljutomer). Slovenski jezik v stiku s slovanskimi in neslovanskimi jeziki in književnostmi. — Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo in šport, 1992. — Str. 223-252. — (Zbornik Slavističnega društva Slovenije; 2).
- FÖRSTER Waldtraut: Epitheta in slowenischen Volksliedern. — Zeitschrift für Slawistik (Berlin) 37 (1992), št. 1, str. 104-110.
- GEDRIH Igor: »Klasje« na novo pognalo. — Sodobnost 40 (1992), št. 4, str. 457-461.
1. letnik (1991) obnovljene knjižne zbirke Klasje.
- GIESEMANN Gerhard: Dostoevskij im Umfeld des slowenischen Expressionismus. — Studia phraseologica et alia: Festschrift für Josip Matešič zum 65. Geburtstag / hrsg. von Wolfgang Eismann und Jürgen Petermann. — München: Sagner, 1992, str. 177-185.
- GRDINA Igor: Avtobiografija pri Slovencih v drugi polovici 19. stoletja. — Slavistična revija 40 (1992), št. 4, str. 341-363.
- GRDINA Igor: Slovstvenih zadev komentarji. — Jezik in slovstvo 37 (1991/92), št. 8, str. 237-239.
O knjigi Jože Koruza: Slovstvene študije.
- HLADNIK Miran: Vloga prevoda v slovensko-nemški literarni tekmi. — Seminar slovenskega jezika, literature in kulture 28 (1992), str. 109-119.
- JANČAR Drago, Adam Michnik: Disput ali Kje smo, kam plovemo?; pogovor vodi Niko Jež. — Celovec; Salzburg: Wieser, 1992. — 61 str.
Sodobna slovenska in češka književnost.
- JEVNIKAR Martin: Zamejska in zdomska literatura. — Mladika 36 (1992), št. 1 — 10.

- JEŽ Niko — gl. PRETNAR Tone
- JUVAN Marko: Pesmi in stereofoniji: skica za medbesedilne figure. — Slavistična revija 40 (1992), št. 1, str. 43-59.
- JUVAN Marko: Z obrobja v središče (pojmovanja parodije na Slovenskem). — Slavistična revija 40 (1992), št. 4, str. 385-409.
- KECMAN Zdravko: Prelivanja. — Naši razgledi 41 (1992), št. 10 (20. 05.), str. 295.
- O knjigi Prelivanja : antologija primorskih pisateljev.
- KERMAUNER Taras: Povojna slovenska dramatika. — Sodobnost 40 (1992), št. 8-9, str. 826-842; št. 10, str. 973-987; št. 11, str. 1071-1088.
- KERMAUNER Taras: Slovenski čudež v Argentini : trilija. 2. knj., Krščanska tragedija. — Ljubljana : SKA, 1992. — 190 str.
- O slovenski dramatik v domovini in zdomstvu 1960-1990.
- KMECL Matjaž: Kako so Slovenci v 19. stol. pojmovali pomen literature za narod. — Seminar slovenskega jezika, literature in kulture 28 (1992), 83-90.
- KMECL Matjaž: Vizija ali mora? Kocbek ali Kierkegaard? — Sodobnost 40 (1992), št. 8-9, str. 724-725.
- Anketa Sodobnosti: Pluralnost ali izločanje?
- KOCIJAN Gregor: Med analizo in sintezo : literarnozgodovinske razprave. — Maribor : Obzorja, 1992. — 201 str. — (Razpota : razprave, eseji, članki, kritike ; 43).
- KOLAR Marjan: Književnost med Peco in Pohorjem. — Dialogi 28 (1992), št. 8-9, str. 70-74.
- Predvsem o Literarnem klubu v Slovenj Gradcu.
- KONJAR Viktor: Tržaška zbirka Devin. — Sodobnost 40 (1992), št. 2, str. 216-220.
- O knjigah Miroslava Košuta: Riba kanica, Marko Sosič: Rosa na steklu, Ace Mermolja: Elegije in basni.
- KORDIGEL Metka: Poskus literarnoteoretične definicije znanstvene fantastike. — Slavistična revija 40 (1992), št. 3, str. 291-308.
- KORDIGEL Metka: Tema robota v znanstveni fantastiki. — Dialogi 28 (1992), št. 4, str. 35-54.
- KOREN Evald: L'Antigone dans la littérature slovène : situation ou héroïne. — Acta neophilologica 25 (1992), str. 73-79.
- KOS Janko: Novi pogledi na slovensko literaturo. — Sodobnost 40 (1992), št. 3, str. 230-235; št. 4, str. 355-360; št. 5, str. 535-541 ; št. 6-7, str. 587-593; št. 10, str. 943-948.
- KOS Janko: Pojem lirike in slovenski literarni razvoj. — Primerjalna književnost 15 (1992), št. 1, str. 1-12.
- KOS Janko: Pregled slovenskega slovstva. — Ljubljana : Državna založba Slovenije, 1992. — 487 str.
- KOS Janko: Slovenska književnost in slovenska država. — Sodobnost 40 (1992), št. 3, str. 253-255.
- Anketa Sodobnosti: Če bi pisal dnevnik.
- KOS Matevž: Nov pogled na slovensko postmodernistično prozo. — Jezik in slovstvo 37 (1991/92), št. 8, str. 226-228.
- O knjigi Tomo Virk: Postmoderna in »mlada slovenska proza«.
- KRAMBERGER Igor: Pisatelj in njegovi uredniki. — Dialogi 28 (1992), št. 1, str. 60-66.
- KROPEJ Monika: Raziskovanje ljudskega pripovedništva na Slovenskem v luči mednarodnih usmeritev. — Traditiones 21 (1992), str. 73-84.
- KUMER Zmaga: Ljudske nabožne pesmi na Slovenskem. — Traditiones 21 (1992), str. 85-104.
- KUNAVER Dušica: Odgovor na članek Marije Stanonik Slovstveni folklorizem. — Nova revija 11 (1992), št. 125, str. XV-XVIII.
- Glej št. 121-122!
- KUNDERA Milan: Povabilo na pot : beseda zahvale za mednarodno literarno nagrado Vilenica. — Naši razgledi 41 (1992), 17 (11. 09.), 589.
- O Vilenici, Edvardu Kocbeku.
- LAH Andrijan: Pregled književnosti I. — Ljubljana : Rokus, 1992. — 166 str. — (Zbirka Pregled svetovne književnosti).
- LAH Andrijan: Vodnik med knjigami. — Srce in oko 4 (1992), št. 34, str.4-6; št. 35, str. 67-68; št. 36, str. 133-135; št. 37, str. 196-198; št. 37, str. 196-198; št. 38, str. 259-261; št. 39, str. 328, 377; št. 40, str. 388-389; št. 41, str. 469-472; št. 42, str. 532-536, št. 43-44, str. 596-597.
- O knjigah: Jakob Alešovec: Ljubljanski misteriji; Fran Gestrin: Iz arhiva, Zora Tavčar: Slovenci za danes, Jani Virk: Vrata in druge zgodbe; Jutro pozabljenih, Boris A. Novak: Stihija, Janez Švajncar: Dokler sem živ, nisem mrtev, Andrej Capuder: Iskanje drugega; Stanko Janež: Pot v prostost, Lev Detela: Poslednja gora, Marinka Fritz-Kunc: Grand fouette, Darinka Kladnik: Ljubljanske metamorfoze; Mimi Malenšek: Pesnikov nokturno, Evald Flisar: Popotnik v kraljestvu senc; Mateja Sever: Privlačnost nesramnih ustnic, Alenka Puhar: Slovenski avtoportret 1918-1991; Milka Hartman: Midsummer night — Kresna noč, Janez Makavelj: Srčeva desetka, Drago Jančar: Pogled angela, Andrej Morovič: Potapljači, Tistega lepega dne, Jože Sevljak: Zeleni kres; Kanez Janša: Premiki, Ferdo Godina: Glas samotne ptice, Ivo Zorman: Stiska bogov, Emil Filipičič: Orantutan, Boris Pahor: Napoved nove plovbe, Zlata Bogatin: tolminske povedke, Borut Korun: Stopinje boga Atona, Janez Sršen: Jezik naš vsakdanji; Ciril Zlobec: Lepo je biti Slovenec, ni pa lahko, Pod Južnim križem: antologija emigrantske proze 1945-1991, Vinko Ošlak: Hagar.
- LIPOVEC Albinca: Češka književnost v slovenskem kontekstu. — Zborovanje slavistov ob stoletnici smrti Frana Miklošiča (1991 ; Maribor, Ljutomer). Slovenski jezik v stiku s slovanskimi in neslovanskimi jeziki in književnostmi. — Ljubljana : Zavod Republike Slovenije za šolstvo in šport, 1992. — Str. 169-177. — (Zbornik Slavističnega društva Slovenije ; 2).
- LUKACS Istvan: Endre Ady pri Slovencih. — Slavistična revija 40 (1992), št. 2, str. 214-218.
- MARUŠIČ Dario: Ljudske pesmi slovenske Istre. — Primorska srečanja 16 (1992), št. 136, str. 499-504.

- MATIČETOV Milko: Dalla poesia di tradizione orale alla poesia di autore nella Val Resia. — *Ce fastu?* 68 (1992), št. 2, str. 269-288.
- MATIČETOV Milko, Božo Zuanella: Še o zagovarjanju iz Ščiglj: pojasnila M. Matičetova in B. Zuanelle. — *Dom (Cividale)*, 27 (1992), št. 1, str. 7.
- MATIČETOV Milko: Šetandreš: una variante resiana della fiaba internazionale AT 788. — *Studi slavistici offerti a Alessandro Ivanov nel suo 70. compleanno*. — Udine: Istituto di lingue e letterature dell'Europa Orientale, 1992. — Str. 231-244.
- MAVER Igor: Slovene immigrant literature in the postmodern world: the rise of multiculturalism and multi-ethnicity in Australia, The United States of America and Canada. — *Dve domovini: razprave o izseljenstvu = Two homelands: migration studies (Ljubljana)* 2-3 (1992), str. 103-111.
- MAVER Igor: The usage of Faulknerian literary techniques in contemporary Slovene fiction. — *Faulkner, his temporaries, and his posterity*. — Tübingen; Basel: Francke, 1992. — Str. 167-173. — (Transatlantic perspectives; 2).
- MEDVED Drago: Trta življenja: Slovenija, vinorodna dežela. — *Drago Medved: Trta življenja*. — Ljubljana: Kmečki glas, 1992. — Str. 105-114. *Vino v slovenski poeziji*.
- MILENKOVIČ Marija: O odklonskem vedenju žensk pri ženskah kot žrtvah v nekaterih delih (zlasti starejših) slovenskih pisateljev. — *Revija za kriminalistiko in kriminologijo* 3 (1992).
- MILIČ Jolka: Slovenska odprtost do Evrope nasploh in do italijanske književnosti posebej. — *Primorska srečanja* 16 (1992), št. 134-135, str. 437-439.
- MORAVEC Dušan: Vabljenost in nezanesljivost igralških memoarov. — *Naši razgledi* 41 (1992), 7 (03. 04.), 196-197.
- O spominskih zapisih Antona Cerarja (Danila), Hinka Nučiča, Milana Skrbinška, Aleksandra Valiča, Poldeta Bibiča.
- NAPOTNIK Boštjan — gl. BERANIČ Gorazd
- NARTNIK Vlado: Eke bi dad" naš" ne s"grašil. — *Slava* 6 (1992), št. 1, str. 50-55. *Vzporednosti 2. Brižinskega spomenika s slovenskim ljudskim slovstvom*.
- NOVAK Boris A.: Aleksandrinec. — *Primerjalna književnost* 15 (1992), št. 2, str. 59-80.
- OZBIČ Martina: Novomeška pomlad in Marij Kogoj: beseda in glasba se dopolnjujeta. — *Mladika (Trst)* 36 (1992), št. 3, str. 3-4; št. 5-6, str. 5; št. 7, str. 2-3; št. 8, str. 5-6; št. 9, str. 6-7; št. 10, str. 3-4.
- PATERNU Boris: Die Bedeutung der Reformation für die Entstehung der slowenischer Literatur. — *Anzeiger für slavische Philologie (Graz)* 21 (1992), str. 149-158.
- PATERNU Boris: France Prešeren in problem identitete: (Povzetek). — *Seminar slovenskega jezika, literature in kulture* 28 (1992), str. 81-82.
- PATERNU Boris: Slovenska »duhovna shema«. — *Sodobnost* 40 (1992), št. 8-9, str. 742-745. *Anketa Sodobnosti: Pluralnost ali izločanje?*
- PAULITSCH Herbert: Das Phänomen »bukovništvo« in der Kärntner-slowenischen Kultur- und Literaturgeschichte. — *Klagenfurt = Celovec; Wien = Dunaj: Hermagoras; Ljubljana: Mohorjeva*, [1992]. — 188 str. — (Studia Carinthiaca Slovenica; Bd 5).
- PETAROS Roberto: Le riviste letterarie slovene. — *Studi slavistici offerti a Alessandro Ivanov nel suo 70. compleanno*. — Udine: Istituto di lingue e letterature dell'Europa Orientale, 1992. — Str. 276-293.
- PIBERNIK France: Brezplodna zavrženost neke literature: (k problemu zamočanih, prepovedanih, izobčenih, pozabljenih književnikov). — *Primorska srečanja* 16 (1992), št. 134-135, str. 416-423.
- PIBERNIK France: Prepovedana in zamočana literatura. — *Dom in svet: 5* (1992), str. 194-201.
- PIBERNIK France: Razmerja v sodobni slovenski dramatik: pogovori, dopisovanja, razmišljanja. — *Ljubljana: Mestno gledališče ljubljansko*, 1992. — 323 str. — (Knjižnica Mestnega gledališča ljubljanskega; zv. 114)
- PIRJEVEC Marija: Na pretoku dveh literatur: študije in eseji. — *Trst: Založništvo tržaškega tiska: Narodna in študijska knjižnica*, 1992. — 102 str. *Slovenska književnost v Trstu, stiki med slovensko in italijansko književnostjo*.
- PIRJEVEC Marija: Odsev italijanske književnosti pri Slovencih. — *Zborovanje slavistov ob stoletnici smrti Frana Miklošiča* (1991; Maribor, Ljutomer). *Slovenski jezik v stiku s slovanskimi in neslovanskimi jeziki in književnostmi*. — Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo in šport, 1992. — Str. 198-215. — (Zbornik Slavističnega društva Slovenije; 2).
- PIRJEVEC Marija: Tipologia della letteratura slovena a Trieste. — *Letterature di frontiera = Littératures frontalierès (Roma)* 2 (1992), št. 1, str. 63-69.
- POGAČNIK Jože: Komparatistika i nacionalna literarna tradicija. — *Umjetnost riječi* 36 (1992), št. 1, str. 15-21.
- POGAČNIK Jože: Slovenska literatura v 17. stoletju. — *Bogoslovni vestnik* 52 (1992), št. 1-2, str. 133-141.
- POGAČNIK Jože: Slovenska samobitnost v delu protestantskih piscev. — *Seminar slovenskega jezika, literature in kulture* 28 (1992), 65-80. *Delno objavljeno v: Delo. Književni listi* 18. 06. 1992, str. 13-14.
- POGAČNIK Jože: Slovenski fenotip v hrvaški književnosti. — *Zborovanje slavistov ob stoletnici smrti Frana Miklošiča* (1991; Maribor, Ljutomer). *Slovenski jezik v stiku s slovanskimi in neslovanskimi jeziki in književnostmi*. — Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo in šport, 1992. — Str. 147-168. — (Zbornik Slavističnega društva Slovenije; 2).
- POGAČNIK Jože: Sodobnikova beležnica. — *Dialogi* 28 (1992), št. 10, str. 36-46; št. 11, str. 3-11; št. 12, str. 24-30.

- POGAČNIK Jože: V kulturi gre za obzorja. — Sodobnost 40 (1992), št. 8-9, str. 746-748.
- Anketa Sodobnosti: Pluralnost ali izločanje?
- PONIŽ Denis: Brève revue de la littérature slovène. — Histoire et littérature slovène. Centre Georges Pompidou, Paris, 21. mai 1990. — Ljubljana: l'Association des écrivains slovènes, 1990. — Str. 5-8.
- PONIŽ Denis: Odprta branja. — Naši razgledi 41 (1992), št. 3 (07. 02.), str. 72; št. 8 (17. 04), str. 232-233.
- O knjigah Marko Cmkovič: Salon, Gerhard Giese-mann: Novejši pogledi na slovensko književnost, Mi-ran Hladnik: Povest, Vinko Ošlak: Saj ni bilo nikoli drugače, Več avtorjev: Dom in svet, Danilo Turk-Jo-co: Moje stoletje, Ruda Jurčec: Skozi luči in sence, Ivan Mrak: Ivan O., Boris Grabnar: Retorika za vsa-kogar, France Pibernik: Jutro pozabljenih, Taras Ker-mauner: Ogenj, ki prečiščuje.
- PONIŽ Denis: Postni modernizem slovenske poezije : (poskus sinteze teorije in prakse). — 2000 1992, št. 64-65-66, str. 202-208.
- POROPAT Franka: Tržaški razgledi : skica iz zgo-dovine primorskega revialnega življenja. — Primorska srečanja 16 (1992), št. 137, str. 571-573.
- PREDAN Vasja: Dramski avtorji o sebi. — Naši razgledi 41 (1992), št. 15 (14. 08.), str. 491-492.
- O knjigi France Pibernik: Razmerja v sodobni sloven-ski dramatiki.
- PRETNAR Tone, Niko Jež: Slovenci in poljska književnost. — Zborovanje slavistov ob stoletnici Frana Miklošiča (1991 ; Maribor, Ljutomer). Sloven-ski jezik v stiku s slovanskimi in neslovanskimi jeziki in književnostmi. — Ljubljana : Zavod Republike Slovenije za šolstvo in šport, 1992. — Str. 178- 182. — (Zbornik Slavističnega društva Slovenije ; 2).
- PRETNAR Tone: V verzih po slovensko. — Seminar slovenskega jezika, literature in kulture 28 (1992), str. 99-107.
- Značilnosti slovenskega verza.
- PUŠAVEC Marijan: Alephova letina 1991. — Mentor 13 (1992), št. 1-2, str. 87-89.
- PUŠAVEC Marjan: Sprehod skozi zbirke pesmi. — Mentor 13 (1992), št. 7-8, str. 105-110.
- O knjigah Matej Krajnc: Žongliram sam s sabo, Mar-janca Kočever: Pompeji, Milena Cigler: Regratov cvet, Darja Kniplič: Vrtni se, se vrtni, Trojar Agata: Ja-gode II., Silva Brank: Poljub odpuščanja.
- REISP Branko: Delež jezuitskega reda v slovenski literaturi 17. in 18. stoletja. — Jezuiti na Slovenskem. — Ljubljana : Inštitut za zgodovino Cerkve Teološke fakultete v Ljubljani ; Provinciat slovenske province Družbe Jezusove, 1992. — Str. 232-234. — (Redov-nišтво na Slovenskem ; 3).
- ROT Andrej: Slovenia alienigena — model sloven-stva? : misli ob branju Kermaunerjevega Slovenskega čudeža v Argentini. — Tretji dan 22 (1992/1993), št. 3, str. 9-10.
- SAKSIDA Igor: Tipologija slovenske mladinske poe-zije. — Slavistična revija 40 (1992), št. 4, str. 429-455.
- SHAW Trevor R.: Leonberger's 1537 poem on the Cerknica karst lake. — Proceedings of the ALCADO '92 International Conference on Speleology History. Karszt és Barlang. — Budapest, 1992, str. 99-102.
- SISTO COMAR Valerija: Ženska poezija v Sloveniji ; iz italijanščine prevedla Jolka Milič. — Primorska srečanja 16 (1992), št. 136, str. 524-526.
- SKAZA Aleksander: Rezultati in problemi dosedan-jega primerjalnega preučevanja ruske in slovenske literature do obdobja moderne. — Zborovanje slavist-ov ob stoletnici smrti Frana Miklošiča (1991 ; Mari-bor, Ljutomer). Slovenski jezik v stiku s slovanskimi in neslovanskimi jeziki in književnostmi. — Ljubljana : Zavod Republike Slovenije za šolstvo in šport, 1992. — Str. 138-146. — (Zbornik Slavističnega društva Slovenije ; 2).
- SLUBAN Klavdij: Rencontres : portraits de poètes slovènes = Srečanja : portreti slovenskih pesnikov / [fotografije Klavdij Sluban ; text = besedilo Brane Kovič]. — Ljubljana : Centre culturel français, 1992. — 70 str.
- SNOJ Vid: Vprašanje o metodi. — Literatura 4 (1992), št. 15, str. 61-66.
- O knjigi Tomo Virk: Postmoderna in »mlada sloven-ska proza«.
- STANONIK Marija: Slovstvena folklorja kot termino-loško vprašanje. — Traditiones 21 (1992), 25-72.
- STANONIK Marija: Slovstvena folklorja v obdobju protireformacije in baroka pri Slovencih. — Bogos-lovni vestnik 52 (1992), št. 1-2, str. 142-152.
- STANONIK Marija: Slovstveni folklorizem. — Nova revija 11 (1992), št. 121-122, str. 673-683.
- Ob delu Dušice Kunaver; glej odgovor D. K. v št. 125!
- SVETINA Peter — gl. BERANIČ Gorazd
- ŠALAMUN BIEDRZYCKA Katarina: Izvabiti zven sveta. — Sodobnost 40 (1992), št. 8-9, str. 842-846.
- Periodizacija v (slovenski) literarni zgodovini ; ob 10-letnici smrti M. Boršnikove.
- ŠALI Franc: Novosti Dolenjske založbe. — Rast 3 (1992), št. 1-2, str. 126-127; št. 4-5, str. 375-376.
- O knjigah Jože Dular: Krka umira, Pavle Zidar: Oče naš, Tatjana Splichal: Sara, Ivan Gregorčič: Beg gazel, Dragica Dani: Srečevanja.
- ŠEPETAVC Anton: Honorarji — nujno zlo literature : (oris nekaterih gospodarsko socialnih vidikov sloven-ske književnosti). — Celjski zbornik 1992, str. 55-68.
- ŠMITEK Zmago: Gog, Magog in legenda o kitajskem zidu. — Traditiones 21 (1992), str. 113-120.
- Motivi v slovenskem ljudskem pesništvu.
- ŠTOKA Tea: Poezije in refleksije. — Naši razgledi 41 (1992), št. 5 (06. 03.), str. 133-134; št. 10 (22. 05.), str. 294.
- O knjigah Uroš Zupan: Sutre, Vid Snaj: List in sen, Brane Senegačnik: Srčni grb, Miklavž Komelj: Luč delfina, Ines Cergol-Bavčar: Globoko zgoraj, Andrej Lutman: Na prepihu, Jožek Štucin: Meglene nitke, Vlado Šav: Popotovanje.

ŠTUCIN Jožek: Literarne stopinje. — Primorska srečanja 16 (1992), št. 133, str. 349.
O literarnem glasilu Stopinje.

T. Q.: Naše stare pesni. — Dom (Cividale) 27 (1992), št. 1, 7-9, 10-13, 15, 17-19, 21-22.

TAGE der Kärntner slowenischen Literatur. Symposium (1987; Marburg an der Lahn). Der Flügelschlag meiner Gedanken : Referate und literarische Beiträge des Symposiums »Tage der Kärntner slowenischen Literatur« in Marburg an der Lahn ; herausgegeben von Janko Ferik und Ludwig Legge. — Klagenfurt = Celovec ; Wien : Hermagoras Verlag = Mohorjeva založba, 1992. 187 str. — (Perspektiven Alpen Adria).
TERSEGLAV Marko: Folkloristična terminologija, njena zgodovina in strokovna produktivnost. — Traditiones 21 (1992), sr. 259-268.

Polemika z M. Stanonik v Traditiones 20 (1991).

TERSEGLAV Marko: Ljudska duhovna kultura — pot do slovenske samobitnosti. — Seminar slovenskega jezika, literature in kulture 28 (1992), str. 149-160.

TOMŠIČ Ančka: Below mount Stol on the cultural heritage trail. — Slovenija 6 (1992), št. 1, str. 46-49.

TROBEVŠEK Marko: Pesniška pot v Benečijo. — Planinski vestnik 92 (1992), št. 11, str. 496-498.

VIRK Jani: Na robu resničnosti. — Ljubljana : Mihelač, 1992. — 111 str. — (Zbirka Brevir).

VIRK Tomo: Borges in slovenska proza. — Primerjalna književnost 15 (1992), št. 2, str. 1-20.

VREČKO Janez: Kurzer Hinweis auf die slowenische Avantgarde. — Literatur und Kritik (Salzburg) 1992, št. 263-264, str. 87-88.

ZABEL Igor: Čar kratkih zgodb. — Naši razgledi 41 (1992), št. 17 (11. 09.), str. 571.

O knjigi Zgodbe 1990.

ZABEL Igor: Ob Virkovi knjigi Postmoderna in »mlada slovenska proza«. — Literatura 4 (1992), št. 15, str. 67-69.

O knjigi Tomo Virk: Postmoderna in »mlada slovenska proza«.

ZADRAVEC Franc: Odočam se za kvaliteto. — Sodobnost 40 (1992), št. 8-9, str. 749-752.

Anketa Sodobnosti: Pluralnost ali izločanje?

ZADRAVEC Franc: Slowenische, kroatische und deutsche expressionistische Dramatik : Nähe und Differenz (Essay). — Studia phraseologica et alia : Festschrift für Josip Matešič zum 65. Geburtstag / hrsg. von Wolfgang Eismann und Jürgen Petermann. — München : Sagner, 1992. — Str. 531-542.

ZAGORIČNIK Franci: »Iz prsti jezika...« : variacija na temo »poezija in vojna«. — Naši razgledi 41 (1992), 6 (20. 03.), str. 169.

ZAGORIČNIK Franci: Vojna in vojna. — Primorska srečanja 16 (1992), št. 130, str. 98-103.

Referat na 10. Srečanju pesnikov v Kranju 1991.

ZAJC Dane: Kdo sem? Beseda na slovesnosti ob podelitvi Prešernovih nagrad. 7. februarja 1992. — Naši razgledi 41 (1992), št. 4 (07. 02.), str. 93-94.

ZLOBEC Ciril: Štirideset let Sodobnosti. — Sodobnost 40 (1992), št. 12, str. 1105-1107.

ZUANELLA Božo — gl. MATIČETOV Milko

ŽIŽEK Aleksander: Podoba Celjskih grofov v literaturi in dramatik : (nekaj primerov iz obdobja med 1689 in 1974). — Celjski zbornik 1992, str. 17-43.

ADAMIČ LOUIS

ADAMIČ France: Stiki Božidarja Jakca z Louisom Adamičem. — Rast 3 (1992), št. 3, str. 173-174.

ADAMIČ France: Stiki Louisa Adamiča s slovenskimi književniki in politiki : Mile Klopčič in Louis Adamič. — Zbornik občine Grosuplje 17 (1992), str. 145-158.

ADAMIČ France: Stiki Louisa Adamiča z jugoslovansko vlado v emigraciji (1941-1943). — Srce in oko 4 (1992), št. 40, str. 447-451.

CHRISTIAN Henry A.: Random comments about books, articles, immigration, history, time and ideas: an Adamic miscellanea. — Literature, culture and ethnicity : studies in medieval, renaissance and modern literatures : a festschrift for Janez Stanonik. — Ljubljana : Filozofska fakulteta, Znanstveni inštitut, 1992. — Str. 61-71.

ŽITNIK Aleš: Louis Adamic's periodicals. — Dve domovini : razprave o izseljenstvu = Two homelands : migration studies (Ljubljana) 2-3 (1992), str. 253-263.

ŽITNIK Janja: Louis Adamic: the education of Michael Novak. — Literature, culture and ethnicity : studies in medieval, renaissance and modern literatures : a festschrift for Janez Stanonik. — Ljubljana : Filozofska fakulteta, Znanstveni inštitut, 1992. — Str. 73-84.

ŽITNIK Janja: Louis Adamič in sodobniki : 1948-1951. — Ljubljana : Slovenska akademija znanosti in umetnosti, 1992. — 214 str.

ANTIČ IVO

ŠTUCIN Jožek: Bolj medla aforistična metla. — Primorska srečanja 16 (1992), št. 130, str. 162-163.

O knjigi Ivo Antič: Afrika.

APIH MILAN

NOVAK Boris A.: Milan Apih : in memoriam. — Naši razgledi 41 (1992), št. 4 (21. 02.), str. 105.
Nekrolog.

AŠKERC ANTON

ŠRIMPF Franc: Kunal: indijska legenda v Aškerčevi prepesnitvi. — Dialogi 28 (1992), št. 11, str. 62-64.

BALANTIČ FRANCE

PIBERNIK France: Pogovor z Minko Balantič — pesnikovo sestro. — Celovski Zvon 10 (1992), št. 35, str. 32-38.

BARAGA FRIDERIK

ŠALI Severin: Friderik Baraga : očrt življenja in dela. — Rast 3 (1992), št. 1-2, str. 56-62.

BARTOL VLADIMIR

BLAŽKO Zdenka: Ajdovski mladostniki o alamutskem svetu. — Primorska srečanja 16 (1992), št. 134-135, str. 381-383.

FATUR Silvo: Vladimirja Bartola roman Alamut kot domače branje. — Primorska srečanja 16 (1992), št. 134-135, str. 377-380.

IVAŠIČ Marta: Bartol in nacionalno vprašanje. — Primorska srečanja 16 (1992), št. 134-135, str. 367-370.

JEVNIKAR Martin: Neznani in problematični Vladimir Bartol. — Primorska srečanja 16 (1992), št. 134-135, str. 352-356.

KOŠUTA Miran: Bartolova dramatika. — Slavistična revija 40 (1992), št. 3, str. 255-268.

KOŠUTA Miran: Bartolova dramatika. — Primorska srečanja 16 (1992), št. 134-135, str. 359-364.

PAHOR Boris: Troje glos o Vladimirju Bartolu. — Primorska srečanja 16 (1992), št. 134-135, str. 357-358.

ŠTRANCAR Marjan: Inkvizitorjev svet v Alamutu : didaktična skica eseja. — Primorska srečanja 16 (1992), št. 134-135, str. 384-389.

ŽERJAL Irena: Nadčlovek v Bartolovih novelah. — Primorska srečanja 16 (1992), št. 134/135, str. 365-366.

BEGUŠ LUCIJA

ŠTUCIN Jožek: Slika pogleda ali pot brez cilja. — Primorska srečanja 16 (1992), št. 137, str. 615.
O knjigi Lucija Beguš: Slika pogleda 12 prečudovitih ur iz podzemlja.

BEVK FRANCE

ANTONČIČ Emica: Variante Bevkovih kmečkih povesti. — Slavistična revija 40 (1992), št. 4, str. 457-472.

BEVK France: Kamnarjev Jurij ; spremno besedo napisal Emil Cesar. — Ljubljana : Mihelač, 1992. — 127 str. — (Zbirka Slovenska povest ; 20).
Str. 117-125: Emil Cesar, France Bevk in začetki literarnega odpora na Primorskem.

ČERNIGOJ, Franc: Dolčan Lenarte Bevkov. — Primorska srečanja 16 (1992), št. 134-135, str. 410-412.
O Francetu Bevku in Nartju Velikonji.

BIRSA NEVIN

ŠTUCIN Jožek: Med svetlobo in temo besed. — Primorska srečanja 16 (1992), št. 139, str. 791.
O knjigi Nevin Birsa: Prva svetloba.

BLATNIK ANDREJ

ZABEL Igor: O zrcalnih knjigah Andreja Blatnika. — Naši razgledi 41 (1992), št. 15 (14. 08.), str. 492-493.
O knjigi Andrej Blatnik: Menjave kož.

BOJETU BERTA

DOBRILA Peter Tomaž: Strah, erotika, oblast : govori igralka, pesnica in pisateljica Berta Bojeta Boeta ; pogovarjal se je Peter Tomaž Dobrila. — Naši razgledi 41 (1992), št. 18 (25. 09.), str. 620, 607.

DOBRILA Peter Tomaž: Umetnost. Plešemo z njo. Če je to smrtni ples, pa naj bo ; spraševal je Peter Tomaž Dobrila. — Literatura 4 (1992), št. 18, str. 55-71.

BONEŠ BORIS

ŠTUCIN Jožek: Pesmi za pokušino. — Primorska srečanja 16 (1992), št. 131-132, str. 268.

O knjigi Boris Boneš-Bobo: Ljubezen, sovraštvo, življenje.

BOŽIČ PETER

BRESKVAR Dragica: Zmeraj sem se rad družil z mladimi. — Mentor 13 (1992), št. 5-6, str. 82-90.

BRVAR ANDREJ

PONIŽ Denis: Essay über die Poesie von Andrej Brvar ; übersetzt von Doris Debenjak. — Litterae Slovenicae 1992, št. 1, str. 139-147 = Le livre slovène 30 (1992), št. 80.

Bio-bibliografski podatki na str. 158-159.

ŠVAJNCER Marija: Spomin na otroštvo pesnika Andreja Brvarja. — Otrok in knjiga 34 (1992), str. 20-27.

CANKAR IVAN

BERANIČ Gorazd: Cankarjev Hlapec Jernej in njegova pravica ter vprašanje žanra kmečke povesti. — Slavistična revija 40 (1992), št. 3, str. 315-319.

CANKAR Ivan: La colpa e altris contis ; traduzion di Guan Nazzi ; [colaborazion di Marjan Breclj]. — Gurize ; Pordenon ; Udin : Clape cultural Acuilée, 1992. — 60 str. — (Classics des leteraduris forestis ; n. 24).

Str. 5-9: Marjan Breclj, Jentrade.

CANKAR Ivan: Hlapec Jernej in njegova pravica ; spremno besedo napisal Bratko Kreft. — Ljubljana : Mladinska knjiga, 1992. — 82 str. — (Zbirka Domen).
Str. 75-80: Bratko Kreft, Ivan Cankar in njegova povest Hlapec Jernej in njegova pravica.

NARTNIK Vlado: Iskoni bā slovo. — Slava 6 (1992), št. 1, str. 44-49.

Hlapec Jernej in njegova pravica, Panonska legenda in ljudska legenda Sveti Jernej.

POGAČNIK Jože: Ivan Cankar : (1876-1918). — Dom in svet : 5 (1992), str. 162-169.

ŠUNDALIČ Zlata: O aktualizacijah pravljice v umetni književnosti ; prevedel Tone Pretnar. — Jezik in slovstvo 37 (1991/92), št. 6, str. 149-156.

O romanu Milan in Milena.

CAPUDER ANDREJ

KONJAR Viktor: Nova slovenska prozna dela. — Sodobnost 40 (1992), št. 8-9, str. 859-862.

O knjigah Andrej Capuder: Iskanje drugega, Zorko Simčič: Človek na obeh straneh stene, Drago Jančar: Razbiti vrč.

SENČAR Igor: Iskanje kot nostalgija po praskladju : ob branju romanov Rapsodija 20 in Iskanje drugega pisatelja Andreja Capudra. — Celovski Zvon 10 (1992), št. 34, str. 76-82.

SENČAR Igor: Življenje, kot tudi ljubezen, ne trpi zanikanja : pogovor z dr. Andrejem Capudrom. — Tretji dan 22 (1992/1993), št. 3, str. 4-8.

CERGOL-BAVČAR INES

SEMOLIČ Peter: Rojevanje nemira v jesenskih pastelih. — Primorska srečanja 16 (1992), št. 130, str. 161.

O knjigi Ines Cergol-Bavčar: Globoko zgoraj.

ŠTUCIN Jožek: Sen brez povratka. — Primorska srečanja 16 (1992), št. 133, str. 346-347.

O knjigi Ines Cergol-Bavčar: Globoko zgoraj.

CIGLER JANEZ

KOCIJAN Gregor: Dvestota obletnica rojstva Janeza Ciglerja. — Mohorjev koledar 1992, str. 122-123.

CIMERMAN IVAN

KONJAR Viktor: Trpka poetičnost malih velikanov. — Sodobnost 40 (1992), št. 2, str. 220-223.

O knjigi Ivan Cimerman: Dvodomici.

CRNKOVIČ MARKO

BRATOŽ Igor: Marko Crnkovič, Salon. — Literatura 4 (1992), št. 15, str. 78-79.

CVELBAR JOŽE

JARC Janko: Jože Cvelbar v vojnih spominih Jožeta Marjetiča. — Rast 3 (1992), št. 4-5, str. 290-298.

ČERTOV JOŽICA

ZADRAVEC Franc: Jožica Čertov. — Srce in oko 4 (1992), št. 38, str. 303

ČRNIČ IVAN

SOLDO Martina: Prvi angel : ob izidu pesniške zbirke Ivana Črnič. — Naši razgledi 41 (1992), št. 5 (06. 03.), str. 135-136.

DEBELJAK ALEŠ

DEBELJAK Aleš: Słownik ciszy ; przełożyła z języka słoweńskiego Katarina Šalamun-Biedrzycka. — [Warszawa] : Cassiopeia, [1992]. — 75 str. Str. 72-74: Katarina Šalamun-Biedrzycka: Od tłumacza.

DEBELJAK TINE

BAJT Drago: Snubljenje domovine. — Razgledi 41 (1992), št. 22 (20. 11.), str. 12.

O knjigi Tine Debeljak: Čolnar iz daljav.

DEBELJAK Tine: Čolnar iz daljav ; pesmi je izbral in spremno študijo napisal Denis Poniž. — Maribor : Obzorja, 1992. — 138 str.

Str. 105-138: Denis Poniž, Beseda o Čolnarju iz daljav.

JEVNIKAR Martin: Domovina in svet. — Mladika (Trst) 36 (1992), št. 1, str. 26-27.

O knjigi Domovina in svet : zbornik referatov s simpozija o dr. Tinetu Debeljaku.

DEDIJER VLADIMIR

Glej pri Kocbek, Edvard!

DEKLEVA MILAN

BOGATAJ Matej: »Wir wissen um die Ewigkeit, auch wenn wir gleichzeitig zerrinnen...«: Matej Bogataj Gespräch mit Milan Dekleva, Ljubljana, Frühling, 1992 ; übersetzt von Horst Ogriz. — Litterae Slovenicae 1992, št. 1, str. 23-32 = Le livre slovène 30 (1992), št. 80.

Bio-bibliografski podatki na str. 158-159.

ČATER Tadej: Najprej spremenimo nekaj v naših glavah. — Tribuna 41 (1992), št. 4, str. 42-43.

Intervju z Milanom Deklevo.

DEKLEVA Milan: Preseženi človek : izreki ; spremno besedo napisal Tomo Virk. — Ljubljana : Mihelač, 1992. — 67 str.

Str. 5-13: Tomo Virk, »Nadzorovana tišina« Milana Dekleve.

DETELA JURE

BAJT Drago: »Sava žaluje za umrlimi pesniki...«. — Razgledi 41 (1992), št. 21 (06. 11.), str. 16.

O poeziji Jureta Detele, ob podelitvi Jenkove nagrade.

DRAŽUMERIČ SAMO

MARKELJ Milan: Samo Dražumerič: Ulica. — Rast 3 (1992), št. 1-2, str. 125.

DULAR JOŽE

DULAR Jože: Krka umira. — Novo mesto : Dolenjska založba, 1992. — 383 str. — (Literarna knjižna zbirka Utva ; letn. 2, št. 2).

Str. 379-383: Tone Pavček, Dularjeva Krka.

FELC JOŽE

HÖFFERLE Alenka: Slovenska saga. — Naši razgledi 41 (1992), št. 4 (21. 02.), str. 106.

O knjigi Jože Felc: Duša imena.

KAVČIČ Ivica: Nekaj misli o Felčevem romanu. — Primorska srečanja 16 (1992), št. 134-135, str. 477-478.

O knjigi Jože Felc: Duša imena.

Glej tudi pri Šömen, Branko!

FILIPČIČ EMIL

BOGATAJ Matej: Kdo od teh je File? — Naši razgledi 41 (1992), št. 14 (17. 07.), str. 450.

O knjigi Emil Filipčič: Orangutan.

VRHOVNIK Tone: Emil Filipčič, Orangutan. — Literatura 4 (1992), št. 16, str. 92-93.

FILIP I GORAN

GABERC Slavko: Dr. Goran Filipi, prevajalec, raziskovalec in pesnik. — Primorska srečanja 16 (1992), št. 128-129, str. 27-29.

Tudi o ornitonimih.

FINŽGAR FRAN SALEŠKI

DOLENC Jože: Ob dveh Mohorskih obletnicah. — Mohorjev koledar 1992, str. 63-65.

O Franu S. Finžgarju

FINŽGAR Fran Saleški: Sama; spremno besedo napisal Gregor Kocijan. — Ljubljana: Mihelač, 1992. — 168 str. — (Zbirka Slovenska povest; 18).

Str. 157-162: Gregor Kocijan, V boju za obstanek: razčlenitev Finžgarjeve povesti Sama. — Str. 163-168: G. K., Finžgarjevo življenje in slovstveno delo.

FLISAR EVALD

FLISAR Evald: Jutri bo lepše = Tomorrow: tragikomedija; spremni besedi Vili Ravnjak, Leigh Johnson. — Ljubljana: Ganeš; London: Goldhawk Press, 1992. — 75, 76 str., [8] str. pril.

Besedilo slovensko in angleško, tiskano v obratni smeri. — Str. 69-72: Vili Ravnjak, Zakaj imajo sloni velika ušesa? — Str. 73-75: Leigh Johnson, Črne pike v belini snega.

FLISAR Evald: Kaj pa Leonardo?: tragikomedija = What about Leonardo?: spremni besedi Diana Koloini, Leigh Johnson. — Ljubljana: Ganeš; London: Goldhawk Press, 1992. — 99, 101 str.

Besedilo slovensko in angleško, tiskano v obratni smeri. — Str. 91-96: Diana Koloini, Kolumbov sindrom. — Str. 97-99: Leigh Johnson, Drama o križanju. — Str. 99-101: A play about crucifixion.

FLISAR Evald: Ne spražujte popotnika za nasvet o gradnji hiše. — Naši razgledi 41 (1992), št. 10 (22. 05.), str. 292-293.

O lastnem literarnem delu.

FLISAR Evald: Popotnik v kraljestvu senc; spremna beseda Aleksander Zorn. — Ljubljana: Ganeš, 1992. — 335 str., [4] str. pril.

Str. 329-335: Aleksander Zorn, Potovanja zaradi pisanja.

GABERC Slavko: Čarovnija zrele pisateljske spretosti. — Primorska srečanja 16 (1992), št. 136, str. 557-558.

O knjigi Evald Flisar: Popotnik v kraljestvu senc.

PREDAN Vasja: Popotovanje skozi sebe. — Naši razgledi 41 (1992), št. 13 (03. 07.), str. 410-411.

O knjigi Evald Flisar: Popotnik v kraljestvu senc.

VIDRIH Perko Verena: Avstralski potopisi. — Primorska srečanja 16 (1992), št. 138, str. 691.

O knjigi Evald Flisar: Popotnik v kraljestvu senc.

ZABEL Igor: Evald Flisar, Popotnik v kraljestvu senc. — Literatura 4 (1992), št. 17, str. 80-81.

FRANCA MARIJA

TERČON David: Živost in radost bivanja. — Primorska srečanja 16 (1992), št. 137, str. 619.

O knjigi Marija Franca: Šavrsinske zgodbe II.

FRANČIČ FRANJO

KONJAR Viktor: Zgubljeni, vendar znova najdeni svet. — Sodobnost 40 (1992), št. 6-7, str. 715-720.

O knjigah Franjo Frančič: Rosa in Jani Virk: Vrata in druge zgodbe.

FRBEŽAR IVO

ČATER Tadej: Ivo Frbežar, Kdo me je videl. — Mentor 13 (1992), št. 9-10, str. 82-83.

GLAVAR PETER PAVEL

MALEK Helena: Peter Pavel Glavar po Ivanih — Preglju in Sivcu. — Dialogi 28 (1992), št. 6, str. 60-64. O knjigah Ivan Pregelj: Odisej iz Komende in Ivan Sivce: In večno bodo cvetele lipe.

GLAZER IVANKA

GLAZER Ivanka: Kratko poletje; spremno besedo napisala Alenka Glazer. — Ljubljana: samozal. Ivanka Glazer, 1991. — 119 str.

Str. 111-114: Alenka Glazer, O poeziji Ivanke Glazer.

GODINA FERDO

GODINA Ferdo: Bele tulpike: roman; spremna beseda Franček Bohanec. — 6. izd. — Murska Sobota: Pomurska založba; Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1992. — 266 str.

Str. 251-262: Franček Bohanec, Bele tulpike so zrasle v prekmurski zemlji. — Str. 263-266: Jože Fučar, Razlaga narečnih in manj znanih izrazov. — Izšlo ob avtorjevi 80-letnici.

GRADIŠNIK BRANKO

NOVAK KAJZER Marjeta: Stopnje sobivanja. Oblike komuniciranja. — Literatura 4 (1992), št. 17, str. 33-41.

Intervju z Brankom Gradišnikom.

GRAFENAUER NIKO

GRAFENAUER Niko: Dramilo v petdesetih epigramih Nika Grafenauerja; spremno besedo napisal in uredil Tone Pavček. — Ljubljana: Mihelač, 1992. — 64 str.

Str. 1-5: Tone Pavček, Dramilo in šilo Nika Grafenauerja.

PONIŽ Denis: Mahajana — neulovljiva z racionalno razlago. — Otrok in knjiga 33 (1992), str. 116-118.

O knjigi Niko Grafenauer: Mahajana in druge pravljice o Majhnici.

GREGORČIČ IVAN

KONCILJA Tomaž: Ivan Gregorčič in Beg gazel. — Rast 3 (1992), št. 6, str. 498-499.
O knjigi Ivan Gregorčič: Beg gazel.

GRUM SLAVKO

BERANIČ Gorazd, Peter Svetina: Goga = Δm. — Slava 6 (1992), št. 1, str. 56-70.

GRŽINIČ DINO

ŠTUCIN Jožek: Ko spomin zaječi v pesmi. — Primorska srečanja 16 (1992), št. 139, str. 792.
O knjigi Dino Gržinič: Ječe spomina.

HARTMAN MILKA

HARTMAN Milka: Midsummer night : thirty-seven poems = Kresna noč : sedemintrideset pesmi ; translated by = prevedel Tom Priestly. — Celovec ; Ljubljana ; Dunaj ; Mohorjeva založba, 1992. — 101 str. Str. 5-10: Tom Priestly, Translator's introduction. — Vzporedno slovensko in angleško besedilo. — Str. 13-17: Tom Priestly, Uvodna beseda ; iz angleščine prevedel Marjan Strojani.

HAUSMAN FANY

GRDINA Igor: Fany Hausmanova in problem slovenske ženske literature. — Celjski zbornik 1992, str. 69-87.

HRIBOVŠEK IVAN

HRIBOVŠEK-RESMAN Lojzka: Spomini na brata — pesnika Ivana Hribovška. — Celovški Zvon 10 (1992), št. 36, str. 21-25.

INGOLIČ ANTON

GLAZER Alenka: Antonu Ingoliču v spomin. — Otrok in knjiga 33 (1992), str. 99-102.

GLAZER Alenka: Iz spominov na srečanja z Antonom Ingoličem. — Dialogi 28 (1992), št. 4, str. 70-72.

GLAZER Alenka: O Ingoličevi Potopljeni galeji. — Otrok in knjiga 33 (1992), str. 113-116.

KAJZER Janez: Doživel sem ogromno sreč : pogovor s pisateljem Antonom Ingoličem. — Srce in oko 4 (1992), št. 37, str. 201-209.
Intervju.

MENART Janez: Anton Ingolič : beseda na žalni seji Slovenske akademije znanosti in umetnosti. — Naši razgledi 41 (1992), št. 6 (20. 03.), str. 164.
Nadnaslov: In memoriam.

ZLOBEC Ciril: Anton Ingolič : (5. 1. 1907 — 11. 3. 1992). — Sodobnost 40 (1992), št. 4, str. 353-354.
Nekrolog.

ZUPAN Jože: Pero, ki ne pozna zastanka. — Šolski razgledi 43 (1992), št. 2, str. 6.

Intervju. — Nadnaslov: Ob jubileju.

ZUPAN Jože: Pisatelju Antonu Ingoliču je zastalo pero. — Rast 3 (1992), št. 3, str. 182-188.
Intervju.

JANČAR DRAGO

ČATER Tadej: Drago Jančar, Razbiti vrč. — Literatura 4 (1992), št. 17, str. 85-86.

GLUŠIČ Helga: Drago Jančar in odprtost samobitnosti. — Seminar slovenskega jezika, literature in kulture 28 (1992), str. 91-96.

KOS Matevž: Kdo gleda skozi angelove oči? — Razgledi 41 (1992), št. 1 = 19 (09. 10.), str. 12.

O knjigi Drago Jančar: Pogled angela.

OSTI Josip: Drago Jančar, Pogled angela ; prevedel Jure Potokar. — Literatura 4 (1992), št. 18, str. 96-97.

PLANINC Peter: Drago Jančar: Razbiti vrč. — 2000 1992, št. 64-65-66, str. 336-337.

PONIŽ Denis: V areni življenja. — Naši razgledi 41 (1992), št. 14 (17. 07.), str. 449-450.

O knjigi Drago Jančar: Razbiti vrč.

SOMMEREGGER Borut: Mohorjeva izdala Jančarjevo Jugoslavijo — popravljati sedanost, da živi prihodnost. — Celovški Zvon 10 (1992), št. 36, str. 65-66.

O knjigi Drago Jančar: Erinnerung an Jugoslawien.

ŠTUCIN Jožek: Šanje in resničnost. — Primorska srečanja 16 (1992), št. 134-135, str. 481.

O knjigah Peter Handke: Sanjačevo slovo in Drago Jančar: Poročilo iz devete dežele.

ZOR-SIMONITI Alenka: »V literaturi se čas z vsemi človeškimi in družbenimi dilemami najgloblje odblisne«. — Mentor 13 (1992), št. 3-4, str. 76-81.

Intervju z Dragom Jančarjem.

Glej tudi pri Capuder, Andrej!

Glej tudi pri Zidar, Pavle!

JANEŽ STANKO

BOGATAJ Matej: Dokument o resničnosti. — Razgledi 41 (1992), št. 21 (06. 11.), str. 18.

O knjigi Stanko Janež: Pot v prostost.

PLANINC Peter: Stanko Janež: Pot v prostost. — 2000 1992, št. 61-62-63, str. 283-284.

JARC MIRAN

ŠURLA Andrej: Vezi Jarčeve povesti Jalov dom z njegovo pesniško besedo. — Rast 3 (1992), št. 6, str. 425-432.

JARNIK URBAN

BAUM Wilhelm: Urban Jarnik ; prevedel France Vrbinc. — Družina in dom (Celovec) 43 (1992), št. 4, str. 12.

BAUM Wilhelm: Urban Jarnik, teoretik predmarčne reformacije s Koroškega. — Celovški Zvon 10 (1992), št. 35, str. 54-72.

JERAJ-HRIBAR VIDA

PREDAN Vasja: Spomini, spomini. — Razgledi 41 (1992), št. 1 = 19 (09. 10.), str. 17.

O knjigi Vida Jeraj-Hribar: Večerna sonata.

JESIH MILAN

STANIČ Tatjana: Stilistični postopki v poeziji Milana Jesiha. — Slavistična revija 40 (1992), št. 2, str. 179-196.

ŠKAPIN Danuša: Dramatika Milana Jesiha. — Jezik in slovstvo 37 (1991/92), št. 5, str. 107-117.

JEVNIKAR MARTIN

LOVRICH Metka: Martin Jevnikar, profesor, literarni zgodovinar in kritik. — Primorska srečanja 16 (1992), št. 131-132, str. 191-195.

JURČIČ JOSIP

JURČIČ Josip: Sosedov sin ; spremno besedo napisal Bogomil Gerlanc. — Ljubljana : Mladinska knjiga, 1992. — 72 str. — (Zbirka Domen).

Str. 68-72: Bogomil Gerlanc, Josip Jurčič.

JURČIČ Josip: Deseti brat ; uredil in spremno besedo napisal Boris Paternu. — Ljubljana : Mladinska knjiga, 1992. — 239 str. — (Zbirka Domen).

Str. 219-233: Boris Paternu, Jurčičev Deseti brat in njegovo mesto v slovenski prozi.

KASTELIC MIHA

PAVČEK Tone: Hvalnica Dolenjski in njeni kulturi : ob odkritju spominske plošče Mihju Kastelicu. — Zbornik občine Grosuplje 17 (1992), str. 179-180.

KERMAUNER TARAS

METLIKOVIČ Matej: »Ogenj, ki prečiščuje«. — Tretji dan 21 (1991/92), št. 4, str. 26-27; št. 5, str. 40-41.

O knjigi Taras Kermauner: Ogenj, ki prečiščuje.

KERSNIK JANKO

KERSNIK Janko: Jara gospoda ; spremno besedo napisal Gregor Kocijan. — Ljubljana : Mihelač, 1992. — 74 str. — (Zbirka Slovenska povest ; 12).

Str. 66-70: Gregor Kocijan, Jarogospodka tragedija : zapiski o Kersnikovi povesti Jara gospoda. — Str. 72-74: G. K., Kersnikovo življenje in slovstveno delo.

PRETNAR Tone, Marko Stabej, Aleš Bjelčevič: Slovar Kersnikove rime. — Jezik in slovstvo 38 (1992/93), št. 1-2, str. 46-60.

SAJOVIC Tomaž: Kersnikova Kmetška smrt: med historizmom in nastavki secesije. — Jezik in slovstvo 38 (1992/93), št. 1-2, str. 5-17.

KIDRIČ FRANCE

NOVAK Vilko: France Kidrič (1880-1950). — Srce in oko 4 (1992), št. 41, str. 511-513.

KLEČ MILAN

ŠTUCIN Jožek: Ugasnimo radio, prižgimo knjigo! — Primorska srečanja 16 (1992), št. 128-129, str. 80.

O knjigi Milan Kleč: Radio.

KLOPČIČ MILE

Glej pri Adamič, Louis!

KOCBEK EDVARD

BERNIK France: Edvard Kocbek v začetku šestdesetih let. — Glasnik Slovenske matice 16 (1992), št. 1-2, str. 9-12.

DEBELJAK Aleš: Poetry of vision and originality. — Slovenija 6 (1992), št. 2, str. 41.

O knjigi Edvard Kocbek: Na vratih zvečer/At the door at evening.

DOLENC Jože: Zaplenjene Kocbekove pesmi. — Mohorjev koledar 1992, str. 66-69.

FLIPIČ France: V navzkrižnem ognju : ob literarno-zgodovinskem eseju Edvarda Kocbeka Premišljevanje o Španiji. — 2000 1992, št. 59-60, str. 73-77.

GAJŠEK Vladimir: Oznanilo Edvarda Kocbeka. — 2000 1992, št. 64-65-66, str. 289-293.

INKRET Andrej: [Tisoč devetsto enainšestdeset] 1961 — Kocbekova vrnitev v javnost. — Nova revija 11 (1992), št. 126-127, str. 1198-1216.

KOCBEK Edvard, Vladimir Dedijer: Korespondenca med Kocbekom in Dedijerjem. — 2000 1992, št. 59-60, str. 119-129.

KOVAČIČ-PERŠIN Peter: Kocbekova razpetost med poezijo in politiko. — 2000 1992, št. 59-60, str. 84-91.

NOVAK-POPOV Irena: Paradoksi v Kocbekovi poeziji. — Slavistična revija 40 (1992), št. 4, str. 473-488.

PONIŽ Denis: Pesniška dediščina Edvarda Kocbeka (1981-1991). — 2000 1992, št. 59-60, str. 78-83.

ROZMAN Boris: Zapuščina Edvarda Kocbeka : arhivstovo poročilo. — Naši razgledi 41 (1992), št. 13 (03. 07.), str. 417-418.

SLANA-MIROS Miroslav: Usoda domačije Edvarda Kocbeka. — 2000 1992, št. 59-60, str. 111-118.

SŁAWIŃSKA Joanna: Między strachem i odwagą : literatura słoweńska a mit bohaterski. — Mity narodowe w literaturach słowiańskich. — Kraków : Uniwersytet Jagielloński, 1992. — Str. 163-168. — (Zeszyty naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego ; 1060. Prace historycznoliterackie ; 81).

ZEMLJAK Jože: Razmišljanja o Listini. — 2000 1992, št. 59-60, str. 92-110.

KOCBEK MATJAŽ

KOCBEK Matjaž: Ars amandi ; spremna beseda Dane Zajc. — Ljubljana : Mladinska knjiga, 1992. — 76 str. — (Nova slovenska knjiga).

Str. 5-11: Dane Zajc, Jezdec v visokem poletju.

ŠTOKA Tea: Eppur si gaude. — Razgledi 41 (1992), št. 21 (06. 11.), str. 18.

O knjigi Matjaž Kocbek: Ars amandi.

KOCIPER STANKO

JANEŽIČ Stanko: Pogovor s Stankom Kociprom. — Dom in svet : zbornik : 5 (1992), str. 47-64.

POGAČNIK Jože: Idila kot aktivno življenjsko načelo. — Sodobnost 40 (1992), št. 2, str. 202-215.

KOCJANČIČ ALOJZ

KOCJANČIČ Alojz: Ljudi opeval sem, vode in skale : pripovedi o ljudeh Slovenske Istre in Malega Krasa; spremna beseda Ines Cergol-Bavčar. — Koper : Lipa, 1992. — 191 str.

Str. 175-184: Ines Cergol-Bavčar: Alojz Kocjančič (1913-1991).

SIMONITI Vasko: Pregled dela Alojza Kocjančiča. — Primorska srečanja 16 (1992), št. 139, str. 785-786.

O delu Alojz Kocjančič: Ljudi opeval sem, vode in skale.

KOLENC JANEZ

KONCILJA Tomaž: Janez Kolenc: Jesen viharnik. — Rast 3 (1992), št. 3, str. 222-223.

KOLMANIČ KAROLINA

KOLMANIČ Karolina: Sonce ne išče samotnih poti : povest ; spremno besedo napisal Igor Grdina. — Ljubljana : Mihelač, 1992. — 150 str. — (Zbirka Slovenska povest ; 13).

Str. 138-149: Igor Grdina, Problem ženske pisave, žanrske literature in povest Sonce ne išče samotne poti. — Str. 150: Kratka biografija avtorice.

KOMELJ MIKLAVŽ

ŠTUCIN Jožek: Postmoderna luč. — Primorska srečanja 16 (1992), št. 137, str. 616.

O knjigi Miklavž Komelj: Luč delfina.

KORENČAN MINKA

KORENČAN Minka: Drugačna svetloba ; spremna beseda Denis Poniž. — Ljubljana : Družina, 1992. — 66 str.

Str. 63-66: Denis Poniž, Iz teme v luč: pesem.

KOSMAČ CIRIL

MERCINA Marija: Kosmačeve medvečke. — Sodobnost 40 (1992), št. 6-7, str. 683-692.

O knjigi Ciril Kosmač: Medvečke.

KOSOVEL SREČKO

SAKSIDA Igor: Podoba otroka v liriki Srečka Kosovela. — Otroci in knjiga 33 (1992), str. 5-23.

KOŠUTA MIROSLAV

ŽERJAL-PAVLIN Vita: Pesmi z melodijo rim. — Primorska srečanja 16 (1992), št. 135-135, str. 480.

O knjigi Miroslav Košuta: Riba kanica.

KOTNIK FRANCE

VIDEČNIK Aleksander: Dr. France Kotnik. — Mohorjev koledar 1992, str. 137-139.

KOVIČ KAJETAN

KOVIČ Kajetan: Letni časi : izbrane pesmi ; izbral in spremno besedo napisal Vid Snoj. — Ljubljana : Mladinska knjiga, 1992. — 213 str. — (Knjižnica Kondor ; 262).

Str. 161-206: Vid Snoj, Pot v zgodnjost. — Str. 207: Kratka biografija. — Str. 209-214: Bibliografija.

ŠTOKA Tea, Andrej Ilc: Pesniki, mački in občani. — Razgledi 41 (1992), št. 23 (04. 12.), str. 10.

O knjigah Kajetana Koviča Iskanje izgubljenega mita in Križemkraž.

KOZAK JUŠ

KOZAK Juš: Zbrano delo : knj. 5 ; [uredil in opombe napisal Jože Munda]. — Ljubljana : Državna založba Slovenije, 1992. — 558 str. — (Zbrana dela slovenskih pesnikov in pisateljev ; 168).

Str. 437-556: Opombe.

MAHNIČ Joža: Kozakov Bohinjski pastoral. — Slavistična revija 40 (1992), št. 2, str. 209-214.

NOVAK Vilko: Spomin na Juša Kozaka : ob stoletnici njegovega rojstva. — Srce in oko 4 (1992), št. 39, str. 366.

KOZAK PRIMOŽ

KOZAK Primož: Afera ; spremna besedila napisal in izbor slik Andrijan Lah. — Ljubljana : Državna založba Slovenije, 1992. — 121 str. — (Zbirka Klasje ; II. letn., 2. zv.).

Str. 6-7: Kronološki pregled Kozakovega življenja in dela. — Str. 8-9: Primož Kozak in njegov čas. — Str. 11-25: Uvodne opombe. — Str. 26-28: Bibliografija. — Str. 113-118: Sodbe o Aferi in Kozakovi dramatici.

LUKAN Blaž: Primož Kozak kot gledališki kritik. — Dialogi 28 (1992), št. 12, str. 67-75.

MILUTINOVIČ Zoran: Šta je legendarno u Legendi o svetom Che. — Slavistična revija 40 (1992), št. 1, str. 19-29.

KRALJ REGINA

KRALJ Regina: Breztelesje in gon ; spremna beseda Ivo Antič. — Tolmin ; Kranj : samozal., R. Kralj, 1992. — 82 str.

Str. 77-80: Ivo Antič, Breztelesnost telesnosti, telesnost breztelesnosti.

KRAMOLC BOŽIDAR-TED

KRAMOLC Božidar-Ted: Podobe iz arhivov. — Ljubljana : Mladinska knjiga, 1992. — 295 str. — (Nova slovenska knjiga).

Str. 276-287: Božo Kramolc, Božidar-Ted Kramolc : pisatelj in slikar, Toronto, Kanada. — Str. 288-291: Aleksander Zorn, Slikar, ki piše. — Str. 292-293: Irene Mislej, O slikarstvu Teda Kramolca.

MISLEJ Irene: Ted Kramolc, writer and painter. — Slovenija 6 (1992), št. 1, str. 58-60.

KRANJEC MIŠKO

MURN Ante: Dileme aktivista Nacija Koudile iz Kranjecova romana »Zemlja se z nami premika«. — Radovi (Zadar) 30 (1992). Razdijo filoloških znanosti 20 (1990/91), str. 261-268.

KREK JANEZ EVANGELIST

LUKAN Walter: Janez Ev. Krek — biografski in bibliografski pregled. — Krekov simpozij (1991; Roma). Krekov simpozij v Rimu. — Celje : Mohorjeva družba, 1992. — Str. 7-17. — (Simpoziji v Rimu; 9).

ZADRAVEC Jože: Krek — pesnik in pripovednik. — Krekov simpozij (1991; Roma). Krekov simpozij v Rimu. — Celje : Mohorjeva družba, 1992. — Str. 45-61. — (Simpoziji v Rimu; 9).

KRIVEC JOŽE

Glej pri Mislej, Marija!

KUNČIČ MIRKO

KUNČIČ Mirko: Pisani vrtiljak in Cmocek Poskokec; zbral in uredil Tone Kuntner. — Ljubljana : Mladinska knjiga, 1992. — 75 str. — (Sončnica). Str. 71-75: Tone Kuntner, Beseda o pisatelju in pesniku Mirku Kunčiču.

LAINŠČEK FRANC

BOGATAJ Matej: Feri Lainšček, Namesto koga roža cveti. — Literatura 4 (1992), št. 17, str. 87-89.

BRATOŽ Igor: Mehko in melanholično branje. — Naši razgledi 41 (1992), št. 16 (28. 08.), str. 532.

O knjigah Feri Lainšček: Grinta in Feri Lainšček: Namesto koga roža cveti.

ZADRAVEC Franc: Romanesknj junaki z družbenega obrobja. — Srce in oko 4 (1992), št. 43-44, str. 650-655.

O knjigah Feri Lainšček: Namesto koga roža cveti in Metod Pevec: Carmen.

ZAVRNIK Braco: Feri Lainšček's In place of whom a flower blooms. — Slovenija 6 (1992), št. 3, str. 40-41.

ZOR-SIMONITI Alenka: Feri Lainšček, Namesto koga roža cveti. — Mentor 13 (1992), št. 1-2, str. 86-87.

Glej tudi pri Šömen, Branko!

LENCEK RADO L.

WILLIAMS Marta: Slovenec na Kolumbijski univerzi. — Mladika (Trst) 36 (1992), št. 1, str. 4-8. Intervju.

LEVSTIK FRAN

KERMAUNER Taras: Levstikov Tugomer in magija. — V somraku duhovnih avantur. — Ljubljana : Medškofijski odbor za študente, 1992. — Str. 146-160. — (Teologija za laike; 16).

LEVSTIK VLADIMIR

LEVSTIK Vladimir: Dejanje; spremno besedo napisal Igor Grdina. — Ljubljana : Mihelač, 1992. — 167 str. — (Zbirka Slovenska povest; 14).

Str. 158-167: Igor Grdina, Vladimir Levstik in njegovo Dejanje.

LIPOVEC MILAN

ŠTEKAR-KOŠUTA Marija: Milan Lipovec : ob skrajšnji pisateljevi 80-letnici. — Jadranski koledar (Trst) 1992, str. 89-92.

LIPUŠ CVETKA

ZADRAVEC Franc: Cvetka Lipuš. — Srce in oko 4 (1992), št. 35, str. 103-104.

LIPUŠ FLORJAN

GEDRIH Igor: Srčne pege Florjana Lipuša. — Sodobnost 40 (1992), št. 8-9, str. 856-858.

ZADRAVEC Franc: Roman brez dialoga iz Lipuševe jezikovne delavnice. — Slavistična revija 40 (1992), št. 3, str. 229-240.

O knjigi Florjan Lipuš: Srčne pege.

LOKAR DANILO

LAH Andrijan: Stoletnica rojstva : Danilo Lokar. — Srce in oko 4 (1992), št. 38, str. 258.

PAVČEK Tone: Danilo Lokar — človek, ki je ljubil umetnost : ob stoletnici pisateljevega rojstva. — Prešernov koledar 1992, str. 98-105.

LOVŠIN PETER

BOGATAJ Matej: Rokenrol kot popoldanska obrt. — Naši razgledi 41 (1992), št. 11 (05. 06), str. 330.

O knjigi Peter Lovšin, Gregor Tomc: V službi rokenrola.

LUTMAN ANDREJ

SEMOLIČ Peter: Z razstavljanjem besed sestavljanje izkušnje. — Primorska srečanja 16 (1992), št. 130, str. 161.

O knjigi Andrej Lutman: Na prepihu.

MAJAR MATIJA — ZILJSKI

BAUM Wilhelm: Matija Majar Ziljski (1809-1892). — Družina in dom (Celovec) 43 (1992), št. 8, str. 9-10.

MORITSCH Andreas: Matija Majar Ziljski — Slovenec in Slovan : (povzetek). — Seminar slovenskega jezika, literature in kulture 28 (1992), str. 97-98.

MORITSCH Andrej: Matiju Majarju-Ziljskemu : ob stoletnici smrti. — Mohorjev koledar 1992, str. 127-128.

MAJCEN STANKO

DETELA Lev: Pričevanje Majcnovega Kočevskega roga : odmev na Schmidtovo glosso. — Naši razgledi 41 (1992), št. 5 (06. 03.), str. 136; št. 6 (20. 03.), str. 170 (= Popravki).

Glej naslednjo enoto!

SCHMIDT Goran: Krhka funkcija poezije. — Naši razgledi 41 (1992), št. 2 (24. 01.), str. 41-42; št. 6 (20. 03), str. 170.

O uredniških posegih M. Boršnikove v Majcnova Izbrana dela 2, 1967. — Glej tudi prejšnjo enoto in Dialoge 1991, št. 11, str. 41.

SMOLEJ Tone: Majcnov zbornik. — Jezik in slovstvo 37 (1991/92), št. 6, str. 172, ov. III.

MAKAROVIČ SVETLANA

MAKAROVIČ Svetlana: Mačja preja. — Ljubljana : Mladika, 1992. — 222 str. — (Zbirka Trepetlika ; 5). Str. 216: J. M., O delu pesnice in pripovednice Svetlane Makarovič. — Str. 217-219: Bibliografija.

MALENŠEK MIMI

ŽERJAL Irena: Pesnikov nokturno. — Mladika (Trst) 36 (1992), št. 7, str. 167.
O knjigi Mimi Malenšek: Pesnikov nokturno.

MALEŠIČ MATIJA

KRAMARIČ Janez: Matija Malešič, slovenski pisatelj. — Rast 3 (1992), št. 6, str. 420-425.
NOVAK Vilko: Ob stoti obletnici rojstva Matije Malešiča. — Mohorjev koledar 1992, str. 132-135.

MARINČIČ KATARINA

KOS Matevž: Eros brez seksusa. — Razgledi 41 (1992), št. 22 (20. 11.), str. 12.
O knjigi Katarina Marinčič: Rožni vrt.
PAVLIČ Darja: Katarina Marinčič: Rožni vrt. — Menor 13 (1992), št. 7-8, str. 101-102.

MATIČETOV MILKO

TERSEGLAV Marko: Pogovor z dr. Milkom Matičetovim. — Celovski Zvon 10 (1992), št. 34, str. 63-74.

MAURER NEŽA

GEDRIH Igor: Angažirane pesmi. — Naši razgledi 41 (1992), št. 1 (10. 01.), str. 11.
O knjigi Neža Maurer: Litanije za mir.
KECMAN Zdravko: Molitev pred apokalipso. — Primorska srečanja 16 (1992), št. 128-129, str. 76.
O knjigi Neža Maurer: Molitev pred apokalipso.

MEDVED ANDREJ

ŠTOKA Tea: Spoj erotike in nasilja. — Razgledi 41 (1992), št. 22 (20. 11.), str. 12.
O knjigi Andrej Medved: Telo losa.

MENART JANEZ

MENART Janez: Kako sem postal prevajalec. — Dialogi 28 (1992), št. 2, str. 41-45.

MERKAČ FRANC

ZADRAVEC Franc: Franc Merkač. — Srce in oko 4 (1992), št. 37, str. 231-232.

MESSNER JANKO

ARHAR Ivo: Pogovor z Jankom Messnerjem ob njegovi 70-letnici. — Dialogi 28 (1992), št. 1, str. 38-52.

MILČINSKI FRAN

GLAZER Alenka: Fran Milčinski: Zakleti grad. — Otrok in knjiga 33 (1992), str. 24-47.

MISLEJ MARIJA

JEVNIKAR Martin: Odšli so. — Koledar Goriške Mohorjeve družbe 1992, 135-140.
O Mariji Mislej in Jožetu Krivcu.

MLAKAR JANKO

MLAKAR Janko: Kako je Trebušnik hodil na Triglav; spremna beseda Jože Šifer. — Žirovnica : Agens, 1992. — 39 str. — (Zbirka Pot kulturne dediščine). Str. 3-8: Jože Šifer, Janko Mlakar in njegovo delo.

MOČILNIK KRISTIJAN

DETELA Lev: Polom sredi tehnološke hipertrofije: koroški slovenski pisatelj Kristijan Močilnik. — Naši razgledi 41 (1992), št. 9 (08. 05.), str. 261-262.

MOKRIN-PAUER VIDA

MERCINA Marija: Nova zbirka Vide Mokrin-Pauer. — Primorska srečanja 16 (1992), št. 131-132, str. 263.
O knjigi Vida Mokrin-Pauer: Pasti v slasti.
ŠTUCIN Jožek: Popotovanje z ropotuljastim balonom. — Primorska srečanja 16 (1992), št. 128-129, str. 79.
O knjigi Vida Mokrin-Pauer: Jezik v ušesu.

MORAVEC DUŠAN

ZLOBEC Ciril: Intervju Sodobnosti: Akademik Dušan Moravec. — Sodobnost 40 (1992), št. 5, str. 473-486.

MOROVIČ ANDREJ

FRIDL Ignacija: Andrej Morovič, Padalci. — Literatura 4 (1992), št. 16, str. 94-95.
FRIDL Ignacija: Andrej Morovič, Potapljači. — Literatura 4 (1992), št. 17, str. 82-84.
KOS Matevž: Čutna gotovost. — Naši razgledi 41 (1992), št. 13 (03. 07.), str. 411.
O knjigi Andrej Morovič: Padalci.
KOS Matevž: Slediti svoji želji. — Naši razgledi 41 (1992), št. 13 (03. 07.), str. 411-412.
O knjigi Andrej Morovič: Potapljači.
MOKRIN-PAUER Vida: Iz »uboge« svobode preko »bogatih« žanrov v osvobajanje užitek. — Primorska srečanja 16 (1992), št. 137, str. 614.
O knjigi Andrej Morovič: Potapljači.

MRAK IVAN

PONIŽ Denis: Ivan Mrak: Ivan O. — 2000 1992, št. 59-60, str. 243-246.

MUSER ERNA

JURCA Branka: V slovo od Erne Muserjeve. — Prešernov koledar 1992, str. 110-112.
Nekrolog.

NAGLIČ MARTIN

STANONIK Marija: Nedokončan portret Martina Nagliča : (1748-1795). — Jezuiti na Slovenskem. — Ljubljana : Inštitut za zgodovino Cerkve Teološke fakultete v Ljubljani : Provinciat slovenske province Družbe Jezusove, 1992, str. 193-206. — (Redovništvo na Slovenskem ; 3).

NARTNIK VLADO

HLADNIK Miran: Na zvezdnih poteh. — Primorska srečanja 16 (1992), št. 131-132, str. 266.

O knjigi Vlado Nartnik: Zvezdne poti.

PRETNAR Tone: Na zvezdnih poteh. — Primorska srečanja 16 (1992), št. 131-132, str. 265.

O knjigi Vlado Nartnik: Zvezdne poti.

NOVAK BOGDAN

SVETINA Marinka: Bral sem vse, kar mi je prišlo pod roke : pogovor z Bogdanom Novakom, očetom novega Kekca, ki izhaja v reviji Kekec pri Mladiki. — Šolska knjižnica 2 (1992), št. 4, str. 30-31.

NOVAK BORIS A.

KERMAUNER Taras: Ti, ne Jaz. — Nova revija 11 (1992), št. 123-124, str. 700-715.

O knjigi Boris Novak: Stihiji.

KOŠIR Manca: »Meine Heimat ist die slowenische Sprache« : Manca Košir im Gespräch mit Boris A. Novak, Ljubljana, Juli 1991; übersetzt von Neva Skapin Šlibar. — Litterae Slovenicae 1992, št. 1, str. 14-22 = Le livre slovène 30 (1992), št. 80.

Bio-bibliografski podatki na str. 159.

POGAČNIK Jože: Pesmarica pesniških oblik. — Otrok in knjiga 33 (1992), str. 118-120.

O knjigi Boris A. Novak: Oblike sveta.

OŠLAK VINKO

SFERCO Ester: Vinko Ošlak, Jen la sablo el mia klepsidro, Mohorjeva v Celovcu, 1992. — Celovski Zvon 10 (1992), št. 36, str. 86-87.

SFERCO Ester: Vinko Ošlak: Jen la sablo el mia klepsidro. — Mladika (Trst) 36 (1992), št. 2, str. 54.

SFERCO Ester: Vinko Ošlak, Saj ni bilo nikoli drugače, Mohorjeva v Celovcu, 1992. — Celovski Zvon 10 (1992), št. 36, str. 83-85.

ŠORLI PUC Veselka: Vinko Ošlak, Hagar. — Tretji dan 22 (1992/1993), št. 2, str. 35.

PAHOR BORIS

LEGHISSA Elena: Boris Pahor, profesor, pisatelj. — Primorska srečanja 16 (1992), št. 134-135, str. 433-436.

PAHOR Boris: Boris Pahor, pisatelj. — Naši razgledi 41 (1992), št. 4 (21. 02.), str. 102.

Objavljeno pod skupnim naslovom Presoja lastne ustvarjalnosti v anketi Naših razgledov ob slovenskem kulturnem prazniku.

PIRJEVEC Marija: La narrativa di Boris Pahor. — Metodi e ricerche (Udine) n. s. 11 (1992), št. 1, str. 30-36.

POGAČNIK Jože: Boris Pahors literarisches Werk ; übersetzt von Marija Javor Briški. — Litterae Slovenicae 1992, št. 1, str. 45-54 = Le livre slovène 30 (1992), št. 80.

Bio-bibliografski podatki na str. 157.

PONIŽ Denis: Pisateljski in civilni pogum : Boris Pahor, Napoved nove plovbe. — Celovski Zvon 10 (1992), št. 37, str. 84-87.

PREDAN Vasja: Angažirani pričevalec. — Razgledi 41 (1992), št. 22 (20. 11.), str. 12.

O knjigi Boris Pahor: Napoved nove plovbe.

PANGERC BORIS

CERGOL-BAVČAR Ines: Majenca. — Primorska srečanja 16 (1992), št. 134-135, str. 479.

O knjigi Boris Pangerc: Majenca.

PANGERC Boris: Majenca; spremna beseda Anaroža Slavec. — V Ljubljani : Prešernova družba, 1992. — 105 str., [16] str. pril. — (Zbirka otroške in mladinske literature).

Str. 95-103: Anaroža Slavec, Spremna beseda. — Str. 105-106: Slovarček narečnih izrazov in pojmov.

PAPEŽ FRANCE

JENŠTERLE Marko: Iz spodnjega sveta spet v zgornji svet. — France Papež: Zapisi iz zdomstva. — Ljubljana : Nova revija, 1992. — Str. 159-168.

PARTLJIČ TONE

KERMAUNER Taras: Smrt (družine in rodu) v nevihti — krščansko rojstvo : (ob Partljičevi drami Kakor pečat na srce). — 2000 1992, št. 64-65-66, str. 209-288.

PAVČEK TONE

ŠALI Franci: Tone Pavček: Majhen dober dan. — Rast 3 (1992), št. 6, str. 504.

PETAN ŽARKO

ZYBURA Marek: Vse v najlepšem neredu. Uvod v knjigo izbranih aforizmov Žarka Petana, ki bo letos izšla v poljskem prevodu. — Naši razgledi 41 (1992), št. 4 (21. 02.), str. 123.

PEVEC METOD

VRHOVNIK Tone: Metod Pevec, Carmen. — Literatura 4 (1992), št. 15, str. 80-81.

Glej tudi pri Lainšček, Franc!

Glej tudi pri Zorman, Ivo!

POTRČ IVAN

Glej pri Zorman, Ivo!

PREGELJ IVAN

DOLGAN Marjan: Pregljevo pripovedništvo in ekspressionizem. — Primerjalna književnost 15 (1992), št. 2, str. 21-38.

PREGELJ Ivan: Mlada Breda; spremno besedo napisal Miran Hladnik. — Ljubljana: Mihelač, 1992. — 247 str. — (Zbirka Slovenska povest; 16). Str. 241-247: Miran Hladnik, Ivan Pregelj v službi Mohorjeve.

Glej tudi pri Glavar, Peter Pavel!

PREMRL RADOŠLAVA

GLUŠIČ Helga: Sestra se spominja. — Razgledi 41 (1992), št. 23 (04. 12), str. 11.

O knjigi Radoslava Premrl: Moj brat Janko-Vojko.

PRENNER LJUBA

PRENNER Ljuba: Neznani storilec: malomeščanska kriminalna povest; spremno besedo napisal Igor Grdina. — Ljubljana: Mihelač, 1992. — 155 str. — (Zbirka Slovenska povest; 19).

Str. 147-155: Igor Grdina, Ljuba Prenner in malomeščanska kriminalna povest Neznani storilec.

PREŠEREN FRANCE

BAČER Karel: Prešeren in Novo mesto. — Rodna gruda 39 (1992), št. 1, str. 32-33.

BEDNAŘIK Jan: Prešeren v našem vsakdanu. — Primorska srečanja 16 (1992), št. 131-132, str. 207.

FAGANEL Jože: France Prešeren: (1800-1849). — Dom in svet: zbornik: 5 (1992), str. 145-149.

GRIMIČ Vil': Po sledih slovenskega ševčenka: 3. del: Sreznjevski — literarnoraziskovalna zgodba; [prevedel Milan Dolgan]. — Oznanjenje 12 (1992), str. 27-38.

Stiki med Prešernom in Ševčenkem.

KOS Janko: Sapfo, Grillparzer in Prešeren. — Zgodovinski časopis 46 (1992), str. 335-342.

KRAKAR Lojze: Prešeren in Schiller. — Dialogi 28 (1992), št. 2, str. 46-52.

PESNIKOVA podoba. — Ljubljana: Državna založba Slovenije: Galerija Gema, 1992. — 32 str. Str. 3: Matjaž Kmecl, [Uvodna beseda].

ŠIFRER Jože: Ali je odkrit nov Prešernov rokopis? — Mohorjev koledar 1992, str. 100-101.

PREŽIHOV VORANC

KRAMBERGER Marjan: »Prežihov Voranc«: povzetek. — Dialogi 28 (1992), št. 6, str. 3-11.

PRIJATELJ IVAN

NOVAK Vilko: Ivan Prijatelj: (1875-1937). — Srce in oko 4 (1992), št. 40, str. 443-446.

PRIMIC JANEZ NEPOMUK

SUHADOLNIK Stane: Kdo je avtor kritike Primčevih Branj. — Miklošičev zbornik: mednarodni simpozij v Ljubljani od 26. do 28. junija 1991. — Ljubljana:

Slovenska akademija znanosti in umetnosti: Univerza v Ljubljani; Maribor: Univerza, 1992. — Str. 615-627. — (Obdobja; 13).

PUŠAVEC MARIJAN

OSTI Josip: Marijan Pušavec, Zbiralci nasmehov; prevedel Jure Potokar. — Literatura 4 (1992), št. 18, str. 94-95.

CETINSKI Uršula: Vsako trendovstvo kot tako mi je tuje. — Mentor 13 (1992), št. 9-10, str. 74-80.

Intervju z Marijanom Pušavcem.

SMILJANIČ Zoran: Poetika Marijana Pušavca in western. — Mentor 13 (1992), št. 7-8, str. 98-100.

TOPORIŠIČ Tomaž: Moška želja. — Razgledi 41 (1992), št. 20 (23. 10.), str. 20.

O knjigi Marijan Pušavec: Zbiralci nasmehov.

REBULA ALOJZ

MESIČEK Ivan: Knjiga umetniško bogatih esejev. — Celovski Zvon 10 (1992), št. 36, str. 66-82.

O knjigi Alojz Rebula: Na slovenskem poldnevniku.

SENČAR Igor: »Ampak živeti je zame prav to, noretiki« (Jutri čez Jordan): ob branju romana Jutri čez Jordan pisatelja Alojza Rebule. — Celovski Zvon 10 (1992), št. 37, str. 72-81.

ROŠ FRAN

CONRADI Ljudmila: Književnik in pedagog Fran Roš: raziskovalno delo na osnovni šoli Frana Roša v Celju. — Šolska knjižnica 2 (1992), št. 4, str. 18-20.

ROT ANDREJ

JEVNIKAR Martin: Andrej Rot: V objubljeni deželi. — Mladika (Trst) 36 (1992), št. 8, str. 199.

ROŽANC MARJAN

BOGATAJ Matej: Hrabro vztrajanje pri paradoksu. — Razgledi 41 (1992), št. 1 = 19 (09. 10.), str. 17.

O knjigi Marjan Rožanc.

ROZMAN Boris: Marjan Rožanc in njegova zapuščina. — Arhivi 15 (1992), št. 1-2, str. 73-74.

ZORN Aleksander: Sein und lieben: Marjan Rožancs autobiographisches Opus; übersetzt von Neva Skapin Šlibar. — Litterae Slovenicae 1992, št. 1, str. 79-92 = Le livre slovène 30 (1992), št. 80.

Bio-bibliografski podatki na str. 158.

RUPEL DIMITRIJ

MALEČKAR Nela: Ein Kulturschaffender im Zauberkreis der Politik: Nela Malečkar's Gespräch mit Dimitrij Rupel, Ljubljana, Juli 1991; übersetzt von Mira Miladinović. — Litterae Slovenicae 1992, št. 1, str. 7-13 = Le livre slovène 30 (1992), št. 80.

Bio-bibliografski podatki na str. 159.

SCHUSTER-DRABOSNJAK ANDREJ

Glej Šuster-Drabosnjak, Andrej!

SELIŠKAR MOJCA

JEVNIKAR Martin: Mojca Seliškar: Prah in jagode. — Mladika (Trst) 36 (1992), št. 8, str. 197-198.

SENEGAČNIK BRANE

KRSTIČ Rade: Brane Senegačnik, Srčni grb. — Literatura 4 (1992), št. 18, str. 88-90.

ŠTOKA Tea: Zadovoljitev, ki mi jo nudi pisanje, ne bi mogel najti drugje. — Mentor 13 (1992), št. 1-2, str. 68-85.

Intervju z Branetom Senegačnikom.

SEVER MATEJA

Glej pri Žižmond Kofol, Milojka!

SHAKER MIŠA

ČATER Tadej: Miša Shaker, Malo nostalgije, a ne preveč. — Mentor 13 (1992), št. 7-8, str. 102-104.

SIMČIČ ZORKO

BRULC Tone: Zorko Simčič: Prepad kliče prepad. — Tretji dan 26 (1992/93), št. 6, str. 35-37.

TAVČAR Zora: Slovenci za danes : zdomstvo — emigracija. — Mladika 36 (1992), št. 10, str. 233-239. Intervju z Zorkom Simčičem.

Glej tudi pri Capuder, Andrej!

SIVEC IVAN

SIVEC Ivan: Pesem njenih zvonov ; spremna beseda Miran Hladnik. — Ljubljana : Mihelač, 1992. — 146 str. — (Zbirka Slovenska povest ; 16).

Str. 141-146: Miran Hladnik, 20 let kmečke povesti Ivana Sivca.

Glej tudi pri Glavar, Peter Pavel!

SKET JAKOB

SKET Jakob: Miklova Zala : povest iz turških časov ; spremno besedo napisal Gregor Kocijan. — Ljubljana : Mihelač, 1992. — 115 str. — (Zbirka Slovenska povest ; 17).

Str. 107-113: Gregor Kocijan, Posneto po ljudskem spominu : premišljevanje o Sketovi povesti Miklova Zala. — Str. 114-115: G. K., Sketovo življenje in slovstveno delo.

SLOMŠEK ANTON MARTIN

GRMIČ Vekoslav: Slomškova misel za naš čas. — Dialogi 28 (1992), št. 6, str. 55-59.

KRAMBERGER Franc: Anton Martin Slomšek — življenje in delo. — Časopis za zgodovino in narodopisje, n.v. 28 (1992), št. 1, str. 3-24.

MAHNIČ Joža: Slomškova Blaže ino Nežica. — Mohorjev koledar 1992, str. 91-93.

MALEK Helena: Aktualne obravnave Slomška. — Dialogi 28 (1992), št. 2, str. 80-84.

SMEJ JOŽE

NOVAK Vilko: Slovstveno delo dr. Jožeta Smeja. — Stopinje 1992, str. 19-22.

SMOLE DOMINIK

INKRET Andrej: Dominik Smole (1929-1992). — Gledališki list Drame SNG v Ljubljani 57 (1992), št. 1, str. 53-54.

LAMPRET Igor: Nepokopani spomin. — Naši razgledi 41 (1992), 18 (25. 09.), 609-610.

Nekrolog Dominiku Smoletu.

SVETINA Ivo: Mojster in Antigona. — Naši razgledi 41 (1992), št. 17 (11. 09.), str. 569.

Nadnaslov: Dominik Smole (1929-1992). — Nekrolog.

Glej tudi pri Zidar, Pavle!

SMOLEJ VIKTOR

MAHNIČ Joža: Viktorju Smoleju v spomin. — Glasnik Slovenske maticice 16 (1992), št. 1-2, str. 58-59.

ROZMAN Andrej: Viktor Smolej — osemdesetletnik. — Slavistična revija 40 (1992), št. 1, str. 3-4.

SNOJ VID

SENEGAČNIK Brane: Vid Snoj, List in sen. — Literatura 4 (1992), št. 16, str. 96-99.

SODJA FRANC

TOPOLOVEC Jože: Franc Sodja, Pisma mrtvemu bratu. — Oznanjenje 12 (1992), str. 104-106.

Podpis Jože Haložan.

SOKLIČ BOŠTJAN

ŠTUCIN Jožek: ...in rodil se je pesnik. — Primorska srečanja 16 (1992), št. 133, str. 347-348.

O knjigi Boštjan Soklič: Otroški bog.

STEGU VILI

KOVAČIČ-PERŠIN Peter: Vili Stegu — pesnik, mislec in prevajalec. — Sodobnost 40 (1992), št. 4, str. 425-431.

Tudi v : Primorska srečanja 16 (1992), št. 131-132, str. 203-206.

STRNIŠA GREGOR

ANTIČ Ivo: Vesolje in sveder : beležka o sodobnem slovenskem pesništvu. — Dialogi 28 (1992), št. 10, str. 47-49.

O knjigah Gregor Strniša: Vesolje in Franci Zago-ričnik: Sveder.

DOMINKUŠ Darja: Samorog. — Gledališki list SNG Drame v Ljubljani 57 (1992), št. 1, str. 6-11.

GOLJEVŠČEK Alenka: Sveta smrt. — Gledališki list Drame SNG v Ljubljani 57 (1992), št. 1, str. 26-27.

MAKAROVIČ Svetlana: Potem je potihnil še zadnji aplavz. — Gledališki list Drame SNG v Ljubljani 57 (1992), št. 1, str. 30.

PONIŽ Denis: Samorog v temnem gozdu metafizike. — Gledališki list Drame SNG v Ljubljani 57 (1992), št. 1, str. 16-19.

PRETNAR Tone: Tako govori stara legenda. — Gledališki list Drame SNG v Ljubljani 57 (1992), št. 1, str. 20-21.

O delu Gregor Strniša: Samorog.

STANEK Janez: Na poti k etični umetnini. — Gledališki list Drame SNG v Ljubljani 57 (1992), št. 1, str. 28-29.

TAUFER Ven: En rog, veliko ran. — Razgledi 41 (1992), št. 20 (23. 10.), str. 17.

O delu Gregor Strniša: Samorog.

ZUPANČIČ Mirko: Odlomki iz poezije Gregorja Strniše. — Gledališki list Drame SNG v Ljubljani 57 (1992), št. 1, str. 22-25.

O delu Gregor Strniša: Samorog.

STROJAN MARJAN

SFERCO Ester: Drobne nespečnosti : (pesniška zbirka Marijana Strojana, Mohorjeva v Celovcu 1991). — Celovski Zvon 10 (1992), št. 34, str. 89-91.

STROPNIK IVO

SEMOLIČ Peter: Podtalnica vre na dan. — Primorska srečanja 16 (1992), št. 128-129, str. 74-75.
O knjigi Ivo Stropnik: Podtalnica.

SVETINA IVO

BAJT Drago: Pogovor z Ivom Svetino. — Nova revija 11 (1992), št. 128, str. 1275-1300.

GRAFENAUER Nina: Ivo Svetina, Tibetanska knjiga mrtvih: smrt, sanje, rojstvo : (dramska prepesnitev). — Literatura 4 (1992), št. 18, str. 91-93.

KRSTIČ Rade: Nova knjiga praznine ne more raniti praznine. — Sodobnost 40 (1992), št. 10, str. 991-992.

TOPORIŠIČ Tomaž: »Lepi prizori, uprizarjani za mrtve«. — Naši razgledi 41 (1992), št. 17 (11. 09.), str. 570.

O knjigi Ivo Svetina: Tibetanska knjiga mrtvih.

ŠALAMUN TOMAŽ

BOGATAJ Matej: »Ein verzweifelt verspätetes Exemplar von Erwachsenein«: Matej Bogataj: Gespräch mit Tomaž Šalamun, Ljubljana, Sommer 1992; übersetzt von Bibiana Meško. — Litterae Slovenicae 1992, št. 1, str. 33-44 = Le livre slovène 30 (1992), št. 80.

Bio-bibliografski podatki na str. 160-162.

KOS Matevž: Pesnikova proza. — Razgledi 41 (1992), št. 20 (23. 10.), str. 20.

O knjigi Tomaž Šalamun: Hiša Markova.

ŠALI FRANC

BREZOVAR Marjan: Franci Šali: Pivke. — Rast 3 (1992), št. 4-5, str. 370-371.

ŠALI SEVERIN

GREGORČIČ Ivan: Pesnik z večerne poti odšel v brezčasje. — Rast 3 (1992), št. 6, str. 384.

Nekrolog.

VONČINA Gita: Intervju Sodobnosti: Severin Šali. — Sodobnost 40 (1992), št. 12, str. 1111-1117.

ŠELIG RUDI

GRAFENAUER Niko: Pogovor z Rudijem Šeligom. — Nova revija 11 (1992), št. 126-127, str. 1079-1094.
Intervju.

ŠKAMPERLE IGOR

ŠKAMPERLE Igor: Sneg na zlati veji ; spremni esej Tomo Virk. — Trst : Založništvo tržaškega tiska, 1992. — 223 str.

Str. 219-223: Tomo Virk, Naročje večnosti.

ŠKERL ADA

ŠKERL Ada: Temna tišina. — Ljubljana : DZS, 1992. — 98 str.

Str. 87-89: Kajetan Kovič, Temna tišina Ade Škerlove.

ŠKRINJ AR POLONA

Glej tudi pri Zorman, Ivo!

ŠMIT JOŽE

ŠMIT Jože: Dedek Ježek in Minibaba : pesmi in zgodbe ; izbral, uredil in spremno besedo napisal Tone Pavček. — Ljubljana : Mladinska knjiga, 1992. — 135 str. — (Zbirka Sončnica).

Str. 5-12: Tone Pavček, Veliko v majhnem pesnika Jožeta Šmita.

ŠÖMEN BRANKO

KONJAR Viktor: Onstran, a še kako tudi tu. — Sodobnost 40 (1992), št. 3, str. 346-352.

O knjigah Branko Šömen: Vzporedno nebo, Feri Lainšček: Grinta in Jože Felc: V znamenju lipicanca.

ŠTEFANEC VLADIMIR P.

ŠTOKA Tea: Metafora za vedno izgubljenega doma. — Naši razgledi 41 (1992), št. 9 (08. 05.), str. 262.

O knjigi Vladimir P. Štefanec: Morje novih obal.

ŠTUCIN JOŽEK

ZAGORIČNIK Franci: Štucinova haiku hajka. — Primorska srečanja 16 (1992), št. 138, str. 644-648.
O knjigi Jožek Štucin: Ritem zavesti.

ŠUSTER-DRABOSNJAK ANDREJ

BAUM Wilhelm: Andrej Schuster-Drabosnjak (1768-1825) : novi podatki iz življenja pasijonskega pesnika. — Koledar Mohorjeve družbe v Celovcu 1992, str. 97-100.

JEVNIKAR Martin: Andrej Šuster Drabosnjak: Zbrana duhovniška [bukovniška!] besedila, 2. zv. — Mladika (Trst) 36 (1992), št. 7, str. 167-168.

ŠUSTER-DRABOSNJAK Andrej: Drabosnjakova Komedija od zgubljeniga sina ; po izvorniku priredila

Herta Maurer-Lausegger. — Celovec : Krščanska kulturna zveza : Mohorjeva založba, 1992. — 56 str.
Str. 4-5: Herta Maurer-Lausegger: Jezikovna priredba Drabosnjakove Comedije od zgubljenega sina.

ŠUSTER-DRABOSNJAK Andrej: Zbrana bukovniška besedila : Knj. 2. Pastirska igra in Izgubljeni sin; priredila, oblikovala in spremno besedo napisala Herta Maurer-Lausegger. — V Celovcu : Mohorjeva družba, 1992. — XVII, 224 str.
Str. V-XVII: Herta Maurer-Lausegger, Drabosnjakovi igri: Pastirska igra in Izgubljeni sin.

TAVČAR IVAN

TAVČAR Ivan: Med gorami : slike iz loškega pogorja; izbrala in uredila Marja Boršnik. — Ljubljana : Mladinska knjiga, 1992. — 124 str. — (Zbirka Domen).

Str. 115-124: Marja Boršnik, Ivan Tavčar.

TAVČAR ZORA

BOGATAJ Matej: Lincer v evkaliptusovem čaju. — Razgledi 41 (1992), št. 20 (23. 10.), str. 18.
O knjigi Zora Tavčar: Pod Južnim križem.

TERČELJ FILIP

DOLENC Jože: Filip Terčelj : ob stoletnici rojstva. — Mohorjev koledar 1992, str. 135-137.

HAREJ Zorko: Ob stoletnici rojstva Filipa Terčelja. — Koledar Goriške Mohorjeve družbe 1992, str. 98-99.

TERSEGLAV DOLORES

JEŽ Janko: Dolores Terseglav : (Ob njeni 70-letnici). — Mladika (Trst) 36 (1992), št. 9, str. 208-209.

TOMAN KAREL

ŠERC Slavo: Teorija cikliziranja in izbrani cikli Karla Tomana. — Slavistična revija 40 (1992), št. 2, str. 224-226.

TOMŠIČ MARJAN

CERGOL-BAVČAR Ines: Marjan Tomšič ; übersetzt von Katharina Schober. — Litterae Slovenicae 1992, št. 1, str. 100-116 = Le livre slovène 30 (1992), št. 80. Bio-bibliografski podatki na str. 158, 161.

MERCINA Marija: Boškinova vrnitev. — Primorska srečanja 16 (1992), št. 139, str. 787-790.

O knjigi Marjan Tomšič: Oštrigeca.

ŠTOKA Tea: Pikaresni roman. — Naši razgledi 41 (1992), št. 4 (21. 02.), str. 106.

O knjigi Marjan Tomšič: Oštrigeca.

TOMŠIČ Marjan: Marjan Tomšič, pisatelj. — Naši razgledi 41 (1992), št. 4 (21. 02.), str. 103.

Objavljeno pod skupnim naslovom Presoja lastne ustvarjalnosti v anketi Naših razgledov ob slovenskem kulturnem prazniku.

TOPOLOVEC JOŽE

HALOŽAN Jože: Košček raja. — Stranice : Označenje, 1992. — 152 str.

Str. 134-154: Taras Kermauner, Prej kos pekla kot košček raja. — Jože Haložan je psevdonim.

TORKAR EDO

TORKAR Edo: Pripovedovalec : izbrane zgodbe 1976-1991. — Jesenice : Književna zadruga Jesenice, 1992. — 152 str. — (Mala Čufarjeva knjižnica ; 20).
Str. 142-152: Književno delo E. Torkarja v očeh kritike.

TORKAR IGOR

ŠIFRER Jože: Usoda Torkarjevega romana Umiranje na broke : ob njegovem nemškem prevodu. — Srce in oko 4 (1992), št. 35, str. 101-102.

TORKAR Igor: Basni za vsakdanjo rabo mladim in starim ; z Dvogovori živali Franceta Miheliča. — Celovec : Mohorjeva založba = Hermagoras Verlag, 1992. — 79 str., 17 f. pril.

Str. 3-6: Denis Poniž, Pesem je orožje duha.

ZADRAVEC Franc: Romani o tragiki socialistične ideje. — Srce in oko 4 (1992), št. 36, str. 158-163.

O knjigah Igor Torkar: Umiranje na broke (1984), Cvetko Zagorski: Lisičji čas (1991) in Ivan Potrč: Tesnoba (1991).

TRATNJEK ŠTEFAN

KOZAR Lojze: Štefan Tratnjek : pesnik bogoslužnih in priložnostnih pesmi. — Stopinje 1992, str. 43-45.

TRDINA SILVA

CAMPLIN Ivan: Dr. Silva Trdina : (1905-1991). — Stopinje 1992, str. 160-161.

TRINKO IVAN

BRECELJ Marjan: Trinkovo gradivo v Goriški knjižnici Franceta Bevka. — Trinkov koledar 1992, str. 33-36.

T. Q.: Ivan Trinko musicista : un manoscritto trovato a Lasiz. — Dom (Civiale) 27 (1992) št. 2, str. 3; št. 3, str. 3; št. 4, str. 3; št. 5, str. 3; št. 6, str. 3.

TROBEC KRISTINA

NARAT Jožica: Kristina Trobec, Pesem je moja njiva. — Dialogi 28 (1992), št. 5, str. 47-49.

TRUBAR PRIMOŽ

HUMAR Jožko: Nekaj zanimivosti o drugem Trubarjevem bivanju v Trstu. — Primorska srečanja 16 (1992), št. 136, str. 508-510.

TRUBAR Primož: Catechismus : v slouvenskim le/iku /ano kratko /astopno /slago ; [spremna beseda Mihael Glavan]. — Ljubljana : Državna založba Slovenije, d. d., 1992. — 210 str.

Str. 203-209: Mihael Glavan, Trubarjev narodni in kulturni praznik.

UDOVIČ JOŽE

BRATOŽ Igor: Iz dura v mol. Dvakrat. — Naši razgledi 41 (1992), št. 18 (25. 09.), str. 612-613.

O knjigah Jože Udovič: Spremembe in Jože Udovič: Zapisi v tišino.

ŠTUCIN Jožek: Razkrita pesnikova intima. — Primorska srečanja 16 (1992), št. 137, str. 617.

O knjigi Jože Udovič: Zapisi v tišino.

UDOVIČ Jože: Zapisi v tišino : iz dnevnikov ; po nepopolnih dnevniških zapiskih avtorja pripravil Tone Pavček. — V Ljubljani : Cankarjeva založba, 1992. — 239 str.

Str. 221-240: Tone Pavček, Pesem je (p)ostala luč : o poeziji Jožeta Udoviča. — Spremnna beseda tudi v: Sodobnost 40 (1992), št. 5, str. 541-552.

VELIKONJA NARTE

BOŽIČ Tatjana: Pogled v osebnost Narteja Velikonje. — Primorska srečanja 16 (1992), št. 134-135, str. 424-426.

BRATINA Bojan: Novela kot konstitutivni element besedne ustvarjalnosti Narteja Velikonje. — Primorska srečanja 16 (1992), št. 134-135, str. 406-409.

BUTTOLO Franca: Fantastika in realizem v noveli Zanka Narteja Velikonje : (ob pripovednikovi stoletnici rojstva). — Jezik in slovstvo 37 (1991-92), št. 1-2, str. 32-34.

BUTTOLO Franca: Fantastika in realizem v noveli Zanka Narteja Velikonje : (ob pripovednikovi stoletnici rojstva). — Dialogi 28 (1992), št. 3, str. 60-63.

DOLENC Jože: Boleč spomin : ob stoletnici rojstva Narteja Velikonje. — Mohorjev koledar 1992 (1991), str. 130-132.

Podpis J. D.

LIKAR Lojze: Narte Velikonja in njegov čas. — Primorska srečanja 16 (1992), št. 134-135, str. 413-415.

ŠTRANCAR Marjan: Narte Velikonja — šolska skica : (Gospa Amalija). — Jezik in slovstvo 37(1991/92), št. 5, str. 118-124.

Glej tudi pri Bevk, France!

VERČ SERGEJ

BOGATAJ Matej: Sergej Verč, Rolandov steber. — Literatura 4 (1992), št. 18, str. 85-87.

VIDMAR JOSIP

CRNKOVIČ Marko: Fascinantnost legendarnega granita. — Naši razgledi 41 (1992), št. 8 (17. 04.), str. 221.

FORSTNERIČ France: Vidmar in moja generacija. — Dialogi 28 (1992), št. 5, str. 7-8.

Izšlo pod skupnim naslovom Josip Vidmar, 1895-1992.

GRMIČ Vekoslav: Josip Vidmar kot pričevalec za človeka tega sveta in humanist. — Dialogi 28 (1992), št. 5, str. 8-9.

Izšlo pod skupnim naslovom Josip Vidmar, 1895-1992.

HARTMAN Bruno: Josip Vidmar nekoliko drugače. — Dialogi 28 (1992), št. 5, str. 10-11.

Izšlo pod skupnim naslovom Josip Vidmar, 1895-1992.

INKRET Andrej: Vidmar. — Naši razgledi 41 (1992), št. 8 (17. 04.), str. 231.

Nekrolog.

JOSIP Vidmar. — Naši razgledi 41 (1992), št. 8 (17. 04.), str. 230-232.

Vsebuje: Andrej Blatnik, Sugestija, ki je nismo prav dobro razumeli; Matej Bogataj, Še pomnite, tovariši?; Janez Gradišnik, Troje knjig; Bogo Grafenauer, Josip Vidmar in slovensko narodno vprašanje; Dušan Moravec, Vidmarjeva dramaturgija; Dimitrij Rupel, Format Josipa Vidmarja; Boštjan M. Zupančič, Umetnost (intelektualnega) poštenja.

MALEK Helena: Vidmarjeve Literarne kritike in Obrazi. — Dialogi 28 (1992), št. 5, str. 12-13.

Izšlo pod skupnim naslovom Josip Vidmar, 1895-1992.

POGAČNIK Jože: Josip Vidmar — po njem samem in po meni. — Dialogi 28 (1992), št. 5, str. 11-12.

Izšlo pod skupnim naslovom Josip Vidmar, 1895-1992.

TRSTENJAK Anton: Josip Vidmar (1895-1992). — Celovski zvon 10 (1992), št. 35, str. 92-94.

VIDMAR Josip: Sprehod skozi Vidmarjevo misel ; [izbrala Marija Javoršek]. — Sodobnost 40 (1992), št. 5, str. 465-472.

VINCETIČ Milan

CERGOL-BAVČAR Ines: Večne teme. — Primorska srečanja 16 (1992), št. 128-129, str. 77.

O knjigi Milan Vincetič: Tajmir.

VIRK JANI

KOVAČIČ-PERŠIN Peter: Nivoji duha in nivoji pisanja. — 2000 1992, št. 61-62-63, str. 281-282.

O knjigi Jani Virk: Na robu resničnosti.

PONIŽ Denis: Kritika novodobnosti. — Naši razgledi 41 (1992), št. 14 (17. 07.), str. 450.

O knjigi Jani Virk: Na robu resničnosti.

ZOR-SIMONITTI Alenka: Magična svetloba v sivi enoličnosti. — Naši razgledi 41 (1992), št. 1 (10. 01.), str. 11.

O knjigi Jani Virk: Vrata in druge zgodbe.

Glej tudi pri Frančič, Franjo!

VODNIK VALENTIN

VAŠTE Ilka: Rožna devica ; spremno besedo napisal Emil Cesar. — Ljubljana : Mihelač, 1992. — 89 str. — (Zbirka Slovenska povest ; 15).

Str. 84-89: Emil Cesar, O Rožni devici in Valentinu Vodniku.

VUK IVAN

SLANA-MIROS Miroslav: Ivan Vuk — Starogorski : (ob 110-letnici rojstva in 50-letnici smrti). — Stopinje 1992, str. 45-50.

ZAGORIČNIK FRANCI

ANTIČ Ivo: Zagoričnikova igra proti igri. — Dialogi 28 (1992), št. 11, str. 51-61; št. 12, str. 31-42.

Glej tudi pri Strniša, Gregor!

ZAGORSKI CVETKO

Glej pri Godina, Ferdo!

Glej pri Torkar, Igor!

ZAJC DANE

KERMAUNER Taras: Repoganizacija in rekristjanizacija. — 2000 1992, št. 61-62-63, str. 154-231.

O delu Dane Zajc: Medeja.

ŠTUCIN Jožek: Zbrana dela Daneta Zajca. — Primorska srečanja 16 (1992), št. 133, str. 348.

O knjigah Dane Zajc: Zbrana dela.

ZALETEL TUGO

SEMOLIČ Peter: Odsev ljubljanskega literarnega vsakdana. — Primorska srečanja 16 (1992), št. 138, str. 693.

O knjigi Tugo Zaletel: Umri stoje ali zgodovina ti bo hvaležna.

ZEMLJIČ MATIJA

KLINAR Stanko: Kdo je skrivnostni Slavin? — Planinski vestnik 92 (1992), št. 9, str. 369-372.

O avtorstvu besedila pesmi Oj Triglav, moj dom — avtor Matija Zemljič.

KLINAR Stanko: Skrivnostni Slavin. — Prlekija : med griči Slovenskih goric = Among the Slovenske gorice hills = Im Hügelland der Slovenske gorice. — Komenda : F. Stele, 1992. — Str. 18-19.

ZIDAR PAVLE

FERK Janko: Uspeh njegove plašnosti: življenjsko delo : ob smrti pesnika in pisatelja Pavleta Zidarja. — Celovski Zvon 10 (1992), št. 36, str. 93-94.

GLAZER Alenka: Živa beseda Pavleta Zidarja. — Otrok in knjiga 34 (1992), str. 55-61.

In memoriam.

GOŠNIK Tone: Svetloba soli je sonce, ki vznika iz morja ... : prijatelju Pavletu Zidarju še enkrat v spomin. — Rast 3 (1992), št. 6, str. 433-436.

JEVNIKAR Martin: Ob smrti dveh ustvarjalcev. — Mladika (Trst) 36 (1992), št. 7, str. 150-151.

Ob smrti Pavleta Zidarja in Dominika Smoleta.

KMECL Matjaž: Jubilejna lavdacija za Pavleta Zidarja. — Sodobnost 40 (1992), št. 1, str. 18-21.

KMECL Matjaž: Utihnil je Pavle Zidar. — Sodobnost 40 (1992), št. 10, str. 881-882.

KOVAČIČ-PERŠIN Peter: Enigma večnosti. — 2000 1992, št. 64-65-66, str. 23-29.

MALEK Helena: Spokorna romanja in še kakšna. — Dialogi 28 (1992), št. 10, str. 50-53.

O knjigah Pavle Zidar: Spokorno romanje in Drago Jančar: Pogled angela.

PLANINC Peter: Pavle Zidar: Spokorno romanje. — 2000 1992 št. 65-65-66, str. 329-330.

PONIŽ Denis: Življenje, čas, literatura : premišljevanje o ustvarjalnosti Pavleta Zidarja. — 2000 1992, št. 61-62-63, str. 149-153.

REŽUN France: Srečanja s Pavletom Zidarjem na Dolenjskem. — Rast 3 (1992), št. 3, str. 178-182.

ŠKUFCA Jože: In memoriam: Pavle Zidar (6. januar 1932 — 12. avgust 1992). — Rast 3 (1992), št. 4-5, str. 242.

ŠTUHEC Miran: Fokalizacijski kod Zidarjevih romanesknih struktur. — Jezik in slovstvo 38 (1992/93), št. 1-2, str. 29-38.

ŠTUHEC Miran: Relacija pripoved — diskurz v funkciji Zidarjeve naracije. — Dialogi 28 (1992), št. 12, str. 43-58.

ZIDAR Pavle: Blues 365 (krat 60). — Sodobnost 40 (1992), št. 1, str. 4-13.

Izšlo v rubriki Intervju Sodobnosti: Pavle Zidar. — Delen odgovor na vprašanja Cirila Zlobca.

ZIDAR Pavle: Ob izidu Očenaša*. — Rast 3 (1992), št. 1-2, str. 31-32.

Ob predstavitvi ponatisa romana Oče naš.

ZIDAR Pavle: Oče naš ; uvod Boris Paternu. — Pregledana in dopolnjena izd. — Novo mesto : Dolenjska založba ; Koper: Lipa, 1992. — 312 str. — (Literarna knjižna zbirka Utva ; letn. 2, zv. 1).

Str. 5-13: Boris Paternu, Zidarjev »Oče naš«. — Str. 301-312: Avgust Gojkovič: Knjižna dela Pavleta Zidarja (1955-1990) : bibliografija s spremnim zapisom. Spremna beseda objavljena tudi v: Delo. Književni listi 23. 01. 1992, str. 13-14.

ZLOBEC Ciril: Intervju Sodobnosti : Pavle Zidar. — Sodobnost 40 (1992), št. 1, str. 1-3.

Objavljena samo vprašanja.

ZLOBEC CIRIL

METLIČAR Rok: Ciril Zlobec, Moj brat svetnik. — Oznanjenje 12 (1992), str. 102-104.

OŽBOT Martina: Zlobčeva (kratka) večnost v italijanščini. — Primorska srečanja 16 (1992), št. 131-132, str. 260-261.

O knjigi Ciril Zlobec: La mia breve eternità.

ZLOBEC JAŠA L.

DUŠA Zdravko.: Intervju Sodobnosti: Jaša L. Zlobec. — Sodobnost 40 (1992), št. 2, str. 137-145.

SEMOLIČ Peter: Elegični stih. — Primorska srečanja 16 (1992), št. 128-129, str. 75.

O knjigi Jaša L. Zlobec: Ob najvišji uri.

ZORMAN IVO

KONJAR Viktor: Nova slovenska prozna dela. — Sodobnost 40 (1992), št. 5, str. 566-573.

O knjigah Ivo Zorman: Donata, Ivan Potrč: Tesnoba, Polona Škrinjar: Divji volčini, Metod Pevec: Carmen.

ZUPAN UROŠ

NOVAK-POPOV Irena: Uroš Zupan, Sutre. — Literatura 4 (1992), št. 15, str. 82-87.

ZUPAN VITOMIL

ROZMAN Boris: Kaj vsebuje zapuščina Vitomila Zupana? — Arhivi 15 (1992), št. 1-2, str. 74-75.

ZUPANČIČ MATJAŽ

PARTLJIČ Tone: Hudičevi izganjalci hudiča. — Gledališki list Drame SNG v Ljubljani 21 (1991/1992), št. 4, str. [4].

O delu Matjaž Zupančič: Izganjalci hudiča.

ŠUKLJE Rapa: Matjaž Zupančič: Izganjalci hudiča. — Naši razgledi 41 (1992), št. 3 (07. 02.), str. 74.

ZUPANČIČ Matjaž: Samointervju. — Gledališki list Drame SNG v Ljubljani 21 (1991/92), št. 4, str. [3].

ŽEMLJA JOŽEF

MAVER Igor: Thomas Gray's elegy »invented« by Jožef Žemlja. — Literature, culture and ethnicity : studies in medieval, renaissance and modern literatures : a festschrift for Janez Stanonik. — Ljubljana : Filozofska fakulteta, Znanstveni inštitut, 1992. — Str. 163-167.

ŽGUR FRAN

URŠIČ Ivanka: Zapuščina Franja Žgurja, »vipavskega slavčeka«. — Arhivi 15 (1992), št. 1-2, str. 65-67.

ŽIŽMOND-KOFOL MILOJKA

BRATOŽ Igor: Nezadovoljenost — taka in drugačna. — Mentor 13 (1992), št. 3-4, str. 86-88.

O knjigah Milojka Žižmond-Kofol: Levitve in Mateja Sever: Privlačnost nesramnih ustnic.

ŠTUCIN Jožek: Levitve, levite ali lev in levinja. — Primorska srečanja 16 (1992), št. 131-132, str. 269.

O knjigi Milojka Žižmond-Kofol: Levitve.

PEJOVIČ Vera: Proza devetdesetih. — Naši razgledi 41 (1992), št. 17 (05. 06.), str. 329.

O knjigah Milojka Žižmond-Kofol: Polovica ženske in Milojka Žižmond-Kofol: Levitve.

ŽUPAN NIKO

MERCINA Marija: Čas je kamen in ptica. — Primorska srečanja 16 (1992), št. 131-132, str. 261-262.

O knjigi Niko Župan: Korak do sonca.

ŠTUCIN Jožek: V siju sončne svetlobe. — Primorska srečanja 16 (1992), št. 133, str. 347.

O knjigi Niko Župan: Korak do sonca.

ŽUPANČIČ OTON

ŽUPANČIČ Oton: Zbrano delo. Dvanajsta knjiga : Pisma III ; besedilo pripravil in opombe napisal Joža Mahnič. — V Ljubljani : Državna založba Slovenije, 1992. — 612 str. — (Zbrana dela slovenskih pesnikov

in pisateljev ; 172).

Str. 295-464: Joža Mahnič, Opombe k Pismom III. — Str. 465-613: Majda Clemenz, Pregledi.

ANTOLOGIJE

AZ eltört korszó : válogatas a legújabb szlovén esszéirodalomból ; [fordította Gallos Orsolya, Reiman Judit]. — Pécs : Jelenkor kiadó, 1992. — 157 str.

Prevod naslova: Razbiti vrč : izbor iz najnovejše slovenske esejistike.

BLODNJAK znanstvene fantastike : izbor slovenske znanstvenofantastične in fantastične proze / zbrala in uredila Bojan Meserko in Marjan Skvarča. — Domžale : CLIP, 1992. — 287 str. — (Zbirka Blodnjak).

HOTENJA 11 : literarni almanah / [uredila Marjan Kukovec-Quki, Matjaž Šalej]. — Velenje : Kulturni center Ivan Napotnik, 1992. — Str. 905-1043. — (Zbirka Šaleški razgledi ; 9).

KAPLJE 20 let pozneje / [glavni urednik Jože Felc]. — Idrija: Kaplje, 1992. — 123 str.

OJ, ta vojaški boben : slovenske ljudske pesmi o vojaščini in vojskovanju / zbrala, uredila in predgovor napisala Zmaga Kumer. — Celovec : Drava, 1992. — 213 str.

POD Južnim križem : antologija emigrantske proze 1945-1991 ; [pripravili] Zora Tavčar, Helga Glušič, Martin Jevnikar]. — Celje : Mohorjeva družba, 1992. — 414 str.

Str. 8-11: Helga Glušič, Pričevanje in književno ustvarjanje slovenskega zdomstva. — Str. 382-412: Martin Jevnikar, Življenje in delo pisateljev Antologije.

PREDI predi hči moja : ljudske pesmi severne Istre : z notnimi zapisi napevov / [zbral] Dario Marušič. — Koper : Lipa, 1992. — 100 str.

SLAVIMO Gospoda : bogoslužna pesmarica in molitvenik : besedila ; uredila Marijan Smolik in Edo Škulj s sodelavci. — Celje : Mohorjeva družba, 1992. — 426 str.

SUNFLANKE de Alpoj : (antologio de la moderna Slovena novelaro) ; redaktis kaj tradukis Vinko Ošlak; lingve redaktis Janko Štruc ; provizis per literaturhistoriaj informoj Denis Poniž. — Klagenfurt = Celovec = Klaudiverbo : Mohorjeva, 1992. — 318 str.

Str. 5-11: Denis Poniž, Skizo pri la slovena literaturo.

METODIKA POUKA, UČBENIKI

BABICA, ti loviš : slovensko berilo za tretji razred osnovne šole / [berilo sta sestavila] Berta Golob, Igor Saksida. — Ljubljana : Mladinska knjiga, 1992. — 144 str.

BERNJAK Elizabeta: Slovenski učbeniki v madžarskem jezikovnem okolju. — Zborovanje slavistov ob stoletnici smrti Frana Miklošiča (1991 ; Maribor, Ljutomer). Slovenski jezik v stiku s slovanskimi in neslovanskimi jeziki in književnostmi. — Ljubljana : Zavod Republike Slovenije za šolstvo in šport, 1992.

- Str. 266-275. — (Zbornik Slavističnega društva ; 2).
- BLATNIK Andrej: Šola kreativnega pisanja, dve leti pozneje. — Mentor 13 (1992), št. 7-8, str. 114-119.
- BLAŽIČ Milena: Čudež, za katerega je treba veliko delati : Milena Blažič o ustvarjalnem pisanju ; pogovarjala se je Lučka Lešnik. — Šolski razgledi 43 (1992), št. 2, str. 5.
- BLAŽIČ Milena: Kreativno pisanje : priročnik vesele znanosti od besede do besedila. — Ljubljana : Zavod Republike Slovenije za šolstvo in šport, 1992. — 209 str.
- ČESEN Mojca: Poezija in njen vpliv na govorni razvoj otroka. — Educa 2 (1992), št. 4, str. 227-243.
- ČRNIČ Barica, Zdenka Hiti: Vaje iz slovenskega jezika : zbirka nalog za preskus znanja. — Ljubljana : Rokus, 1992. — 91 str.
- FATUR Silvo: Didaktična razsežnost Jezika in slovstva. — Šolski razgledi 43 (1992), št. 17, str. 8.
- FATUR Silvo: Ekскурzija kot didaktični komplet. — Vzgoja in izobraževanje 23 (1992), št. 1, str. 30-32.
- GADANYI Karel: Nekatera strokovna in metodična vprašanja dvojezičnosti v porabskih osnovnih šolah. — Studia Slavica Savariensia (Szombathely) 1992, št. 2, str. 46-48.
- GOLOB Berta: Dežela Slovnčarija : slikanica za učence razredne stopnje osnovne šole ; ilustracije Marjan Manček. — Ljubljana, 1992. — 43 str.
- HITI Zdenka — gl. ČRNIČ Barica
- HOČEVAR Mateja: Poročilo o pripravah in poteku republiškega tekmovanja. — Tekmovanje v znanju materinščine za Cankarjevo priznanje (15 ; 1991 ; Ljubljana). Slovenski jezik — moje bogastvo. — Ljubljana : Zavod Republike Slovenije za šolstvo in šport, 1992. — Str. 38-40.
- IVAŠIČ-KODRIČ Marta: Učbeniki v slovenskih šolah v Italiji. — Zborovanje slavistov ob stoletnici smrti Frana Miklošiča (1991 ; Maribor, Ljutomer). Slovenski jezik v stiku s slovanskimi in neslovanskimi jeziki in književnostmi. — Ljubljana : Zavod Republike Slovenije za šolstvo in šport, 1992. — Str. 253-265. — (Zbornik Slavističnega društva Slovenije ; 2).
- JAMNIK Tilka: Jezikovno-literarna delavnica. — Šolska knjižnica 2 (1992), št. 3, str. 26-28.
- JAN Zoltan: Trivialna literatura v šoli. — Primorska srečanja 16 (1992), št. 134/135, str. 371-376.
- JUŽNIČ Stane: Diplomaska naloga : napotki za izdelavo. — Ljubljana : Amalietti, 1992. — 243 str. — (Alma mater).
- KATALOG znanja iz slovenskega jezika za osnovno šolo / [delovno gradivo pripravili Vlada Eržen ... [et al.] ; redakcija Vlada Eržen]. — Ljubljana : Zavod Republike Slovenije za šolstvo in šport, 1992. — 30 str.
- KOCJAN-BARLE Marta: Abeceda pravopisa. Vaje. — Ljubljana : Državna založba Slovenije, d. d., 1992. — 150 str.
- KOCJAN-BARLE Marta: Abeceda pravopisa. Preglednice, rešitve. — Ljubljana : Državna založba Slovenije, d. d., 1992. — 71 str.
- KOCIJAN Gregor, Stanko Šimenc: Slovensko slovnstvo skozi stoletja : učbenik za višje razrede osnovne šole. — Ljubljana : Mladinska knjiga, 1992. — 174 str.
- KORDIGEL Metka: Aktivni ustvarjalni postopek v sklepni fazi šolskega ukvarjanja z mladinskim literarnim besedilom. — Otrok in knjiga 34 (1992), str. 28-39.
- KORDIGEL Metka: Teoretične osnove komunikacijskega modela poučevanja mladinske književnosti. — Otrok in knjiga 33 (1992), str. 82-97.
- KRAKAR-Vogel Boža: O »didaktični razsežnosti« Jezika in slovnstva in razsežnosti didaktike materinščine. — Šolski razgledi 43 (1992), št. 20, str. 29.
- KUNST-GNAMUŠ Olga: Sporazumevanje in spoznavanje jezika ; pri poglavju Ponazoritev metode je sodelovala Vika Slabe. — Ljubljana : Državna založba Slovenije, 1992. — 82 str.
- KURINČIČ Jože: Sodobna umetnost izraža resnico nihilističnega sveta : pogovor z dr. Jankom Kosom o Svetem pismu in pouku književnosti. — Tretji dan 22 (1992/1993), št. 2, str. 30-32.
- LIPNIK Jože: Metodika književne vzgoje — predstavitev knjige. — Zborovanje slavistov ob stoletnici smrti Frana Miklošiča (1991 ; Maribor, Ljutomer). Slovenski jezik v stiku s slovanskimi in neslovanskimi jeziki in književnostmi. — Ljubljana : Zavod Republike Slovenije za šolstvo in šport, 1992. — Str. 276-283. — (Zbornik Slavističnega društva Slovenije ; 2).
- LIPNIK Jože: Simpozij didaktikov slovenščine. — Jezik in slovnstvo 37 (1991/92), št. 8, str. 246-248.
- MERCINA Marija: Odnos med Gočami in Trstom v različnih časovnih prerezhih : možnosti za dijaške raziskave. — Primorska srečanja 16 (1992), št. 134-135, str. 396-398.
- Sociolingvistične raziskave.
- MORATO-VATOVEC Jelka: Didaktični pristop pri poučevanju jezika okolja. — Primorska srečanja 16 (1992), št. 134-135, str. 399-400.
- MOTIK Dragica, Vera Žužej: Učni program za pouk materne jezika in kulture s slovenskimi otroki v tujini. — Vzgoja in izobraževanje 23 (1992), št. 4, str. 11-14.
- NEČAK-LŪK Albina: Literacy acquisition in a bilingual school. — Razprave in gradivo 26-27 (1992), str. 110-117.
- POZNANOVIČ Mojca: Prikupna slovenščina za osnovnošolce. — Jezik in slovnstvo 37 (1991/92), št. 6, str. 169-170.
- O knjigi Franči Moljk: Vesela šola slovenščine.
- PRISPEVKI k didaktični prenovi materinščine za otroke Slovencev v tujini / [avtorji Lucija Čok ... [et al.] ; redakcija Vera Žužej]. — Ljubljana : Zavod Republike Slovenije za šolstvo in šport, 1992. — 63 str. — (Iz prakse za prakso).

SAKSIDA Igor: Iz portoroških delavnic. — Otok in knjiga 34 (1992), str. 62-68.

V rubriki Literarne delavnice. — Na seminarju Branj, sporočanje in književna vzgoja na razredni stopnji osnovne šole.

SAKSIDA Igor: Mladinska književnost pri pouku na razredni stopnji osnovne šole : priročnik za učitelje. — Ljubljana : Mladinska knjiga, 1992. — 52 str.

SAKSIDA Igor: Nekatere pomanjkljivosti raziskovalnih nalog srednješolcev (predstavljenih na lanskem srečanju »Zaupajmo v lastno ustvarjalnost«). — Jezik in slovstvo 37 (1991/92), št. 8, str. 229-232.

SAKSIDA Igor: Oblikovanost trivialne mladinske književnosti in njena vloga v bralnem razvoju. — Otok in knjiga 34 (1992), str. 5-19.

SAKSIDA Igor: Pouk kot izlet v domišljijo. — Šolska knjižnica 2 (1992), št. 4, str. 8-15.

SAKSIDA Igor — gl. GOLOB Berta

SLOVENSKA leposlovna književnost / [uredil in zbral] Silvo Fatur ; [ilustrativno gradivo zasebna zbirka in NUK]. — Maribor : Obzorja, 1992. — 437 str., [16] str.

SLOVENSKI jezik in književnost. Učni načrt za pouk književnosti v 1., 2. in 3. razredu srednje šole : delovno gradivo 1992/93 / [pripravili Janko Kos ... et al.]. — Ljubljana : Zavod Republike Slovenije za šolstvo in šport, 1992. — 34 str.

SLOVENSKI jezik s književnostjo : študijski program z literaturo in seznam predavanj za študijsko leto 1991/92 / [uredil Miran Hladnik s pomočjo Ade Vidovič-Muha]. — Ljubljana : Oddelek za slovanske jezike in književnosti, 1992. — 168 str.

SODOBNE oblike opismenjevanja / [avtorji: Danica Golli ... [et al.]; urednica Alenka Kozinc]. — 2. popravljena izd. — Ljubljana : Zavod Republike Slovenije za šolstvo in šport, 1992. — 40 str.

SPOROČANJE na razredni stopnji osnovne šole / [avtorji: Martina Križaj-Ortar ... [et al.]; urednica Alenka Kozinc]. — 2. popravljena izd. — Ljubljana : Zavod Republike Slovenije za šolstvo in šport, 1992. — 31 str.

ŠIMENC Stanko: Pismo sporočanje za vsakdanjo rabo. — Ljubljana : Zavod Republike Slovenije za šolstvo in šport, 1992. — 77 str.

ŠIMENC Stanko — gl. KOCIJAN Gregor

ŠOLSKA ura z Vladimirom Bartolom : didaktične skice / [avtorji Zdenka Blažko ... [et al.]; redakcija Silvo Fatur]. — Ljubljana : Zavod Republike Slovenije za šolstvo in šport, 1992. — 47 str.

TEKMOVANJE v znanju materinščine za Cankarjevo priznanje (15 ; 1991 ; Ljubljana). Slovenski jezik — moje bogastvo / 15. jubilejno tekmovanje v znanju materinščine za Cankarjevo priznanje ; [uredile Vlada Eržen... et al.]. — Ljubljana : Zavod Republike Slovenije za šolstvo in šport, 1992. — 98 str.

UPORABA slikanice Dežela Slovničarja pri pouku / [avtorice Berta Golob ... et al.]. — Ljubljana : Državna založba Slovenije, 1992. — 30 str.

VSAKDAN je pisan pajčolan : dodatna besedila k četrtemu berilu / [izbrala] Berta Golob, Igor Saksida. — Ljubljana : Zavod Republike Slovenije za šolstvo in šport, 1992. — 92 str.

ZRIMŠEK Ivo: Jezik poje. — Ljubljana : Zavod Republike Slovenije za šolstvo in šport, 1992. — 29 str.

ŽAGAR France: Šolske besedilne vrste. — Maribor : Obzorja, 1992. — 269 str.

ŽAGAR France: Učbenik za divergentno mišljenje in kreativno pisanje. — Jezik in slovstvo 37 (1991/92), št. 8, str. 244.

O knjigi Milena Blažič: Kreativno pisanje.

ŽERDIN Tereza: Velelniki po telefonu. — Šolski razgledi 43 (1992), št. 2, str. 9.

ŽUŽEJ Vera — gl. MOTIK Dragica

Dodatki za leti 1990-1991

JEZIKOSLOVJE

GREENBERG Marc: Terence R. Carlton, Introduction to the phonological history of the Slavic languages. — Slovene studies 13 (1991), št. 2, str. 223-229.

JESENŠEK Marko: Knjižne različice v okviru panonske narečne baze. — Corvin Mátýás-konferencia (1990 ; Maribor). Corvin Mátýás-konferencia = Posvetovanje Matjaža Korvina. — Maribor : [Pedagoška fakulteta], 1991. — Str. 104-112.

JEZIKOSLOVNA skupina. — Tabor »Rezija 89«. — Trst : SLORI, NŠK, 1990, str. 100-121.

Izsledki mladinskega raziskovalnega tabora. — Vsebuje tudi: Hišna imena v Reziji. — Ital. prevod na str. 196-215.

KOBAV Jana: The case of Slovene in Koprščina. — Slovene studies 13 (1991), št. 1, str. 33-37.

LENCEK Rado L.: The dimensions of sociolinguistic language attitudes. — Slovene studies 13 (1991), št. 1, str. 27-32.

OROŽEN Martina: Konzonantski sklopi v slovenskem jeziku. — Zbornik Matice srpske za filologiju i lingvistiku (Novi Sad) 33 (1990), str. 345-350.

PRIESTLY Tom M. S.: The case of the Slovene minority in Austria. — Slovene studies 13 (1991), št. 1, str. 46-50.

PRIESTLY Tom: Erich Prunč, Urban Jarnik (1784-1844). — Slovene studies 13 (1991), št. 2, str. 231-239.

STEENWIJK Han: Analogičeskie razvitija akcentnogo tipa go'ra, goro v slovenskih dialektah. — Tartu riikliku ülikooli toimetised = Učene zapiski Tartuskogo universiteta (Tartu) 932. Slavica Tartuensia 3 (1991), str. 32-47.

SUSIČ Emidij: The case of the Slovene minority in Italy. — Slovene studies 13 (1991), št. 1, str. 37-46.

SZABO Jozef: A kóti nyelvjárás vázlatos áttekintése. — Corvin Mátýás-konferencia (1990 ; Maribor). Cor-

vin Mátyás-konferencia = Posvetovanje Matjaža Korvina. — Maribor: [Pedagoška fakulteta], 1991. — Str. 93-97.

Prevod naslova: Obrisni pregled narečja vasi Kot. VARGA József: Nemzettudat (magyarságtudat) és a személynévhasználat kölcsönhatásának többnyelvű kömveztetbi pszicholingvisztikai kérdésköréhez. — Prav tam, str. 139-147.

Prevod naslova: K psiholingvističnemu vprašanju vzajemnega efekta narodne zavesti in uporabe osebnih imen v večjezičnih okoliceh.

ZORKO Zinka: Medjezikovni vplivi v Lendavskem kotu. — Prav tam, str. 84-92.

LITERARNA ZGODOVINA

BOBROWNICKA Maria: Literary słowiańskie XIX wieku a problem centrum kulturowego. — Pamiętnik słowiański 41 (1991), str. 45-56.

ČAR Janko: Pesmi o kralju Matjažu s posebnim ozrom na Štrekljevo zbirko slovenskih ljudskih pesmi. — Corvin Mátyás-konferencia (1990; Maribor). Corvin Mátyás-konferencia = Posvetovanje Matjaža Korvina. — Maribor: [Pedagoška fakulteta], 1991. — Str. 9-15.

DARASZ Zdzisław: Miran Hladnik, Kmečka povest. — Pamiętnik słowiański 41 (1991), str. 162-164.

FRIED Istvan: Szlovén-magyar kapcsolatok: (Mátyás király a szlovén népköltészetben). — Corvin Matyas-konferencia (1990; Maribor). Corvin Matyas-konferencia = Posvetovanje Matjaža Korvina. — Maribor: [Pedagoška fakulteta], 1991. — Str. 113-121.

Prevod naslova: Slovensko-madžarski stiki: (Kralj Matjaž v slovenski ljudski poeziji).

HLADNIK Miran: Regionalism in Slovene rural prose. — Slovene studies 13 (1991), št. 2, str. 143-153.

KUMER ZMAGA: The folk ballad in Slovenia. — Oral tradition (Columbus) 6 (1991), št. 2-3, str. 239-252.

LUKÁCS István: Mátyás Király a szlovén szépirodalomban: (mitizálás és demitizálás között). — Corvin Mátyás-konferencia (1990; Maribor). Corvin Mátyás-konferencia = Posvetovanje Matjaža Korvina. — Maribor: [Pedagoška fakulteta], 1991. — Str. 61-68.

Prevod naslova: Kralj Matjaž v slovenskem leposlovju: s med mitizacijo in demitizacijo.

MATIČETOV Milko: Čudna ugibanja, kdo je bil kralj Matjaž. — Prav tam, str. 43-54.

MAVER Igor: The question of literary transmission and meditation: aesthetic, linguistic and social aspects of Slovene translations from American verse until 1945. — Slovene studies 13 (1991), št. 1, str. 91-99.

MOŽEJKO Edward: Jože Pogačnik, Twentieth century Slovene literature. — Slovene studies 13 (1991), št. 2, str. 218-223.

NARTNIK Vlado: Ženski liki v slovenskem ljudskem izročilu o kralju Matjažu. — Corvin Mátyás-konferencia (1990; Maribor). Corvin Mátyás-konferencia = Posvetovanje Matjaža Korvina. — Maribor: [Pedagoška fakulteta], 1991. — Str. 30-34.

PETRIČ Jerneja: The myth of America in Slovene literature up to the Second World War. — Slovene studies 13 (1991), št. 1, str. 101-106.

POGAČAR Timothy: Miran Hladnik, Slovenska kmečka povest. — Slovene studies 13 (1991), št. 2, str. 215-217.

POTRATA Majda: Madžarski fenotip v slovenski literaturi. — Corvin Mátyás-konferencia (1990; Maribor). Corvin Mátyás-konferencia = Posvetovanje Matjaža Korvina. — Maribor: [Pedagoška fakulteta], 1991. — Str. 69-75.

ŠUNDALIČ Zlata: »Kurent« kao prošlo u sadašnjom. — Zbornik Pedagoškog fakulteta: humanističke i društvene znanosti (Osijek), 2 (1990), str. 149-161.

TOKARZ Božena: Marko Juvan, Imaginarij Krsta v slovenski literaturi: medbesedilnost recepcije. — Pamiętnik słowiański 41 (1991), str. 165-167.

ADAMIČ LOUIS

ŽITNIK Janja: Louis Adamic's image of America as it has been presented to the Slovene reading public. — Slovene studies 13 (1991), št. 1, str. 111-116.

KOCBEK EDVARD

DEBELJAK Aleš: Edvard Kocbek, Na vratih zvečer / At the door at evening. — Slovene studies 13 (1991), št. 2, str. 217-218.

KOSOVEL SREČKO

SCHERBER Peter: Regionalism versus Europeanism as leading concepts in the works of Srečko Kosovel. — Slovene studies 13 (1991), št. 2, str. 155-165.

LOVRENČIČ JOŽA

LOVRENČIČEV zbornik: za stoletnico pesnikovega rojstva. — Goriški letnik: zbornik Goriškega muzeja 18 (1991), 184 str.

Vsebina: Branko Marušič: Uvodna beseda, Andrej Vovko: Knjiga s sedmimi pečati. O življenju in delu dr. Jože Lovrenčiča, Boris Mlakar: Dr. Joža Lovrenčič in mimohod revolucije, Nina A. Lovrenčič-Lenček: »Jubilejna elegija« s pismom hčerki Nini, Jože Lovrenčič, ml.: Spomini na mojega očeta, Franca Buttollo: Struktura subjekta v liriki iz zbirke Deveta dežela, Branko Melnik: Staro in novo v pesniškem opusu Jože Lovrenčiča, Jože Kurinčič: Sholar iz Trente — slovenski Faust, Lojzka Bratuž: Joža Lovrenčič in Valentin Stanič, Janez Dolenc: Folklorne prvine v delih Jože Lovrenčiča, Kajetan Gantar: Joža Lovrenčič in antika, Joža Eržen: Dr. Joža Lovrenčič o Kropi, Tomaž Faganel: Lovrenčič o glasbi, Breda Čop: Pismo gospodu Josipu Lovrenčiču, Marijan Breclj: Lovrenčičeva bibliografija, Marijan Breclj: O Lovrenčičevem »Duhovinu«, Milko Rener: Joža Lovrenčič — ravnatelj na goriški klasični gimnaziji leta 1944-45, Matej Zupančič: Poznorimsko najdišče Molida pri Robiču (občina Tolmin, Slovenija).

PAVEL AVGUST

BOKOR József: Pável Ágoston egyik Cankar-fordításának néhány nyelvi jellemzője a lexikai transzformációk tükrében. — Corvin Mátýás-konferencia (1990 ; Maribor). Corvin Mátýás-konferencia = Posvetovanje Matjaža Korvina. — Maribor : [Pedagoška fakulteta], 1991. — Str. 134-138.

Prevod naslova: Nekaj jezikovnih značilnosti A. Pavlovega prevoda enega izmed Cankarjevih del.

FILO Jože: Matjažev motiv v raziskovalnem in prevajalskem delu Avgusta Pavla. — Prav tam, str. 139-147.

GADÁNYI Károly: Pável Ágoston nyelvészeti munkássága. — Prav tam, str. 102-126.

Prevod naslova: Jezikoslovno delo Avgusta Pavla.

NOVAK Vilko: Avgusta Pavla raziskovanja o kralju Matjažu. — Prav tam, str. 9-15.

SZEKELY Andras Bertalan: Egy humanista a nyugati végeken : katolikus votkozások Pável Ágoston életművében. — Prav tam, str. 55-60.

Prevod naslova: Humanist na zahodnih krajih katoliške religije v življenjskem delu Avgusta Pavla.

PREŠEREN FRANCE

SŁAWIŃSKA Joanna: Poezja Prešerna jako program literatury narodowej. — Pamiętnik słowiański 41 (1991), str. 129-135.

SLOMŠEK ANTON MARTIN

GRMIČ Vekoslav: Škof A. M. Slomšek in njegove misli v narodovih preizkušnjah 20. stol. — Znamenje 21 (1991), št. 5-6, str. 1-9.

ŠALAMUN TOMAŽ

BIGGINS Michael: Handke's Slovenia and Šalamun's America : the literary uses of Utopia. — Slovene studies 13 (1991), št. 2, str. 181-190.

VUK STANKO

MAKUC Dorica: Stanko Vuk in njegova Zemlja na zahodu. — Slovenski koledar 1992 (1991), str. 61-65.

ŽABKAR LOJZE

MAHNIČ Mirko: Življenje in delo p. Lojzeta Jožeta Žabkarja. — Lojze Žabkar: Izpovedi : (pesmi in dnevnik). — Ljubljana : Križniški priorat, 1991. — Str. 9-38.

ŽUPANČIČ OTON

COOPER Henry R.: Oton Župančič and Slovene modernism. — Slovene studies 13 (1991), št. 1, str. 3-18.

Fedora Ferluga-Petronio: *Fonti greco-latine nel teatro di Junije Palmotic*. — Albano Terme: Piovan editore, 1990, 120 str. (Collana di studi sull'Europa orientale; 28).

Fedora Ferluga-Petronio: *Fonti italiane e slave nel teatro di Junije Palmotic*. — Udine: Istituto di lingue e letterature dell'Europa orientale, 1992, 139 str. (Collana dell'Istituto di lingue e letterature dell'Europa orientale — Università di Udine. Sezione di slavistica.)

Fedora Ferluga-Petronio: *Cultura classica e italiana nel delmata Ante Tresic-Pavičič (1867-1949)*. — Trieste: Centro studi storico-religiosi Friuli-Venezia-Giulia, 1992, 119 str. <1> pril., 24 cm. (Pubblicazioni del Centro studi storico-religiosi del Friuli-Venezia-Giulia; 24).

Celovški zvon. XI/41. Vseslovenska revija za leposlovje, kritiko, kulturna, družbena in verska vprašanja. — Celovec: december 1993.

Jezik. 41/2. Časopis za kulturo hrvatskoga književnog jezika. — Zagreb: Hrvatsko filološko društvo, prosinac 1993, 33-64.

Janko Glazer, *Pesmi*. Izbrala, uredila, spremno besedo in pojasnila napisala Alenka Glazer. — Maribor: Obzorja, 1993, 354 str.

Metka Furlan, *Odzadnji slovar zemljepisnih imen po Atlasu Slovenije*. Izdal: Znanstvenoraziskovalni center SAZU, Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša, Etimološko-onomastična sekcija. — Ljubljana: DZS 1993, 354 str.

Vprašanje slovarja in zdomske književnosti. [Zborovanje slavistov, Murska Sobota 1992; Uredili Martina Orožen in Mateja Hočvar]. — Ljubljana: Zavod za šolstvo in šport, 1993, 311 str. (Zbornik Slavističnega društva Slovenije; 3).

Dragutin Rosandić, *Novi metodološki obzori*. — Zagreb: Školske novine 1993, 181 str.

Metka Kordigel, *Mladinska literatura, otroci in učitelji*, I, II, del. — Ljubljana: Zavod RS za šolstvo in šport 1993, 233 str., XV -7.

Jezik in slovstvo, Letnik 39, 93/94, št. 6

Ludvik Kamičar

UDK 808.63-087(436.5)

KOROŠKA NAREČJA KOT MOST DO KNJIŽNEGA JEZIKA

Narečja, ki predstavljajo enega od podsistemov jezika in ki na popolnoma enakovreden način izražajo jezikovni svet posameznika v njegovi najmanjši regionalni enoti in mu omogočajo sporazumevanje z najbližjo okolico, bi morali načrtno gojiti. Ker se med seboj razlikujejo bolj po zvočni in leksikalni podobi kot po svoji globinski strukturi, bi v osnovni šoli lahko predstavljala nekakšen naraven prehod h knjižnemu jeziku in pisani besedi.

Jezik in slovstvo, Letnik 39, 93/94, št. 6

Marko Juvan

UDK 886.3 Prešeren F. 7 Krst pri Savici .06
UDK 886.3.091"18/19"

PRESEGANJE ROMANTIČNE DEDIŠČINE? KLJUČNO BESEDILO NACIONALNE LITERATURE V MODERNIZMU IN POSTMODERNIZMU

Prešernov Krst pri Savici je kot eno ključnih besedil slovenske literature doživel kanonizacijo,antomazacijo in trajnost ter sprožil naknadne besedilne obravnave in nastanek večjega števila literarnih del; med drugimi so se tematike Krsta lotili tudi pisci postmodernistične metafikcije A. Blatnik, B. Gradišnik in D. Rupel.

Jezik in slovstvo, Vol. XXXIX (1993/94), No. 6

Marko Juvan

UDK 886.3 Prešeren F.7 Krst pri Savici .06
UDK 886.3.091 "18/19"

**BEYOND THE ROMANTIC HERITAGE? THE KEY TEXT OF
THE NATIONAL LITERATURE IN MODERNISM AND
POSTMODERNISM**

Prešem's *Krst pri Savici* (*Baptism at the Savical*) has as one of the key texts of Slovene literature seen canonization, automatization and durability, and triggered off subsequent textual analyses and the emergence of a greater number of literary works; among others the themes of Krst were dealt with by the writers of postmodern meta-fiction Andrej Blatnik, Branko Gradisnik and Dimitrij Rupel.

Jezik in slovstvo, Vol. XXXIX (1993/94), No. 6

Ludvik Kamničar

UDK 808.63-087 (436.5)

**DIALECTS FROM THE KOROŠKA REGIONS AS A BRIDGE TO
LITERARY LANGUAGE**

Dialects, which represent one of the sub-systems of the language and which in a totally equivalent way express the linguistic word of the individual in his smallest regional unit and enable him communication with the closest environment, should be systematically cultivated. Since they differ from each other in their vocal and lexical image more than in their deep structure, they could in elementary school represent some kind of natural transition towards literary language and written word.